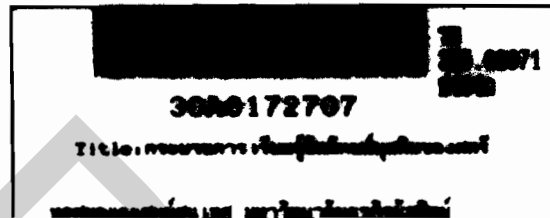

กระบวนกรเรียนรู้อัตนุญตมสมลิมของสตรีมุอัลลัฟ
กรณิศึกษา : สตรีมุอัลลัฟในชมชนทำอิฐ

ปวิณดา โภมารกุล ณ นคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2547

ISBN 974-281-976-9

THE LEARNING PROCESS OF MUSLIM IDENTITY AMONG
MUALLAHF WOMEN IN TA-IT COMMUNITY

PARVINDA KOMARAKUL NA NAKORN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Mater of Arts
Department of Development Communication Arts
Graduate School , Dhurakijpundit University

2004

ISBN 974-281-976-9

เลขทะเบียน.....	0172707
วันลงทะเบียน.....	22 S.A. 2547
เลขเรียกหนังสือ.....	อก 305.61971 ป4๑4๓ ๕154๖ ค1

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุฮัลล์ฟา กรณีศึกษา: สตรีมุฮัลล์ฟาใน
ชุมชนท่าอิฐ

เสนอโดย น.ส.ปวีณดา โกมารกุล ณ นคร

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

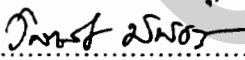
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.พัฒน์พงษ์ จาติเกตุ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

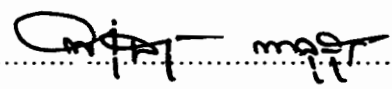
 ประธานกรรมการ
(ศ.สุกัญญา สดบรรทัด)

 กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.พัฒน์พงษ์ จาติเกตุ)

 กรรมการ
(ผศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล)

 กรรมการ
(รศ.ดร.อรรพรรณ ปิลันธน์โอวาท)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ 29 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2547

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ของผู้วิจัยที่ส่งเสริมด้านการศึกษาและเป็นผู้ให้กำลังใจให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอขอบใจน้องสาวทั้งสองของผู้วิจัยที่ช่วยในการทำการวิจัยภาคสนามที่ตำบลท่าอิฐ และ ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ คุณยาย คุณลุง คุณป้า ที่ส่งเสริมและให้กำลังใจอย่างเสมอมา แต่งานวิจัยจะไม่สามารถเสร็จสมบูรณ์ได้ถ้าขาดผู้ที่ชี้แนะแนวทางในการศึกษา และ เป็นผู้และผู้วิจัยวิจัยเคารพและพึงพานยามที่ผู้วิจัยมีปัญหาในการวิจัย ทั้งยังช่วยแนะนำปรับแก้งานวิจัยให้เป็นไปตามแนวทางของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงขอโอกาสนี้กราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ดร. พัฒนพงษ์ จาติเกตุ เป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ ท่านคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆของวิทยานิพนธ์จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่าน ศาสตราจารย์ สุภัทญา สุตบรรทัด ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิลาสนธิโอวาท กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิลาสินี พิพิธกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นอย่างสูง

การวิจัยต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องได้รับข้อมูลอย่างแท้จริงเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจากชาวมุสลิมในตำบลท่าอิฐเป็นอย่างดีทุกคน ชาวมุสลิมท่าอิฐเป็นมิตรกับเพื่อนต่างศาสนาอย่างผู้วิจัย โดยเฉพาะครอบครัวสกุลท่าอิฐทุกท่านที่แนะนำและช่วยเหลือผู้วิจัยในการทำวิจัยภาคสนาม

การศึกษากระบวนการเรียนรู้ของสตรีมุสลิมนี้ ผู้วิจัยมิได้นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นถ้าหากว่าการเขียนภาษาอาหรับ และ ความเข้าใจในหลักปฏิบัติต่างๆของศาสนาผิดไปนั้น ผู้วิจัยต้องขอน้อมรับ และ ขอให้ความสุขจงมีแด่ชาวมุสลิมชุมชนท่าอิฐทุกท่าน

ปวีณา โกมารกุล ณ นคร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๑
สารบัญตาราง.....	๑๖
สารบัญภาพ.....	๑๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำการวิจัย.....	19
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	19
ขอบเขตการวิจัย.....	20
นิยามคำศัพท์.....	20
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	22
2. ทฤษฎีแนวคิด และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
บทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร.....	23
ขั้นตอนของการพัฒนาความสัมพันธ์.....	24
ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม.....	26
ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม.....	27
ทฤษฎีอัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์.....	36
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม.....	39
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	44
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	44
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	116
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	122
ภาคผนวก ข. แผนที่ชุมชนทำอิฐและรูปเกี่ยวกับประเพณีอิสลาม	128
ประวัติผู้เขียน	137

DPU

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1. กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม.....76
2. วิธีการเรียนรู้ของสตรีมุสลิมจากบทบาทของบุคคลรอบข้างโดยวิเคราะห์ จากขั้นตอน
การพัฒนาความสัมพันธ์ 6 ขั้นตอน.....107

DPU

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. การแสดง โครงสร้างของครอบครัวมุสลิม	9
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม.....	13
3. การแสดงกระบวนการสร้าง “ วัฒนธรรมอิสลาม ”	17
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย	19

DPU

ชื่อวิทยานิพนธ์	กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุอัลลัฟ
	กรณีศึกษา : สตรีมุอัลลัฟในชุมชนท่าอิฐ
ชื่อนักศึกษา	ปวีณา โกมารกุล ณ นคร
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. พัฒนพงษ์ จาติเกตุ
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์ (พัฒนาการ)
ปีการศึกษา	2546

บทคัดย่อ

การศึกษาเกี่ยวกับสตรีที่นับถือศาสนาอื่นก่อนที่จะมาเข้าเป็นมุสลิมตามสามี ซึ่งการวิจัยนี้เรียกว่า "สตรีมุอัลลัฟ" เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุอัลลัฟ และ วิเคราะห์ถึงสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ บทบาทของญาติทางสามี สามี ชุมชน และ ช่องทางการเรียนรู้ของระบบของมุสลิม โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตพฤติกรรม และ วิถีชีวิตประจำวันของสตรีมุอัลลัฟ และ ใช้การสัมภาษณ์แบบลึก ในการศึกษาถึงขั้นตอนด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของสตรีมุอัลลัฟ กับฝ่ายชายที่เป็นมุสลิมได้รับการเรียนรู้ถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากขั้นตอนเริ่มรู้จักจนถึงขั้นแยกเรือน จึงเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ในด้านอัตลักษณ์จะแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดมากยิ่งขึ้น โดยสตรีมุอัลลัฟได้แสดงออกให้เห็นอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงโดยเห็นได้ จากการเปลี่ยนด้านแต่งกาย เปลี่ยนการทักทาย เปลี่ยนภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร น้ำเสียง รูปประโยค ไวยากรณ์ เปลี่ยนในเรื่องอาหารที่บริโภค

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ของสตรีมุอัลลัฟในชุมชนท่าอิฐเรียนรู้จากอัตลักษณ์ทางบทบาทของบุคคลใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุอัลลัฟส่วนมากเปลี่ยนอัตลักษณ์เพราะความรักที่มีต่อสามี ซึ่ง ครอบครัวสามีเป็นผู้ที่ชี้นำการดำเนินชีวิตประจำวันของสตรีมุอัลลัฟ ในส่วนของชุมชนนั้นเป็นเพียงเครื่องมือในการให้สตรีมุอัลลัฟสังเกตอัตลักษณ์ของมุสลิม เช่น จากการแต่งกายของมุสลิม, จากภาษาที่มุสลิมใช้สื่อสาร การศึกษาพบว่าสื่อมีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเรียนรู้อัตลักษณ์ซึ่งสตรีมุอัลลัฟได้เรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ ช่องทางการเรียนรู้ของระบบของสตรีมุอัลลัฟเป็นการมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์และ การดำเนินวิถีชีวิตแบบอิสลาม แต่ความศรัทธาเป็นผลพวงมาจากการเรียนรู้และการเข้าถึงแก่นของศาสนาอย่างลึกซึ้งจึงนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักคำสอน

Thesis Title	The learning process of Muslim identity among Muallahf women in Ta - it community
Name	Parvinda Komarakul na nakorn
Thesis Advisor	Dr.Pat chatiketu
Department	Development Communication Arts
Academic Year	2003

Abstract

The study about "Muallahf women" or non-Muslim women who became Muslim by marriage is a study to analyze the process of learning of Muslim identity of Muallahf women and to analyze the supporting factors of changes, e.g. husband roles of husband's relatives, community, and channels of non formal learning of Muslim. The research examines . The learning process by observing behaviors and ways of Muallahf women daily lives and by in-depth interviewing. The stages of the development of the relationship of Muallahf women and their Muslim spouses learned about identity Muslim from their first acknowledgment to the point of family constructing. The concrete learning of identity was more clearly observed. The Muallahf women practiced their new identity in the point of dressing change, addressing change, communicative language change, intonation, sentence pattern, grammar and also the change of daily food .

The research outcome found out the process of learning about identity of Muallahf women in Ta-it community from identity of nearly personal roles. The change of identity of Muallahf women mostly from their love for their husbands, who guided the conducting family daily lives. Muallahf women absorb the Muslim identity from the Ta-it community Muslim dress from used by Muslims. The study found out that mass media played an important role in the learning process. Muallahf women learned from printed matters, radio and television. Non formal learning channels of Muallahf women concentrated to creat, understanding of identity and Muslim way of life ,but faith is the

product of learning and inclusive comprehension of real substance of religion which lead to the practice according to the preaching .

D
P
U

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นพร้อมกับการได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว ดังนั้นครอบครัว จึงเป็นพื้นฐานในการผลิตอัตลักษณ์ของมนุษย์ในแต่ละสังคม และ ครอบครัวยังเป็นตัวกำหนดทิศทางของอัตลักษณ์เหล่านั้นด้วยกรอบหรือแบบแผนวิถีปฏิบัติของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามนุษย์ถูกขัดเกลาอัตลักษณ์จากคนรอบข้างไม่ว่าจะเป็น คนในครอบครัว ชุมชน หรือ ในสังคมรอบข้างที่เราเผชิญอยู่จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังจะศึกษานี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม กรณีศึกษา : สตรีมุสลิมในชุมชนท่าอิฐ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่าสตรีมุสลิมแทนการบ่งถึงสตรีผู้ที่เปลี่ยนศาสนาตามสามีที่เป็นมุสลิมเนื่องจากเป็นคำที่คนในชุมชนใช้เรียกแทนสตรีนั้น ดังนั้นสตรีมุสลิมจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายของผู้วิจัยในการที่จะศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม เนื่องจากว่าวิถีชีวิตต่างๆในหลายๆด้านของสตรีมุสลิมก็จะต้องเปลี่ยนไปตามวิถีปฏิบัติแบบอิสลามด้วย

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าวัฒนธรรมอิสลามมี กระบวนการสร้างความเป็นมุสลิมให้แก่สตรีมุสลิม โดยใช้การสื่อสารใดเป็นตัวเสริมสร้างอัตลักษณ์และส่งผลให้เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม ซึ่งชุมชนท่าอิฐเป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยเลือกที่จะเป็นชุมชนในการศึกษา เนื่องจากชุมชนท่าอิฐเป็นชุมชนมุสลิมที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางด้านอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้เห็นเด่นชัดมากที่สุด ในจังหวัดนนทบุรี

ภูมิหลังของชุมชนท่าอิฐ

ชุมชนมุสลิมท่าอิฐ มีลักษณะคล้ายกับหมู่บ้านมุสลิมทั่วไปที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบรรพบุรุษอันยาวนาน เนื่องจากศาสนาอิสลามได้เข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ครั้นเมื่อราว พ.ศ. 2329 (ค.ศ.1786) ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 215 ปี มาแล้ว ในตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ได้เกิดสงครามขึ้น กับเมืองตานี (หรือ ปตานี (Patani) หมายถึงราชอาณาจักรมลายูในอดีตก่อนอยู่ใต้อำนาจการปกครองของสยามโดยตรงและปัตตานี (Pattani) หมายถึงจังหวัดปัตตานีที่ปรากฏในแผนที่ประเทศไทยในปัจจุบัน) ไทยได้ยกทัพไปปราบ และมี

สงครามติดพันกันหลายครั้งไทยจึงได้อพยพชาวปักษ์ใต้มาไว้ตามที่ต่างๆ เช่น ที่ท่าทอง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สีแยกบ้านแขก ในจังหวัด ธนบุรี ทุ่งครุในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ทำอิฐ ในจังหวัด นนทบุรี บางคอแหลม มหานาค พระขนิ่ง คลองตัน มีนบุรี หนองจอก และตามริมคลองไ้รนาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และ คลอง 16, 18 , 21 , 22, 24 ในจังหวัดนครนายก และ ฉะเชิงเทรา เป็นต้น (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2517:77)

ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ที่อพยพจากเมืองปัตตานีและเมืองไทรบุรี มาตั้งแต่ถิ่นฐาน ณ บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาตอนอ้อมเกร็ด ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จึงถือได้ว่าบรรพบุรุษของชาวมุสลิม ตำบลทำอิฐนั้นเป็นเชื้อสายคนจังหวัดปัตตานี ซึ่งการใช้ภาษาพูดในปัจจุบัน เป็นลักษณะการพูดภาษาไทยปนกับภาษาอาหรับ ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนาเนื่องจากภาษาอาหรับเป็นภาษาที่ อัล-กุรอ่าน ได้ถูกประทานมา ซึ่งมุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้ และใช้ภาษานี้ในการประกอบศาสนกิจ โดยจะมีผู้นำทางศาสนา ซึ่งจะเป็นผู้นำชุมชนโดยพฤตินัย ชาวมุสลิมจะเรียกผู้นำทางศาสนาของตนว่า อิหม่าม (หรือ อิมาม ภาษาอาหรับ แปลว่า ผู้นำ คือ ผู้นำในการละหมาด , ผู้นำในชุมชน , ผู้นำที่มีความรู้ และมีคุณธรรม หรือผู้นำทางศาสนา) โดยจะเป็นบุคคลที่ชาวมุสลิมเคารพนับถือเป็นอย่างสูง ในตำบลทำอิฐแห่งนี้ชาวมุสลิมเชื่อกันว่า “ โต๊ะกีวังกะมา ” เป็นมุสลิมคนแรกของการทำอิฐที่ ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ ในรัฐสมัยของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่1)โดย แต่งตั้งให้เป็น นายกอง วังกะมา ถ้าเทียบตำแหน่งราชการในปัจจุบันก็ใกล้เคียงกับ นายอำเภอซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบหัวหน้าควบคุมมุสลิมิน (ผู้ชายที่นับถือ ศาสนาอิสลาม) เพื่อให้มีสัมมาอาชีวะ เป็นกลุ่มเป็นก้อน โดยเฉพาะครอบครัวของท่านได้รับพระราชทานที่นาสำหรับเพาะปลูกทำมาหากิน ณ ตำบลทำอิฐ ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ดังนั้น นายกอง วังกะมา จึงได้จัดการแบ่งที่ดินที่ได้รับพระราชทานให้กับพี่น้อง และ ลูกบ้านจนครบถ้วนทุกครัวเรือน และได้จัดสร้างสิ่งที่เป็นของตำบล คือ มัสยิด แต่เนื่องจากว่าทุนทรัพย์นั้นยังมีไม่มากนัก มัสยิดจึงเกิดในรูปของบาแล (คือ สถานที่ประกอบศาสนกิจแต่มีขนาดเล็กกว่ามัสยิด) ทั้งนี้ นายกองวังกะมา ต้องการให้ลูกบ้านของท่านได้มีความรู้ทางศาสนา เพื่อที่จะได้เป็นบรรทัดฐานถือเป็นหลักปฏิบัติแก่ลูกหลานสืบไป ต่อมาลัทธิมุสลิมทำอิฐ (หรือ มะมูม หมายถึง ลูกบ้านที่อยู่ ในเขตบริการของโต๊ะอิหม่ามในแต่ละมัสยิด ซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นที่ตั้งของมัสยิดแล้วจะรวมถึงลูกบ้านของหมู่บ้านข้างเคียงที่ไม่มีมัสยิดด้วย) ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หากจะเปรียบเทียบจำนวนผู้ที่ละหมาดในมัสยิดแล้ว มัสยิดทำอิฐมีลัทธิมุสลิมมากที่สุดในประเทศไทย

ในสมัยของท่านอิหม่าม ยะหฺยา ลาดิฟี ได้เตรียมการต่อเติมอาคารมัสยิดเป็น 2 ชั้น เนื่องจากที่ดินสำหรับ ปลูกสร้างไม่สามารถขยายออกได้ด้านข้าง ท่านจึงได้กำหนดแนวนโยบาย แผนงานเป็นช่วง ๆ ตามลำดับความสามารถโดยให้การก่อสร้างดำเนินการต่อไป โดยไม่มีการรื้อหรือ ทำลายของเดิมที่บรรพบุรุษสร้างไว้ หากแต่ทำลาย หรือรื้อออก เฉพาะสำหรับสิ่งที่จำเป็น เท่านั้น แต่ท่านยังมีได้ลงมือสร้างท่านก็มาจากไปเสียก่อน ท่านอิหม่าม อัลดิลละห์ ลาดิฟี น้องชายของท่าน อาจารย์ ยะหฺยา ลาดิฟี ได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่อิหม่าม ดังนั้นท่านจึง ได้สืบทอดเจตนารมณ์ ในการลงมือก่อสร้างมัสยิดทำอิฐ จนเป็นมัสยิดที่สง่างาม และมีเสาบัง (หอ อาซาน) ที่สูงสุดแห่งหนึ่ง (ความเป็นมาของมุสลิมทำอิฐ .หนังสืออนุสรณ์งานประจำปีโรงเรียนทำ อิฐศึกษา ,2541:63-68) (อาซาน เป็นคำกล่าวเชิญชวนให้มุสลิมทำพิธีละหมาด โดย เจ้าหน้าที่ของมัสยิด เรียกว่า บิหลัน เป็นผู้กล่าวในมัสยิด หรือบนหอคอย (เสาบัง) ผ่านทางเครื่อง ขยายเสียงเพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้ยินโดยทั่วกัน (เมธา วาดีเจริญ,2544:41) และยังเป็นสถานที่ สำหรับกระจายข่าวสารให้แก่ชุมชนทราบด้วยว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในชุมชนบ้าง รวมถึงการ กระจายข่าวสารทางศาสนาให้แก่ชุมชน จึงทำให้มุสลิมสามารถรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆได้ อย่างพร้อมพร้อม

มุสลิมที่ดีที่สมบูรณ์จะต้องมีโครงสร้างของอิสลามอยู่ในตนอย่างครบถ้วน และถูกต้อง ดังนั้นมุสลิม จะต้องนำอิสลามเข้าไปในตัว ซึ่งเป็นกิจวัตรที่มุสลิมต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดโดย ศาสนาอิสลามมีหลักโครงสร้างดังนี้

โครงสร้างสำคัญของอิสลาม มี 2 ประการ

- 1.หลักศรัทธา (รูกันอิหม่าน) 6 ประการ
- 2.หลักปฏิบัติ (รูกันอิสลาม) 5 ประการ

หลักศรัทธา 6 ประการ

ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องศรัทธาในหลัก 6 ประการ ซึ่งเรียกว่า รูกันอิหม่าน ได้แก่

1. ศรัทธาในพระเจ้า อัลเลาะห์ (ช.บ) เป็นการศรัทธาโดยปราศจากข้อสงสัย ใดๆว่า พระองค์อัลเลาะห์ทรงมีอยู่จริง ทรงดำรงอยู่ด้วยพระองค์เอง ทรงมีมาตั้งแต่ดั้งเดิมโดยไม่มี สิ่งใดมาก่อนพระองค์ ทรงดำรงอยู่ตลอดกาล ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่หลังจากพระองค์ พระองค์ทรง

สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในท้องฟ้า ในพิภพ สิ่งต่างๆเหล่านั้นต้องพึ่งพระองค์แต่พระองค์ก็ไม่ทรงต้องพึ่งผู้ใดหรือสิ่งใด ทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงเพียบพร้อมไปด้วยคุณลักษณะอันประเสริฐ

2. ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ (มลาอิกะฮ์ คือ บ่าวของพระเจ้าที่ถูกสร้างขึ้นให้ทำหน้าที่ต่างกัน เช่น เป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่ศาสดา , ผู้บันทึกความดีความชั่วของมนุษย์ , ผู้ที่ถูกถอดดวงวิญญาณออกจากร่างและผู้ที่ยืนยันผู้ตาย ณ หลุมฝังศพ)

3. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ของพระเจ้า คือ ศรัทธาว่า อัลเลาะห์ ทรงประทานคัมภีร์ให้บรรดาศาสนทูต เพื่อนำไปประกาศให้ประชาชนได้ทราบถึงหลักคำสอน โดยสรุปแล้วมี 2 ประการ คือ

3.1 สอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า

3.2 สอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน

4. ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต พระอัลเลาะห์ทรงให้ศรัทธาว่า พระองค์ทรงเลือกบุคคลให้เป็นผู้สื่อสาร และนำบทบัญญัติของพระองค์มาสอนแก่ปวงชน ซึ่งอัล-กุรอาน สอนว่า ศาสนทูตทุกท่านมาสอนปวงชนทุกยุคทุกสมัยและมาสิ้นสุดที่ศาสดาคนสุดท้าย คือ ท่านนบีมุฮัมมัด

5. ศรัทธาในวันพิพากษา (คือ เชื้อในโลงหน้า) ซึ่งมีหลักการอยู่ว่า ต้องมีวันหนึ่งที่เป็นวันพิจารณาผลกรรมของมนุษย์ทั้งหมด ทั้งนี้เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลได้พินาศแตกดับหมดไปแล้ว จากนั้นอัลเลาะห์จะให้ทุกคนฟื้นคืนชีพมาชำระงานที่เขาประกอบไว้ในโลกนี้ ผู้ประกอบความดีจะได้รับการตอบสนองด้วยสิ่งดี ผู้ประกอบกรรมชั่วก็จะได้รับผลตอบสนอง คือ การลงโทษ

6. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาพการณ์ คือ ระเบียบอันรัดกุมที่พระอัลเลาะห์ทรงกำหนดไว้แก่โลก การศรัทธาต่อกฎกำหนดสภาพะ คือ การยอมรับในอำนาจของอัลเลาะห์ ที่ทรงครอบครองความเป็นไปของทุกสิ่ง การดำเนินการของแต่ละสิ่งย่อมเป็นไปตามพระประสงค์ที่พระองค์ทรงกำหนดไว้ทุกประการ

หลักปฏิบัติ (รูกานอิสลาม) 5 ประการ

1. การปฏิญาณตน หัวใจของการเป็นมุสลิม คือ การกล่าวคำปฏิญาณว่า
“ อัชชะฮาดอันลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ เวอัชชะฮาดันนะมุฮัมมัด รุสูลุลลอฮฺ ”

“ ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ และแท้จริงมุฮัมมัด เป็นศาสนทูต (รَسُول) ของอัลเลาะห์ (ซ.บ.) ”

การปฏิญาณจะต้องออกมาจากจิตใจ ด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งที่จะตัดสิ้น ความศรัทธา ความจริงใจนี้ได้คือการปฏิบัติ เพราะการยอมรับในความเป็นศาสนทูตของท่าน ศาสดามุฮัมมัดจะนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรง ห้ามซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอานแบบฉบับและโอวาทของท่านศาสดามุฮัมมัด (เสาวนีย์ จิตต์หมวด ,2524 :97-98)

การเข้าเป็นมุสลิม

เมื่อมีบุคคลเข้าศรัทธาต่ออิสลาม หลังจากเสร็จพิธีกล่าวปฏิญาณตนแล้ว ควรให้อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ขณะที่เริ่มอาบน้ำให้อ่านว่า

“ นาวัยตุลมุสลมา ลิลอิสลามี่ ชุนนำตัน ลิลลาฮี้ตะอาลา ” ตั้งเจตนาว่า

“ข้าพเจ้าตั้งใจอาบน้ำเนื่องในการเข้าสู่ศาสนาอิสลามเป็นสุนัตเพื่ออัลเลาะห์ตะอาลา”

(การิม อับดุลเลาะห์ ,2509:244)

2. การละหมาด วันละ 5 เวลา ซึ่งเป็นกิจวัตรที่ต้องกระทำตอนเช้าตรู่ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาพลบค่ำ และเวลากลางคืน

จุดมุ่งหมายของการละหมาด 5 เวลา คือ

- 2.1. ให้เกิดความนอบน้อมต่อมตน
- 2.2. ชัดเกลาคใจและสอนให้รู้จักมารยาทในการแสดงความกักดี
- 2.3. ให้รู้จักตรงต่อหน้าที่และตรงต่อเวลา
- 2.4. ให้ตระหนักถึงความเสมอภาค เคียงป่าเคียงไหลไม่แบ่งชั้นวรรณะ
- 2.5. ให้เกิดความยำเกรงต่อความเกรียงไกรของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของรักษาสัจจะ

ชื่อตรง ไม่โลก มีสำนึกต่อความเป็นธรรม

2.6. เคารพครัดต่อระเบียบ และเคารพกฎหมาย

2.7. รักษาความสะอาด

การละหมาดนี้จะทำคนเดียวก็ได้ แต่ถ้าจะร่วมกันทำเป็นหมู่ยิ่งได้กุศล

3. การบริจาคซะกาต คือ กองทุนสงเคราะห์ที่อิสลามกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้มีฐานะที่จะบริจาคแก่คนยากจนและอื่นๆ

4. การถือศีลอด คือ การงดการกิน งดดื่ม งดประพฤติดตามอารมณ์งัดเรื่องสัมพันธ์ทางเพศ ในช่วงเวลาระหว่าง รุ่งอรุณ ไปจนกระทั่งดวงตะวันลับขอบฟ้า โดยให้ถือศีลอด นี้ทุกวันเป็นเวลาหนึ่งเดือนเต็มในเดือนรอมฎอน หรือเดือนที่ 9 ของปฏิทินอาหรับ

5. การประกอบพิธีฮัจญ์ คือ การเดินทางไปทำพิธีตามศาสนบัญญัติ ณ นครเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ไปพบพี่น้องร่วมศาสนาที่มาจากส่วนต่างๆของโลกไปอยู่ร่วมกัน มี การทำเหมือนกัน ในสถานที่เดียวกัน โดยมีจุดประสงค์มุ่งสู่พระผู้เป็นเจ้าของค์เดียวกัน แม้จะแตกต่างกันในด้านภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ ฐานะ ประเพณี แต่เขาไม่ได้แตกต่างกันในฐานะ เป็นบ่าวของอัลเลาะห์และเป็นพี่น้องร่วมศาสนา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม

1. ปัจจัยทางด้านโครงสร้างทางสังคมของศาสนาอิสลาม
2. ปัจจัยทางด้านโครงสร้างของครอบครัวมุสลิม
3. ปัจจัยด้านครอบครัวและการเลี้ยงดู
4. อิทธิพลจากการศึกษา

1. ปัจจัยทางด้านโครงสร้างทางสังคมของศาสนาอิสลาม

ปัจจัยทางด้านโครงสร้างทางสังคมของศาสนาอิสลามเน้นหนักในตัวบุคคลทุกคน ด้วยการกระทำที่ประกอบด้วยวาจา ใจ และ กาย และด้วยการกำหนดข้อปฏิบัติที่แน่นอนเป็นประจำ จะเพียงแต่นึกในใจอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ ในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็น คนดี ศาสนาอิสลามได้บัญญัติให้มุสลิมที่บรรลุนิติภาวะ (อาเกดบาเลฆ) ประมาณอายุ 15 ปี ขึ้นไป จะต้องปฏิบัติเองจะจ้างวานให้ผู้อื่นทำแทนมิได้ มีอยู่ 5 ประการ

1. เพื่อจัดความรู้เหตุผลเพื่อให้เป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณต่อพระผู้เป็นเจ้าของ ผู้ทรงสร้าง ผู้อภิบาล มุสลิมทุกคนต้องศึกษาและยอมรับในพระเจ้า รับศานตามุฮัมมัด ด้วยการ ปฏิญาณตนว่า “ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์อัลเลาะห์ และนบีมุฮัมมัดนั้นเป็นทูต ของพระองค์ผู้เผยแผ่ศาสนา

2. เพื่อให้มุสลิมทุกคนจัดอยู่ในความสะอาดทั้งกายและใจ มุสลิมทุกคนจะต้องชำระ กาย เช่น ล้างมือ ล้างหน้า ล้างแขน ล้างเท้า ในการอาบน้ำละหมาดชำระใจด้วยการ ละหมาด (กราบไหว้พระผู้เป็นเจ้าของ) วันละห้าเวลาให้สำรวมตนว่าเป็นข้าของพระผู้เป็นเจ้าของ นอกจากนั้นแล้วการละหมาดนั้นเป็นการเตือนเวลาแก่มุสลิมในช่วงต่างๆของวัน มิให้หลงลืมละเลย เวลาโดยเปล่าประโยชน์ (Procrastination) เป็นการเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆ อันเป็นประโยชน์ใน การบริหารร่างกายด้วย

3. เพื่อให้มุสลิมได้ระลึกถึงความเสมอภาคในระหว่างมนุษย์ และภราดรภาพเข้าใจ คนยากจน และการรักษาสุขภาพอนามัย การซื้อสัตย์ต่อตนเอง ต่อพระผู้เป็นเจ้า มุสลิมทุกคน จะต้องถือศีลอดเป็นเวลาหนึ่งเดือนในเดือนรอมฎอน ไม่ว่ามุสลิมผู้นั้นจะร่ำรวยมียศศักดิ์เพียงใดก็ต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

4. เพื่อให้มีความขยันขันแข็ง และ เมื่อแม่แก่พี่น้องมุสลิมที่ตกอับหรือยากจน คนที่ช่วยตัวเองไม่ได้ อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนมีกับคนจน หรือเป็นกองทุนเพื่อสาธารณกุศลแก่มวลมุสลิม ผู้ถือศาสนาอิสลามจะต้องบริจาคศาสนพลี (ซะกาต)

5. เพื่อให้มุสลิมได้พบปะกัน รู้จักกัน เข้าใจกัน มีประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกันในการเดินทาง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด พูดภาษาอะไร หรือเป็นชนชาติใด มุสลิมทุกคนซึ่งปฏิบัติศาสนกิจเหมือนกัน มีความศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวกันในศาสนาอิสลาม

2. ปัจจัยทางด้านโครงสร้างครอบครัวมุสลิม

โครงสร้างของครอบครัวมุสลิมตั้งอยู่บนรากฐานของหลักสี่ประการ ที่ทรงคุณค่าถาวร โดยตั้งอยู่บนบัญญัติของคัมภีร์อัล-กุรอาน และแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัดที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งดังนี้ คือ

1. ชีวิตครอบครัวในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมที่ให้ความปลอดภัย ความผาสุก และความเอื้อเฟื้อ แจ่มจุน ภายในบ้านต่อ พ่อแม่ และเด็กๆ ที่กำลังเติบโต
2. ชีวิตครอบครัวในฐานะเครื่องพิทักษ์ความปรารถนาทางเพศตามธรรมชาติของหญิงชาย และนำแรงกระตุ้นอันทรงพลังนี้ไปในทางที่สะอาดบริสุทธิ์
3. ชีวิตครอบครัวในฐานะที่เป็นสถานปลูกฝังคุณธรรมของมนุษย์ เช่น ความรัก ความเมตตา และความสงสาร
4. ชีวิตครอบครัวในฐานะที่เป็นที่พำนักอันปลอดภัยจากภัยอันตราย หรือ ความยุ่งยากต่างๆ จากภายในและภายนอก

ปัจจัยทางด้านโครงสร้างครอบครัวมุสลิม ประกอบด้วย บุคคลสามกลุ่ม กลุ่มแรก และกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกันมากที่สุด ได้แก่ สามี ภรรยา ลูกๆ พ่อแม่ของสามีภรรยาที่อาศัยอยู่ด้วย และคนรับใช้ (คงไม่ใช่เรื่องนอกประเด็นที่เราจะกล่าวถึงประเพณีของมุสลิมที่ว่า หากมีคนรับใช้ในครอบครัวก็ถือว่าคนรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว อิสลามสอนว่าคนรับใช้ควรต้องได้รับการปฏิบัติ เช่นอาหาร และเครื่องนุ่งห่มเสมือนเขาเป็นสมาชิกคนหนึ่งครอบครัวไม่ใช่เป็นคนอีกชั้นหนึ่ง เป็นเรื่องธรรมดาที่เราเห็นโลกอาหรับคนรับใช้ของบ้าน คนรถ ฯลฯ รับประทานอาหารร่วม

สมาชิกคนอื่น ๆ ของครอบครัว) อีกกลุ่มหนึ่งเป็นส่วนกลางของครอบครัว ได้แก่ ญาติ ๆ ที่มาอยู่ด้วย หรือไม่ก็ตาม ผู้มีสิทธิต่อกันเป็นพิเศษสามารถเข้าออกนอกในครอบครัวได้อย่างเสรี มีข้อห้าม แต่งงานกัน และไม่ต้องสวม ฮิญาบ (ผ้าคลุม) เวลาอยู่ด้วยกัน บุคคลเหล่านี้มีสิทธิได้ประโยชน์ ในทรัพย์สินมรดกขณะที่มีชีวิตและ เมื่อตายไปในฐานะที่เป็นผู้ร่วมรับมรดกซึ่งตามกฎหมายที่ว่าด้วย เรื่องการร่วมสืบมรดกบุคคลเหล่านี้จัดเป็นทายาทระดับแรก สิ่งสำคัญ ยิ่งในเรื่องนี้ก็คือ คนเหล่านี้ เป็น มะห์รอม คือ ผู้ที่ต้องห้ามแต่งงานกัน หลักการนี้เสริมสร้างให้เกิดกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนกลาง จริงๆของครอบครัวขึ้นมา มีการร่วมทุกข์ร่วมสุข มีส่วนได้เสียร่วมกัน สัมพันธภาพนี้เกิดจากการ ร่วมสายโลหิต การเกี่ยวดองกันโดยการแต่งงาน และ การเป็นแม่นม (อัครเราะฎออะฮ์) ในภาษา กฎหมายอิสลามซึ่งหมายถึง หญิงที่ให้นมเด็ก ไม่ว่าเด็กจะอยู่กับผู้หญิงคนนี้หรือไม่ก็ตาม หญิงผู้นี้ จะมาอยู่ในฐานะแม่ สามีของเธอจะมาอยู่ในฐานะของพ่อ และ ลูกๆ ชายหญิงของสามีภรรยา คู่ นี้ จะมาอยู่ในฐานะพี่น้องของเด็กที่มาร่วมดื่มนมด้วย ความสัมพันธ์ เช่นนี้ต่างไปจากสิ่งที่ กฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างมาก ความสัมพันธ์กันโดยอัครเราะฎออะฮ์ มีเกือบเสมอกันกับการ เกี่ยวดองเป็นญาติกันทางสายโลหิตยกเว้นในเรื่องการสืบมรดก

ญาติร่วมสายโลหิตประกอบด้วย

1. พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้ร่วมสายโลหิตโดยตรงคนอื่น ๆ
2. ผู้สืบสายโลหิตโดยตรง คือ ลูกชาย ลูกสาว หลานชาย หลานสาว ฯลฯ
3. ญาติระดับที่สองเช่น พี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว และ ลูกหลานของบุคคล เหล่านี้
4. พี่น้องผู้หญิงของพ่อหรือแม่ (ไม่รวมไปถึงลูกสาวหรือ ผู้สืบสายโลหิตคนอื่น)

ญาติที่เกี่ยวดองกันโดยการแต่งงานประกอบด้วย

1. พ่อตา แม่ยาย พ่อแม่ ของพ่อตาแม่ยาย
2. ลูกสาว รวมทั้งหลานเหลนผู้หญิงของภรรยา ลูกชายหรือหลานเหลนผู้ชายของ สามี
3. ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ ลูกเขย
4. แม่เลี้ยง พ่อเลี้ยง

นอกจากข้อยกเว้นบางประการแล้ว ความสัมพันธ์กันอยู่ในขอบเขตข้อห้าม เช่นเดียวกันกับ กรณีการเกี่ยวดองในลักษณะการเป็นแม่นม (อีรเราะฎออะฮ์)

ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มของญาติทางสามี เนื่องจากว่าเป็นกลุ่มซึ่งมีความใกล้ชิดและความสำคัญในการส่งเสริม และ ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่ช่วยเอื้อให้สตรีมุสลิมแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 1 การแสดงโครงสร้างของครอบครัวมุสลิม

ที่มา : ครุฑีต อหะมัด ,2540 ,หน้า 68-71

3. ปัจจัยด้านครอบครัวและการเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นรากฐานของโครงสร้างทางด้านสังคม วัฒนธรรม และ เศรษฐกิจทั้งยังเป็นกลไกในตัวเองที่เสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงทางด้านสังคม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ทั่วทั้งสังคม และ ตลอดเวลาทั้งในอดีต ปัจจุบัน และ อนาคต สถาบันครอบครัวเป็นส่วนสำคัญมากในสังคมมุสลิมครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม และ จัดระเบียบการดำเนินชีวิตของกลุ่มในลักษณะเป็นสังคมน้อยๆ อะห์กาม (นิติบัญญัติของอัล-กุรอาน) ประมาณหนึ่งในสามเป็นข้อบัญญัติที่ว่าด้วยครอบครัวและกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับครอบครัว ขอบข่ายสิทธิและหน้าที่ทั้งหลายเป็นรากฐานของชีวิตครอบครัว มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างให้เกิด ทศนคติและแบบแผนของความประพฤติที่อิสลามต้องการจะดูแลให้เจริญขึ้น บุคคลแต่ละคนและสังคม ความสมดุลที่เกิดขึ้นมาใหม่บางอย่าง ตั้งอยู่ในบทบาท และความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ระหว่างผู้เยาว์กับคนสูงอายุ ระหว่างญาติใกล้ชิดกับญาติห่างไกล ระหว่างเสรีภาพกับวินัย และระหว่างการเลือกส่วนบุคคลกับการควบคุมทางสังคม

ครอบครัวมุสลิมเป็นครอบครัวขยาย (คือ ครอบครัวที่มี พ่อ แม่ ลูก และญาติทางฝ่ายพ่อ และญาติทางฝ่ายแม่อาศัยอยู่ร่วมกัน) ญาติต่างศักดิ์กันจะมีฐานะในครอบครัวเช่นนี้ไม่เหมือนกัน ครอบครัวมุสลิมไม่ใช่ครอบครัวเดี่ยวอันประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูกเท่านั้น แต่โดยปกติแล้วจะมีคนสามหรือสี่ช่วงอายุอยู่ร่วมกันได้ร่มครอบครัวมุสลิม เมื่อสำรวจกฎหมายอิสลามที่ว่าด้วยมรดกอย่างรอบคอบจะเห็นว่าสายสัมพันธ์เหล่านี้ทั้งหมด เป็นส่วนประกอบที่แน่นอนภายในโครงสร้างพื้นฐานของครอบครัว ไม่ใช่เป็นส่วนประกอบผิวเผิน

อิสลามยืนยันว่าชายและหญิงมีฐานะเสมอกันในฐานะมนุษย์ แต่ทั้งนี้มิได้ หมายความว่า อิสลามกำหนดให้ชายและหญิงแสดงบทบาท และ ทำหน้าที่ในสังคมโดยไม่แยกความแตกต่าง อิสลามไม่ยอมรับการใช้ชีวิตปนเปโดยเสรีระหว่างชายและหญิง และถือว่าสภาพเช่นนี้ขัดต่อบทบาทที่อิสลามกำหนดให้แก่ครอบครัวในสังคม ความรับผิดชอบหลักของผู้หญิงมีต่อบ้าน ครอบครัว และอื่นๆ ทั้งหมดที่จำเป็นต่อการดำเนิน และการพัฒนาสถาบันเหล่านี้ ผู้หญิงก็มีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบบางอย่างทางด้านสังคมด้วย แต่ภารกิจหลักของผู้หญิงเป็นในเรื่องครอบครัว ลักษณะเช่นนี้เป็นการแบ่งสรรบทบาท และกิจกรรมต่างๆ ในสังคมระหว่างชายและหญิง ซึ่งอิสลามถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินงานอย่างเหมาะสมของ สถาบันต่างๆ ต่อศีลธรรม ความสงบสุขของสังคมด้วย และความกินดีอยู่ดี สามีมีความรับผิดชอบในด้านการหาเลี้ยงชีพ ส่วนการเลี้ยงดู การศึกษาอบรมที่ดี และสังคมภายในบ้านไปจนถึงหมู่ญาติในวงกว้างออกไปเป็นหน้าที่ของภรรยา สามีต้องแสดงบทบาทในครอบครัวด้วยเหมือนกัน แต่นั่นไม่ใช่

บทบาทหลักของเขา ในครอบครัวบทบาทผู้ชายเป็นรอง บทบาทผู้หญิงในทำนองเดียวกันหญิงแสดงบทบาทในสังคมภายนอกและในทางเศรษฐกิจด้วย แต่กิจกรรมเหล่านี้ เป็นรองกิจกรรมของเธอในครอบครัว ศาสตราจารย์มัตถ์กล่าวว่า “ พวกท่านทุกคนเป็นผู้พิทักษ์ และรับผิดชอบต่อผู้ที่อยู่ในความพิทักษ์ของท่าน และต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในความดูแลของท่าน อิหม่าม (ผู้ปกครอง) เป็นผู้พิทักษ์ประชาชน และต้องรับผิดชอบต่อพวกเขา ผู้ชายเป็นผู้พิทักษ์ และรับผิดชอบต่อครอบครัวของตน ผู้หญิงเป็นผู้พิทักษ์และรับผิดชอบต่อสามีของพวกเขา พวกท่านทุกคนล้วนเป็นผู้พิทักษ์ และจะถูกสอบสวนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของพวกท่าน”

ในทางศาสนาอิสลามหน้าที่เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญที่สุดของผู้เป็นมารดา เป็นหน้าที่ที่จะต้องอบรมสั่งสอนบุตร เพราะมารดามีอิทธิพลกับบุตรโดยตรงนับตั้งแต่บุตรอยู่ในครรภ์ และ เมื่อบุตรเกิดมาในทางศาสนาอิสลามให้มารดาให้นมบุตรเป็นเวลา 2 ปี และจากนั้นก็เป็นที่ของมารดาในการรับผิดชอบต่อบุตร เพราะหน้าที่ในหาเลี้ยงชีพเป็นหน้าที่ของสามี ดังนั้นมารดาจึงเป็นผู้มีความสนิทสนมใกล้ชิดกับลูกมากกว่าบุคคลอื่น มารดาจึงทำหน้าที่เป็นครูของบุตรตลอดเวลา พฤติกรรม อารมณ์ของมารดาจะถูกถ่ายทอดหล่อหลอมให้บุตรตั้งแต่ทารกจนถึงวัยเด็ก ซึ่งเป็นเวลาที่บุตรกำลังพัฒนาสมอง(เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2524:71)

บี.อาอีซะหฺ.เลมุ สตรีมุฮัลล์ฟชาวอังกฤษที่เข้ามาเป็นมุสลิมได้เขียนไว้ว่า “บทบาทของผู้หญิงมุสลิมที่มีต่อบรรยากาศภายในบ้านนั้นเป็น บทบาทที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสุขใจของสามีและต่อพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของบุตรธิดา เพราะหน้าที่ของเธอ คือ การสร้างชีวิตครอบครัวให้มีแต่ความหวานชื่นและเพียบพร้อมไปด้วยบรรยากาศแห่งความสุข ให้บ้านเป็นที่พำนักที่ปลอดภัยและสงบสุข ทางด้านการอบรมบุตรธิดาก็เช่นกัน เธอเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดลักษณะนิสัยและทัศนคติที่ดีให้แก่ลูก ๆ ซึ่งจะมีผลสืบเนื่องไปสู่การแสดงออกต่างๆ ตลอดจนแนวความคิดของเด็กเหล่านี้เมื่อเขาเติบโตสู่วัยรุ่นเป็นผู้ใหญ่” ดังมีคำกล่าวที่แพร่หลายเป็นภาษาอาหรับว่า “ อัล-อุมุมัตรอชะตุน ” ซึ่งหมายความว่า “ มารดาคือโรงเรียน ” (สยุมพร รัตนวิทย์, 2523:15)

4. อิทธิพลจากการศึกษา

เมื่อลูกหลานชาวมุสลิมเจริญเติบโตพอที่จะศึกษาเล่าเรียนได้บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะเริ่มให้บุตรหัดอ่านภาษาอาหรับ และ คัมภีร์อัล-กุรอานเพราะการเรียนพระคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของมุสลิมเนื่องจากอัล-กุรอานเป็นธรรมนูญแห่งชีวิต หรือ เป็น

แนวทางในการปฏิบัติตนของมุสลิมทุกคน เพราะการเรียนรู้เองจะทำให้เด็กอ่านพระคัมภีร์อัล-กุรอานได้อย่างถูกต้อง และนำข้อความไปใช้ในการประกอบศาสนากิจประจำวัน เช่น การละหมาด การขอพร และอื่นๆ ได้ ผู้ปกครองจะต้องให้การศึกษาแก่บุตร-ธิดาของตนในทางตรงคือ สอนเอง และทางอ้อมคือส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน ตั้งแต่ อายุ 7-8 ขวบหรือจะส่งให้บุตรหลานเล่าเรียนพระคัมภีร์อัล-กุรอานควบคู่ไปกับการศึกษาสามัญตามหลักสูตรของรัฐบาลด้วย เพื่อให้ได้รับความรู้ทางสามัญ และหล่อหลอมวัฒนธรรมอิสลามอย่างถูกต้อง ในตอนค่ำๆ ในหมู่บ้านมุสลิม จะได้ยินบิดามารดาผู้ปกครองสอนพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานให้แก่บุตรหลาน หรือครูสอนให้ลูกศิษย์ตามมัสยิดต่างๆ หรือปอเนาะที่ต่างๆ หลังจากละหมาดตอนค่ำ คือ ประมาณ 19.00น.

การที่ศาสนาอิสลามบังคับให้มุสลิมทุกคนจะต้องเรียนรู้ในทางศาสนา ก็เนื่องจากศาสนาอิสลามแตกต่างจากศาสนาอื่นๆทั้งหมด คือ “ผู้สืบทอดศาสนา” กล่าวคือ ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเดียวที่ไม่มีสถาบันนักพรต นักบวช จึงได้บังคับให้มุสลิมทุกคนศึกษาหาความรู้และข้อปฏิบัติ มุสลิมจึงมีหน้าที่เป็นทั้งผู้ปฏิบัติอบรมสั่งสอนเผยแพร่และสืบทอดศาสนาอิสลามไว้ เมื่อมุสลิมทุกคนต้องทำหน้าที่ต่างๆดังกล่าว จึงถือว่าหน้าที่ของทุกคนที่ต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มเกิดจนถึงหลุมฝังศพ

บิดามารดา ผู้ปกครองจะต้องส่งบุตรหลานเรียนพระคัมภีร์อัล-กุรอาน โดยขั้นต้นจะให้เอาใจใส่เรียนภาษาอาหรับ เมื่อจำพยัญชนะ สระ และสามารถสะกดผสมตัวได้แล้ว ก็จะมีการจัดเลี้ยงฉลองเชิญผู้ที่มีความรู้ทางศาสนามาขอพรจากพระอัลเลาะห์ (ช.บ.) ครั้งหนึ่ง ต่อมาสามารถเริ่มอ่านพระคัมภีร์อัล-กุรอานได้แล้ว ก็จะจัดทำบุญอีกครั้งหนึ่ง ขอพรต่อพระองค์อัลเลาะห์ (ช.บ.) เพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นกำลังแก่เด็กอีกครั้งหนึ่ง เมื่อบุตรหลานอ่านคัมภีร์อัล-กุรอานจบ 30 ตอน โดยอ่านด้วยตนเองได้ทั้งหมดแล้ว บิดามารดา ผู้ปกครองจะจัดงานฉลองการสำเร็จ จะมีการแสดงความยินดีต่อกันภายในครอบครัว และหมู่บ้านหากบิดามารดามีฐานะดีก็จะจัดงานใหญ่ เชิญแขกมาร่วมงานและเลี้ยงฉลองความสำเร็จซึ่งในตำบลทำอิฐเรียกว่า “การตะมะพระคัมภีร์อัล-กุรอาน”พร้อมกับพิธีเข้าสู่นัด ซึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “ มาไซะยาวี ”

การศึกษาวิชาศาสนาอิสลามของเด็กมุสลิม

นอกจากการให้บุตรหลานอ่านคัมภีร์อัล-กุรอานแล้ว บิดามารดา ผู้ปกครองจะต้องเป็นภาระให้บุตรหลานได้ศึกษาวิชาการศาสนาอิสลาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ภาคด้วยกัน ดังนี้

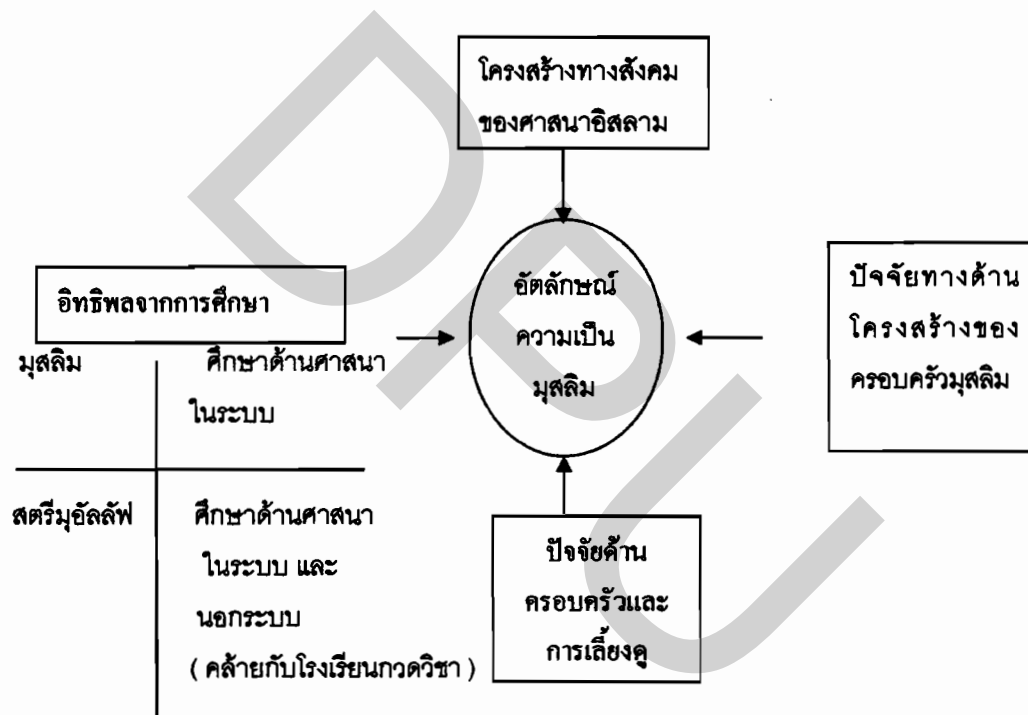
1.หลักการของบทบัญญัติ

2.ภาคปฏิบัติ หมายถึง พฤติกรรมที่ควรกระทำ

3.ภาคคุณธรรม หมายถึง การรู้จักผิดชอบชั่วดี

ภาคที่ 3 นี้จะศึกษามากน้อยแล้วแต่จะเห็นสมควร ส่วนภาคที่ 1 และที่ 2 จะต้องศึกษาปฏิบัติด้วยตนเองได้อีกทั้งต้องสามารถสอนคนในครอบครัวได้ด้วย(เมธา วาทีเจริญ ,2544 : 71-75)

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม

อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม

อัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมนั้นเราสามารถเห็นได้จากสิ่งที่มุสลิมประพฤติและปฏิบัติโดยสามารถแยกเป็นลักษณะของการสื่อสารได้ดังนี้คือ

1. ด้านวัจนภาษา โดยแยกเป็นการสื่อสารด้านภาษาที่ใช้เรียกความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ และคำทักทายรวมถึงชื่อของอาหารมุสลิมที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นอาหารของมุสลิมเช่น ข้าวหมกไก่ ,แกงกุนหมา ,โรตีสี ,มะตะบะ เป็นต้น

2. ด้านอวัจนภาษา โดยแยกเป็นการสื่อสารที่สามารถสื่อให้ทราบว่าเป็นอัต

ลักษณะของมุสลิมเช่น เครื่องหมายตรา ฮาลาล และการทักทายโดยการสัมผัสมือ และสิ่งที่เห็นได้
อย่างเด่นชัดคือการแต่งกายของมุสลิม

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แยกลักษณะประเภทของอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมให้เห็นเด่นชัด
ดังนี้คือ

1. ภาษา
2. การทักทาย
3. อาหาร
4. การแต่งกายของมุสลิม

1. ภาษา

ชาวมุสลิมในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูเซีย (มลายู) เป็น
เพียงภาษาพูดเท่านั้น ต่อมาศาสนาอิสลามซึ่งมีภาษาอาหรับเป็นสื่อได้แพร่ขยายเข้ามาในบริเวณ
เกาะสุมาตรา เกาะชวา และคาบสมุทรมลายูเซียหลังจากประชาชนในมะละกาได้รับอิทธิพล
เป็นพวกแรกเมื่อ พ.ศ. 1989 หลังจากนั้นภาษามลายูจึงรวมเอาภาษาอาหรับเข้าไว้และกลายเป็น
ภาษาเขียนอย่างหนึ่ง เรียกว่าภาษา “ยาวี” ซึ่งต้องอาศัยสระและพยัญชนะจากภาษาอาหรับ
ทั้งสิ้น ภาษายาวีจึงไม่สามารถแยกออกจาก ศาสนาอิสลามได้ ชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม ชาว
มุสลิมยังคงใช้คำนำหน้านามในการเรียกชื่อ เช่น โต๊ะ คือ ใช้เป็นคำนำหน้าใช้เรียกผู้หญิงที่มี
อายุมาก (ย่า) (ยาย)หรือแชร คือคำนำหน้าที่ใช้เรียกผู้ชายที่มีอายุมาก (ปู่) (ตา) ภาษาจึงเป็น
วัฒนธรรมที่เป็นการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องของชาวมุสลิมไทย (อิหมรอน มะลูดีม ,2538 :33-34)

2. การทักทาย

การทักทายของมุสลิมเมื่อพบหรือ จากกันตามลักษณะของศาสนาอิสลาม
สามารถแยกตามลักษณะการสื่อสารได้ 2 ลักษณะ

- 2.1 ทางด้านวจนภาษา
- 2.2 ทางด้านอวจนภาษา

ทางด้านวจนภาษา

มุสลิมจะกล่าวสลาม หรือ คำทักทายแก่กัน คือ ได้แก่การสลาม และรับสลามโดย
ผู้ให้สลามจะกล่าววว่า

“ อัลสลามอะลัยกุมวะเราะหิมะตุลลอฮิวะบะรอกาตุหฺ ” หรือ กล่าวสั้น ๆ ว่า “ อัลสลามอะลัยกุม ”

ซึ่งหมายถึง ขอความสันติสุข ความเมตตาปราณีและความเป็นสิริมงคลจาก
พระองค์อัลเลาะห์ (ซ.บ.) จงมีแต่ท่าน

ผู้รับสลามจะกล่าววว่า

“วะอะลัยกุมมุสลามวะเราะหิมะตุลลอฮิวะบะรอกาตุหฺ” หรือกล่าวสั้น ๆ ว่า “วะอะลัย
กุมสลาม ”

ซึ่งหมายถึง ขอความสันติสุข ความเมตตาปราณีและความเป็นสิริมงคลจาก
พระองค์อัลเลาะห์ (ซ.บ.) จงมีแต่ท่านเช่นกัน แต่ผู้รับสลามควรรับด้วยประโยคที่ยาวกว่าผู้ให้
สลาม

ทางด้านอวจนภาษา

การสลามที่สมบูรณ์จะต้องมีการสัมผัสมือกันด้วย การสัมผัสนั้นมีหลักเกณฑ์ในการ
สัมผัส คือ ต้องสัมผัสมือระหว่างชายกับชาย และหญิงกับหญิง หรือชายกับหญิงซึ่งอยู่ในฐานะที่
แต่งงานกันไม่ได้ เช่น พ่อ กับลูก พี่กับน้อง เป็นต้น (เสาวนีย์ จิตต์หมวด , 2524:177-178)

3. อาหาร

ด้านอาหารของชาวมุสลิมถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มุสลิมมีความโดดเด่นแตกต่าง
ไปจากศาสนาอื่น เนื่องจากมุสลิมต้องบริโภคพอประมาณ คือ แบ่งอาหาร เป็น 3 ส่วน อาหาร 1
ส่วน น้ำ 1 ส่วน อากาศ 1 ส่วน พระองค์อัลเลาะห์ (ซ.บ.) ได้ทรงกำหนดอาหารสำหรับชาวมุสลิม
โดยแบ่งไว้เป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่พระอัลเลาะห์ทรงอนุญาตให้บริโภค คือ ทรงแนะนำให้มุสลิมบริโภคสิ่งต่างๆ อัน
เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย คือ น้ำนม น้ำผึ้ง ผลไม้ อาหารทะเล เป็นต้น

ส่วนอาหารที่ไม่ทรงอนุญาต ให้บริโภคคือ หมู หรือ สุนัข เนื่องจากเป็นสัตว์ที่มีเชื้อโรคใน ตัวมาก และเป็นเชื้อโรคที่ทำให้ตายได้ยาก ในด้านของเครื่องดื่มที่ไม่ทรงอนุญาตคือเครื่องดื่มที่มีน้ เมาทุกชนิด ได้แก่ เหล้า เบียร์ น้ำผลไม้ และอาหาร ที่เจอบริษัทหรือสุราและไม้ออนุญาตให้มีส่ว นเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้เสิร์ฟ หรือ บริกร และ ผู้นั่งร่วมวงกับผู้ที่ดื่มของมีน้มาด้วย

4. การแต่งกายของมุสลิม

มุสลิมต้องแต่งกายให้เรียบร้อย มุสลิมควรแต่งกายด้วยผ้าสีขาว เสื้อผ้าที่ใส่ต้องเพื่อ ปกปิดสิ่งที่พึงสงวน และเป็นอาภรณ์ประดับกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในที่ชุมชน หรือสถานที่ ที่มีบุคคลอื่นนอกจากคนในครอบครัว การแต่งกายจะต้องแสดงออกซึ่งความเป็นมุสลิม เช่น ใช้เสื้อผ้าที่สะอาดเรียบร้อยมิดชิด การแต่งกายจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ แสดงถึงความโอ้อวด มุสลิมทุกคนจะต้องไม่แต่งกายมิดเทศ กล่าว คือ ชายจะต้องไม่แต่งกาย แบบหญิง และหญิงจะต้องไม่แต่งกายแบบชาย การกระทำในอริยาบทต่างๆรวมทั้งการสวมใส่ เสื้อผ้ารองเท้า ฯลฯ ให้เริ่มสวมใส่ทางขวาก่อน แต่ถ้าเป็นการถอดออกให้เริ่มถอดจากทางซ้ายก่อน

1. การแต่งกายของชายมุสลิมจำเป็นจะต้องปกปิดตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า ผู้ชายสวม หมวกและโพกหัวด้วยผ้าสำหรับโพกหัว ชายจะต้องไม่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ทำจากผ้าไหมเพราะ ผ้าไหมมีราคาแพง

2. ส่วนการแต่งกายของหญิงมุสลิมจำเป็นจะต้องปกปิดทั่วร่างกายคือ ตั้งแต่ศีรษะเว้นไว้ แต่ใบหน้าและฝ่ามือ ผู้หญิงต้องคลุมฮิญาบ (เมธา วาตีเจริญ ,2544:81,84-88)

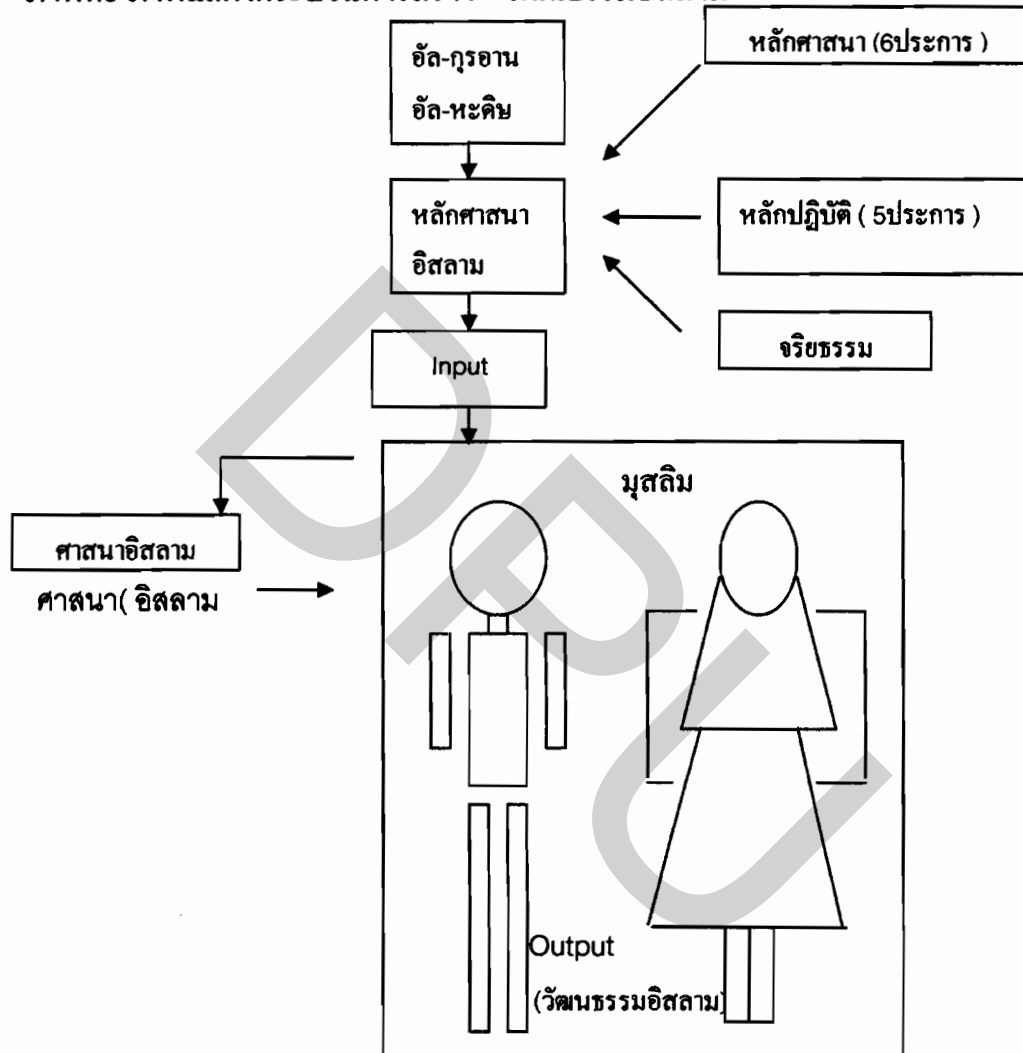
สิ่งเหล่านี้คือคุณลักษณะ (Attribute) ซึ่งเห็นได้ในอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิม

กระบวนการสร้างวัฒนธรรมอิสลาม

วัฒนธรรมที่โยงยึดอยู่กับกรอบที่เป็นหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม(Islamic pillars) มีชื่อว่าวัฒนธรรมอิสลาม และผู้ที่ยึดถือปฏิบัติเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม จึงได้แก่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือ "มุสลิม" อันที่จริงการที่จะได้เป็นมุสลิมที่แท้จริง หรือ มุสลิมที่โยงยึดอยู่กับกรอบของวัฒนธรรมอิสลามที่ถูกต้องโดยไม่ตกขอบนั้น ประการแรกต้องมื ความรู้เรื่องหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์อัล-กุรอานและอัล-หะดิษ ของท่านศาสดามู ฮัมมัด เป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นตัวกำหนดค่านิยม คือ จริยธรรมทางวัฒนธรรมของ

ความเป็นมุสลิมที่บอกให้รู้ว่ามีมุสลิมจะต้องยึดถือศรัทธา และ หลักปฏิบัติที่ได้อย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เสนอกระบวนการสร้าง “ วัฒนธรรมอิสลาม ” ดังนี้

ภาพที่3 ภาพแสดงกระบวนการสร้าง “ วัฒนธรรมอิสลาม ”

ที่มา : รัตติยา สาและ , 2544 , หน้า 224-228

หลังจากพิธีแต่งงานแล้วกระบวนการสร้างวัฒนธรรมอิสลามจะสมบูรณ์เต็มที่ เมื่อสตรีมุสลิมเข้าสู่การเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์สตรีมุสลิมก็จะได้รับการดูแลจากครอบครัวของสามี และสามีในด้านการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักของศาสนา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตประจำวันที่สตรีมุสลิมจะต้องเรียนรู้ทั้งจากการศึกษานอกระบบ และจากการเรียนรู้ทางสังคมโดยจะมีผู้รู้

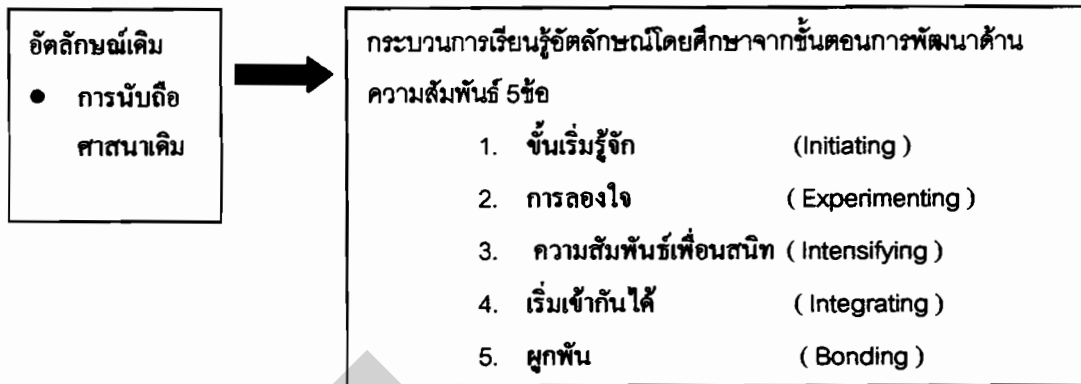
ทางด้านศาสนา มาสอนหลักการปฏิบัติต่างๆที่อิสลามได้บัญญัติไว้ เพื่อให้เข้าใจถึงหลักโครงสร้างของศาสนาอิสลาม คือหลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ

โดยเฉพาะการปฏิบัติละหมาดซึ่งมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติได้ การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นมากเนื่องจากสตรีมุสลิมเป็นผู้ที่เคยนับถือศาสนาอื่นมาก่อน ดังนั้นการที่สตรีมุสลิมจะปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามจึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง โดยเธอจะค่อยๆได้รับการพัฒนาในด้านของอัตลักษณ์จากกระบวนการการสร้างวัฒนธรรมอิสลาม

ทั้งนี้อัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมนั้นยังคงดำรง และไม่อาจสูญหายไปได้ตราบที่ชาวมุสลิมยังคงนับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและอยากที่จะศึกษาว่ากระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมนั้นมีกระบวนการอย่างไร และสิ่งใดเป็นตัวส่งเสริมให้สตรีมุสลิมที่เป็นมุสลิมได้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิม โดยที่จะทำให้อัตลักษณ์นั้นเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม ทฤษฎีอัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีทั้ง 4 นี้เป็นกรอบในการอธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์แล้วนั้น

บทบาทของครอบครัวนั้นมีบทบาทที่สำคัญในการผลักดัน และส่งเสริมให้สตรีที่เพิ่งเปลี่ยนศาสนาสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม เพราะครอบครัวจะเป็นตัวช่วยเอื้อความเป็นอิสลาม โดยใช้กิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่บ่มความเป็นอิสลามที่ละเล็กละน้อย บทบาทของญาติทางสามี สามี และ ชุมชนจึงเป็นบทบาทที่สำคัญในการเผยแผ่ความเป็นมุสลิมให้แก่สตรีมุสลิม ซึ่งเธอจะต้องเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมของอิสลามในด้านต่างๆรวมถึงด้านศาสนาด้วย เนื่องจากเธอจะต้องเป็นต้นแบบของบุตร สตรีมุสลิมจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมนอกเหนือจากผู้ทรงความรู้ทางด้านศาสนา(อิสลาม หรือ "อูลามา")ในการให้การศึกษอบรม และ ชี้แนะวิถีปฏิบัติในชีวิตตั้งแต่แรก เกิดจนกระทั่งตายทุกขั้นตอน ทั้งนี้เนื่องจากว่า "ศาสน"และ "วัฒนธรรม" ในความหมายของวิถีชีวิตสำหรับมุสลิมนั้นแยกออกจากกันไม่ได้ หมายความว่า วิถีปฏิบัติที่มาจากความเชื่อ หรือ "เจตนา" ใด ๆ ก็ตามที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลามทุกอย่าง มุสลิมต้องละเว้น มุสลิมทุกคนต้องมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจ และจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องอยู่เสมอ (รัตติยา สาและ, 2544 : 6)

ภาพที่4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัญหานำการวิจัย

1. การสื่อสารมีบทบาทอย่างไรกับกระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์กับสตรีมุสลิม
2. การสื่อสารมีบทบาทอย่างไรในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์โดยการแสดงออกให้เห็นในระดับครอบครัวของสตรีมุสลิม
3. สถาบันครอบครัว และ ชุมชน มีบทบาทของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมหรือไม่
4. กระบวนการการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมอาศัยช่องทางการเรียนรู้นอกระบบของมุสลิมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์ของมุสลิม
2. เพื่อวิเคราะห์สตรีมุสลิมและวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมของสตรีมุสลิม
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของญาติทางสามี สามี และ ชุมชนว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสตรีมุสลิม
4. เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของการศึกษานอกระบบของมุสลิมทางด้านศาสนา(Non Formal Education) โดยมีผลต่อการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม
5. เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีต่างๆเป็นกรอบในการอธิบายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นอัตลักษณ์เดิมของตน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษากระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม ผู้วิจัยต้องการที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริงเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาโดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) ประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรมของสตรีมุสลิมในการใช้ชีวิตประจำวัน และใช้วิธีการซักถาม หรือสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้คำถามปลายเปิด การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยใช้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้รับความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาออกเป็น 20 คน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

1. กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมน้อยกว่า 1 ปี
2. กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมมากกว่า 1-3 ปี
3. กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมมากกว่า 3-5 ปี
4. กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมมากกว่า 5 ปีขึ้นไป

โดยศึกษาสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยใช้ระยะเวลาเป็นกรอบในการศึกษาว่าสตรีมุสลิมมีอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม เมื่อได้เข้าไปเป็นมุสลิมในช่วงระยะเวลาใด

นิยามคำศัพท์

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการทำให้สตรีมุสลิมได้รับประสบการณ์เพิ่ม หรือเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ หรือ พฤติกรรมไปหลังจากที่สตรีมุสลิมนั้นได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนชาวมุสลิมและสตรีมุสลิมได้ “เรียนรู้” มากขึ้นมีประสบการณ์มากขึ้น มีข้อมูลมากขึ้น

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์และกิจกรรมประจำวัน ซึ่งสตรีมุสลิมมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในที่นี้คือชุมชนท่าอิฐ หรือจากการฝึกหัดในการเปลี่ยนพฤติกรรมจากความรู้ที่ได้เรียนมาของสตรีมุสลิม

อัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ทำให้มุสลิมรับรู้ตนเองว่า มุสลิมคือใคร และมุสลิมจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวของมุสลิมอยู่ได้อย่างไร อัตลักษณ์ คือ สิ่ง

กำหนดทางเดินให้กับชาวมุสลิม เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับมุสลิม และใครที่แตกต่างไปจากมุสลิม

อัตลักษณ์มุสลิม หมายถึง กระบวนการที่สังคมได้สร้างขึ้น เพื่อที่จะดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ ชาวมุสลิมทำอิฐมีอัตลักษณ์ของตนซึ่งพวกเขารักษาไว้อย่างเหนียวแน่นจนคนในชุมชนอื่นไม่อาจเข้าใจได้ พวกเขาดำรงรักษาอัตลักษณ์ไว้ด้วยวาจาอย่างชัดเจนไม่พูดอะไรที่ขัดแย้งกับหลักศาสนาของพวกเขา พวกเขารักษาอัตลักษณ์ด้วยจิตใจ เช่น จะไม่ปล่อยให้จิตใจไขว่ไขว่ไปจากศาสนาของตน พวกเขารักษาอัตลักษณ์ไว้ด้วยการกระทำอย่างเช่น จะไม่เคารพบูชารูปเคารพ ถึงแม้ว่าคนในศาสนาอื่นๆจะกระทำก็ตาม

สตรีมุฮัลล์ฟ หมายถึง ผู้หญิงศาสนาอื่นที่เปลี่ยนศาสนาตามสามีที่เป็นมุสลิม และนับถือศาสนาอิสลามโดยอาศัยอยู่ในตำบลทำอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หรือ เรียกว่า “มุสลิมใหม่” ซึ่งเป็นสตรีมุสลิมผู้ซึ่งเป็นผู้ที่นอบน้อมมอบตนอย่างสิ้นเชิงต่อพระเจ้าอัลเลาะห์ (ซ.บ.) แต่พระองค์เดียว เพื่อความสันติสุข

การเปลี่ยนอัตลักษณ์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากอัตลักษณ์เดิมของตนเพื่อสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับชนกลุ่มใหม่ วัฒนธรรมใหม่ ศาสนาใหม่ โดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้เชิงสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคม

ชุมชนทำอิฐ (Community) หมายถึง กลุ่มมุสลิมที่รวมตัวกันในตำบลทำอิฐ อำเภอปากเกร็ด จ.นนทบุรี เพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาอย่างร่วมกัน โดยมีโครงสร้างและวัตถุประสงค์การดำเนินการของสมาชิกในชุมชนที่ชัดเจนและต่อเนื่องโดยสมาชิกของชุมชนมีความตระหนักในอัตลักษณ์ ของชุมชนและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

การศึกษานอกระบบ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของมุฮัลล์ฟอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้การถ่ายทอดจากภูมิปัญญาของคนมุสลิม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นการศึกษาถึงกระบวนการการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาสตรีมุสลิมว่าการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เดิมของตน มีผลต่อการดำเนินชีวิตความเป็นมุสลิม
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทของสตรีมุสลิมให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านอัตลักษณ์ ความมุสลิม
4. เพื่อเป็นการศึกษาถึงกระบวนการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมให้กับสตรีมุสลิม

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุฮัลล์ฟี่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะวิเคราะห์และศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการเรียนรู้ในด้านของอัตลักษณ์มุสลิมเมื่อสตรีมุฮัลล์ฟี่ได้รับและเข้าไปอยู่ในกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมอิสลามแล้วนั้น สตรีมุฮัลล์ฟี่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการที่ได้รับการถ่ายทอดในกระบวนการสร้างวัฒนธรรมอิสลามได้อย่างไร

เนื่องจากศาสนาอิสลามมีวิถีทางที่สมบูรณ์ มีทรรศนะต่อชีวิตเป็นแบบเฉพาะของตัวเองและมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังบุคลิกภาพอันมีลักษณะเด่นเฉพาะของตนเองขึ้นในปัจจุบันบุคคล และสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์สำหรับชุมชนบนพื้นฐานของอุดมคติ และค่านิยมแบบอิสลาม (ครุซีด อะหมัด , 2540:10)ดังจะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ของสตรีมุฮัลล์ฟี่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การสื่อสารเป็นตัวช่วยในการสื่อความหมาย และ วิถีปฏิบัติของวัฒนธรรมอิสลามซึ่งมีทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาดังนั้นหน้าที่ของการสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญดังนี้คือ

บทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร

Inform คือ การแจ้งให้ทราบถึงข้อมูลที่สามารถทำให้ผู้รับสารได้รับประโยชน์ได้ทันที จากการที่ไม่ทราบเป็นทราบเรื่องนั้นๆ

Educate คือ การสื่อสารที่ให้ความรู้โดยสามารถทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้อย่างเข้าใจมากขึ้น แต่ทั้งนี้ตัวแปรในการสื่อสารประจำตัวผู้รับสารแต่ละคนก็ยังมี ความหมายอยู่มาก ตัวแปรเหล่านี้ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ความรู้ ทักษะคติ บทบาทหรือ ตำแหน่งในสังคมของผู้รับสารและวัฒนธรรมของผู้รับสาร

Entertain คือ การสื่อสารเป็นการให้ความบันเทิง ซึ่งความบันเทิงก็อาจจะให้ผลแก่ผู้รับสารได้ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง “ อารมณ์ ” และ “ สถานการณ์ ” เป็นตัวประกอบที่สำคัญเพิ่มขึ้น จากตัวแปรการสื่อสารของผู้รับสารด้วย

Persuade คือ การสื่อสารเป็นการจูงใจนอกจากขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะของผู้ส่งสารแล้ว ทักษะที่มีต่อผู้ส่งสาร ข่าวสาร และความรู้ของผู้รับสารยังเป็นตัวแปรที่มีบทบาทมากด้วย (พรทิพย์ วรกิจโกศาทร, 2539 : 297)

ในเรื่องกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมที่ผู้วิจัยกำลังศึกษานี้ บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสตรีมุสลิม เนื่องจากการสื่อสารที่แสดงออกของมุสลิมนั้นสามารถแสดงออกให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของมุสลิมทั้งด้านวัจนภาษา และอวัจนภาษา ซึ่งสตรีมุสลิมจะต้องใช้การสื่อสารเพื่อเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์ของมุสลิมโดยใช้น้ำที่ของการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์

ขั้นตอนของการพัฒนาด้านความสัมพันธ์

ความคิดสำหรับปัจจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบของความสัมพันธ์ของคุณต่อครอบครัวของคุณ สิ่งที่คุณมีในครอบครัวของคุณ โรงเรียน และสังคม แต่ละความสัมพันธ์มีคุณลักษณะตามคุณภาพที่มีการจัดขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งจากสิ่งอื่น ๆ แม้ว่าลักษณะพิเศษนี้อาจจะมีทั้งข้อดีข้อเสีย ถ้าเรามองกลับไปถึงจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ของแต่ละความสัมพันธ์ของเรา เราจะเห็นความหลากหลายของเหตุผลสำหรับสิ่งที่เกี่ยวข้อง เช่น บางเวลาที่คุณต้องการการดูแลพิเศษจากแม่ , ต้องการข้อมูลจากคุณครู , ต้องการได้รับการบริการจากพนักงานบริการ หรือ ต้องการความรักจาก (เพื่อนหญิง หรือ เพื่อนชาย) มาร์ค แคนปี (Mark Knapp) (1984) บันทึกถึงความสัมพันธ์ตามแบบลักษณะพิเศษของการพัฒนา และการไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 5 ขั้นตอนดังนี้การพัฒนาความสัมพันธ์ คือ เริ่มรู้จัก , การทดสอบ , ความสัมพันธ์เพื่อนสนิท , เริ่มเข้ากันได้ , ผูกพัน

Initiating ชั้นเริ่มรู้จัก

ระยะเริ่มแรกของการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ เรามักตัดสินใจสิ่งภายนอกอย่างมีสติ ในระยะเริ่มต้นพวกเรามักจะระวังในการที่จะรู้จักกับคนอื่น ๆ

Experimenting การทดลองใจ

หลังจากทำการสื่อสารในระยะเริ่มต้น พวกเราเริ่มการทดสอบกับคนที่ไม่รู้จัก ซึ่งระยะเวลาของบทบาท ส่วนใหญ่ความสัมพันธ์แบบผิวเผินนี้จะไม่ได้รับการพัฒนา เราจะต้องดูความเหมาะสมในการพูดเพื่อให้เพื่อนยอมรับ

Intensifying ความสัมพันธ์เพื่อนสนิท

ความสัมพันธ์ปรับปรุงเข้าสู่มิตรภาพ การเข้าร่วม และ การรับรู้ คือ การทำให้มากขึ้น อย่างค่อยเป็นค่อยไป ขั้นตอน คือทำให้สัญญาผูกมัดมากขึ้น และการตอบสนองที่ชื่นชอบจากการเปิดเผยตัวเองและเชื่อใจ สองบุคลิกภาพนี้ เริ่มที่จะกลมกลืนกัน ความสัมพันธ์ทางถ้อยคำจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นประจำกับการใช้ชื่อเล่น 2-3 ชื่อ เช่น ชื่อสัตว์เลี้ยง และอีกช่วงเวลาหนึ่งเป็นการใช้เวลาไปกับความคาดหวัง , การสนับสนุน และการทดสอบไม่ยึดติดกับถ้อยคำพูด , พฤติกรรมนี้เริ่มจากการสื่อสาร เหมือนผลกระทบของถ้อยคำหนึ่ง ความสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น คุณจะสังเกตเห็นได้จากการสบสายตากันและกัน หรือ การสัมผัสและอื่นๆ

Integrating เริ่มเข้ากันได้

การพัฒนาความสัมพันธ์ไปถึงจุดของการเริ่มเข้ากันได้ เราจะไม่รังเกียจที่จะทำตามความคาดหวังของคนอื่น คนสองคนเริ่มที่จะแบ่งปันความเป็นคนธรรมดาสามัญที่มีอยู่มากมีที่น่านสนใจเช่น ทัศนคติ , เพื่อน และทรัพย์สิน ในที่นี้พวกเขาไม่ได้สูญเสียอัตลักษณ์ของพวกเขาอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามนั่นคือการต้องการที่จะทำให้อีกฝ่ายพอใจจากการให้เขาหรือเธอ ในทางของชีวิตทั้งชายหญิง ไม่เพียงทำให้การเจรจาส่วนตัวแต่ละชื่อแตกต่างกัน แต่ 2 สิ่งนี้คือสิ่งที่เราสามารถมองเห็นได้เป็นกลุ่มในความสัมพันธ์ระหว่างการนัดพบ

Bonding ผูกพัน

ขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาความสัมพันธ์ ข้อผูกมัดที่จริงจัง และการเสียสละ ในสังคมวันนี้ "ข้อผูกมัด" เกี่ยวข้องกับการแต่งงาน หรือ ถ้อยคำสัญญาผูกมัดที่จะอยู่ด้วยกัน การผูกพันของความสัมพันธ์ต่างๆสามารถกลายเป็นสิ่งที่เต็มไปด้วยพลังในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น หรือ แย่ลง การแต่งงาน คือ สิ่งที่เป็นแบบแผนทางการของข้อผูกมัด และ บ่อยครั้งที่ได้รับการสนับสนุนจากการมีชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม ในจำนวนเล็กน้อยยังคงต้องเห็นด้วยถึงกฎเกณฑ์และข้อตกลงทางกฎหมายด้วย (Barker ,Larry and Deborah Roach Gaut ,1993 :131-133)

สรุป

ขั้นตอนด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของสตรีมุสลิมในการศึกษา ถึงกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมโดยเริ่มตั้งแต่ ระดับของความสัมพันธ์ ชั้นเริ่มรู้จัก การทดสอบความสัมพันธ์เพื่อนสนิท เริ่มเข้ากันได้ และผูกพัน โดยขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนนี้จะเป็นการรอบในการศึกษาและการทำวิจัยเนื่องจากสตรีมุสลิมจะเริ่มที่จะได้รับวัฒนธรรมอิสลามจาก ขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนนี้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและวิเคราะห์จากวิถีชีวิตประจำวันของสตรีมุสลิม โดยนำเอาแนวคิดทฤษฎีต่างๆมาใช้ในการศึกษาตามกระบวนการเรียนรู้ของสตรีมุสลิมดังนี้

1. ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม
2. ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม
3. ทฤษฎีอัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์
4. ทฤษฎีเรียนรู้ทางสังคม

1.ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication)

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมผู้ส่งสารอยู่ในวัฒนธรรมหนึ่งผู้รับสารอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนี้เกิดในระดับวัฒนธรรมผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์กันในแง่ของสมาชิกในวัฒนธรรมมากกว่าสมาชิกของชาติ

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมอาจจะเกิดแบบเผชิญหน้ากับคนที่อยู่ในประเทศเดียวกัน เป็นคนสัญชาติเดียวกัน ต่อมาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกัน

กระบวนการสื่อความหมายจะสำเร็จลงได้ก็ด้วยการที่คนต่างสังคม ต่างวัฒนธรรมพยายามศึกษา และ เข้าใจวัฒนธรรมของกันและกันทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการสื่อความหมายสามารถส่งผ่านได้ทางวัฒนธรรม (Culture is in communication and communication is through culture) (อรุณ เลิศจรรยาวิทย์ , 2527: 53-54)

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural communication) (อังโน วสุ เทียวสะอาด, 2545:20) ซึ่งเน้นเรื่องการสื่อสารแลกเปลี่ยนสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ ต้องการที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดี มีความซาบซึ้งถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกันและกัน สารต่างๆจะค่อยๆพัฒนาขึ้นจากการได้ตอบแลกเปลี่ยนตลอดเวลา และการสื่อสารต่างกลุ่มมักจะเป็นไปในรูปแบบที่ไม่ยึดแนวทางใดแนวทางหนึ่งตายตัว มีความยืดหยุ่นตลอดเวลาตามสถานการณ์

ลัสติก และโจลิน (Lustig and Joline) (อ้างใน วสุ เขียวสะอาด, 2545 :20) ได้ให้ความหมายของ การสื่อสารต่างวัฒนธรรม คือ กระบวนการถ่ายทอด และตีความหมาย ปฏิสัมพันธ์ และสัญลักษณ์ระหว่างคนที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน ภายใต้บริบทของการสื่อสาร

จากแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม สรุปได้ว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ภาษา และ เชื้อชาติ โดยการสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ด้วยดีนั้น ผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของฝ่ายตรงข้าม เสียก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานในการสื่อสาร ทั้งนี้สตรีมอัลลท์จะต้องอาศัยการเรียนรู้ในเชิงวิชาการ และจากการสังเกตและเรียนรู้ในเชิงสังคมควบคู่กัน เพื่อให้ตนสามารถสื่อสารกับคนในกลุ่มด้วยภาษาเดียวกันซึ่งจะทำให้คนในกลุ่มนั้นหมายถึงคนในครอบครัวและคนในชุมชนยอมรับว่าเธอคือมุสลิมคนหนึ่ง

2. ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory)

Kathryn Woodward (1997) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่ทำให้เรารับรู้ตนเองว่าเราคือ ใคร และเราจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร

อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่กำหนดทางเดินให้กับเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา ส่วนใหญ่แล้ว อัตลักษณ์จะถูกกำหนดโดยความแตกต่าง ซึ่งอาจจะมองเห็นได้ในลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน (นันดา วีรวิทยานุกูล, 2544:280)

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง การบ่งบอกตัวตน หรือ บุคคลอื่น ๆ เป็นอย่างไรเป็นอะไร เป็นคนเชื้อชาติใด ซึ่งสามารถแสดงให้ทราบได้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น

อัตลักษณ์ (Identity) เป็นการแสดงออกที่มากกว่าการมองเห็น ซึ่งเป็นความหมายของความพอใจ ผู้ทำการถอดรหัสตีความอัตลักษณ์ได้จาก น้ำเสียง อวัจนภาษา สถานการณ์ และการเลือกใช้ภาษา

ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมบอกเราว่า ที่คนเราชื่นชอบพวกเดียวกันและกีดกันคนนอกกลุ่มที่ไม่เหมือนเราก็เพื่อสนับสนุนอัตลักษณ์และบุคลิกภาพทางสังคมของพวกเขาการสนับสนุนอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นการเพิ่มความเคารพตนเองและคุณค่าของตนเองในสังคมความรู้สึกเคารพตนเองที่สูงขึ้น (ตัวอย่างเช่น คุณค่าของตนเองในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม) ยังเพิ่มความเคารพตนเองในส่วนตัวบุคคลในเชิงบวก (เช่น คุณค่าในตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ บนพื้นฐานของความเป็นตัวบุคคล)

(Tajfel,1981) ตามทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม ผู้คนสามารถพัฒนาภาพพจน์ของตนเองจากสมาชิกภาพได้สองทางโดยการส่งเสริมอัตลักษณ์กลุ่มพวกเขา หรือโดยการส่งเสริมอัตลักษณ์เฉพาะตัวของพวกเขา (Ting – Toomey ,1999 : 147)

อัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) ของเราคือ องค์ประกอบสำคัญที่สุดที่ทำให้ Self concept (อัตทัศน) คือ ทศนะที่มีต่อตนเอง การที่บุคคลเข้าใจถึงตัวตนของตนเอง ประเมินค่าตนเอง รวมทั้งคุณค่า ความสามารถและความหมายของชีวิตของเรา ที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารของเรากับคนแปลกหน้า

Tajfel (1972,1974 ,1978) ใช้การติดต่อระหว่างกลุ่มเป็นตัววัดพัฒนาการของอัตลักษณ์ทางสังคมอันเป็นส่วนหนึ่งของอัตทัศนของเรา ต่อมา (Kelly,1955) ,(Tajfel,1972) เริ่มต้นโดยการสมมุติว่าการเดินรอนอย่างหนักอยู่ตลอดเวลาที่จะให้คำจำกัดความตัวเราเอง เกี่ยวเนื่องกับโลกที่เราอาศัยอยู่ องค์ความรู้ สำคัญที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการนี้คือ การแยกประเภททางสังคม (Social categorization) การแยกประเภททางสังคมในแง่ของ (Tajfel ,1978) ได้แก่ “การจัดสภาพแวดล้อมของสังคมให้เป็นระเบียบในรูปของการจัดกลุ่มบุคคลในลักษณะที่เหมาะสมกับแต่ละคน” ตัวอย่างเช่น หญิงกับชาย ดำกับขาว กลยุทธ์ที่ใช้ในการแยกประเภททางสังคมคือการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการอบรมสั่งสอน (Socialization) ในกลุ่มสังคมต่างๆ ที่เราเป็นสมาชิกอยู่ เมื่อเรารู้ว่าเราเป็นส่วนหนึ่งในสังคมหนึ่งกลุ่มขึ้นไป อัตลักษณ์ทางสังคมของเราเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น Tajfel กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางสังคมคือ “ส่วนของอัตทัศนของปัจเจกบุคคลที่ได้มาจากความรู้ในการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม (หนึ่ง หรือหลายกลุ่ม) บวกกับคุณค่าและอารมณ์ที่สำคัญที่มีต่อสมาชิกภาพนั้นๆของเขาหรือเธอ” ดังนั้นเราตีความและประเมินค่าตัวเองในแง่ของกลุ่มที่เราเป็นสมาชิกและคุณลักษณะของกลุ่มเหล่านั้น (เช่น สถานภาพ สีผิว เพศ ความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย)

ขณะที่ระดับที่เรายืนยันอัตลักษณ์ทางสังคมของเราแปรเปลี่ยนจากสถานการณ์หนึ่งสู่อีกสถานการณ์หนึ่ง ระดับโดยทั่วไปที่เราตีความอัตลักษณ์ของเราด้วยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของเราปรากฏว่ายังคงมีความมั่นคงอย่างสัมพันธ์กับเวลา(Gudykunst and Kim, 1992: 69-70)

อัตลักษณ์ด้านบุคคล

อัตลักษณ์ด้านบุคคล หมายถึง ความรู้สึกของจิตใจและข้อมูลที่แต่ละคนมีต่อ ภาพพจน์ของตัวเอง หรือ เขา ภาพพจน์ของเธอ หรือเขาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพเฉพาะตัวของเธอหรือของเขา แรงขับ เป้าหมาย คุณค่าอัตลักษณ์ด้านบุคคลที่น่าปรารถนา

คำว่า อัตลักษณ์บุคคลที่แท้จริง เกี่ยวข้องกับเหตุผลเฉพาะที่ปัจเจกบุคคลแสดงออกบ่อยๆและได้รับการยอมรับจากคนอื่น

คำว่าอัตลักษณ์บุคคลอันพึงปรารถนา ในทางตรงกันข้ามเกี่ยวข้องกับการแสดงออกที่น่าพอใจมากกว่า ที่ปัจเจกบุคคลพิจารณาว่าเป็นลักษณะที่ดีในการปฏิสัมพันธ์ ยิ่งคนอื่นให้การยอมรับอัตลักษณ์อันพึงปรารถนานี้มาเท่าไร คนๆนั้นก็รู้สึกมากขึ้นว่า เขาหรือเธอมีคนเข้าใจ ได้รับการยอมรับนับถือ และให้การสนับสนุน โดยรวมแล้ว ปัจเจกบุคคลอาจจะเปลี่ยนแปลงการยอมรับของพวกเขา เรื่ององค์ประกอบของอัตลักษณ์ เมื่อวัยเปลี่ยนไปหรือ เมื่อสถานการณ์ของชีวิตเปลี่ยนไป เมื่อความเป็นตัวตนของเราเจอความกดดันอัตลักษณ์ของเราก็อาจจะสั่นสะเทือนได้เช่นกัน(Ting – Toomey ,1999 : 34-36)

อัตลักษณ์ด้านบทบาท

อัตลักษณ์ด้านบทบาทเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับขอบเขตของสถานการณ์ของการเผชิญหน้าระหว่างวัฒนธรรมคำจำกัดความของ “ บทบาท ” เป็นคำอุปมาที่หรูหราซึ่งถูกกำหนดรูปร่างโดยความคาดหวังตามบรรทัดฐานภายในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งในสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะ

คำว่า “ บทบาท ” เกี่ยวข้องกับชุดของพฤติกรรมที่เป็นความคาดหวัง และ คุณค่าที่เกี่ยวข้องกับพวกเขา ซึ่งวัฒนธรรมหนึ่ง หรือ กลุ่มชาติพันธุ์อธิบายว่าเหมาะสมหรือยอมรับได้ บรรทัดฐานเกี่ยวข้องกับอะไร “ ควรหรือไม่ควร ” เกิดขึ้นในสถานการณ์ปฏิสัมพันธ์ (เช่นจะทักทายคนอื่นอย่างสุภาพอย่างไร) ในชุมชนวัฒนธรรมหนึ่ง บรรทัดฐานของสถานการณ์กำหนดรูปร่างหน้าตาของส่วนประกอบว่าบทบาทไหนเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และ เรื่องเพศ ทำให้บรรทัดฐานของสถานการณ์นั้นมีคุณค่ามากขึ้น (Ting – Toomey ,1999 : 36)

ความจงรักภักดี หมายถึง “ ความเลื่อมใสที่มีต่อมาตรฐาน (ในกลุ่ม) และความไว้วางใจที่จะติดต่อกับเพื่อนสมาชิก (ในกลุ่ม) ” และสิทธิพิเศษ หมายถึง “ การให้การยอมรับที่ไม่เหมือนกันระหว่างสมาชิก (กลุ่มพวกเรา) กับสมาชิก (กลุ่มพวกเขา) และการประเมินในทางบวกของบุคลิกลักษณะ(กลุ่มพวกเรา) แตกต่างจากพวก (กลุ่มพวกเขา) ความจงรักภักดี และสิทธิพิเศษในด้านชาติพันธุ์ยกระดับสังคมและความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนั้นความจงรักภักดีและความชอบพอกในกลุ่มเดียวกันนำไปสู่ลัทธิกลุ่มนิยม (in-group favoritism) (Brewer and Miller, 1996 :24)

หลักการลัทธิกลุ่มนิยม (The in-group favoritism principle) (Hogg and Abram, 1988, Tajfel, 1981, Tajfel and Turner, 1986) คือ “การมีความผูกพันในแง่บวกต่อสมาชิกในกลุ่มมากกว่านอกกลุ่ม และมีความคิดอยู่ก่อนแล้วว่ากลุ่มพวกเรามีมาตรฐานและพฤติกรรมที่ดีกว่ากลุ่มพวกเขา ลัทธิกลุ่มนิยมส่งเสริมความปรารถนาในการอยู่ในกลุ่มพวกเราและอัตลักษณ์เฉพาะตัวของเรา อัตลักษณ์เฉพาะตัวของเราเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะเฉพาะที่เราใช้ในการให้คำจำกัดความรู้สึกของเราต่อ “ความเป็นตัวตนของเราเอง” (Ting – Toomey , 1999 : 148)

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น และถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความหมายแสดงความคิด ความรู้สึก เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน และมนุษย์ยังใช้ภาษาจดบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ ความเชื่อต่างๆ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวต่างๆของบรรพบุรุษ (สุวรรณา ตั้งทิษะรักษ์ , 2543 : 1)

ปัจจัยหลากหลายของภาษาข้ามวัฒนธรรม

ปัจจัยต่างๆของภาษาข้ามวัฒนธรรมในฐานะอัตลักษณ์กลุ่ม เป็นการกลั่นกรองการยอมรับ เหตุผลในการรับรู้ และ เข้าใจ สถานภาพ และ ความสนิทสนมและปัจจัยสร้างสรรค์หน้าตาของวัฒนธรรมภาษาหนึ่งมีอิทธิพลต่อปัจจัยเฉพาะของการใช้ภาษาในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ของภาษาใดภาษาหนึ่งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Edward, 1985, 1994; Farb, 1973, Ting-Toomey and Korzenny, 1989)

ด้านอัตลักษณ์กลุ่ม

ภาษาเป็นกุญแจสู่หัวใจของวัฒนธรรม ภาษาทำหน้าที่เป็นปัจจัยที่ใหญ่กว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ เพราะภาษาเป็นเครื่องหมายของ “ความเป็นพวกพ้อง” ด้วยภาษาที่เหมือนกันสมาชิกกลุ่มแสดงออกถึงความเป็นพวกเดียวกันและความเกี่ยวข้องของกลุ่ม ภาษายังแสดงถึง “สัญลักษณ์ที่มีพลังและเป็นรูปธรรม” ภาษามีความสำคัญต่อความรู้สึกเป็นชาติพันธุ์และความรักชาติ (Edwards ,1985 :15)

ภาษาเป็นสิ่งเรียนรู้ตั้งแต่เยาว์วัยและโดยไม่ยากลำบากสำหรับเด็กทุกคน ภาษาแทรกซึมอยู่ในแก่นของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของเรา เราจะไม่รู้ว่าภาษามีผลกระทบจนกระทั่งเราได้เผชิญหน้ากับภาษาที่มีความแตกต่าง เราจะพัฒนาความคิดเห็นของเราได้โดยไม่มีอคติกับกระบวนการ “ตั้งชื่อ” (Linguistic naming) ซึ่งเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรม โครงสร้างอัตลักษณ์ของตัวเอง และ ของผู้อื่นผูกพันอย่างใกล้ชิดกับกระบวนการเรียกชื่อหรือให้นิยามที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้นไปอีก

บางวัฒนธรรมการพูดด้วยภาษาพื้นเมืองเป็นสิ่งที่พัฒนาศักดิ์ศรีของกลุ่มอย่างมาก สมาชิกคนอื่นๆในกลุ่มก็พัฒนาความยืดหยุ่นของการเปลี่ยนรหัส การเปลี่ยนรหัส (code-switching) หมายถึงการเปลี่ยนไปหาภาษาอื่นหรือสำเนียงอื่นเพื่อเพิ่มหรือลดระยะห่างระหว่างกลุ่ม เรื่องของอัตลักษณ์ในเรื่องภาษา รวมๆกันกลายเป็นมิติของประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ (Ting – Toomey ,1999 : 91-92)

(Fisher,1998) กล่าวไว้ว่า ความสะดวกสบายและความมั่นใจอยู่ในระดับสูง ระดับความกระวนกระวายใจต่ำเมื่อใช้ ภาษาแม่ ผลที่ติดตามมา โลกที่โดนผลกระทบของสองภาษาจะไม่เท่าเทียมกันง่ายๆ ภาษาแทรกซึมอย่างลึกซึ้งในประสบการณ์ทางสังคมภายในวัฒนธรรมที่ไม่ว่าภาษาหรือวัฒนธรรมสามารถเข้าใจได้โดยปราศจากความรู้อันทั้งสองเรื่อง เพื่อที่จะเข้าใจวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เราต้องเข้าใจ ภาษาของวัฒนธรรมนั้น (Ting-Toomey,1999: 93)

การกลั่นกรองการยอมรับ

(Paniagua,1994) ภาษาเป็นมากกว่าเครื่องมือในการสื่อสาร นอกจากเราจะใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร แล้วภาษายังสะท้อนโลกทัศน์ และความเชื่อของผู้พูด ภาษามีความสำคัญในการสะท้อนความคิด และความโดดเด่นของการใช้ชีวิตประจำวันของคนหนึ่งๆ ในวัฒนธรรมหนึ่งภาษาเปรียบเสมือนเป็นคนเฝ้าประตูในการเลือกและการจัดระบบว่าจะอะไรที่ถูกมองว่าใหม่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมของเรา

(Gao and Ting-Toomey,1998) ภาษาที่ใช้ทุกๆวันในวัฒนธรรมเปรียบเสมือนเป็นแท่งแก้วสามมิติที่สะท้อน ความเป็นปัจเจกบุคคลซึ่งแปลความหมายสิ่งที่พวกเขาได้รับจาก "ภายนอก " เป็นส่วนหนึ่งของการสนทนาในชีวิตประจำวัน เรื่องเหล่านี้เป็นการกลั่นกรองการยอมรับของปัจเจกบุคคลของภาษายังถูกใช้เป็นตัววัดบทบาทของตนเองและผู้อื่น(Ting-Toomey,1999 : 94)

สถานภาพและความสนิทสนม

(Brown&Gilman,1960) ภาษาทำหน้าที่เป็นปัจจัยด้านสถานภาพและความสนิทสนม ซึ่งเน้นคุณค่าระยะห่างของอำนาจเล็กๆ มักใช้ภาษาในการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ที่สมดุลง่ายอย่างไม่เป็นทางการ วัฒนธรรมเน้นคุณค่าระยะห่างของอำนาจที่ใหญ่ มักใช้ภาษาเน้นความไม่สมดุลง่ายของบทบาทในการปฏิสัมพันธ์ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เป็นทางการ

เราสามารถรู้ภาษาบ่งชี้สถานภาพที่แตกต่างกันได้ เช่นเลือกใช้คำสรรพนามอย่างเป็นทางการกับไม่เป็นทางการในภาษาที่แตกต่างกัน เรายังสามารถใช้ภาษากำหนดความสนิทสนม โดยผ่านความหมายคำพูดเพื่อส่งสัญญาณถึงมิตรภาพและความผูกพัน

ปัจจัยด้านความสนิทสนมจนถึงความสัมพันธ์ความสนใจอื่นๆ ต่อจากของการปฏิสัมพันธ์คือเรื่องราวของการยืมภาษา ภาษาที่ถูกขอยืม สามารถบ่งชี้และเพิ่มสถานภาพ ความสะดวกสบายที่จำเป็น หรือ แสดงถึงความสนิทสนม เป็นพวกเดียวกัน

(Edwards,1994)ทัศนคติต่อการขอยืมภาษายังชี้ให้เห็นเอกลักษณ์ของกลุ่มขอยืมที่ไม่มีเอกลักษณ์ กลุ่มที่ได้รับสถานภาพทางสังคมสูงสามารถใช้ภาษา และวลีที่ขอยืมมาโดยถูกมองว่าเพิ่มสีสันให้กับรูปแบบของภาษาของพวกเขาเอง ขณะที่การใช้ภาษาที่ขอยืมมาของกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ มักถูกมองว่าทำให้ "ภาษาวิบัติ" อยู่บ่อยๆ ดังนั้นความสามารถในการปรับเปลี่ยน

สไตส์ของผู้พูดเมื่อมองผ่านเลนส์ของสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันอาจเกิดผลลัพธ์ไม่เหมือนกัน(Ting-Toomey,1999 : 97-98)

Restricted รหัสเฉพาะ Elaborated Codes รหัสที่ทุกคนทั่วไปเข้าใจ

Bernstein (1966) ได้เสนอหลักการที่ช่วยให้เข้าใจแบบแผน หรือพฤติกรรมทาง การพูด (การแสดงออกทางวาจา) ของปัจเจกบุคคลในวัฒนธรรมที่ต่างกันไป เบิร์นไฮสตันตั้งสมมุติฐานว่า แบบแผนของเราถูกกำหนดโดยบริบททางสังคม บริบททางสังคมไม่ใช่ความสัมพันธ์เฉพาะภายในตัวบุคคล กับ บริบทแวดล้อมเท่านั้น แต่หมายถึงรวมโครงสร้างทางสังคมที่กว้างออกไป เช่น สถานภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เบิร์นไฮสตัน ตั้งข้อสังเกตต่อไปว่า

การแสดงออกทางวาจาด้วยการพูดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รหัสเฉพาะ และ รหัสที่ทุกคนทั่วไปเข้าใจ

รหัสเฉพาะที่มีทั้งการสื่อความทางวาจาโดยการพูด และการสื่อความโดยไม่ใช้เสียงพูด แต่ใช้น้ำเสียง และ กิริยา ดวงตา สีหน้า รอยยิ้ม ท่าทาง และการปฏิบัติอื่นๆ การสื่อความแบบไม่มีข้อจำกัดมักอยู่บนพื้นฐานของสภาวะที่ซ่อนเร้นอยู่ในบริบททางสังคมเช่นความสัมพันธ์ภายในจิตใจของบุคคล สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และจิตวิทยา รวมทั้งบริบทอื่นๆ

เบิร์นไฮสตัน อธิบายว่า คำพูดหรือวาจาที่คนเราแสดงออกมักสวนทางกับเบื้องหลังข้อสรุปโดยทั่วไปของผู้พูด สวนทางกับความสนใจและความเข้าใจร่วมกัน และสวนทางกับระบบความคาดหวังร่วมกัน กล่าวโดยสรุป พื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น (อันเป็นที่รู้จักกัน) ซึ่งผู้พูดไม่จำเป็นต้องอธิบายคำพูดของตนให้เกิดความชัดเจนหรือ เป็นที่เข้าใจ

รหัสเฉพาะมีลักษณะคล้ายกับการพูดแบบ “ ขวเลข ” คือเป็นคำพูด หรือ การสื่อความที่เกือบจะเหมือนกับการส่งโทรเลข (ความที่ประกอบด้วยความย่อๆหลายตัวเรียงกัน) เมื่อท่านอยู่กับเพื่อนสนิท ท่านมักจะเอ่ยถ้อยคำที่อ้างอิงบางสิ่งบางอย่างในลักษณะ “ เข้าใจกันอยู่แล้ว ” และเพื่อนของท่านก็พูดกับท่านด้วยถ้อยคำและข้อความที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่มีประสบการณ์ร่วมกัน ดังตัวอย่างประโยค

“ บิลล์ เรื่องนั้นเป็นยังไง ” เมื่อบิลล์ได้ยินประโยคนี้เขารู้ดีว่า “ เรื่องนั้น ” หมายถึงอะไร การพูดกันแบบนี้เป็นการยากที่คนภายนอกจะเข้าใจว่าทั้งสองคนกำลังคุยเกี่ยวกับเรื่องอะไร เพราะคนภายนอกไม่มีประสบการณ์ร่วมมาก่อน ภาษาพูดที่เข้าใจเฉพาะกลุ่มก็เป็นลักษณะหนึ่งของรหัสเฉพาะ ภาษาพูดที่ใช้กันเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเช่น แพทย์ วิศวกร

นักโทษ นักเลงข้างถนน หรือแม้แต่คนในครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง ตลอดจนคนที่อยู่ในกลุ่มเพื่อน มักมีความหมายที่ชัดเจนและรู้จักกันเป็นอย่างดีเฉพาะคนกลุ่มนั้น

ผู้พูดที่สื่อความด้วยข้อความหรือภาษาที่ต้องปรุงแต่งขยายความ จำเป็นต้องสื่อความโดยรหัสที่ทุกคนเข้าใจข้อความด้วยภาษาพูดโดยเชื่อมโยงด้วยบริบทแวดล้อมที่แสดงออกในลักษณะอื่น ในขณะที่ข้อมูลข่าวสารใหม่สื่อความโดยวิธีการสื่อสารด้วยรหัสเฉพาะ การสื่อความด้วยวาจาจะครอบคลุมต้นตอของข่าวสารที่สื่อความแบบเปรียบเทียบการสื่อความแบบมีข้อจำกัดดังนี้

ผู้พูดที่สื่อความแบบรหัสเฉพาะได้ยึดถือสมมุติฐานร่วมกันเป็นพื้นฐาน ของเขตของการตีความร่วมกันจะกำหนดพื้นที่ของ ความตั้งใจร่วมกันในทางสังคมก่อให้เกิดการสื่อความแบบรหัสที่ทุกคนเข้าใจที่ไม่เป็นไปตามกำหนดนี้ การสื่อความแบบรหัสที่ทุกคนเข้าใจของผู้ฟังขึ้นอยู่กับ การปรุงแต่งทางคำพูดของความหมาย

เพื่อใช้กับการเปรียบเทียบวัฒนธรรมที่ควบคู่กันจะเห็นได้ว่า ความคิดของเบรินไฮสตัน เกี่ยวกับการสื่อความแบบมีข้อจำกัดและการสื่อความแบบปรุงแต่งขยายความ รั้งกันกับข้อสังเกตของฮอลล์ (1976) ฮอลล์ ได้ข้อสังเกตที่เกี่ยวกับแบบแผนของการสื่อความในวัฒนธรรมที่มีบริบทสูงและที่มีบริบทต่ำ ตามที่กล่าวในบทที่3

ดังที่กล่าวแล้วในตอนต้น ข่าวสารที่ชัดเจนเจาะจง (จากหลักฐานที่เป็นบริบท) ถูกกล่าวซ้ำในกลุ่มวัฒนธรรมบริบทสูง และ ข่าวสารทางวาจาที่ไม่ชัดเจนเจาะจงปรากฏในระดับปานกลางในกลุ่มวัฒนธรรมบริบทต่ำ ความเชื่อถือได้ของผู้สื่อความแบบรหัสเฉพาะ ในการสื่อความที่ไม่ใช้วาจา และหลักฐานที่เป็นบริบทชี้ให้เห็นแบบแผนของการสื่อความของกลุ่มวัฒนธรรมบริบทสูง ความเชื่อถือเบื้องต้นในการสื่อความแบบรหัสที่ทุกคนเข้าใจในการสื่อความแบบไม่ใช้วาจาชี้ให้เห็น แบบแผนของการสื่อความในกลุ่มวัฒนธรรมบริบทต่ำ

ในการแสดงให้เห็นภาพของประเด็นนี้ ฮอลล์ได้ยกตัวอย่างภาษาเขียนของจีนว่าเป็นภาษาที่มีข้อจำกัดสูง การที่จะอ่านภาษาจีนออก ผู้อ่านต้องเรียนรู้และเข้าใจความหมายเฉพาะและความสำคัญของตัวอักษรแต่ละตัวในประวัติศาสตร์จีนนอกจากนั้น ผู้อ่านจะต้องรู้สำเนียงระบบการออกเสียง ซึ่งมี 4 ระดับเสียง และต้องรู้การเปลี่ยนระดับเสียง เพราะการเปลี่ยนระดับเสียงทำให้คำนั้นเปลี่ยนความหมาย

เพื่อจะเข้าใจระบบภาษาที่มีบริบทสูง และมีข้อจำกัด เช่น ภาษาจีน ไม่เพียงแต่ต้องการความรู้ทั่วไปในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เท่านั้น ต้องมีความรู้ในบริบทเฉพาะทางสังคมซึ่งเป็นองค์ประกอบของการสื่อความในการสื่อความนั้นอีกด้วย

ภาษาของหลายชาติในเอเชีย ตัวอย่างเช่น จีน ญี่ปุ่น และเกาหลี มีความละเอียดอ่อน และมีระดับสังคมของผู้ฟังเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ภาษาเหล่านี้มีการแสดงฐานะทางสังคมของผู้พูด วิธีการแสดงออกทางภาษาเพื่อแสดงฐานะทำได้ด้วยการใช้คำนำหน้า หรือคำตามหลัง (วิบัติและปัจจัย) และมีคำเฉพาะบางคำที่บ่งบอกการแสดงความคิดเห็น มีคำนามบางคำ สรรพนามบางคำ และ กริยาบางคำที่ใช้ได้เฉพาะเมื่อพูดกับ หรือ พูดถึงบุคคลที่มีฐานะสูงกว่า มีคำในกลุ่มที่สองที่ใช้ในการพูดกับคนฐานะ หรือ ระดับเดียวกัน และมีคำในกลุ่มที่สามที่ใช้พูดกับคนที่มีฐานะหรือระดับต่ำกว่า

YoshiKawa (1978) นักปราชญ์อเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นได้รายงานจากประสบการณ์ของตนว่า

“เมื่อใดก็ตามที่ข้าพเจ้าพูดกับญี่ปุ่นที่เป็นนายจ้างหรือเป็นผู้ใหญ่ ข้าพเจ้าเรียก ท่านเหล่านั้นด้วยชื่อสกุล โดยไม่สนใจว่า ข้าพเจ้ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือไม่เพียงใด ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ต้องเรียกท่านเหล่านั้นด้วยชื่อตัว(ชื่อต้น) แม้ว่าข้าพเจ้าเรียกท่านเหล่านั้นด้วยภาษาอังกฤษก็ตาม ในกรณีของคนอเมริกันที่เป็นนายจ้างหรืออาวุโส ข้าพเจ้ารู้สึกสบายใจที่ได้เรียกท่านเหล่านั้นด้วยชื่อตัวหรือชื่อต้นในกรณีที่ข้าพเจ้ามีความใกล้ชิดสนิทสนมกับท่านเหล่านั้น”

แบบแผนการแสดงทางวาจา ตามที่กล่าวมานี้ สะท้อนให้เห็นบริบทที่มีระดับทางสังคม ซึ่งขณะนี้ ได้หมดไปจากภาษาของชาติในยุโรป ยกเว้นการใช้คำสรรพนามแทน You เช่น Du (อย่างสบายๆ เป็นกันเอง) และ Sie (เป็นทางการ) ในภาษาเยอรมันและคำ Tu(เป็นกันเอง) และ usted (เป็นทางการ) ในภาษาสเปน (Gudykunst and Kim , 1992 : 154-156)

จากทฤษฎีแนวคิดของ เบิร์นสไตน์ ได้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมการแสดงออกด้วยวาจา หรือการสื่อสารทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา ที่แสดงออกทางการพูดทั้งน้ำเสียง กริยาท่าทาง และการปฏิบัติอื่นๆ ซึ่ง การพูดของคนเรา ถูกกำหนดจากบริบททางสังคมสภาพแวดล้อม ซึ่งไม่ได้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้พูดซึ่งการพูดมักจะสวนทางกับอัตลักษณ์เดิมของตนซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในผู้พูด

เบิร์นสไตน์ได้แยกการพูดออกเป็น 2 ลักษณะหลักก็คือ

1. การสื่อความแบบรหัสเฉพาะ เป็นการสื่อความที่ผู้พูดสื่อความหมายที่เป็นภาษาเฉพาะของคนในกลุ่มและคนในกลุ่มเดียวกันเท่านั้นจะสามารถเข้าถึงความหมายนั้นได้ การที่จะเข้าใจความหมายจะต้องเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของกลุ่มและความเป็นมาทางบริบทของกลุ่ม

2. การสื่อความแบบ รหัสที่ทุกคนทั่วไปเข้าใจ เป็นข้อความที่ผู้พูดจะต้องปรุงแต่ง ขยายความโดยสื่อความหมายด้วยภาษาพูดและบริบททางสังคมซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจถึง ความหมายของผู้พูด

ดังนั้น ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมเน้นความสำคัญของการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ของอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์เฉพาะตัว คุณค่าในตนเองในทางบวกของผู้เป็นสมาชิก กระตุ้นอัตลักษณ์เฉพาะตัวอันพึงปรารถนา ในทางกลับกันอัตลักษณ์เฉพาะตัวทางบวกนำมาซึ่ง คุณค่าในตนเองแง่บวกของผู้เป็นสมาชิกเพื่อที่จะตอบสนองความพอใจให้กับความต้องการอัต ลักษณ์ใน ระดับต่างๆ ปัจจุบันบุคคลใช้กระบวนการขอบเขตกฎเกณฑ์กลุ่มพวกเรา/ กลุ่มพวกเขา ขณะที่ระดับสูงสุดของอัตลักษณ์กลุ่มพวกเราสร้างความพอใจให้กับความต้องการความมั่นคง ปลอดภัยของปัจเจกบุคคล การสร้างอัตลักษณ์กลุ่มที่ระดับสูงสุดกระตุ้น ลัทธิชาติพันธุ์นิยม และ ความลำเอียงระหว่างกลุ่มต่อกันขึ้นมา

จากทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมสามารถที่จะ บ่งว่าสิ่งไหนคือมุสลิม สิ่งไหนคือ อิสลามและ ดังนั้นทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมจึงถูกนำมาใช้เพื่อ วิเคราะห์รหัสตรีมูอัลลัฟว่ามีกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์จากองค์ประกอบของทฤษฎีนี้อย่างไร

3. ทฤษฎีอัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ (Ethnicity Identity)

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็น “มรดกตกทอดจากบรรพบุรุษในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับต้น กำเนิดของบรรพบุรุษของคนเรา” ชาติพันธุ์สามารถมีพื้นฐานอยู่บนต้นกำเนิดทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา หรือ ภาษา เพื่อที่จะทำความเข้าใจความหมายของ ชาติพันธุ์คนๆหนึ่ง เราจำเป็นต้อง เข้าใจสาระและความโดดเด่นของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนๆนั้นเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจาก บทบาทความโดดเด่นของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกี่ยวข้องกับเรื่องการอ้างไว้ซึ่ง ขอบเขตระหว่างกลุ่มจากรุ่นสู่รุ่น

ความโดดเด่นของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง ความจงรักภักดีอย่างเป็นรูปธรรม ต่อกัน ไม่ว่าจะ ใหญ่หรือเล็ก เด่นหรือด้อยในทางสังคมซึ่งคนๆนั้นเกี่ยวพันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ไม่มีความจำเป็นว่าจะต้องต่อเนื่อง รุ่นแล้วรุ่นเล่า ของรูปแบบทางสังคมหรือวัฒนธรรมเดียวกัน แต่ความรู้สึกบางอย่างของขอบเขตความเป็นกลุ่มต้องยังคงอยู่ และสามารถรักษาไว้โดยการ แบ่งปันลักษณะที่เป็นรูปธรรม (เช่น ภาษา ศาสนา เป็นต้น) หรือโดยการสร้างความรู้สึกของการ “เป็นกลุ่ม” ในแง่นามธรรมให้มากขึ้นหรือทั้งสองอย่าง ดังนั้นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีทั้งในระดับ รูปธรรม และนามธรรม ระดับรูปธรรมสามารถรวมการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ การนับถือศาสนา

เดียวกัน หรือการใช้ภาษาเดียวกัน จากการแบ่งแยกด้วยลักษณะภายนอกดังกล่าว ชาติพันธุ์เป็นมรดกตกทอดและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้

ขณะที่ปัจเจกบุคคลมักใช้อัตลักษณ์ทางสังคมในการระบุในเรื่องของ กลุ่มพวกเขา / พวกเขา อยู่บ่อยๆ (เช่น ทางของฉัน ทางของเธอ) พวกเขาก็มักจะใช้อัตลักษณ์ส่วนตัวมาแบ่งแยกคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์จากคุณสมบัติที่เป็นอัตลักษณ์ของคนอื่น โดยการเข้าใจว่าคนอื่นตีความตัวของพวกเขาเองอย่างไรในทางชาติพันธุ์และในระดับอัตลักษณ์ส่วนตัว เราสามารถสื่อสารกับพวกเขาได้อย่างอ่อนไหวและมีความเข้าใจที่มากขึ้น เราสามารถเรียนรู้ที่จะใช้การยอมรับตัวเองที่เหมาะสมมาสนับสนุนในแง่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์(Ting – Toomey ,1999 : 31-33)

(Alba,1990:25)ให้ความหมายของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ว่า “แนวคิดส่วนตัวของคนใดคนหนึ่งที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมของตน”

Roosens (1989:17-18) ซึ่งว่าการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างหนึ่งจะช่วยให้เราแยกแยะได้ว่าใครเป็นใครโดยเฉพาะอย่างยิ่งเขาเสนอแนะว่า Ethnicity ของเราบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนในด้านภาษา ชุดของวัฒนธรรม สัญลักษณ์ รูปแบบ พิธีทางศาสนา บุคลิกภาพ และอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งสามารถแทรกซึมเข้าไปในชีวิตในหลายๆทาง ลักษณะของEthnicity เหล่านี้ที่เก็บสะสมไว้ก่อให้เกิดความประทับใจเมื่อคนๆนั้นต้องติดต่อกับคนอื่น ๆที่มีชีวิตแตกต่างออกไป ถ้าฉันเห็นและพบเจอตัวเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของชาติพันธุ์หนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง และคนอื่นๆเพื่อนสมาชิกหรือคนภายนอก ยอมรับฉันอย่าง “ที่เป็น” มันย่อมเป็นไปได้สำหรับฉันที่จะแตกต่างจากคนภายนอก แนวทางของการใช้ชีวิตเหล่านี้สนับสนุนสาระของการยอมรับตัวเอง (self perception) ของฉัน ในความรู้สึกนี้ฉันกลายเป็นความจงรักภักดีต่อชาติพันธุ์ของฉัน เมื่อฉันพบการกระทบกระทั่งต่อสัญลักษณ์ เครื่องหมาย หรือคุณค่า (ทางวัฒนธรรม) ที่หมายถึงพื้นเพของฉัน นั่นคือ การกระทบกระทั่งต่อตัวฉันด้วย

สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Symbolic ethnicity) หมายถึง “ความปรารถนาที่จะคงไว้ซึ่งความรู้สึกของการเป็นชาติพันธุ์ แต่โดยปราศจากพันธะอันลึกซึ้งใดๆกับข้อผูกมัดและพฤติกรรมสังคมแห่งชาตินั้น” (Alba,1990 : 306)

สภาวะทางจิตวิทยา

อัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางศาสนาวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทาง ภาษา ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วอัตลักษณ์ทั้งสามประการนี้ครอบคลุมเพียงพอที่จะทำให้กลุ่ม

หนึ่งแตกต่างไปจากอีกกลุ่มหนึ่งโดยสิ้นเชิง ความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์เป็นคุณสมบัติผูกพันกันโดยสิทธิ และหน้าที่ตามกฎหมาย

ความแตกต่างในอัตลักษณ์ในตัวของมันเอง ไม่มีความหมายมากนัก ไม่แตกต่างอะไรกับเสื้อผ้าที่แตกต่างกันด้วยสี แต่สิ่งที่ทำให้กลุ่มชนมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันกลายเป็นเรื่องใหญ่คือ ภาวะทางจิตวิทยาของกลุ่ม ยิ่งถ้ากลุ่มแตกต่างกันนั้นจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันทางใดทางหนึ่งหรือจำเป็นต้องอยู่ใกล้ชิดกัน ภาวะทางจิตวิทยาของกลุ่มยิ่งเห็นได้ชัดมากขึ้น

ภาวะทางจิตวิทยา คือ ความสำนึกในความแตกต่าง ความสำนึกในตนเองที่ว่า นี่พวกเรา นั่นพวกเขา พวกเรากับพวกเขาแตกต่างกัน พวกเรารู้สึกว่าพวกเขา พวกเขาคอยแต่จะเอาเปรียบ คอยแต่จะจ้องโอกาสเพื่อจะโจมตีและให้ร้ายป้ายสี ไม่เคยจริงจังต่อพวกเรา เพราะฉะนั้น พวกเราจะต้องมีความกลมเกลียวรวมตัวกันได้ และ อย่าไปยุ่งเกี่ยวกับพวกเขามากนัก นอกจากเมื่อไม่จำเป็น

ความรู้สึกในความแตกต่างเช่นนี้ เป็นความรู้สึกที่ฝังแน่นอยู่ภายใน ซึ่งส่วนมากแสดงออกมาทางพฤติกรรม (เลาเวีย จิตต์หมวด , 2524 :496-497)

ลักษณะทางสังคมของมุสลิมเป็นลักษณะสังคมปิด (Closed Society) แทบทุกสิ่งทุกอย่างจะทำให้ผสมกลมกลืนกับสังคมอื่นได้ยากหากเรื่องนั้นไม่สอดคล้องกับข้อบัญญัติทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุสลิมที่ศรัทธาแก่กล้าจะปิดประตูตัวเองไม่ยอมรับวัฒนธรรมอื่น ที่ขัดกับหลักศาสนา เพราะศาสนาอิสลามได้กำหนดวิถีชีวิตของมุสลิมไว้ทุกแง่มุม ด้วยเหตุนี้เองการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจึงมักจะขัดหลักศาสนาซึ่งจะเป็นสิ่งที่ ทำมิได้อย่างเด็ดขาด แม้แต่การปฏิบัติให้เป็นไปตามประเพณีนิยมของสังคมอื่น ๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวก็ทำมิได้การปฏิบัตินั้นผิดบทบัญญัติแห่งศาสนา การที่สังคมมุสลิมมีลักษณะเช่นนี้จึงก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่คนที่นับถือศาสนาอื่นได้ง่ายที่สุด (อุทัย หิรัญโต, 2521:68,160-161)

ทฤษฎีอัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ เป็นทฤษฎีที่นำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ถึงอัตลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนด้านชาติพันธุ์ ทั้งเชื้อชาติ ศาสนาและภาษา จากการแสดงออกทางพฤติกรรมของมุสลิมทำอิฐ โดยสตรีมุสลิมที่เรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านต่างๆนี้ด้วยวิธีใด จากการวิจัยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ สตรีมุสลิมเป็นเกณฑ์ในการมองและศึกษาในการกำหนดมาตรฐานของกลุ่มมุสลิมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมอิสลาม โดยใช้ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ถึงการสื่อสารด้วยความเข้าใจในอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมชุมชนทำอิฐ ทั้งด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในกลุ่ม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมุสลิม พิธีกรรม และรวมถึงวิธีปฏิบัติต่างๆ ของชาวมุสลิม

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior Modification)

Kalish (1981) กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นการนำเอาหลักการแห่งพฤติกรรม (Behavior Principles) มาประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบซึ่ง Kalish ได้ให้ความหมายของหลักการพฤติกรรมไว้ว่า เป็นหลักการที่ครอบคลุมทั้งแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขและแนวคิดทางจิตวิทยาต่างๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เข้ามาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งจุดเด่นของการกำหนดความหมายในลักษณะเช่นนี้นั้นเป็นการขีดขอบเขตให้ชัดเจนลงไปว่า แนวคิดที่จะนำมาประยุกต์ได้นั้น จะต้องแสดงให้เห็นเป็นแนวคิดทางจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเท่านั้นแนวคิดอื่นที่ไม่สามารถจะนำมาประยุกต์ใช้ได้ (Kalish, 1981: 51)

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะต้องใช้ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทางสังคมเนื่องจาก การเรียนรู้ทางสังคมจะช่วยให้สตรีมูอัลล์สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยได้รับการอบรมมาจากครอบครัวเดิมของตน ค่อยๆ เปลี่ยนโดยการขัดเกลาอัตลักษณ์จากทางครอบครัวสามี

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

การเรียนรู้ หมายถึงกระบวนการทำให้มนุษย์ได้รับประสบการณ์เพิ่ม หรือเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ หรือ พฤติกรรมไปหลังจากที่บุคคลนั้นได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมคนๆ นั้นได้ “ เรียนรู้ ” มากขึ้นมีประสบการณ์มากขึ้น มีข้อมูลมากขึ้น

การเรียนรู้ทางสังคม Social Learning Theory

ทฤษฎี Social Learning Theory ของแบนดูรา (Bandura)ได้ อธิบายพฤติกรรมมนุษย์จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่องระหว่างความคิด พฤติกรรม และ สิ่งแวดล้อม กระบวนการต่าง ๆ ได้แก่

1. ระยะเวลาของการเรียนรู้โดยการสร้างความสนใจ (Attention Processes) โดยมีองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกันอยู่ 2 ประการ คือ สิ่งเร้าที่เป็นตัวแบบ (Modeling Stimuli) กับ บุคลิกภาพของผู้รับสาร ซึ่งสิ่งเร้าที่ทำหน้าที่เป็นตัวแบบอาจแยกประเภทได้หลายระดับ ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของแรงจูงใจและความสนใจที่บุคคลนั้นมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามากน้อยแค่ไหน

2. ระยะเวลาของการจดจำ (Retention Processes) เป็นกระบวนการสำคัญในการที่ผู้รับสารเลือกการสังเกต จดจำสารตัวแบบ โดยเฉพาะเมื่อตัวแบบนั้นให้แรงจูงใจอย่างสูงแก่ผู้รับสาร

การเก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตัวแบบเข้าสู่ความทรงจำนี้เป็นไปโดยอาศัยระบบการสร้างตัวแทนทางสัญลักษณ์ (Representational Systems) ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อย เช่นระบบของการสร้างจินตนาการ หรือการจดจำลำดับภาพของเหตุการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกัน ซึ่งทำให้บุคคลนั้นสามารถระลึกถึง หรือเรียกข้อมูลที่เก็บไว้มาใช้ได้ทันทีเมื่อประสบกับเหตุการณ์ที่มีลักษณะบางอย่างที่ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่ได้เห็นมาก่อน

3.ระยะของการสร้างพฤติกรรม (Motor Reproduction Processes) คือการแปลงตัวแทนทางสัญลักษณ์ในความทรงจำนั้นออกมาเป็นการกระทำที่เห็นว่าเหมาะสม ตัวแทนสัญลักษณ์อาจหมายถึง คำพูด ภาพต่างๆ เมื่อถูกเปลี่ยนเป็นการกระทำจะง่ายขึ้นต่อการเลียนแบบ

4.ระยะของการจูงใจ และการเสริมแรง (Motivation Processes) บุคคลจะไม่กระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้เรียนรู้ออกไปทั้งหมด พฤติกรรมที่ดูเหมือนจะนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพกับบุคคลนั้น จะรับเอามาทำตามมากกว่าพฤติกรรมที่เห็นว่านำไปสู่ผลลัพธ์ทางลบ(อรวรรณ ปิลาธิโรวาท , 2545 : 65-66)

จากแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่สำคัญเนื่องจากการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเป็นพื้นฐานของการเกิดพฤติกรรม และการตัดสินใจของแต่ละบุคคล รวมทั้งการเรียนรู้ยังทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป การเรียนรู้ทางสังคม สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์ของบุคคลผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่หรือในที่นี้คือสตรีมุสลิมที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน สตรีมุสลิมจะดำเนินการตามกระบวนการของการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะต่างๆ ภายใต้ระเบียบแบบแผนของหลักศาสนาอิสลามและกรอบของชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีดังนี้

กาญจนา แดงมณี (2541) ปริญญาโทศิลปศาสตรบัณฑิตศึกษา “ ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมชาวไทยพุทธ กับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอ สะเดา จังหวัดสงขลา” พบว่า การขัดแย้งทางด้านค่านิยมและประเพณี เช่น การแต่งกาย การกิน การปฏิบัติศาสนกิจ การจัดกิจกรรมทางศาสนา การเมืองการปกครอง ความขัดแย้งระหว่างข้าราชการกับประชาชน ความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมด้านภาษาและการศึกษา

การผสมผสานพบว่า ด้านค่านิยมประเพณีบางเรื่อง เช่น การแต่งกาย การกิน การจัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีในรอบปี เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ปากฎการณัธรรมชาติ การ

ร่วมมือพัฒนาท้องถิ่น การอบรม ลส. ทส.ปช. นิยมภาษาถิ่นได้สื่อสาร ส่งบุตรหลานเข้าเรียนตาม
ทางการกำหนด

จวีวรรณ วรรณประเสริฐ , พิรัชศ รามิมมูลา และมานพ จิตต์ภูษา (2542)
แห่งภาควิชา สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี “ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคม ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาว
ไทยมุสลิม”

กล่าวถึง ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมฯ ใน 3 จชต. พบว่า ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมฯ คือ การ
สมรสการเข้าสู่หนัด วันเมาลิด การบวชของไทยพุทธ เกิดเป็น สมมุติฐานได้ว่า “ ประเพณีที่มี
พิธีกรรมทางสังคม จะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้มีการผสมผสานทางสังคมมาก”

รัตติยา สาและ (2540) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏ
ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส (3จชต.) นี้ได้พยายามศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ
ปฏิสัมพันธ์ และการรวมขอมระหว่างผู้คนที่นับถือศาสนาอิสลามกับผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธใน 3
จชต. เป็นประการสำคัญ ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นศึกษาความเป็นไปได้ในการที่จะนำพลังทางวัฒนธรรม
ไปใช้สำหรับประโยชน์ของการพัฒนา

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีการกำหนดพื้นที่และผู้คนจำนวน 4 หมู่บ้าน
สำหรับเป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัดดังต่อไปนี้

1.พื้นที่ ก. ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านนุแม ตำบลยี่งอ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส เป็น
ตัวแทนจังหวัด นราธิวาส

2.พื้นที่ ข. ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปาลัส ตำบลควน อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เป็น
ตัวแทนจังหวัดปัตตานี

3.พื้นที่ ค. ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านราโมง ตำบลยะรม อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และ พื้นที่
ง. ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านธารมะลิ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นตัวแทนจังหวัด
ยะลา พื้นที่ทั้งสี่แห่งดังกล่าวนี้ โดยลักษณะพื้นฐานมีความเหมือนกันในฐานะที่ตั้งอยู่ใน 3 จชต.
แต่ยังได้ซ่อนเร้นลักษณะความต่างในส่วนของบริบทภายในทั้งที่เป็นส่วนของกายภาพและชีวภาพ
พอสมควร ดังนั้นในการศึกษาเรื่องนี้จึงต้องอาศัยวิธีการเชิงประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์
ภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา และคติชนวิทยาประสมประสานกันโดยมีกรอบการวิเคราะห์หลักอยู่
บนพื้นฐานของแนวคิดที่ถือว่า

1. การรวมขอมเป็นผลของกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานความเข้าใจ และการยอมรับในเรื่อง " ความแตกต่างของค่านิยม " ซึ่งกันและกัน

2. การมองปรากฏการณ์ที่เป็นจริงในสังคมซึ่งสำแดงผ่านสัญลักษณ์เชิงพฤติกรรม อันเกิดจากความเชื่อที่หล่อหลอมโดยกระบวนการทางความคิดของผู้คนซึ่งเป็นศูนย์กลางของสังคม จึงน่าที่จะบอกให้ได้ว่ารู้จักและเข้าใจลักษณะของวัฒนธรรมพื้นบ้านตามที่ต้องการจะรู้จักได้

3. การมองวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับนี้ ต้องมองจากตัวควบคุมการกระทำและพฤติกรรม (วัฒนธรรม) คือ มองที่บริบทของสังคม (ระบบค่านิยม) งานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยพื้นฐานตามแนวคิดทฤษฎีและวิธีวิจัย " ปรากฏการณ์นิยม " โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร และวิธีวิจัยข้อมูลภาคสนาม ซึ่งอาศัยการร่วมสังเกตโดยตรง และการปฏิสัมพันธ์กับประชากรซึ่งได้กระทำผ่านวิธีการสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก การสนทนา และ การใช้ประสบการณ์ร่วมในบางกิจกรรมตามที่เหมาะสมและเหมาะสมกับกาลเทศะ แล้วนำมาจัดประมวลผลข้อมูล สุดท้ายจึงได้จัดทำรายงานผลการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์การนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยแบ่งเป็นห้าบท โดยกำหนดบทที่ 1 เป็นความเบื้องต้น บทที่ 2 เป็นการนำเสนอภูมิหลังของสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาสจากอดีตถึงปัจจุบัน บทที่ 3 เป็นการนำเสนอภาพทั่วไปโดยพยายามเน้นสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่เป้าหมายทั้งสี่พื้นที่ตามลำดับ บทที่ 4 เป็นการนำเสนอข้อมูลภาพการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกในพื้นที่เป้าหมายพร้อมกับการวิเคราะห์ ทั้งนี้โดยแบ่งสถานที่และโอกาสของการปฏิสัมพันธ์ตามพฤติกรรมที่ได้จากกิจกรรมประจำวันและกิจกรรมในโอกาสต่างๆตามแต่ลักษณะการถือปฏิบัติของผู้คนในแต่ละพื้นที่เหล่านั้น เช่น ดูจาก 1. กิจกรรมอันเนื่องด้วยหลักศาสนา 2. กิจกรรมอันเนื่องด้วยชนบประเพณี 3. กิจกรรมอันเนื่องด้วยรัฐประศาสตร์หรือ ระเบียบระเบียบของบ้านเมืองและ 4. กิจกรรมอันเนื่องด้วยความเป็นสากลนิยม สำหรับบทสุดท้ายคือ บทที่ 5 เป็นการอภิปราย สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า พลังสำคัญที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์และการรวมขอมระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส คือ ความเข้าใจและยอมรับในเรื่อง " ความแตกต่างของค่านิยม " ซึ่งกันและกันที่มีความเป็นไปได้โดยอาศัยผลึกแห่งความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งก่อตัวจากอำนาจของระบบอุปถัมภ์ในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเกลอ เป็นเครือญาติเป็นนายจ้าง-ลูกจ้าง เป็นเจ้านาย (ลูกพี่) เป็นครู-ศิษย์ และความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามทั้งในระบบและนอกระบบ ด้วยเงื่อนไขของความจำเป็นทางด้านปัจจัยต่างๆ เพื่อการดำรงชีพพลังดังกล่าวนี้นับได้ว่าเป็นอีกวิญญูณหนึ่งซึ่งเป็นกลไกที่มีคุณค่าอันมหาศาลถ้ารู้จักนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชาติในที่สุด ซึ่งตรงกับ

ปัจฉิมวิชันนา ของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ที่ว่า “ การพัฒนาทุกส่วนเ็ยวของชาติเป็นการพัฒนา
ชาติ”

DPU

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อช่วยในการค้นหาคำตอบของหัวข้อในการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non participant observation) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลโดย สังเกตพฤติกรรมของสตรีมุสลิม ที่แสดงออกในด้านของอัตลักษณ์การเป็นมุสลิม ที่แสดงออกให้เห็นในระดับของครอบครัว และ ชุมชน กับ บทบาทการสื่อสารของสตรีมุสลิมในการสื่อสารที่แสดงออกในด้านวัจนภาษา และ อวัจนภาษา การใช้ภาษาใดเป็นสื่อในการปฏิสัมพันธ์กับคนมุสลิมเนื่องจากชุมชนทำอิฐเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางด้านภาษาของตน ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ กับกลุ่มสตรีมุสลิมในชุมชนทำอิฐ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาวิเคราะห์ตามหลักการของทฤษฎีต่าง ดังนี้ ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม ทฤษฎีอัตลักษณ์ด้านชาติพันธุ์ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ สตรีมุสลิมที่เข้ามานับถือศาสนาอิสลามตามสามีมุสลิมโดยผู้วิจัยได้กำหนดการแบ่งสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมตามระยะเวลาโดยเริ่มตั้งแต่

1. สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมน้อยกว่า 1 ปี	จำนวน 4 คน
2. สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมมากกว่า 1-3 ปี	จำนวน 3 คน
3. สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมมากกว่า 3-5 ปี	จำนวน 5 คน
4. สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมมากกว่า 5 ปี	จำนวน 8 คน

โดยการที่ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาเป็นเกณฑ์ในการแยกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาของกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการสื่อสารและการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของสตรีมุสลิมในตำบลทำอิฐ

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่เป็นสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามตามสามีที่เป็นมุสลิม(สตรีมุอัลลัฟ)ในตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่แท้จริงในการศึกษา และ เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งสตรีมุอัลลัฟสามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ชัดเจนมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการต่างๆของศาสนาอิสลาม เพื่อที่จะทำให้ผู้วิจัยสามารถทราบถึงวิถีปฏิบัติต่างๆและขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของชาวมุสลิม ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคล คือ สตรีมุอัลลัฟ โดยการแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน

- 1.การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview)
- 2.การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)
- 3.การสังเกตพฤติกรรม และ วิถีชีวิตประจำวันของสตรีมุอัลลัฟ โดยการสังเกตแบบมีไม่ส่วนร่วม(Non participant observation)

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์สตรีมุอัลลัฟแบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้กล่าวแนะนำว่าตนเองเป็นใครมาทำอะไร และต้องการซักถามเกี่ยวกับเรื่องอะไร โดยผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับสตรีมุอัลลัฟก่อนที่จะทำการเปิดประเด็นคำถาม ซึ่งให้สตรีมุอัลลัฟทราบเกี่ยวกับแนวทางในเรื่องที่จะสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เป็นลักษณะแบบเปิดกว้างให้สตรีมุอัลลัฟมีอิสระที่จะอธิบายความคิด และ ความรู้สึกของตนเองไปเรื่อยๆ ซึ่งผู้วิจัยจะปล่อยให้สตรีมุอัลลัฟเล่าเรื่องราวต่างๆโดยอิสระก่อนที่จะสัมภาษณ์เชิงลึก ตามประเด็นคำถาม

การสัมภาษณ์เชิงลึก(Indepth Interview)

ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อที่จะได้คำตอบมาอธิบายถึงปัญหานำวิจัย ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ทั้ง 4 ข้อโดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การพูดคุยในลักษณะของการเป็นญาติมิตร โดยใช้ความเป็นที่เพื่อน้องเพื่อให้สตรีมุสลิมมีความไว้นิ่งเชื่อใจเหมือนเป็นญาติสนิท เมื่อมีความสนิทสนมกันแล้วผู้วิจัยจึงเริ่มเปิดประเด็นคำถามในลักษณะเปิดกว้าง แต่ครอบคลุมในเนื้อหาของประเด็นคำถามที่ตั้งไว้จากนั้นผู้วิจัยได้ขออนุญาตสตรีมุสลิมให้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทป แต่ละคำพูดในเนื้อหาของการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามหลักของทฤษฎี และผู้วิจัยได้ขอถ่ายภาพสตรีมุสลิม ผู้วิจัยใช้ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ คือ ศึกษาถึงอัตลักษณ์เดิมของสตรีมุสลิมว่าก่อนที่จะมาแต่งงานกับสามีที่เป็นมุสลิม นั้นมีอัตลักษณ์เดิมอย่างไร และเมื่อสตรีมุสลิมเข้ามาเป็นมุสลิมแล้วได้มีการแสดงออกที่บ่งถึงความศรัทธาที่มีต่อพระเจ้านั้นสื่อออกมาให้เห็นจากการปฏิบัติทางศาสนกิจ และการใช้ชีวิตประจำวันแบบมุสลิม สตรีมุสลิมได้รับการถ่ายทอดความศรัทธาจากใคร สตรีมุสลิมได้ปฏิบัติวิถีชีวิตประจำวันตามแบบอย่างของชาวมุสลิมอย่างสมบูรณ์ หรือไม่ การเข้ามาเป็นสตรีมุสลิมมีความรู้สึกว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในการดำรงชีวิตสตรีมุสลิมมีการสื่อสารต่อรองกับใครที่จะละเว้นการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งที่มุสลิมต้องปฏิบัติ ซึ่งประเด็นคำถามต่างๆ นี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบว่า สตรีมุสลิมมีกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของตนอย่างไร

การสังเกตพฤติกรรมและวิถีชีวิตประจำวันของสตรีมุสลิม

ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตร่วมด้วยกับการใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยผู้วิจัยได้เข้าไปในช่วงที่เป็นวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันออกบวช (อีดิลฟิตรี) , ประเพณีเมาลิด , พิธีการแต่งงาน , พิธีการตาย และ วันที่เป็นวันสำคัญประจำชาติ หรือ ประเพณีของไทย มีการกลับไปหาบิดา มารดาของตนหรือไม่ เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง วันแม่ วันพ่อ ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการว่าสตรีมุสลิม มีการปฏิบัติคนที่แสดงออกในวันสำคัญทางศาสนาของมุสลิมโดยสื่อออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนหรือไม่ สตรีมุสลิมมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเช่น การไปออกบวชที่สุเหร่า หรือ การช่วยทำอาหารในวันสำคัญทางศาสนาเพื่อนำไปแจกเพื่อนบ้าน และที่สุเหร่า หรือ การไปร่วมงานสำคัญงานบุญต่างๆ สตรีมุสลิมมีการปฏิบัติอย่างไร เช่น การแต่งกาย เป็นต้น

ผู้วิจัยได้สังเกตถึงการใช้ชีวิตประจำวันของสตรีมุสลิม เช่น มีการละหมาดครบหรือไม่โดยผู้วิจัยจะเลือกไปพบสตรีมุสลิมในช่วงเวลาที่ต้องละหมาด การแต่งกายตามแบบอย่างของสตรีอิสลามทั้งอยู่ในชุมชนและนอกชุมชนอย่างไร โดยการสังเกตว่าเมื่อสตรีมุสลิมจะต้องออกไปรับบุตร และ ศึกษานอกชุมชนมีการแต่งกายอย่างไร การทักทายของสตรีมุสลิมระหว่างมุสลิมนั้นมีการทักทายแบบมุสลิมหรือใช้การไหว้แบบอัสลามดั้งเดิม ภาษาที่สตรีมุสลิมใช้ในการสื่อสารมีการใช้(ภาษาถิ่น) ของชุมชนทำอิฐในการสื่อสารระหว่างมุสลิมมีการเปลี่ยนแปลงคำพูดในการเรียกค่าน้ำตามการเรียกของมุสลิม หรือไม่ และ ผู้วิจัยเลือกที่จะเข้าไปสังเกตในช่วงของวันสำคัญประจำชาติโดยการสังเกตและซักถามว่าสตรีมุสลิมไปเข้า ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริงและสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของสตรีมุสลิมในการใช้ชีวิตประจำวันว่าแต่ละคนมีการแสดงออกทางด้านอัตลักษณ์ที่สามารถสื่อสารให้คนนอกชุมชนทราบได้หรือไม่ว่าเธอคือ มุสลิม

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการ ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2545 - เดือน เมษายน 2546 เป็นระยะเวลา 6 เดือน เนื่องจากเป็นเดือนที่มีพิธีทางศาสนาของศาสนาอิสลาม และ เป็นช่วงที่มีประเพณีสำคัญของชาวมุสลิมและประเพณีของไทยด้วย เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง วันแม่ วันพ่อ ประเพณีของชาวมุสลิมคือการถือศีลอด มุสลิมจะต้อง งดการกิน งดดื่ม งดประพฤติดามอารมณ์งดเรื่องสัมพันธ์ทางเพศ ในช่วงเวลาระหว่างรุ่งอรุณไปจนกระทั่งพระอาทิตย์ตกดิน โดยให้ถือศีลอดทุกวันเป็นเวลาหนึ่งเดือนเต็มในเดือนรอมฎอน หรือเดือนที่ 9 ของปฏิทินอาหรับ ซึ่งในเดือนธันวาคมเป็นเดือนที่มีวันออกบวชของชาวมุสลิมหรือวันฮีดเล็ก หรือวันออกบวช (วันฮีดลฟีตริ) โดยจะเป็นวันที่ชาวมุสลิมจะมารวมตัวกันทำพิธีออกบวชที่มัสยิด และชาวมุสลิมจะถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ในการให้ข้อมูลและแนะนำผู้วิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสตรีมุสลิมในด้านต่างๆเป็นอย่างดี ซึ่งก่อนหน้านี้อผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาและพูดคุยกับชาวบ้านเป็นระยะๆ เพื่อทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน และ เก็บข้อมูลที่เป็ประโยชน์ต่อการวิจัยโดยใช้การสังเกต และ เข้าไปพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้รู้จักกับครอบครัวของมุสลิมทำอิฐมาก่อนหลายครอบครัว ครอบครัวที่ผู้วิจัยรู้จักเป็นอย่างดีคือครอบครัวของ สกฤตทำอิฐ ซึ่งนายสุชาติ ทำอิฐ ที่เป็นคนพื้นแพดั้งเดิม จึงได้แนะนำและนำพาให้ผู้วิจัยได้ไปรู้จักกับนาย อาลี ครูทดำ ซึ่งทำหน้าที่อาชานที่สุเหร่าทำอิฐ เป็นบุคคลที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวมุสลิมว่ามีสิ่งใดเกิดขึ้นในชุมชนบ้างและอาชานเมื่อถึงเวลาละหมาดของทุกช่วงเวลา นายอาลีได้แนะนำและให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนทำอิฐ รวมถึงได้นำจดหมายที่ผู้วิจัยได้ขออนุญาตท่านโต๊ะอิหม่ามทำอิฐ ในการที่จะศึกษาและวิจัยสตรีมุฮัลล์ฟในชุมชนทำอิฐจากทางมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตไปดำเนินการให้ การสืบหาสตรีมุฮัลล์ฟเพื่อสัมภาษณ์และทำความรู้จักเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยนั้นผู้วิจัยได้อาศัยคนในพื้นที่ที่เป็นเพื่อนของนาย สุชาติ ทำอิฐ หรือพี่น้องและพี่สะใภ้ ให้ช่วยซักถามชาวมุสลิมทำอิฐว่าครอบครัวใดมีสตรีมุฮัลล์ฟอาศัยอยู่บ้าง ซึ่งมีชาวมุสลิมทำอิฐทราบก็ได้ช่วยบอกต่อกันเป็นวงกว้างและเมื่อทราบว่ามีสตรีมุฮัลล์ฟอยู่ที่ไหนบ้างแล้วผู้วิจัยจึงให้ชาวมุสลิมที่รู้จักกับครอบครัวของสตรีมุฮัลล์ฟเข้าไปขออนุญาตก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปทำความรู้จักเนื่องจากว่าผู้วิจัยเป็นคนนอกพื้นที่ซึ่งจะทำให้ครอบครัวของชาวมุสลิมทำอิฐไม่ไว้วางใจว่าจะเข้ามาทำอะไรที่บ้านของเขา ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องอาศัยให้คนในพื้นที่ช่วยนำพาไปทำความรู้จักกับครอบครัวมุสลิมและสตรีมุฮัลล์ฟ ที่อาศัยอยู่ในตำบลทำอิฐ จนทำให้ผู้วิจัยได้นัดสัมภาษณ์ และ เข้าไปทำความคุ้นเคยบ้างเป็นระยะ โดยผู้วิจัยได้เลือกเข้าไปในชุมชนในหลายช่วงเวลา ทั้งในวันธรรมดาที่ไม่ใช่วันเทศกาล และวันเทศกาล เนื่องจากมุสลิมมีการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนกิจตั้งแต่เช้า – เย็น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเข้าไปโดยสังเกตการณ์ว่ามุสลิม และ สตรีมุฮัลล์ฟมีวิถีชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง โดยผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในชุมชน และ ทำความคุ้นเคยกับคนในชุมชน และกับมุสลิมทำอิฐก่อนเป็นเวลา 1 เดือน ในเดือนพฤศจิกายน เพื่อให้มุสลิมทำอิฐไม่รู้สึกแปลกหน้าเมื่อผู้วิจัยเข้าไปทำวิจัย ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสัมภาษณ์สตรีมุฮัลล์ฟในเดือน ธันวาคม 2545 ซึ่งเป็นเดือนที่ชาวมุสลิมจะถือศีลอด (ในศาสนาอิสลาม เรียกว่า เดือน รอมฎอน) - เดือน เมษายน 2546 ที่เป็นเดือนที่มีประเพณีวันสงกรานต์ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 2 ชั่วโมง ผู้วิจัยเริ่มที่จะสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ที่สตรีมุฮัลล์ฟปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และ ใช้ความสนิทสนมในการนับการเป็นที่ เป็นน้อง เพื่อให้การสัมภาษณ์เชิงลึกได้ข้อมูลที่แท้จริงและเป็นประโยชน์ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้การอัดเทปเพื่อการสัมภาษณ์ การจดบันทึกสิ่งที่ได้จากการสังเกต การถ่ายภาพที่เป็นสำคัญทางศาสนาซึ่งชาวมุสลิมได้ปฏิบัติศาสนกิจ และ การใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล

- ผู้วิจัยจึงนำเทปที่สัมภาษณ์มาถอดมาเปิดทวนและบันทึกรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่การวิเคราะห์ต่อไป
- การจดบันทึก ผู้วิจัยได้จดบันทึกในสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบเห็น จากการสังเกต และจากการได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมต่างๆของชาวมุสลิมตำบลท่าอิฐ
- การถ่ายภาพ กล้องถ่ายรูปมีความจำเป็นและสำคัญในการศึกษาชุมชน ซึ่งภาพประกอบจะทำให้ช่วยเพิ่มความเข้าใจและความชัดเจนของข้อมูลมากขึ้น โดยภาพจะสามารถสื่อให้คนภายนอกทราบว่ามุสลิมมีการแต่งกายอย่างไรมีการปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน อาหารที่รับประทานมีความแตกต่างจากศาสนาอื่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ ผลการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสามารถที่จะตอบปัญหาการวิจัยครั้งนี้ได้โดยใช้การสังเกตมาเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์หาความถูกต้องของข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสรุป ในการศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในการศึกษาเรื่อง“กระบวนการเรียนรู้ อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม ทัศนศึกษา สตรีมุสลิมในชุมชนท่าอิฐ โดยใช้การสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่ออธิบายถึงลักษณะความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมตำบลท่าอิฐ ทั้งประเพณี ภาษาที่มุสลิมใช้ การแต่งกายแบบมุสลิม การทักทายโดยการสลาม และ อาหารมุสลิม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของมุสลิม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนั้นมาวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มุสลิมร่วมกับการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีมุสลิม จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในชุมชนท่าอิฐ และได้สังเกตเห็นสภาพแวดล้อมภายในชุมชนจึงได้นำสิ่งที่ได้พบเห็นมากล่าวในผลของการวิจัยดังนี้

ชุมชนท่าอิฐในยุคปัจจุบัน

ชุมชนท่าอิฐแห่งนี้ มีประชากรชาวมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก บริเวณของชุมชนตั้งอยู่ติดกับ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดเกือบทั้งตำบลซึ่งนับได้ว่าเป็นมุสลิม (กลุ่มมุสลิม) ที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรี วิถีชีวิตในชุมชนท่าอิฐในปัจจุบัน เราสามารถเดินทางเข้าไปได้ทั้งทางบกและทางน้ำ มุสลิมส่วนใหญ่เริ่มใช้การจราจรทางบกมากกว่าทางน้ำ แต่การจราจรทางน้ำก็ยังมีให้พบเห็นอยู่ทุกวันเนื่องจากชาวมุสลิมจะต้องไปติดต่อราชการที่อำเภอปากเกร็ดหรือนำสินค้าไปค้าขาย ไปทำงานหรือ ไปเรียนหนังสือ ซึ่งการเดินทางทางน้ำจะมีความสะดวกรวดเร็วกว่าการจราจรทางบกที่ติดขัด ชาวมุสลิมที่ใช้การจราจรทางน้ำนั้นจะต้องขึ้นที่ท่าบ้านนนทบุรีที่อำเภอ ปากเกร็ด ทั้งนี้ชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะใช้การจราจร การเดินทางบกซึ่งสามารถเดินทางจากถนนรัตนาธิเบศร์ เมื่อถึงแยกไฟแดงเลี้ยวขวาเข้า ซอยตลาดท่าอิฐ ทางเป็นคอนกรีต ประมาณ 4 - 5 กิโลเมตรก็เลี้ยวซ้ายเข้าชุมชนท่าอิฐ

เมื่อเข้าสู่ชุมชนจะสังเกตเห็นว่าทางจะแคบลงเป็นทางรถสองเลนระหว่างทางเข้าสู่ชุมชน จะมีสตรีชาวมุสลิมนั่งขายของอยู่ข้างทางสังเกตได้จากการแต่งกายของสตรีมุสลิมที่โพกผ้าและนุ่งผ้าถุง (ใส่รง) กับกลุ่มมอเตอร์ไซค์วิน ที่อยู่ด้านหน้าซอยของปากทางเข้าชุมชน พวกเขาจะคอยโบกรถให้เมื่อมีรถสวนทางมาซึ่งก็เป็นการสอดส่องของคนในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย ถ้าหากมีรถของคนนอกชุมชนเข้าไปก็จะเป็นที่จับตามองของกลุ่มมุสลิมที่นั่งกันแถวนั้น

ผู้วิจัยสามารถขับรถไปจอดได้ที่โรงจอดรถได้โดยเสียค่าบริการคันละ 10 บาท การเข้าชุมชนจำเป็นต้องเดินเท้าเข้าไป เนื่องจากทางเดินจะเป็นทางเดินแคบๆ มีเฉพาะมอเตอร์ไซค์ และผู้คนที่สามารถเดินผ่านไปมาได้โดยหลบทางให้กัน บางครั้งจะพบสัตว์เลี้ยงของชาวมุสลิมเดินอยู่บนทางเท้า นั่นก็คือ แพะ เนื่องจากชาวมุสลิมนิยมรับประทานนมจากแพะจึงทำให้พบเห็นแพะตามชุมชนมุสลิมทั่วไป

โรงจอดรถนอกจากเป็นสถานที่จอดรถแล้วยังเป็นเป็นสถานที่ทิ้งขยะด้วย ดังนั้นเมื่อลงจากรถผู้วิจัยจึงได้สัมผัสกับกลิ่นของควายเลือดและกลิ่นของขยะที่ตลอบอบวนซึ่งมาจากซากควายที่มาจากโรงฆ่าสัตว์หลายโรงในชุมชน ทิ้งไว้ให้ผู้ที่ผ่านมาผ่านไปมาพบเห็นอยู่เป็นประจำ ภาพของการจูงควายเข้าไปในโรงฆ่าสัตว์จึงภาพที่ชาวมุสลิมเห็นจนชินตาเพราะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของชาวมุสลิมในตำบลท่าอิฐ เมื่อควายถูกเชือดเสร็จแล้ว ลูกจ้างจากโรงฆ่าสัตว์ก็จะแบกเนื้อควายโดยพาดกับหลังของตนเองออกมาส่งตามบ้านที่ทำการค้าขายเนื้อ เพื่อนำไปตักแต่งชิ้นเนื้อและนำไปขายสู่ท้องตลาดต่อไป

เมื่อผู้วิจัยเดินทางเท้าเข้าไปศึกษาพบว่าลักษณะบ้านเรือนของชุมชนท่าอิฐมีลักษณะเป็นบ้านไม้สองชั้น และปลูกสร้างโดยมีหลังคาชนหลังคาอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากชาวมุสลิมจะอาศัยอยู่ในถิ่นฐานของตน และจะอาศัยอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนแม้แต่ เมื่อแยกครอบครัวออกไปแล้วก็จะออกมาปลูกบ้านอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกับ บิดา มารดา หรือ บริเวณใกล้เคียง บ้านของชาวมุสลิมจะเปิดประตูรั้วไว้ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการเดินผ่านใช้เป็นทางลัดได้ จะเห็นได้ว่าชาวมุสลิมมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน สองข้างทางที่มีบ้านอยู่ติดกับทางเดินส่วนใหญ่แล้วสตรีชาวมุสลิมจะใช้น้ำของตนเป็นร้านค้า ซึ่งมีตั้งแต่ร้านขายอาหารตามสั่ง อาหารสำเร็จรูป ร้านขายโทรศัพท์มือถือ ร้านขายน้ำหอม และร้านของชำที่มีทั้งผักและเนื้อสัตว์จำหน่าย ในชุมชนมีคลินิกอยู่ในชุมชนไว้คอยบริการเมื่อมีผู้เจ็บป่วยถึงแม้ว่าจะมีอนามัยแล้วก็ตาม เนื่องจากว่าชุมชนท่าอิฐอยู่ห่างไกลจากถนนใหญ่มาก ดังนั้นคลินิกและอนามัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นของชาวมุสลิม

ชาวมุสลิมมีลักษณะนิสัย รักพี่น้อง และพวกพ้องโดยถือว่าอิสลามทุกคนเป็นที่น้องกันทั่วโลก ทั้งนี้เราจึงไม่ค่อยเห็นชาวมุสลิมจะแยกตัวออกไปนอกชุมชนหรือ อาศัยอยู่ปะปนกับคนศาสนาอื่นมากนัก โดยอาจจะสืบเนื่องมาจากจะทำให้การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนากระทำได้อย่างลำบาก เพราะถ้าอยู่ในชุมชนมุสลิมแล้วนั้น ชาวมุสลิมจะสามารถปฏิบัติตนได้ตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด เพราะมีสิ่งต่างๆในชุมชนเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติตนของชาวมุสลิม เช่น ในชุมชนจะมีร้านอาหารมุสลิม เพื่อให้ชาวมุสลิมสามารถเลือกหารับประทานได้โดยสะดวก นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บางครั้งจะได้ยินเสียงอาซานที่ตั้งมาจากหออาซานมัสยิด

ทำอิฐผ่านเครื่องขยายเสียงให้ทราบถึงเวลาที่มุสลิมและสตรีมุฮัลล์ฟที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์อยู่ จะต้องละหมาดแล้ว ซึ่งการอาซานเป็นการเชิญชวนให้ชาวมุสลิมปฏิบัติกรละหมาดด้วย กรณีที่มี คนที่เสียชีวิตในชุมชนก็จะมีการประกาศให้คนในหมู่บ้านทราบเพื่อเตรียมตัวไปงาน

การที่มีคัมภีร์ อัล-กุรอานเป็นทางนำ มีจริยวัตร (หะดีษ) ของท่านศาสดาเป็นหลักคำสอน มีข้อกำหนดทางศาสนาที่เหมือนกัน เช่น การทำฮัจญ์ การถือศีลอด การสละทรัพย์สินแก่คนจน และการละหมาด ทั้งหมดนี้ทำให้วัฒนธรรมชาวมุสลิมมีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีแบบอย่างและแบบแผนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีกฎหมายอิสลาม หรือ ชารีอะห์ (Shariah) เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของชาวมุสลิมตัวประกอบอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวมุสลิมมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอิสลาม ก็คือภาษาอาหรับอันเป็นภาษาในคัมภีร์อัล-กุรอานที่ชาวมุสลิมส่วนใหญ่อ่านได้ ด้วยเหตุนี้ภาษาอาหรับจึงมีบทบาทสำคัญอยู่ในมโนสำนึกและประเพณีของชาวมุสลิมทั่วไป (จรัญ มะลูลีม, 2541 :63-64) โดยที่เราจะเห็นว่ามุสลิมในชุมชนทำอิฐยังคงใช้คำภาษาอาหรับปนภาษาไทย ในการสนทนากันอยู่จวบจนปัจจุบัน

ในส่วนต่อไป ผู้วิจัยจะตอบปัญหานำวิจัย 4 ข้อ จากคำสัมภาษณ์สตรีมุฮัลล์ฟในชุมชนท่านอิฐ ได้แก่

1. การสื่อสารมีบทบาทอย่างไรกับกระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์กับสตรีมุฮัลล์ฟ
2. การสื่อสารมีบทบาทอย่างไรในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์โดยการแสดงออกให้เห็นในระดับครอบครัวของสตรีมุฮัลล์ฟ
3. สถาบันครอบครัว และ ชุมชน มีบทบาทของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุฮัลล์ฟเช่นไร
4. สตรีมุฮัลล์ฟใช้ช่องทางการเรียนรู้ในระบบของมุสลิมในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์อย่างไร

ปัญหานำวิจัยที่ 1. การสื่อสารมีบทบาทอย่างไรกับกระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ กับสตรีมุฮัลล์ฟ

จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟในทำอิฐสามารถแยกได้ออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน และกลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีกระบวนการการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมที่แตกต่างกัน ในขั้นตอนการพัฒนา

ด้านความสัมพันธ์กับคู่รักชาวมุสลิม โดยผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นเริ่มรู้จัก
2. ขั้นการลงใจ
3. ขั้นเพื่อนสนิท
4. ขั้นเริ่มเข้ากันได้
5. ขั้นผูกพัน
6. ขั้นออกเรือน

ขั้นเริ่มรู้จัก

เมื่อสตรีมุสลิมเริ่มรู้จักกับฝ่ายชายที่เป็นมุสลิม โดยจะรู้จักกันในฐานะของความเป็นเพื่อนเรียนหนังสือด้วยกัน, เป็นเพื่อนบ้าน, เป็นเพื่อนที่ทำงาน, เพื่อนของเพื่อนที่แนะนำให้รู้จักกัน โดยแนะนำทำความรู้จักกันแบบผิวเผินว่าชื่ออะไรและเป็นใครทำอาชีพอะไร แต่การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ ยังไม่ได้หยุดเพียงแค่นั้น การพบกันเริ่มที่จะมีการติดต่ออย่างต่อเนื่องดังนั้น ความสัมพันธ์ของคนสองคน เริ่มที่จะศึกษารายละเอียดของกันและกันมากขึ้นตามระยะของการพัฒนาความสัมพันธ์

1. การเรียนรู้ผ่านผู้อื่นบอกเล่า หรือ จากการบอกเล่าของฝ่ายชาย
2. การเรียนรู้ผ่านครูสอนศาสนา
3. การเรียนรู้ผ่านสื่อ เช่น การหาหนังสือมาอ่านเกี่ยวกับศาสนา, การฟังวิทยุ, การดูโทรทัศน์

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มุสลิม จากความใกล้ชิดกับชาวมุสลิม ที่เป็นญาติ หรือ เป็นเพื่อนเรียนหนังสือร่วมกับชาวมุสลิมมาก่อนและบางคนได้เข้าไปทำงานและอาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมทำอาชีพ สตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 2 วิธีได้แก่

1. การเรียนรู้ผ่านการสังเกต
2. การเรียนรู้ผ่านการซักถาม

การสังเกต

จากการที่สตรีมุสลิมได้เข้าไปสัมผัสกับอัตลักษณ์ของมุสลิมทำให้สตรีมุสลิมได้สังเกตเพื่อนที่เป็นมุสลิมหรือผู้คนในละแวกที่อยู่อาศัยและได้เห็นถึงการแต่งกายของมุสลิมทั้ง

หญิงและชาย ซึ่งผู้ชายจะมุ่งใส่ร่มสวมหมวก ผู้หญิงจะแต่งกายแบบสุภาพเรียบร้อยปกปิดมิดชิด มีผ้าคลุมศีรษะ

นันทิดา เปรียบเทียบความแตกต่างของการแต่งกายชาวทำอิฐกับความเป็นอยู่ที่บ้านเดิมของเธอว่า “เดิมทีอยู่จังหวัดแพร่ มาอยู่ที่นี้ (ทำอิฐ) เพราะน้ำสาวมายู่ทำอิฐก่อน 20 กว่าปี แล้วไงเขาก็มาแต่งงานอยู่ที่นี้ น้ำก็ให้มาช่วยเขา เลี้ยงลูกให้เขา มาอยู่ที่ทำอิฐก็เลยเจอกันกับแฟน ตอนแรกก็มาอยู่กับน้ำเนียแหละคะ มาอยู่ที่นี้ก็รู้สึกแตกต่างกันเยอะนะอย่าง เราเห็นการแต่งตัวของพวกเขา เราแปลกใจเขาแต่งกันมิดชิด บางคนคลุมหัว” (นันทิดา, 2546)

สตรีมุสลิมบางคนก็สังเกตเห็นความแตกต่างด้านการแต่งกายของมุสลิมและได้พบเห็นสภาพการเป็นอยู่ของมุสลิมจากที่อื่นมาก่อนที่จะเข้ามาอยู่ทำอิฐ ปานศรี ซึ่งรู้จักกับคนรักตั้งแต่มัธยมต้น เล่าให้ฟังว่า

“เรานับถือศาสนาพุทธมาก่อนแต่มาเรียนหนังสือร่วมกับมุสลิมตั้งแต่เด็กๆแล้วก็เคยไปเที่ยวบ้านของเพื่อนที่เป็นมุสลิม โรงเรียนอยู่ใกล้สุเหร่าอยู่แถวปากเกร็ดคือเราเคยเห็นว่ามุสลิมอยู่กันยังไงก็เลยไม่แปลกใจที่เขาแต่งตัวกันแบบนี้ แฟนก็แต่งตัวแบบมุสลิมเวลาออกไปไหนไปห้างแถวนี้ไปปากเกร็ดอะไรอย่างนี้ เพื่อนๆ เขาก็แต่งแบบนี้ ตอนนั้นก็เพิ่งจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็เป็นแฟนกันตั้งแต่สมัยเรียนอยู่มัธยมต้นแล้วคะ ก็ทราบมาก่อนที่จะคบกันแล้วคะว่าเขาเป็นมุสลิมเพราะเรียนหนังสืออยู่ด้วยกัน” (ปานศรี, 2546)

เครื่องแต่งกายของชาวมุสลิมดูจะเป็นเรื่องที่คนนอกศาสนามักจะตั้งข้อสังเกต จากประสบการณ์สตรีมุสลิมได้เคยพบสังเกตเห็นการแต่งกายของสตรีมุสลิมเมื่อครั้งยังเด็ก ดังที่อัจฉรา เล่าว่า “พี่อยู่แค่น้ำปากทางทำอิฐนี่เองคะ ตอนเด็กๆพี่ก็ช่วยแม่มาขายผลไม้ไม่อยู่ในทำอิฐก็เคยเห็นผู้หญิงมุสลิมเขาแต่งตัวก็ยังว่าเขาแต่งตัวกันรัดกุมดี แต่ที่รู้จักกับบังเขาเพราะตอนนั้นพี่มาทำงานที่โรงเรียนเดียวกัน เขาก็ขับรถวินมอเตอร์ไซด์ เราก็ไปขึ้นรถทุกวันก็เลยเจอกัน แต่ตอนนั้นพี่ยังอยู่กับสามีคนเก่าอยู่นะคะยังไม่ได้เลิกกัน ก็มีลูกด้วยกัน 1 คน อายุ 18 แล้วคะเลิกกับแฟนแล้วก็มาแต่งงานกับบังเขา ตอนแรกไม่รู้หรอกนะว่า เขาเป็นมุสลิมพอเป็นแฟนกันแล้วเขาถึงค่อยบอก” (อัจฉรา, 2545)

สตรีมุสลิมบางคน ก็ได้รับรู้ความเป็นมุสลิมจากการเห็นการละหมาด และจากการฟังเมื่อได้ยินอาซาน (เป็นการบอกกล่าวถึงเวลาละหมาด ซึ่งมีสยิดจะอาซานทุก 5 เวลา เพื่อให้มุสลิมเตรียมตัวละจากงานที่ทำอยู่มาปฏิบัติศาสนกิจ)

สมพร เปิดเผยว่า “ พี่รู้จักกับแฟนเพราะมาเช่าบ้านอยู่ที่มุสลิมเขาอยู่กันแถวสี่แยกมหานาคก็เลยทราบว่ามีมุสลิมเขาต้องละหมาด 5 เวลา เพราะที่มหานาคจะมีสุเหร่า เขาจะอาชานตอนเช้ามีตตอนเย็นอะไรอย่างนี้เราก็ได้ยินเขาเรียกให้ละหมาด ” (สมพร, 2546)

การซักถาม

เมื่อสตรีมุสลิมได้พบเห็นอัตลักษณ์ของมุสลิมซึ่งแตกต่างจากความเป็นอยู่ที่ตนเคยชิน จึงเกิดความสงสัยเนื่องจากสตรีมุสลิมมาจากวัฒนธรรมอื่นและมาจากผู้ที่นับถือศาสนาอื่น จึงไม่มีความรู้พื้นฐานทางด้านศาสนาและอัตลักษณ์ ของมุสลิม สตรีมุสลิมจึงมักจะซักถามเพื่อนที่เป็นมุสลิม เช่น การแต่งกาย, การละหมาด เป็นต้น ดังนั้นการเรียนรู้ของสตรีมุสลิมในชั้นเริ่มรู้จักสตรีมุสลิมได้ใช้การสังเกต และการซักถาม เมื่อสงสัยในอัตลักษณ์ของมุสลิมที่ได้พบเห็น และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมเช่นแต่งกายตามการแต่งกายของมุสลิม ไม่บริโภคเนื้อหมู และจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ของสตรีมุสลิมผ่านการสื่อสารดังนี้

สตรีมุสลิมได้ใช้การสังเกตการแต่งกายของมุสลิมจึงเกิดความแปลกใจและนำไปสู่การซักถาม ดังที่ นันทิดา ชาวแพร่ เล่าให้ฟังถึงวิธีการที่เธอใช้เพื่อแก้ความสงสัยว่า

“เราก็กถามลูกของน้าสาวก็สนิทกับเขา เพราะเขาจะมาเที่ยวที่แพร่ปีละหน ช่วงสงกรานต์ เพราะเราอยู่ที่บ้านเราเขาก็ใส่แต่กางเกงกันทั้งนั้น มาอยู่ที่นี้น้ากับลูกเขาก็บอกว่ามุสลิมเขาแต่งแบบนี้เราก็เลยแต่งตามเขานุ่งผ้าถุงแต่ยังไม่คลุมหัว ตอนแรกเราไม่รู้ว่าเขาห้ามอะไรเลย เขาก็บอกว่าอิสลามห้ามไม่ให้กินเหล้า ที่นี้เราก็ตอบคนไม่กินเหล้า เขาก็เลยมาได้คนแขกเพราะที่บ้านเราเขากินเหล้าเยอะไง เราไม่ชอบ พอเรากินเหล้าแล้วเราไม่ชอบ ก็เลยมาอยู่ที่นี้กันได้ มาอยู่ตอนแรกก็ยังกินหมอยุ่แบบว่าถ้าออกไปข้างนอกเราก็กินยังไม่ทำตามเขาหรอก จนมารู้จักกับแฟนก็เริ่มไม่กินเพราะแฟน บอกว่าหมูโรคเยอะอิสลามเขาไม่กินกัน” (นันทิดา, 2546)

สตรีมุสลิมได้ใช้การสังเกตเห็น การละหมาดจึงได้ซักถาม และ จากการฟังเมื่อได้ยินอาชาน (เป็นการบอกกล่าวถึงเวลาละหมาด ซึ่งมีสยิดจะอาชานทุก 5 เวลา เพื่อให้มุสลิมเตรียมตัวละจากงานที่ทำอยู่มาปฏิบัติศาสนกิจ) ดังที่สมพรเล่าให้ฟังว่าเธอเรียนรู้เกี่ยวกับการละหมาดกับพี่สาวของคนรัก ซึ่งเป็นเพื่อนกันว่า

“ ก็บ้านอยู่ใกล้กันก็เลยสนิทกันบางทีคุยกันอยู่เขาก็ขอตัวไปทำละหมาด เราก็กถามว่าเป็นยังไงละหมาดเขาก็เล่าให้ฟังว่าละหมาดเพื่ออะไรก่อนละหมาดต้องมีอาบน้ำละหมาด”(สมพร, 2546)

สตรีมุสลิมได้รับข้อมูลจากน้าสาวว่าการแต่งกายของมุสลิมและได้แต่งกายตามคำบอกเล่าของน้าสาวและสตรีมุสลิมได้พบเห็นวัฒนธรรมอิสลามจากการสังเกตเห็น เมื่อมีพิธีงาน

ศพของมุสลิมได้สังเกตเห็นการปฏิบัติต่อคนที่เสียชีวิตแบบศาสนาอิสลาม เช่นกรณีของอุทุมพร ที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ว่า

“ ที่อยู่จังหวัด เชียงรายค่ะพี่ชายชวนให้มาทำงานที่ทำอิฐเลยเจอกันกับแฟน มาเลี้ยง หลานให้กับผู้นำทำอิฐ เพราะพี่ชายกับนำสาวของพี่ก็มาเข้าเป็นมุสลิมก่อน แต่ตอนนั้นไม่ได้ ปฏิบัติตามเขาอะ ก็ยังเป็นพุทธอยู่ แต่ไม่ทานหมู แต่นำสาวบอกว่าอยู่ที่นี้ก็ต้องแต่งตัวแบบเขาอะ ตอนนั้นการแต่งตัวของเราก็ธรรมดาถุงผ้าถุงแต่ไม่ คลุมหัว เพราะมาอยู่ตั้งแต่อายุ 12 ปี พอถึง อายุ 17 ปี ก็แต่งงาน เราเห็นมุสลิมปฏิบัติต่อคนเสียชีวิตอย่างไม่รังเกียจ เขาจะอาบน้ำให้ศพทำ ให้สะอาดแบบนี้ จึงทำให้เรามีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ” (อุทุมพร, 2546)

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน หมายถึงกลุ่มที่รู้จักความเป็น มุสลิมอย่างจำกัด ความเป็น “ แยก ” ในความคิดของสตรีมุสลิมกลุ่มนี้คือ ไม่กินหมู สตรี มุสลิมเรียกคนรักว่า “ บัง ” ซึ่งหมายถึงพี่ที่ไม่กินหมู ดังนั้นสตรีมุสลิมกลุ่มนี้จึงเรียนรู้คำว่า มุสลิมจากความเป็นแยกของคนรัก ในขั้นเริ่มรู้จัก

1. การเรียนรู้ผ่านการสังเกต
2. การเรียนรู้ผ่านการบอกเล่า
3. การเรียนรู้ผ่านการซักถาม

การสังเกต

สตรีมุสลิมกลุ่มนี้ ระบุว่าฝ่ายชายทำงานที่เดียวกับตนและความสัมพันธ์เริ่มพัฒนา โดยการนัดไปตามสถานที่ต่างๆ จึงรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของฝ่ายชายในขั้นแรกว่าไม่ทานหมู ไม่ไหว้ พระ นูซดา กล่าวว่

“ ตอนแรกแค่รู้ว่าผู้ชายคนนี้ชายของอยู่ที่เดียวกับเรา เขาขายเนื้อ เขาเป็นแยก เราก็ รู้จักเขาแค่นี้ ตอนหลังเขา กับ เรา ก็ได้รับเชิญไปงานเดียวกัน รู้สึกจะเป็นงานแต่งงานอะคะ เพื่อนของ เราก็เป็นเพื่อนของเขา เพื่อนๆ ก็เลยแนะนำให้รู้จักกัน ต่อมาก็มีการนัดไปทานข้าว ไปดูหนังกัน บ้างก็ไปกับเพื่อนๆ แต่ตอนนั้นไม่ทราบอะคะว่ามุสลิมเป็นยังไง ไม่รู้จักคำว่ามุสลิม รู้ว่าเป็นแยกไม่ ทานหมูก็รู้แค่นั้นอะแต่พอรู้จักกับแฟนถึงรู้ว่ามุสลิมเป็นอย่างไร เขาก็เล่าให้ฟังว่ามุสลิมไม่กินหมู ไม่ไหว้พระ แต่ก่อนเห็นคนโปกศรัทธาแต่ก็ไม่รู้ว่าเขาเป็นมุสลิมรู้แต่ว่าเป็นแยก แต่ไม่รู้ว่า เป็นกฎ ระเบียบของมุสลิมต้องโปกผ้า ” (นูซดา, 2546)

สตรีมุสลิมระบุว่าฝ่ายชายเป็นมุสลิมและเริ่มสังเกตพฤติกรรมของฝ่ายชายที่ไม่ รับประทานหมู ไชแสง เปิดเผยว่

“ ก็เรียนหนังสือด้วยกัน เรียนรุ่นเดียวกัน อายุเท่ากัน ก็ทราบว่าเขาเป็นมุสลิม ก็คบกัน เป็นแฟนกันตั้งแต่เรียนหนังสือ แต่เขาเป็นคนไม่ค่อยเล่าอะไร ว่ามุสลิมเป็นยังไง เราก็ใช้การสังเกต ดู ส่วนใหญ่เขาก็แค่ไม่ทานหมูแค่นั้นเพราะไปเรียนก็ใส่ชุดนักเรียนปกติ ” (ไชแสง, 2546)

การบอกเล่า

สตรีมุสลิมที่รับทราบว่ามีฝ่ายชายเป็นมุสลิมและความสัมพันธ์เริ่มพัฒนาขึ้นจากการได้พบปะพูดคุยกันกับฝ่ายชาย พรทิพย์ กล่าวถึงอดีตว่า

“ พี่ก็รู้จักบังเขาเพราะเขามาทำงานแล้วเนื้อที่ตลาด พี่ก็ขายผัก เหมือนในละครเรื่องรักในตลาดสด พี่ก็ทานอาหารร้านเดียวกัน ก็เดินไปเดินมาก็บังกันที่นี้แบบว่ากามเทพแฝงศร มีจับกันบ้าง เราก็ชอบนิสัยเขาอะตอนนั้นพี่ยังเรียนหนังสืออยู่ ตอนแรกพี่ก็รู้แบบไม่ละเอียดนะว่ามุสลิมเป็นยังไง รู้แค่ไม่ทานหมู ไม่ไหวพระก็เรารู้มาจากการเรียนหนังสือครูจะบอกเกี่ยวกับหลักสำคัญทางศาสนาว่าต้องทำอะไรบ้าง” (พรทิพย์, 2546)

สตรีมุสลิมอีกคนที่รู้จักความเป็นมุสลิมจากครูเช่นกัน เช่นกรณีของพรศรีที่เปิดเผยว่า

“ หนูเป็นคนอุตรดิตถ์คะ ก็มาทำงานกรุงเทพ ฯ มาเจอกับแฟนตามร้านอาหารที่เที่ยวกะ ตอนแรกเขาไม่บอกเราว่าเขาเป็นมุสลิมเราก็ไม่รู้หรอกคะ คบกันไปเรื่อยๆ คบกันนานกว่าเขาจะบอกว่าเป็นมุสลิม แต่เราก็พอรู้บ้างแต่ไม่มาก รู้แค่ไม่ทานหมูเพราะเคยเรียนหนังสือ ครูก็สอนว่าอิสลามไม่กินหมู ก็รู้แค่นี้คะ” (พรศรี, 2546)

หลังจากฝ่ายชายบอกกล่าวสตรีมุสลิมถึงความเป็นมุสลิมของตน สตรีมุสลิมก็ได้เรียนรู้ความเป็นมุสลิมมีรายละเอียดมากกว่าการไม่กินหมู และได้รับรู้เรื่องนี้จากปากของฝ่ายชายเอง ดังที่จันจิรากล่าวไว้ว่า

“ก็รู้จักกันแล้วก็คบกันนานมาประมาณ 5-6 เดือนกว่าเขาจะมาบอกว่าเป็นมุสลิม แต่พอรู้ ก็รู้สึกธรรมดาอะไม่ได้ตกใจอะไรหรอกก็คบกันไปเรื่อยๆ ไม่ได้คิดอะไรเลย เพราะเขาไม่ได้บอกรายละเอียดว่าต้องทำอะไรยังไงนะ เราก็คิดว่าเป็นมุสลิมไม่กินหมูแค่นั้น” (จันจิรา, 2546)

เช่นเดียวกับปาริสา ซึ่งเล่าถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิมผ่านความสัมพันธ์ของเธอกับคนรักว่า

“ พี่เป็นคนบุรีรัมย์ ก็ไม่เคยเห็นมุสลิมนะไม่รู้จักว่าเป็นยังไง พี่ก็มีครอบครัวมาแล้วมีลูก 2 คนเป็นพุทธ กับแฟนคนนี้ก็แค่คนเดียว ก็มารู้จักกับเขาเพราะเรามาทำงานเป็นกระเป๋ารถเมล์ก็ทำงานอยู่ด้วยกันก็สนิทกันเขาก็เล่าว่าเป็นมุสลิมนะ เขาไม่กินหมูนะ เราก็ไม่ได้คิดอะไรเพราะไม่รู้ไงว่าเขาต้องปฏิบัติกันยังไง ” (ปาริสา, 2545)

การซักถาม

สตรีมุสลิมบางคนก็เรียกฝ่ายชายว่า “บัง” และซักถามฝ่ายชายถึงเหตุผลว่าทำไมมุสลิมไม่ทานหมู ดังที่อรอนงค์ กล่าวว่า

“ พี่เดิมอยู่จังหวัดจันทบุรี พี่ก็เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ตอนแรกอยู่กับลุงก่อนคะ ตอนนั้นลุงรับเหมาก่อสร้าง เมื่อก่อนเขาเป็นไฟร์แมนรับเหมาก่อสร้าง ตอนแรกเราก็ไม่ทราบเหมือนกันนะว่าเขาเป็นมุสลิม เขาก็ไม่บอกเราคบกันไปนานกว่าเขาจะบอก แต่เราก็ไม่รู้เลยนะว่ามุสลิมต้องทำอะไร ไม่รู้ว่าทำไมเขาไม่กินหมู ทำไมต้องเรียกว่า “บัง” อะไรอย่างนี้ยังไม่เข้าใจพอถามเขาบอกก็เพิ่งจะเข้าใจ ” (อรอนงค์, 2545)

สรุป

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนมักได้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมผ่านการสังเกตและการซักถามจากคนที่รู้จักกันในวงแรกที่ทำความรู้จักกับฝ่ายชาย ซึ่งเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และอาหารเป็นสิ่งที่สตรีมุสลิมกลุ่มนี้สังเกตเห็นเป็นส่วนใหญ่ และมักจะสอบถามเกี่ยวกับพิธีกรรมของชาวมุสลิม เช่น การละหมาด จากคนที่รู้จักกัน ส่วนกลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนนั้นจะอาศัยการสังเกต และการซักถาม ในประเด็นที่คล้ายๆ กับสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน แต่ยังเรียนรู้ “ ความเป็นมุสลิม ” จากการบอกเล่าจากคนอื่นอีกด้วย ทั้งจากปากของฝ่ายชาย เพื่อน และคำบอกเล่าของครู เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สตรีมุสลิมทั้งสองกลุ่มนี้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมุสลิมเพียงผิวเผิน โดยให้ความหมายว่ามุสลิมหรือ “ แชก ” ไม่ทานหมูเท่านั้น

ชั้นลงใจ

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้ทดลองปฏิบัติตนว่าจะสามารถรับและปฏิบัติตามอัตลักษณ์ของการเป็นมุสลิมที่ตนได้เรียนรู้มาหรือไม่ ดังนั้นสตรีมุสลิมจึงทดลองที่จะปฏิบัติตามจากการที่ได้รับการเรียนรู้มาจากการสังเกตและซักถาม ส่วนในกรณีของกลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน เมื่อฝ่ายชายได้บอกว่าเป็นมุสลิม และ พยายามแสดงอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นมุสลิมเพื่อเป็นการทดลองใจว่าสตรีมุสลิมสามารถรับความเป็นมุสลิมได้หรือไม่

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

หลังจากที่ได้เริ่มคบกันมาระยะหนึ่ง กลุ่มสตรีมุสลิมกลุ่มนี้ได้ลองปฏิบัติตามฝ่ายชาย โดยมีการทดลองใจตนเองว่าจะสามารถปฏิบัติตามหลักของศาสนาอิสลามได้หรือไม่เช่น ทดลองไม่รับประทานเนื้อหมู ตามฝ่ายชายสตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 2 วิธีได้แก่

1. การเลียนแบบ
2. การอ่านหนังสือ

การเลียนแบบ

สตรีมุสลิมได้ทดลองเลียนแบบพฤติกรรมการแต่งกายจากการที่ได้การเรียนรู้จากการสังเกตนางสาวแต่งกาย ดังที่อุทุมพร กล่าวถึงการทดลองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเธอว่า

“ ตอนนั้นเริ่มคบกับแฟนเราก็รู้แล้วว่าต้องมาเป็นอิสลามแน่ๆ ก็เลยลองปฏิบัติตามน้ำกับที่ที่เขาเป็นมุสลิม เพราะตอนเข้ามาแรกๆ เราก็แค่ไม่ทานหมู เพราะเราอยู่แต่ในนี้ ก็อดได้ แล้วก็การแต่งตัวเราก็นุ่งผ้าอยู่แล้วแต่พอมาคบกับบังก็เริ่มคลุมหัว” (อุทุมพร, 2546)

สตรีมุสลิมบางคนก็ทดลองปฏิบัติตามฝ่ายชายและญาติฝ่ายชาย ด้านการรับประทานอาหารและการแต่งกายเช่นกัน ดังที่นันทิดา กล่าวไว้ว่า

“ตอนเป็นแฟนกันแรกๆ เราก็ไม่กินหมูตามเขาเลยก็ปฏิบัติตามเขาหมดแหละ เหลือแต่เรื่องละหมาดยังไม่ได้เรียน แต่งตัวเราก็แต่งตามนางสาวตั้งแต่เข้ามาอยู่แล้วก็นุ่งผ้าถุง” (นันทิดา, 2546)

อ่านหนังสือ

นอกจากนี้ยังมีสตรีมุสลิมบางคน เริ่มที่จะแสวงหาข้อมูลจากการหาหนังสือมาอ่าน แล้วก็เริ่มสนใจศาสนามากขึ้นก็มีเอาหนังสือมาอ่านบ้างดังที่ อุทุมพร เล่าให้ฟังว่า

“ พี่ก็เริ่มหาหนังสือมาอ่านเกี่ยวกับการทำละหมาดก็ขอยืมน้ำกับพี่ชายมาอ่านเพราะที่บ้านเขามีหนังสือเกี่ยวกับศาสนาเยอะ ก็เอามาอ่านแล้วลองทำตามดูว่าเราทำได้หรือเปล่า” (อุทุมพร, 2546)

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นทดลองใจในระยะเริ่มต้น เมื่อสตรีมุสลิมได้รับทราบฝ่ายชายเป็นมุสลิม สตรีมุสลิมบางท่านก็ถูกฝ่ายชายทดลองใจว่าจะสามารถรับการเป็นมุสลิมของฝ่ายชายได้หรือไม่ เช่น มีการแสดงอัตลักษณ์ของมุสลิมให้เห็นในด้านของการแต่งกาย และ พาไปเที่ยวในวันสำคัญทางศาสนาเช่น งานเมาลิด ที่เป็นงานเฉพาะของคนมุสลิม การพาเข้าไปสัมผัสกับวัฒนธรรมการกินและวัฒนธรรมด้านอื่นๆจากของที่วางขายเพื่ออธิบายถึงความจำเป็นอย่างไรที่

จะต้องใช้ เช่น ผ้าโพกศีรษะ ของสตรี ผ้ารองนั่งละหมาด เป็นต้น สตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 2 วิธีได้แก่

1. การหยั่งเชิง
2. การเลียนแบบ

การหยั่งเชิง

สตรีมุสลิมบางคนก็ถูกฝ่ายชายลงใจ โดยการแต่งกายเป็นมุสลิม เพื่อพาไปงานสำคัญเกี่ยวกับศาสนา เช่น กรณีของนุซดาเล่าว่า

“ มีอยู่วันหนึ่งเป็นวันศุกร์ เราต้องละหมาดเราแต่งกายมุสลิมมาเต็มยศเลยมาหาที่บ้าน ก็มาขออนุญาตผู้ใหญ่ที่บ้านพาเราไปทานอาหาร คนที่บ้านก็รับไม่ได้เพราะมาแบบนุ่งโจงโจรงมาเลย แต่เขาก็ให้ไป เขาใส่เสื้อสีขาว สวมหมวกมาด้วยเราเองก็มึ่งบ้างว่า ทำไมมาชุดนี้ ต้องแต่งแบบนี้หรือ เขาก็คงอยากจะให้เรากับคนที่บ้านทราบว่าเขาแต่งกายแบบนี้ที่บ้านนะ วันนั้นสรุปว่าเขาก็บอกว่ารีบมาแต่งตัวไม่ทันก็เลยมาชุดนี้เลย วันนั้นเขาจะพาไปงานเมาลิดที่สวนอัมพร คือ จะมีแต่อาหารอิสลามแล้วก็ของใช้ของอิสลาม ทั้งผู้ชาย ผู้หญิงมีผ้าลายแบบอิสลาม, ผ้ารองนั่งละหมาด, มีหนังสืออิสลามมีขายหลายอย่างเหมือนงานกาชาดนะค่ะที่ก็ได้ลองทานอาหารมุสลิมที่งานเมาลิดคะตอนนั้น ก็พอทานได้ ” (นุซดา, 2546)

นอกจากนั้นยังมีการทดสอบกัน ด้วยการสั่งอาหาร ซึ่งคนมุสลิมและคนที่ไม่ใช่มุสลิมสามารถกินร่วมกันได้ ดังที่นุซดาเปิดเผยประสบการณ์ของเธอว่า

“ พอเรารู้จักกันแล้วก็มิโทรศัพท์คุยกันทุกเย็นเพราะเราต้องทำงานกันตอนเช้ามีดก็เลยมีเวลาว่างช่วงเย็น บังเขาก็จะเล่าว่ามีญาติที่คนทำอะไรบ้างก็คุยกันตามประสา ก็มีไปทานข้าวกันสองคนบ้างเราก็สั่งอาหารโดยพยายามหลีกเลี่ยงเนื้อหมูเพราะเราก็ตราบว่าเขาทานไม่ได้ เขาก็จะพยายามพาไปทานร้านอาหารที่เป็นอาหารทะเล เราจะได้ทานได้ก็เป็นช่วงแรก ๆ ที่ยังไม่รู้ว่าต้องสั่งอะไรทานยังไม่รู้ว่าใครชอบทานอะไรก็เกร็งๆเรื่องอาหารการกินเหมือนกันนะค่ะ ” (นุซดา, 2546)

การเลียนแบบ

สตรีมุสลิมได้ลงใจตนเองโดยการเลียนแบบฝ่ายชายในเรื่องอาหารคือ ไม่บริโภคเนื้อหมู โดยไซแสง กล่าววว่า

“ ก็ตอนเป็นแฟนกันก็เริ่มไม่ทานหมู ไม่ทานเลยอยู่บ้านก็พยายามจะเลี่ยงไม่ทานแต่ตอนนั้นยังสวดมนตร์ไหว้พระอยู่นะก็ยังไม่ปกติแต่ก็ลองอดหมูก่อนเพราะเราอยู่โรงเรียนก็ต้องทานข้าวกับเขา เขาก็ไม่ทานหมู เราก็ไม่ทานตาม ” (ไซแสง, 2546)

สรุป

กลุ่มสตรีมุสลิมที่เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนที่จะเข้ามาเป็นสตรีมุสลิมนั้น ได้ลองที่จะปฏิบัติตามในเรื่องอัตลักษณ์ในสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้มาแต่กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนนั้นได้ถูกทดสอบจากฝ่ายชายในเรื่องการแต่งกายโดยฝ่ายชายได้แต่งกายแบบมุสลิมและพาไปงานสำคัญทางศาสนา

ความสัมพันธ์ในระยะชั้นหลงใจนี้ แสดงให้เห็นว่าสตรีมุสลิมกลุ่มที่เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มาก่อนได้มีความสนใจจากการสังเกตบุคคลรอบข้าง เช่นในเรื่องของการแต่งกาย และเมื่อเริ่มรู้จักกับฝ่ายชายจึงมีการทดลองปฏิบัติตามจากการที่ได้รับการเรียนรู้มาก่อนหน้านี้ทั้งยังมีการแสวงหาข้อมูลจากการค้นหาหนังสือมาอ่านเพื่อให้ทราบถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องแบบมุสลิม และเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมโดยการแต่งกายแบบมุสลิมแต่ยังไม่ถึงขั้นที่จะใช้ผ้าคลุมศีรษะ, การเลียนแบบในด้านของการไม่บริโภคเนื้อหมู

ความสัมพันธ์ในระยะหลงใจเมื่อสตรีมุสลิมเริ่มที่จะรู้จักกับฝ่ายชาย ฝ่ายชายได้ทดลองใจและทดสอบฝ่ายหญิงโดยการแสดงความเป็นมุสลิมผ่านการแต่งกายและพาไปงานของชาวมุสลิม เพื่อสตรีมุสลิมได้รับรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมด้านอาหารอิสลาม และ การที่แต่งกายไปที่บ้านของฝ่ายหญิงเพื่อให้คนในครอบครัวรับถึงอัตลักษณ์มุสลิมในด้านการแต่งกาย

ชั้นเพื่อนสนิท

เมื่อสตรีมุสลิมได้รับรู้ว่าฝ่ายชายเป็นมุสลิมแล้วนั้น ความสัมพันธ์ก็งอกงามขึ้น โดยใช้เวลาในการที่จะศึกษากันและกันประมาณ 3-6 เดือนกว่าที่ฝ่ายชายเริ่มที่จะแสดงออกให้เห็นอัตลักษณ์มุสลิมของตนออกมาให้เห็นมากขึ้น

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุสลิมในระยะของชั้นความสัมพันธ์เพื่อนสนิทได้มีการพัฒนาโดยฝ่ายชายเริ่มที่จะชักชวนไปเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งสื่อออกมาชัดเจนว่าทั้งสองคนมีความสนิทสนมกัน แล้วจึงมีการนัดออกไปไหนมาไหนกันในพื้นที่นี้ เมื่อมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นสตรีมุสลิมจึงได้รับข้อมูลในสิ่งที่เป็นตัวตนของฝ่ายชายเพิ่มมากขึ้น เช่น ทราบว่าฝ่ายชายเป็นผู้ที่เคร่งครัดกับการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านศาสนา เป็นต้น สตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 1 วิธีได้แก่

1. การสังเกต

การสังเกต

สตรีมุฮัลล์ฟในระยะนี้เริ่มที่จะไปไหนมาไหนด้วยกันกับฝ่ายชาย และสามารถสังเกตถึงพฤติกรรมที่ฝ่ายชายแสดงความเคร่งครัดในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจโดยขอแยกตัวออกไปทำละหมาดเมื่อถึงเวลาปานศรี กล่าวว่า

“เสาร์ อาทิตยฺไปเที่ยวตามห้างกันกับเพื่อนๆ ส่วนใหญ่เพื่อนก็เป็นมุสลิมหมด เวลาทานอาหารก็ทานร้านที่เป็นของมุสลิม ก็ทานได้เพราะมีแต่เพื่อนมุสลิมเพื่อนสอนให้ทานก็ทานเป็นนานแล้วล่ะอย่าง ข้าวหมกไก่อะไรอย่างนี้ แต่แฟนก็ไม่ค่อยเคร่งมากจะเคร่งแต่เรื่องละหมาดเขาจะไม่ขาดเลยบางทีอยู่ที่ห้าง ถ้าถึงเวลาเขาก็จะรีบกลับบ้านไปละหมาดหรือไม่ก็ไปสุเหร่าแถวบ้านเพื่อนที่ใกล้ๆค่ะ” (ปานศรี, 2546)

สตรีมุฮัลล์ฟเริ่มมีความสนิทกับฝ่ายชายมากขึ้นฝ่ายชายได้พาไปทำความรู้จักกับเพื่อนของตนที่เป็นมุสลิม และสตรีมุฮัลล์ฟได้สังเกตเห็นความอบอุ่นที่ชาวมุสลิมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อัจฉรา กล่าวว่า “บังเขาก็มักขับรถมอเตอร์ไซด์พามาเที่ยวที่ท่าอิฐบ้างไปตามบ้านเพื่อน เขาเขาก็เห็นมุสลิมเขาอยู่กันแบบอบอุ่นดีช่วยเหลือกัน แต่เขายังไม่พาไปเที่ยวที่บ้าน ส่วนใหญ่ก็ไปเที่ยวที่ห้างเจอตามตลาดนัดบ้าง เพราะเราก็ทำงานไม่ค่อยไปไหนแต่เขาก็จะมาชวนไปเที่ยวเรื่อยๆ ค่ะ พูดตรงๆเลยว่าที่บ้านเราเขาไม่ค่อยชอบแขก เพราะเขาว่าคนแขกเห็นแก่ตัวอย่างเวลาคนอื่นหรือคนศาสนาอื่นเขามีกงานแขกไปไม่ได้ เราก็เลยไม่ค่อยได้ไปไหนกับเขา อีกอย่างเรามีลูกแล้วแต่ลูกก็โตแล้วนะค่ะ ก็เริ่มคิดหนักเหมือนกันเพราะเรายังไม่ได้เลิกกับแฟนจริงจังใจ” (อัจฉรา, 2545)

กลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุฮัลล์ฟกลุ่มนี้เมื่อทราบว่าฝ่ายชายเป็นมุสลิมและมุสลิมไม่ บริโภคเนื้อหมู ไม่ไหว้พระ ฝ่ายชายได้เล่าถึงความเป็นอยู่ของตนเองมากขึ้นเช่นการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนา ในเรื่องของการละหมาด การแต่งกาย และข้อปฏิบัติอื่นๆ เมื่อมีการพัฒนาความสัมพันธ์ถึงขั้นนี้แล้วฝ่ายสตรีมุฮัลล์ฟก็จะเริ่มที่จะรับสาร และไตร่ตรองว่าจะสามารถเปลี่ยนอัตลักษณ์ตามฝ่ายชายได้หรือไม่ เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงครอบครัวทั้งของฝ่ายชายและของสตรีมุฮัลล์ฟเองด้วยว่าจะสามารถรับการเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ สตรีมุฮัลล์ฟกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 1 วิธีได้แก่

1. การบอกเล่า

การบอกเล่า

ในขั้นที่คนสองคนเริ่มสนิทกันมากขึ้นนี้ ฝ่ายชายจะมีบทบาทในการเรียนรู้ของฝ่ายหญิงมากขึ้น เนื่องจากจะเป็นฝ่ายเล่าเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมุสลิมที่ลึก และละเอียดมากขึ้น เช่น เรื่องของการละหมาด และการแต่งกาย ดังที่

พรศรี กล่าวว่า “ก็คบกันนานหลายเดือนเขาก็เริ่มที่จะเล่าว่าศาสนาอิสลามเนี่ยมุสลิมเขาต้องมีละหมาดนะ การแต่งตัวต้องแต่งให้เรียบร้อย นุ่งสั้นไม่ได้ นุ่งผ้า นุ่งได้อย่างเดียว ต้องคลุมผ้าที่หัว ก็รู้สึกว่าจะเข้ากับเขาได้ไหม นับถือศาสนานี้ เราจะทำได้ไหม เราจะเข้ากับญาติเขาได้ไหม คิดหนัก คิดนานเลย ” (พรศรี, 2546)

ในขั้นของความสัมพันธ์นี้ฝ่ายชายเริ่มเล่าให้ฝ่ายหญิงฟังมากขึ้น เกี่ยวกับการปฏิบัติตนแบบมุสลิม ทำให้สตรีมุสลิมเริ่มไตร่ตรองว่าจะสามารถเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนและจะเข้ากับครอบครัวของฝ่ายชายได้หรือไม่ เช่นที่นุชดา กล่าวไว้ว่า

“คิดว่าเราจะปฏิบัติตามศาสนาเขาได้ไหม ก็คิดหนักเหมือนกันเพราะเราไม่รู้วากฎของเขามีอะไรบ้าง แล้วก็ยังไม่คุ้นเคยกับคนในครอบครัวของแฟนแล้วก็คนในครอบครัวของเราด้วยไม่รู้ว่าเขาจะรับได้มากแค่ไหนก็เลยรู้สึกว่าหนักใจว่าเราจะปฏิบัติตามเขาได้มากแค่ไหน เพราะช่วงหลังบังเขาก็จะเล่าให้ฟังทุกวันว่าวันนี้ทำอะไรบ้าง เพราะคุยโทรศัพท์กันทุกวันก็เลยค่อยๆ ทราบว่ามุสลิมเขาทำอะไรกันบ้าง แต่ไม่ทราบละเอียดในเรื่องกฎของเขา อย่างถ้าจะขึ้นรถต้องท่องดูอา หรือ เวลาที่มีประจำเดือนต้องทำยังไงอย่างนี้เราไม่ทราบ แต่พอได้เรียนตามชั้นตอนของมุสลิม และได้เรียนรู้แล้วว่าเราเข้ากับเขาได้ตอนหลังก็ไม่หนักใจแล้วค่ะ เพราะเราทำได้ เพราะเรารักแฟนเรา เราก็ทำได้ ” (นุชดา, 2546)

สรุป

ในขั้นของความสัมพันธ์เพื่อนสนิทสตรีมุสลิมเริ่มที่จะไปไหนมาไหนด้วยกันกับเป็นประจำ โดยฝ่ายชายได้เปิดเผยความเป็นตัวตนโดยผ่านความเคร่งครัดในเรื่องของศาสนา ซึ่งทำให้สตรีมุสลิมได้รับการเรียนรู้ผ่านอัตลักษณ์ในการแสดงออกของฝ่ายชาย เช่น เมื่อถึงเวลาละหมาดฝ่ายชายได้ขอตัวไปปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนกิจ เนื่องจากในขั้นความเป็นเพื่อนสนิท ฝ่ายชายพาฝ่ายหญิงไปทำความรู้จักกับเพื่อนของตน และพาไปตามบ้านเพื่อนที่เป็นมุสลิมเพื่อให้สตรีมุสลิมเรียนรู้ถึงความเป็นอยู่แบบมุสลิม

กลุ่มสตรีมุสลิมกลุ่มนี้ในขั้นของความสัมพันธ์เพื่อนสนิทได้รับการเรียนรู้จากการบอกเล่าของฝ่ายชาย ในเรื่องที่สตรีมุสลิมต้องปฏิบัติเมื่ออยู่ในศาสนาอิสลามเช่น การแต่งกายของ

สตรี การปฏิบัติศาสนกิจ เช่นการละหมาด วิธีการปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันเช่นเมื่อขึ้นรถลงเรือ ต้องทองคูอาให้อัลเลาะห์คุ้มครองให้เดินทางปลอดภัย

ขั้นเริ่มเข้ากันได้

ขั้นตอนนี้สตรีมุสลิมเริ่มที่จะเรียนรู้ถึงพิธีกรรมต่างๆของศาสนาอิสลามและเริ่มที่จะปฏิบัติตามจากการเรียนรู้ และเลียนแบบพฤติกรรมที่คนเข้าไปสัมผัสขั้นตอนนี้ ฝ่ายชายเริ่มที่จะพา สตรีมุสลิมเข้ามาในสังคมมุสลิม โดยฝ่ายชายจะพาเข้ามาในลักษณะเป็นการพามาเที่ยว โดยถือ โอกาสพามาในวันสำคัญทางศาสนาเพื่อให้สตรีมุสลิมได้เรียนรู้ถึงพิธีกรรมต่างๆของมุสลิม และ เป็นการพามาเพื่อแนะนำให้ครอบครัวของตนรู้จักเพราะวันสำคัญเช่นวันปีใหม่ของชาวมุสลิมจะ เป็นวันที่ทุกคนในครอบครัวต้องมารวมกันเพื่อทำพิธีออกบวช วันสำคัญทางศาสนาจะเป็นวันที่ ชาวมุสลิมจะแสดงถึงอัตลักษณ์ของตนออกมาโดยเด่นชัดในทุกๆด้าน สตรีมุสลิมจะเรียนรู้ด้วย ตนเองคือการสังเกต และสอบถามเมื่อสงสัย รวมถึงจะได้รับการเรียนรู้จากครอบครัวของฝ่ายชาย ด้วยเช่น ถ้าสตรีมุสลิมแต่งกายเข้ามาในชุมชนโดยไม่สุภาพตามลักษณะการมองแบบอิสลามแล้ว นั้นก็จะได้รับการตักเตือน หรือถ้าเป็นบางครอบครัวก็จะนำผ้ามาให้เปลี่ยนเพื่อให้ดูสุภาพเพราะ ชุมชนมุสลิมเปรียบเสมือนสถานที่ของอัลเลาะห์สตรีมุสลิมจะต้องแต่งกายสุภาพเพื่อเป็นการ เคารพสถานที่ด้วย ดังที่สตรีมุสลิมได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

ความสัมพันธ์ของสตรีมุสลิมในขั้นเริ่มเข้ากันได้ของกลุ่มสตรีมุสลิมกลุ่มนี้ โดยสตรี มุสลิมได้รับการชักชวนให้เปลี่ยนศาสนาจากฝ่ายชายซึ่งเป็นการขอแต่งงานโดยทางอ้อมจึงแสดง ให้เห็นว่ามี การตกลงที่จะเปลี่ยนอัตลักษณ์อย่างแท้จริงโดยสังเกตได้จากการที่สตรีมุสลิมเริ่มที่ จะทำตามหรือเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้รับรู้มาจากญาติของตน หรือจากคำบอกเล่าของฝ่ายชายที่ เริ่มจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาเกี่ยวกับบทลงโทษ และในกรณีที่สตรีมุสลิมได้มีความสัมพันธ์ขึ้น ลึกซึ่งแล้วแต่ไม่สามารถเข้าไปพบญาติทางฝ่ายชายเนื่องจากได้รับการเรียนรู้ว่าวัฒนธรรมของ ศาสนาจะไม่ยอมให้อยู่ด้วยกันถ้ายังไม่ได้ทำพิธีแต่งงานให้ถูกต้องตามหลักศาสนา สตรีมุสลิม กลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 1 วิธีได้แก่

การจูงใจ

สตรีมุสลิมได้รับการชักชวนให้เปลี่ยนศาสนา และเริ่มศึกษาและเลียนแบบ พฤติกรรมในด้านอัตลักษณ์ ฝ่ายชายเริ่มที่บอกเล่าเกี่ยวกับหลักศาสนา นันทิดา กล่าวว่า

“ก็มาอยู่ที่ทำอิฐได้เกือบปี นุ่งผ้าถุงอยู่เกือบปี แฟนเขาก็ชวนเข้าอิสลามเถอะเราก็กลัว น้ำจะว่าเพราะเราไม่กล้าบอกเขาว่าเรารักกับมุสลิม ก็คิดมากเลยตอนนั้น เพราะเราก็ใจมาทางนี้แล้ว เราเริ่มทำตามเขาได้แล้วเพราะมาอยู่ได้ปีนึงก็พูดฟังเขาเข้าใจแล้วอย่างอันนี้คำค่านะ อันนี้เรียกว่าอะไรเราเริ่มเข้าใจแล้วไง น้ำก็คอยสอนเรา อย่างลูกน้ำเขาก็จะบอกเราถามเขา เขาก็บอกหมดแหละ บางทีคุยกับแฟนเขาก็บอกว่าต้องทำอะไรบ้าง ถ้าไม่ทำแล้วอัลเลาะห์จะลงโทษยังไง เราก็กำลังรู้เรื่องไง เราก็ไม่อยากจะกลับแพร์ พ่อโทรให้กลับไปทำบุญวันสงกรานต์ก็ไม่กลับ เขาก็สงสัยพวกน้ำๆสงสัยว่าทำไมไม่กลับ เราไม่ชอบเวลาไปก็กินแต่เหล้าเราไม่ชอบ แต่ทางแฟนนี่เขาไม่กินเหล้าไม่เล่นหวย เขาก็ชอบว่าศาสนาเขาดีไง” (นันทิดา, 2546)

สตรีมุสลิมที่ได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามในเรื่องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ไม่ได้ถ้าไม่ได้แต่งงาน ปานศรี กล่าวว่า

“ช่วงเป็นแฟนกันแรกๆ เขาจะไม่พาเข้ามาที่ทำอิฐเพราะว่า ถ้าพาเข้ามาอย่างนี้ถ้าเขารู้ว่ามิอะไรกันแล้ว จะให้แต่งงานกันเลยจะไม่ให้อยู่ด้วยกันเฉยๆ คือว่าจะอยู่ด้วยกันไม่ได้ถ้าไม่ได้แต่งงานแต่ตอนนั้นยังเรียนไม่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่พ่อแม่เราทราบว่าคบกับมุสลิมรู้แค่เป็นเพื่อนกันคบกันแต่เขาไม่ว่าเรื่องนี้ที่คบกับมุสลิม ”(ปานศรี, 2546)

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

ในชั้นระยะความสัมพันธ์ที่เริ่มเข้ากันได้ของสตรีมุสลิมในช่วงนี้สตรีมุสลิมได้รับการชักชวนจากฝ่ายชายโดยที่ฝ่ายชายเริ่มที่จะพาไปแนะนำทำความรู้จักกับญาติพี่น้องของตน และพาไปให้เห็นถึงลักษณะความเป็นอยู่ของครอบครัว โดยสตรีมุสลิมได้รับการเรียนรู้จากการสังเกตในเรื่องของการทักทายแบบอิสลาม การแต่งกาย สตรีมุสลิมได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการที่ใส่กางเกงเข้าไปพบญาติของฝ่ายชายและญาติแนะนำให้เปลี่ยนมานุ่งผ้าถุงสิ่งนี้เป็นการบอกกล่าวโดยตรงให้สตรีมุสลิมรับทราบว่าจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อยถ้าจะเข้ามาในชุมชน จากนั้นสตรีมุสลิมเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมของมุสลิมจากการที่ได้เข้าไปเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของมุสลิมโดยเริ่มที่จะมาฝึกท่องคำพูดกล่าวสลามเพื่อใช้ในการทักทายกับญาติพี่น้องของฝ่ายชายเมื่อพบกันในครั้งต่อไป เนื่องจากสตรีมุสลิมไม่กล้าที่จะแสดงออกให้ญาติทางฝ่ายชายเห็นถึงอัตลักษณ์เดิมของตนเช่น การไหว้ สตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 2 วิธีได้แก่

1. การทดลอง
2. การจงใจ

การทดลอง

สตรีมุฮัลลัฟได้รับการเรียนรู้ในด้านการแต่งกายโดยยอมที่จะเปลี่ยนจากการสวมกางเกงมานุ่งผ้าถุง และเริ่มทดลองปฏิบัติตาม แบบที่พรศรีเล่าถึงประสบการณ์ให้ฟังว่า

“มาครั้งแรกก็นั่งคุยกันสักพักเขาก็ให้เปลี่ยนเสื้อผ้า เวลาเราจะเดินออกไปซื้ออะไรกิน นอกบ้านก็ให้เปลี่ยนให้มันดูสำรวม ให้เปลี่ยนเป็นผ้าถุง เพราะเราใส่เสื้อแขนสั้นใส่กางเกงคือเรายังไม่รู้ว่าจะต้องแต่งตัวอย่างไร เพราะเวลาเดินเข้ามาคนอื่นเขาแต่งกันแบบนี้หมดเรียบร้อย ใส่ผ้าถุงใส่ผ้าคลุมหัว เขาก็อยากจะลองอยากเรียนรู้พอรู้แล้วเราก็ปฏิบัติเลย” (พรศรี, 2546)

นุชดา ก็มีประสบการณ์คล้ายๆ กัน

“พี่สาวแฟน เขาก็จะสอนสละแบบมุสลิมก็หัดกับเขา เขาก็จดคำพูดตอนกล่าวสละมาให้ท่อง ก็กลับมาที่บ้านก็ต้องมาท่องคำสละเพราะมันจำเป็น เราสังเกตเห็นคนอื่นเขาทักทายกันแบบนี้ทุกคนมีแต่เราไปไหว้เขา เขาก็รู้สึกแปลกกว่าคนอื่น” (นุชดา, 2546)

การจงใจ

สตรีมุฮัลลัฟได้รับคำแนะนำจากญาติให้เปลี่ยนในเรื่องการแต่งกาย และสังเกตว่ามุสลิมแต่งกายในวันสำคัญทางศาสนาอย่างไร ญาติทางฝ่ายชายเริ่มที่จะสอนการทักทายแบบอิสลามทั้งคำกล่าวและท่าทางของการทักทาย สตรีมุฮัลลัฟเริ่มที่จะเก็บซ่อนอัตลักษณ์เดิมของตนไว้เช่น การไหว้แบบไทยๆ โดยปราณี กล่าววว่า

“ครั้งแรกที่เข้ามาที่ท่าอิฐ ก็มาวันธรรมดาจะไม่ใช่วันพิเศษ เขาก็ใส่กางเกงมา แต่เขาก็ไม่ได้บังคับเราใส่ผ้าถุงแต่เราเห็นเขาใส่ก็เลยเข้าตาหิ้วก็หิ้วตามก็ต้องใส่ให้กลมกลืนก็ไม่ทำตัวให้ประหลาดไปจากคนอื่นเขามาวันแรกก็ไหว้คะ เขาก็สอนแฟนสอนให้สละก็พูดตามทำตาม เพราะเราเห็นเขาทำกันแบบนี้ไง ” (ปราณี, 2546)

กรณีของนุชดา ก็มีความคล้ายคลึงกัน

“แฟนเริ่มชวนให้เราเข้าไปในประเพณีของเขา ไปวันปีใหม่ของคนมุสลิมแฟนพาไปรู้จักญาติผู้ใหญ่ที่บ้าน เขาก็แต่งตัวแบบของเราคือใส่เสื้อกางเกงมา เพราะแฟนไม่ได้บอกให้เราแต่งกายมาให้เรียบร้อย เขาก็ไม่ทราบมาก่อนคะ พอมาถึงที่นั่นเขาก็แนะนำให้เปลี่ยนเป็นผ้าถุง เขาก็เปลี่ยนเพราะสังเกตเห็นว่าเขาแต่งกายเหมือนกันหมด เราเปลี่ยนเพื่อไม่ให้เราดูแตกต่างจากพวกเขา เพราะวันนั้นเขาแต่งกายสวยงาม และมีญาติของแฟนมาพบปะพูดคุยกันภายในบ้าน ทุกคนโดยเฉพาะเด็กๆ จะแต่งกายแบบมุสลิมและก็จะแต่งเครื่องประดับกันสวยงามมีเด็กผู้หญิงจะมีกระเป๋าลูกสะพาย เพื่อเก็บเงินที่ได้จากผู้ใหญ่ ก็เหมือนวันตรุษจีน แฟนบอกที่บ้านเขาเรียกว่า

“บริจาซกะกาต” จริงๆ แล้วต้องแจกคนยากจน แต่เขาก็จะแจกลูกหลานแทนค่ะ วันแรกที่เราเห็นก็จะเป็นภาพของความรื่นเริงภายในครอบครัวเขาค่ะ” (นุซดา, 2546)

สรุป

สตรีมุฮัลล์ฟเริ่มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเรียนรู้ด้วยการสังเกตและจากการบอกเล่าของญาติของตนเอง และ ฝ่ายชาย การเรียนรู้เกิดขึ้นจากความสนใจที่จะจดจำเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในชุมชนและเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมจากคนใกล้ชิด

ฝ่ายชายเริ่มที่จะพาสตรีมุฮัลล์ฟเข้าไปแนะนำทำความรู้จักกับญาติพี่น้องและสตรีมุฮัลล์ฟเริ่มที่จะได้รับการเรียนรู้จากการสังเกตและจากการบอกเล่าหรือแนะนำให้เปลี่ยนอัตลักษณ์ในด้านการแต่งกายและได้รับวัฒนธรรมเรื่องการบริจาซกะกาต สตรีมุฮัลล์ฟจะต้องเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างและจะได้เข้าร่วมกับสังคมของมุสลิมได้ดังคำกล่าวที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิวตาตาม” สตรีมุฮัลล์ฟเริ่มเรียนรู้ในอัตลักษณ์ด้านอื่นๆ เช่น การสละม

ขั้นความสัมพันธ์ในระยะเริ่มเข้ากันได้ของกลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟที่เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนที่จะเข้ามาเป็นสตรีมุฮัลล์ฟและ กลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนมีลักษณะคล้ายกันเนื่องจากว่าเมื่อการพัฒนาความสัมพันธ์เริ่มเข้าสู่ระยะที่จะต้องตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์และรู้ว่าต้องเข้ามาเป็นมุสลิมดังนั้นสตรีมุฮัลล์ฟในช่วงนี้จึงอยู่ในช่วงที่จะต้องตัดสินใจและจะต้องจะพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ต่างๆของตน แต่ยังไม่สามารถเปลี่ยนได้โดยทันทีเนื่องจากต้องใช้ระยะเวลา และสภาพแวดล้อมรอบข้างของสตรีมุฮัลล์ฟยังไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากสตรีมุฮัลล์ฟยังอยู่ในสังคมเดิมครอบครัวเดิม และยังใช้ชีวิตแบบเดิมซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เป็นคนในศาสนิกอื่นอยู่

ในขั้นตอนนี้สตรีมุฮัลล์ฟจะเลียนแบบพฤติกรรมของฝ่ายชายโดยตอบสนองการรับรู้สารด้วยการทดลองใจตนเองเช่น การหลีกเลี่ยงการบริโภคเนื้อหมู เมื่อมีการนัดพบกับฝ่ายชาย มีการปฏิบัติตามจากการที่ได้รับการสอนในสิ่งที่มุสลิมปฏิบัติเช่น การสละม, การแต่งกาย เป็นต้น

ขั้นผูกพัน

ขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่สตรีมุฮัลล์ฟได้ตกลงที่จะแต่งงานกับชายมุสลิมและเริ่มที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตมุสลิม ซึ่งสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องเรียนรู้ด้วยการสังเกตและต้องเรียนรู้ในเรื่องของ

หลักศาสนา เนื่องจากว่าการที่ชายมุสลิม จะเลือกคู่ครองอัลกรุอานสอนว่า “จงอย่าแต่งงานกับหญิงผู้ตั้งภาคีนกว่านางจะศรัทธา” ชายมุสลิมจึงต้องให้สตรีมุฮัลล์ฟศรัทธาในหลักของศาสนา ก่อนเนื่องจากว่าเป็นคำสั่งของอัลเลาะห์แล้วยังเป็นการทำให้ชีวิตคู่ราบรื่นด้วย เพราะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีกฎระเบียบในการดำเนินชีวิตทุกชั้นทุกตอน หากสตรีมุฮัลล์ฟไม่เข้าใจในหลักการต่างๆแล้วนั้นจะทำให้ชีวิตคู่ไม่ราบรื่นและอาจถึงขั้นหย่าร้างได้ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมตามมา ดังนั้นสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องเรียนเรื่องศาสนาก่อนที่จะแต่งงาน

กลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุฮัลล์ฟกลุ่มนี้ได้เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มากขึ้นโดยได้แสวงหาข้อมูลจากการหาหนังสือมาอ่านและ บางคนก็ไปเรียนศาสนา และเรียนรู้ในท่าทีของครอบครัวของตนเองและครอบครัวของฝ่ายชายเนื่องจากสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องการเปลี่ยนศาสนาสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องทำความเข้าใจกับครอบครัวของตนและจะต้องศึกษาท่าทีของฝ่ายชายว่าจะยอมรับสะใภ้ที่เป็นคนนอกศาสนา สตรีมุฮัลล์ฟกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 2 วิธีได้แก่

1. การอ่านหนังสือ
2. การเรียนกับครูสอนศาสนา

การอ่านหนังสือ

เนื่องจากศาสนาอิสลามถือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม สตรีมุฮัลล์ฟจึงแสวงหาความรู้ด้านศาสนาและการปฏิบัติตนแบบมุสลิมจากการอ่านหนังสือซึ่งให้ความละเอียดมากกว่าการพูดคุย นอกจากนี้สตรีมุฮัลล์ฟบางคนก็ต้องเป็นผู้ที่จะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและการปฏิบัติตนแบบมุสลิมกับลูกที่เข้ามาศาสนาอิสลามด้วย สมพร แม่ลูกติด เล่าถึงชีวิตตนว่า

“ตอนนั้นกำลังหาบ้านใหม่อยู่ก็มาที่วากัฟตอนแรกยังไม่ได้แต่งงานกันเป็นแฟนกันมาก่อน แต่ที่วากัฟเนี่ยถ้าใครจะอยู่ต้องแต่งงานกันต้องเข้าเป็นมุสลิมจะเข้ามาอยู่ก่อนไม่ได้ เพราะจะมีคนที่เคร่งศาสนาเขาคอยดูเขาจะถามว่าแต่งงานกันหรือยังก็เลยมาแต่งงานกันที่บ้านข้างในวากัฟมีผู้ใหญ่เขาจัดให้แต่เราไม่ได้เรียนศาสนาจนใช้อ่านหนังสือคู่มือมุสลิมพี่ก็เอากลุมมาเข้าทั้ง 3 คน แต่เขายังเล็กกันทั้งนั้นคนโตของพี่เพิ่งเรียน ป. 2 เองก็บอกเขาว่าต้องเข้าอิสลามนะไหวพระไม่ได้แล้วนะ มาอยู่ที่นี้เราห้ามก็คอยบอกเขา เขาก็เข้าใจเพราะเขาเข้ากับแฟนเราได้” (สมพร,2546)

การเรียนกับครูสอนศาสนา

สตรีมุฮัลล์ฟ เช่น ปานศรีอาศัยการเรียนรู้ศาสนาก่อนที่จะแต่งงาน จากครูสอนศาสนา ซึ่งเธอสามารถซักถามของสงสัยต่างๆ ได้ เล่าให้ฟังว่า

“ตอนแรกๆที่เข้ามาหาป่ากับมะ เขาก็จะเฉยๆเขาก็จะถามว่ากินข้าวหรือยังคือแบบว่ายังไม่ยอมรับอะไรอย่างนี้คะ ทีนี้แฟนก็ไปบอกว่าเรามีอะไรกันแล้วพอป่ากับมะเขารู้เขาก็บอกว่าถ้า

คิดจะอยู่ด้วยกันก็ต้องมาแต่งแล้วก็เข้ามุสลิมนะแล้วก็ต้องไปเรียนศาสนาด้วย ก็ตกลงเพราะเรา
รับได้เพราะอยู่กับมุสลิมมานานแล้ว กับพ่อแม่เขาก็ให้แต่งเพราะเราได้กันแล้วแต่ก็ไม่ได้อยู่ถาวร
แบบไปๆ มาๆ บ้านก็อยู่แค่บางบัวทองแค่นี้เอง ก็ไปเรียนก่อนที่จะแต่ง” (ปานศรี, 2546)

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุสลิมในชั้นของความผูกพันเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจที่จะแต่งงานโดยเริ่ม
ไปบอกกับครอบครัวของตนเองว่าจะแต่งงานกับคนมุสลิมและต้องเปลี่ยนศาสนาดังนั้นสตรี
มุสลิมจะต้องอธิบายถึงสิ่งที่จะต้องเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติตัวเพื่อให้ครอบครัวของตนเข้าใจ
รวมทั้งจะต้องเรียนรู้ในด้านศาสนาก่อนที่จะแต่งงานด้วย สตรีมุสลิมได้เข้าไปทำความเข้าใจกับ
ครอบครัวของฝ่ายชายและเริ่มได้รับการอบรมทางวัฒนธรรมทั้งจากการเรียนจากครูสอนศาสนา
และจากญาติของฝ่ายชาย สตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 1 วิธี ได้แก่

1. การเรียนกับครูสอนศาสนา

สตรีมุสลิมได้อธิบายให้ครอบครัวของตนเข้าใจเมื่อเปลี่ยนศาสนาแล้วจะต้องปฏิบัติ
อย่างไร และมารดาได้มากล่าวยกลูกสาวให้อัลเลาะห์ในพิธีเปลี่ยนชื่อ และมาทำความเข้าใจกับ
ญาติของฝ่ายชาย

การเรียนกับครูสอนศาสนา

เนื่องจากการเป็นชาวมุสลิมนั้น ไม่ได้เป็นด้วยการบอกกล่าวเฉยๆ แต่ยังคงผ่านการ
เรียนรู้ และปฏิญาณตน ดังที่นุชดา เล่าไว้ว่า

“พอจะแต่งงานแม่ก็มาพูดคุยเราให้อัลเลาะห์ที่บ้านแฟน มาทำความเข้าใจกับป้า กับ
มะ เพราะการที่จะเรียนศาสนาได้นั้นจะต้องปฏิญาณตน และมอบตนเป็นมุสลิมก่อนที่จะเข้าไปเรียน
ศาสนาอิสลามโดยที่จะต้องกล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าตนว่า จะต้องศรัทธาอัลเลาะห์องค์
เดียวเท่านั้น” กับอาจารย์สอนศาสนาแล้วก็ทำพิธีเปลี่ยนชื่อด้วย เมื่อกล่าวปฏิญาณแล้วก็เริ่มเรียน
เกี่ยวกับวิชาศาสนาเรียนประมาณ 2 เดือน ถึงจะแต่งงาน เป็นการเรียนเพื่อให้เข้าใจในคำสอนและ
วิถีปฏิบัติต่างๆของมุสลิม จะเรียนในช่วงเย็นหลังจากที่นักเรียนมุสลิมเลิกเรียนจากโรงเรียน เพราะ
โรงเรียนสอนศาสนาจะสอนในช่วงเย็นหลังนักเรียนเลิกเรียนแล้ว ” (นุชดา,2546)

สตรีมุสลิมบางคนได้เรียนรู้ด้านศาสนามาก่อนที่จะแต่งงาน และเข้าศาสนาอิสลาม
เพราะความรักฝ่ายชาย พรทิพย์ กล่าวว่

“ก่อนที่จะแต่งงานก็ต้องเรียนรู้ก่อนไม่ใช่อยู่ๆก็เข้ามาได้ ต้องไปเรียนก่อนว่าเรามีกฎ
อะไรทำอะไรบ้างตอนแรกต้องท่องคำอ่านพอมารู้แล้วมันก็ไม่ยากเกินความสามารถของเรา
เพราะว่าเรารักกันเราก็จะต้องเข้าศาสนาเขาอะ ก็คิดว่ามันเป็นเนื้อคู่กัน” (พรทิพย์, 2546)

สตรีมุฮัลล์ฟได้เรียนรู้ด้านศาสนาก่อนที่จะแต่งงาน และเข้าไปถามบิดาในเรื่องการเปลี่ยนศาสนา ปราณี เปิดเผยว่า

“ตอนที่คบกับแฟนก็ให้เรียนด้านศาสนาทุกวันอาทิตย์ที่สถาบันสอนศาสนาเป็นเวลา 1 ปีก่อนที่จะแต่งงาน เพื่อที่เราจะได้เรียนรู้ว่าเขาทำอะไรกันยังไงด้วยพอเรียนเข้าใจแล้ว”(ปราณี, 2546)

สตรีมุฮัลล์ฟได้เข้าไปทำความคุ้นเคยกับญาติทางฝ่ายชายและเรียนรู้ด้านการเป็นแม่บ้าน เช่น ฝึกทำอาหารกับมารดาของฝ่ายชาย และเรียนรู้ศาสนาก่อนแต่งงาน จันจิรา กล่าวว่า

“ ป้ากับมะกับอกให้ใส่ผ้าปิดมิดชิด เข้ามาวันแรกเขาก็สอนให้สลามก็อย่างว่าพอสามีแม่สามี ก็สอนว่าต้องปฏิบัติอย่างนั้นะ น้าอกก็มาสอน บางทีมาเที่ยวเสาร์ อาทิตย์ ป้าก็ส่งครุมาสอนที่บ้าน บางทีทำกับข้าวไปสอนกันไป ก่อนแต่งก็เรียนประมาณ 2 เดือนกว่าจะแต่งก็ต้องรู้หมดว่าเขาทำอะไรกันแฟนก็จะคอยบอกว่ อันเขาห้ามนะอย่างอิสลาม เขาห้ามไหว้รูปไหว้คนเราก็รู้จากเขา ”(จันจิรา, 2546)

สรุป

ขั้นตอนของความสัมพันธ์ในระยะความผูกพันนี้เป็นขั้นตอนที่สตรีมุฮัลล์ฟได้อธิบายให้กับทางครอบครัวของตนเข้าใจถึงอัตลักษณ์ต่างๆของมุสลิมที่ตนได้เรียนรู้มาก่อนเบื้องต้นจากการที่สตรีมุฮัลล์ฟได้เคยสัมผัสกับวัฒนธรรมอิสลามทั้งด้านวัจนภาษาและอวัจนภาษาและทราบถึงอัตลักษณ์มุสลิมว่าเป็นอย่างไร แต่เมื่อตกลงที่จะแต่งงานแล้วจะต้องเปลี่ยนศาสนาตามสามี และจำเป็นต้องเรียนรู้ทางด้านศาสนาก่อนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเช่นการละหมาดเป็นสิ่งที่มุสลิมถือว่าสำคัญมากที่สุด การเรียนศาสนาอิสลามนั้นเป็นการเรียนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักปฏิบัติและเพื่อให้เกิดความศรัทธา จะเห็นได้ว่าถึงแม้สตรีมุฮัลล์ฟจะเข้ามาอยู่ในสังคมอิสลามนานแค่ไหนก็ต้องเรียนรู้ทางด้านศาสนาก่อนที่จะแต่งงานหรือหลังแต่งงาน ซึ่งบางคนไม่ได้เรียนตามการศึกษานอกระบบก็ต้องนำหนังสือมาอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักของศาสนาการที่สตรีมุฮัลล์ฟได้รู้จักกับวัฒนธรรมอิสลามและอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนทำให้สตรีมุฮัลล์ฟจะต้องเรียนรู้แต่การปฏิบัติในศาสนกิจอย่างถูกต้องและศึกษาเกี่ยวกับด้านนิตยของสามี และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับคนในครอบครัวของสามี

ขั้นตอนการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ในระยะของความผูกพันนี้สตรีมุฮัลล์ฟที่ไม่มีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เกี่ยวกับด้านศาสนาจึงจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอิสลามจากฝ่ายชาย และคนในครอบครัวของฝ่ายชาย ซึ่งเป็นสื่อระหว่างบุคคล โดยเป็นผู้อบรม

ทางด้านวัฒนธรรมอิสลามแก่สตรีมุสลิมซึ่งเป็นคนนอกศาสนาและถือว่าเป็นคนละชาติพันธุ์ คนละวัฒนธรรม และใช้ภาษาที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นสตรีมุสลิมที่ไม่ได้รับการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ของมุสลิมมาก่อนเธอจะต้องเรียนรู้ในสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิตแบบอิสลาม ทั้งความเป็นอยู่ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมมุสลิมการใช้ภาษา และในเรื่องของศาสนาด้วย เพื่อให้สามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตการเป็นมุสลิมในชุมชนและต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวของฝ่ายชายและต้องเรียนรู้ฝ่ายชายด้วย ดังนั้นสตรีมุสลิมกลุ่มนี้จึงจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบๆตัวในสังคมมุสลิมทั้งจากการสังเกต การซักถาม เรียนรู้กับบุคคลทางวัฒนธรรม

ชั้นแยกเรือน

การแยกเรือนไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชายซึ่งเป็นมุสลิม เป็นการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านการดำรงชีวิตของสตรีมุสลิม อย่างไรก็ตามก็สตรีมุสลิมต้องบอกกับครอบครัวของตนเองในเรื่องการแต่งงานและการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งมีทั้งครอบครัวที่ยอมรับและไม่ยอมรับอัตลักษณ์ใหม่ของสตรีมุสลิม แม้การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมจะเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกๆ แต่สตรีมุสลิมก็พยายามหาความลงตัวในการผสมผสานอัตลักษณ์มุสลิมกับอัตลักษณ์พุทธ

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุสลิมไม่น้อยต้องเผชิญกับคำวิพากษ์วิจารณ์จากญาติของตนเอง ที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนา เปลี่ยนชื่อเป็นอิสลาม ทำให้สตรีมุสลิมได้เรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม จากครอบครัวตนเอง สตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 2 วิธี ได้แก่

1. การประนีประนอม
2. การเอาชนะ

การประนีประนอม

สตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนหลายคนมีปัญหากับครอบครัวของตนเอง หลังจากที่ครอบครัวทราบที่กำลังจะแต่งงานกับมุสลิม และเปลี่ยนศาสนาเป็นอิสลาม เช่น กรณีของอัจฉรา ซึ่งมีปัญหากับพี่น้อง

“ครอบครัวแฟนเขาชอบก็อยากให้เราเข้าศาสนาเขา ที่จริงเราก็ไม่มีปัญหาอะไรเพราะพ่อแม่เสียแล้ว แต่พูดตรงๆว่าพี่น้องเราไม่ยอมให้เราเข้ามาในนี้แบบว่าพ่อแม่เสียแล้วแต่ทางครอบครัวบอกว่าถ้าคนในครอบครัวเสียจะไปเข้าร่วมกับเขาไม่ได้เขาก็หัวนล้อมไว้ เพราะช่วงนั้นเราก็ดูแลยายอยู่ไงคะ เราก็ตัดสินใจแต่งงาน ลูกไม่มาเข้าด้วยเขาโตแล้วก็อยู่กับยายเรา” (อัจฉรา, 2545)

จะเห็นว่าอัจฉราเลือกที่จะได้อย่างเสียอย่าง คือตนเองยอมเปลี่ยนศาสนา แต่ยังให้ลูกนับถือศาสนาเดิมต่อไป

การเอาชนะ

สตรีมุสลิมที่เรียนรู้ในท่าทีของญาติตนเองที่ไม่ยอมรับในการเปลี่ยนศาสนาและญาติของฝ่ายชายที่ไม่ยอมรับผู้หญิงที่เป็นคนนอกศาสนา แต่นั่นก็เลือกที่จะใช้วิธีเอาชนะคำวิพากษ์วิจารณ์จากญาติๆ ซึ่งเธอล้ำว่า

“พอน้ำๆ เราสู้เขาก็ไม่ไหว พี่สาวเราเขาก็ไม่ไหวเขาบอกว่า ถ้าตายไม่ต้องมาเผาผีเขา เขาไม่อยากจะได้อะไรทั้งนี้ทั้งนั้น แบบน้ำสาวได้มาคนหนึ่งแล้วเขาก็ไม่อยากจะให้มีใครมาได้ใครได้ใครได้ที่เราได้อยู่เราก็ได้ น้ำสาวเขาไม่โหมมากตบเราเลย พอแต่งงานเรียบร้อยแบบว่าเราหนีตามกันไปก่อนใช่ไหม แม่ของแฟนเขาก็ไม่เอาเขาบอกเลยไม่เอาคนไทย ตอนแรกแฟนเขาก็ให้แม่เขาไปขอเราแล้ว แม่เขาไม่เอา เขาไม่อยากจะได้อะไรทั้งนี้ทั้งนั้น เพราะเขาต้องสอน ในการละหมาดอะไรอย่างนี้ ที่นี้ก็หนีตามกันไปก่อน หนีตามกันได้หนึ่งวัน น้ำสาวก็มาเรียกทางญาติแฟนมาคุยเขาก็บอกว่า ให้จัดการแต่งงานกันไปเลย เพราะศาสนาเขาหนีตามกันไม่ได้ต้องแต่งเลย ต้องแต่งตามหลักศาสนา ก็เรียกเรากลับ พอกลับมา ก็แต่งงานกัน แม่เขาไม่ยอมมา เขาก็ให้ทองกำมา แล้วก็เงินอีกสองหมื่น เราก็ไม่ว่าเราก็เฉยไม่ว่า ก็เลยอยู่บ้านน้ำสาวเพราะเรามาทางนี้แล้ว ญาติน้ำสาวเขาก็สอนละหมาดก็เป็นที่เขาพออยู่ได้ 3 เดือนก็ท้องเลย แม่แฟนเขาก็เรียกให้กลับแล้วก็มาอยู่ที่บ้านเขา แต่เดี๋ยวนี้เขาคิดแล้วเขาเห็นว่าเราทำได้ไม่ได้ทำให้เขาเสีย เขาอายุคนแบบนี้” (นันทิดา, 2546)

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนหลายคน กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงศาสนาและอัตลักษณ์ของพวกเขา ไม่ได้กระทบกับความสัมพันธ์ที่มีต่อครอบครัวของตน สตรีมุสลิมกลุ่มนี้มีวิธีเรียนรู้ 1 วิธี ได้แก่

1. การขออนุญาต
2. การหยั่งเชิง

การขออนุญาต

การขออนุญาตเปลี่ยนศาสนาจากครอบครัวเป็นวิธีหนึ่ง ซึ่งอุทุมพรประสบความล้มเหลวในการเจรจากับครอบครัว เธอกล่าวว่า

“ตอนแรกที่จะเปลี่ยนศาสนาเราก็ไปขอพ่อ ถามพ่อว่า พ่อจะว่าอะไรหรือเปล่า พ่อบอกไม่ว่าหรอกเรา ก็เลยมาเข้าศาสนาเขาก็แต่งงานที่ทำอิฐ ญาติๆ ก็มาเพราะส่วนใหญ่ก็มาทำงานที่นี้กันเยอะเขาก็รู้จักมุสลิมกันแล้ว” (อุทุมพร, 2546)

การหยั่งเชิง

การหยั่งเชิง เป็นการถามคำถามที่มองไปในอนาคต ซึ่งตั้งอยู่บนเงื่อนไขความเป็นมุสลิม และการรักษาความสัมพันธ์กับครอบครัวของตน ดังที่นุซดาเผยว่า

“ตอนที่ตัดสินใจแต่งงานก็คบกันได้เกือบปีแล้วค่ะ เราก็ไปบอกทางบ้านของเราว่าจะแต่งงานต้องเข้ามุสลิมนะแม่อีกไม่ว่าแม่ตั้งใจที่ลูกได้แต่งงาน เพราะพี่น้องคนอื่นๆ แม่ไม่ได้แต่งงานหนีตามกันบ้างแบบนี้ แม่ไม่ว่าเขาตามใจเพราะแฟนเป็นคนเรียบร้อยแม่เขาชอบไม่เหมือนกับพี่เขยคนอื่นๆ ก็มีอธิบายว่าถ้าหนูเข้าแล้วหนูจะมางานบุญหรืองานศพไม่ได้นะแม่อีกบอกว่าไม่เป็นไร ถ้าพี่ทำบุญไม่ได้ แม่อีกจะทำให้แทน เป็นแม่ลูกกันทำให้ลูกแทนกันได้ อย่างเรื่องงานศพ ก็มีแบบพี่น้องที่ว่าถ้าแม่ตายแกมาเผาเขาไม่ได้นะ เราก็บอกว่ามาได้แต่ไม่ได้เข้าไปทำพิธีแค่นั้น เราก็อธิบายให้เขาเข้าใจ” (นุซดา, 2546)

ส่วนปราณี ก็หยั่งเชิงคุณพ่อดู ถึงการเปลี่ยนแปลงศาสนาของเธอ ก่อนที่เธอจะแต่งงานกับแฟนที่นับถืออิสลาม

“เราก็ตัดสินใจบอกพ่อว่าเราจะเปลี่ยนศาสนาแล้วพ่อคิดอย่างไร คือดั้งเดิมเป็นลูกสาวคนเดียว พ่อบอกว่าเราโตแล้วทำงานแล้วไม่ได้ขอเงินเขาใช้ไม่เคยทำเรื่องเดือดร้อน เพราะฉะนั้นชีวิตเราคงตัดสินใจเลือกเอง ถ้าเราตัดสินใจแบบนี้ก็คงคิดแล้วว่าเราคงเลือกแล้ว พ่อบอกว่าทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีทั้งนั้น ถ้าคนมันจะเลวไม่ได้เป็นเพราะศาสนาหรอก” (ปราณี, 2546)

สรุป

การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมไม่จำเป็นจะต้องเรียนรู้จากคนที่เป็นมุสลิมเท่านั้น สตรีมุสลิมยังสามารถเรียนรู้ได้จากครอบครัวและญาติพี่น้องของตนเองอีกด้วย โดยอาจจะเรียนรู้ด้วยการประนีประนอม การเอาชนะ การขออนุญาต และการหยั่งเชิง กับคนในครอบครัวและญาติพี่น้องของตน

สรุป บทบาทการสื่อสารกับกระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ของการเป็นมุสลิม

สตรีมุสลิมได้เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มุสลิมผ่านการบทบาทการสื่อสารในขั้นตอนของการพัฒนาความสัมพันธ์ ทั้ง 6 ขั้นตอน สตรีมุสลิมได้เรียนรู้จากการสังเกต การซักถาม และการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเรียนรู้ทางด้านศาสนาจากการอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์และจากคำบอกเล่าของคนอื่นเช่นญาติของตนที่เป็นมุสลิมมาก่อน จากญาติของสามี รวมถึงเพื่อนๆของสามีและสามี ด้วย สตรีมุสลิมได้เรียนรู้ทางศาสนากับครูผู้สอนศาสนา ซึ่งบุคคลทั้งหมดนี้นั้นเป็น

มุสลิมในตำบลทำอิฐที่ได้ช่วยให้สตรีมุสลิมได้เรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์ของมุสลิม ทั้งทางด้านการแต่งกาย การทักทาย อาหาร ภาษาที่มีความแตกต่างทั้งรูปประโยค คำพูดในการใช้เรียกค่านำหน้าของคนมุสลิมและการปฏิบัติทางศาสนกิจ และชีวิตประจำวันต่างๆที่จำเป็นของการเป็นมุสลิมเช่น การชำระล้างเวลาที่มีประจำเดือน หรือ การกล่าวดูอาเพื่อขอ บุตร ก่อนการมีเพศสัมพันธ์ หรือ การขึ้นรถลงเรือ ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้สตรีมุสลิมได้เรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากการสื่อสารทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษา ทั้งเรียนรู้จากบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อที่จะได้เป็นมุสลิมที่ดี

กระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมมีความแตกต่างทางวิธีการเรียนรู้ซึ่งดูได้จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าการเรียนรู้ของกลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนนั้นได้มี กระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างจากกลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนเปรียบเทียบได้จากขั้นตอนของความพันธ์

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

ขั้นเริ่มรู้จัก กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนมีการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมของญาติของตนที่เป็นมุสลิม สตรีมุสลิมเข้าไปในชุมชน เช่น การแต่งกาย และซักถามญาติของตนที่เป็นมุสลิมเพื่อแก้อสงสัยในสิ่งที่ตนเองพบ

ขั้นการลงใจ กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนมีการเรียนรู้ด้วยการทดลองเลียนแบบพฤติกรรมของญาติที่เป็นมุสลิม และจากคนรัก สตรีมุสลิมได้หาหนังสือมาอ่านเพื่อเพิ่มความรู้อันด้านศาสนาและได้เรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์จากหนังสือถึงข้อปฏิบัติของมุสลิม

ขั้นเพื่อนสนิท กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนมีการเรียนรู้จากการสังเกตจากคนรักในด้านอัตลักษณ์

ขั้นเริ่มเข้ากันได้ กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้รับการจูงใจจากญาติของตนที่เป็นมุสลิมและคนรักในการให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิม

ขั้นผูกพัน กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้รับการเรียนรู้จากการอ่านหนังสือและการเรียนรู้จากครูสอนศาสนา

ขั้นแยกเรือน กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้ประนีประนอมกับญาติของตนเองและการเอาชนะญาติของตนเองเพื่อที่จะเข้ามาเป็นมุสลิม

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

ขั้นเริ่มรู้จัก กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน มีการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมของคนรัก และซักถามคนรักเพื่อแก้ไขข้อสงสัยและได้รับการบอกเล่าของคนรักในสิ่งที่ตนเอง

ขั้นการลงใจ กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนมีการเรียนรู้ด้วยการทดลองเลียนแบบพฤติกรรมของจากคนรัก และ หยั่งเชิงจากคนรัก

ขั้นเพื่อนสนิท กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน มีการเรียนรู้จากการบอกเล่าของคนรัก

ขั้นเริ่มเข้ากันได้ กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน ได้รับการจูงใจจากญาติของคนรัก และทดลองเลียนแบบพฤติกรรมของคนรักและญาติของคนรัก

ขั้นผูกพัน กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้รับการเรียนรู้จากครูสอนศาสนา

ขั้นแยกเรือน กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้ขออนุญาตจากครอบครัวของตนเองและหยั่งเชิงครอบครัวของตนเพื่อเข้ามาเป็นมุสลิม

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน และ กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนมีความแตกต่างทางด้านการเรียนรู้อัตลักษณ์จากบทบาทของคนใกล้ชิด เนื่องจากว่ากลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้เรียนรู้จากญาติของตนที่เป็นมุสลิม และจากการที่ตนเข้าไปในชุมชนจึงเกิดการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์ก่อนที่จะรักกับฝ่ายชายและเรียนรู้กับครูสอนศาสนา ซึ่งแตกต่างจาก กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนได้รับการเรียนรู้จากการสังเกตจากการพบปะของคนรักและเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากคนรักและครอบครัวของคนรักจนถึงเรียนรู้อัตลักษณ์จากครูสอนศาสนา

ตารางที่ 1 กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม

ขั้นตอน ความสัมพันธ์	สตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์ มุสลิมมาก่อน	สตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์ มุสลิมมาก่อน
ขั้นเริ่มรู้จัก	- การสังเกต - การซักถาม	- การสังเกต - การซักถาม - การบอกเล่า
ขั้นการลงใจ	- การเลียนแบบ - การอ่านหนังสือ	- การหยังเชิง - การเลียนแบบ
ขั้นเพื่อนสนิท	- การสังเกต	- การบอกเล่า
ขั้นเริ่มเข้ากันได้	- การจูงใจ	- การทดลอง - การจูงใจ
ขั้นผูกพัน	- การอ่านหนังสือ - การเรียนกับครูสอน ศาสนา	- การเรียนกับครูสอน ศาสนา
ขั้นแยกเรือน	- การประนีประนอม - การเอาชนะ	- การขออนุญาต - การหยังเชิง

**ปัญหาคำวิจัยที่ 2. การสื่อสารมีบทบาทอย่างไรในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์โดยการ
แสดงออกให้เห็นในระดับครอบครัวของสตรีมุสลิม**

สตรีมุสลิมแสดงออกถึงอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทของตนในครอบครัว
ทั้งในครอบครัวของตนเอง ครอบครัวฝ่ายสามี และครอบครัวฝ่ายพ่อแม่ของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยแบ่ง
ตามบทบาทต่างๆ ได้แก่

1. บทบาทภรรยา
2. บทบาทแม่
3. บทบาทสะใภ้
4. บทบาทลูกของพ่อแม่ตนเอง

1. บทบาทภรรยา

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และการบอกเล่าของสามีเป็นหลักซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับสตรีมุสลิมมากที่สุด ดังนั้นการที่สตรีมุสลิมจะเปลี่ยนอัตลักษณ์ได้อย่างสมบูรณ์ การศึกษาบทบาทหน้าที่ของภรรยาโดยศึกษาผ่านสามีจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุดนั่นคือ สามี ซึ่งสามีถือได้ว่าเป็นสื่อบุคคลคนแรกที่มีอิทธิพลต่อการรับอัตลักษณ์อิสลาม ทั้งจากการสื่อสาร ดังนั้นสตรีมุสลิมในฐานะภรรยาจึงแสดงอัตลักษณ์ผ่านการสื่อสารในบริบทต่างๆ

1. การสื่อสารภายในบุคคล
2. การสื่อสารระหว่างสามี - ภรรยา

การสื่อสารภายในบุคคล

การสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal communication) คือการสื่อสารที่ผู้สื่อไม่ได้พูดคุยกับใคร แต่เป็นเรื่องของการบอกตนเอง หรืออาศัยศรัทธาด้านจิตวิญญาณที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในฐานะภรรยา สตรีมุสลิมใช้หลัก 2 ประการเพื่อสื่อสารภายในบุคคลได้แก่

1. จิตวิญญาณ
2. ความมีสติ

จิตวิญญาณ

สามีของสตรีมุสลิมมีอิทธิพลต่อการสร้างศรัทธาต่อพระเจ้าของสตรีมุสลิม ทำให้พวกเธอเรียนรู้คำสอนและหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม เรื่องของจิตวิญญาณ เช่น การดูอาก่อนนอนขอความคุ้มครองจากอัลเลาะห์ ซึ่งสตรีมุสลิมได้แสดงออกในการปฏิบัติตามโดยการที่จะทำสิ่งใดให้นึกถึงอัลเลาะห์ ดังนั้นอัตลักษณ์มุสลิมในฐานะภรรยา จึงเกิดในรูปแบบของการแสดงออกตามสิ่งที่ได้เรียนรู้ สตรีมุสลิมเปลี่ยนจากการสวดมนตร์ขอพรจากพระ มาเป็นการกล่าวขออัลเลาะห์แทน ดังตัวอย่างของพรทิพย์

“ สามีบอกว่าทำอะไรก็นึกถึงอัลเลาะห์ เพื่อให้อัลเลาะห์คุ้มครอง อิสลามจะมีบทดูอาให้เราท่องก็เหมือนสวดมนตร์ของคนพุทธ เราก็ต้องเปลี่ยนจากแต่ก่อนเราถูกสอนมาว่าทำอะไรให้นึกถึงคุณพระคุณเจ้า ก่อนนอนสวดมนตร์ เวลากลัวมีก็สวดมนตร์ คือเราก็ถูกสอนมาแบบพุทธ ทำบุญตักบาตร สามีจะคอยสอนและบอกกล่าวให้ปฏิบัติบางที่ถ้าอยู่พร้อมกันเขาก็จะนำละหมาดให้เรา ” (พรทิพย์, 2546)

นอกจากนี้ซุดาาก็ยังเล่าประสบการณ์ที่เธอมีการสื่อสารกับอัลเลาะห์ผ่านการกล่าวบทดูอา ตามที่สามีบอก เนื่องจากเกรงว่าถ้าทำอะไรไม่ดีแล้ว จะส่งผลต่อสามี

“ แต่งงานมาแรกๆ เราก็เรียนศาสนามาบ้างแล้วเขาก็สอนว่าต้องนึกถึงอัลเลาะห์ก่อนเสมออย่างเราเข้าห้องน้ำก็ต้องก้าวเท้าซ้ายก่อนพร้อมกับ ขอความคุ้มครองจากอัลเลาะห์ด้วย และเวลาจะออกจากห้องน้ำก็ต้องก้าวด้วยเท้าขวาก่อน แต่ถ้าเข้ามัสยิดต้องก้าวเท้าขวาก่อน, เวลายื่นหรือ รับของให้ใช้มือขวา อย่างเวลามีเพศสัมพันธ์กันเราก็ต้องวิงวอนต่ออัลเลาะห์ เพื่อขอการปกป้องจากพระองค์ให้ปกป้องลูกของเราที่กำลังปฏิสนธิอยู่ในครรภ์เราก็ต้องปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดนะ ถ้ามีเพศสัมพันธ์กันเราก็ต้องมาชำระล้างร่างกายเราให้สะอาดอาบน้ำ สระผม ให้สะอาดทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ถ้าเรามีประจำเดือนเราก็ไม่สามารถละหมาดได้ คือเราต้องสะอาดหรือต้องแน่ใจว่าไม่มีเลือดออกมาแล้วเราถึงจะละหมาดได้ อย่างก่อนนอนก็ต้องกล่าวดูอาก่อนนอนก็เหมือนที่คนพุทธสวดมนต์ก่อนนอน ก่อนขึ้นรถก็ต้องกล่าวดูอา คือจะทำอะไรก็ต้องนึกถึงอัลเลาะห์ตลอดค่ะท่านจะคอยปกป้องเรา ตอนช่วงแรกๆที่เข้ามาก็เกร็งเหมือนกันกลัวว่าจะทำอะไรที่ผิด เพราะที่สาวแฟนก็บอกว่าถ้าทำอะไรไม่ดีแล้ว จะไปตกอยู่ที่แฟน อย่างแฟนค้าขายเขาก็จะขายไม่ดี เราก็กลัวว่าจะโดนลงโทษ เราก็พยายามทำให้ดีที่สุด” (นุชดา, 2546)

ส่วนสาริน ก็กล่าวถึงศรัทธาของเธอที่มีต่ออัลเลาะห์ เนื่องจากเธออยากให้ลูกเป็นปกติ เธอจึงละหมาดเพื่อขอให้ลูกปลอดภัย

“แฟนสอนว่าทำอะไรทำได้อะไรทำไม่ได้ถ้าเรื่องไหนไม่ดีเขาก็จะบอกว่าอย่าทำผิดนะแล้วก็บอกว่าจะโดนลงโทษอะไรบ้างเวลาตาย แฟนสอนว่าอย่าสิ้นหวังในอัลเลาะห์เพราะหนูจะละหมาดขอเรื่องลูก หนูเป็นห่วงลูก เพราะลูกออกมาแล้วไบหูด้านซ้ายมันมันติดกับผิวหนังตรงโกกรหูไ้ เขายังเล็กไม่ยอมเอาเขาไปผ่าตัดส่งสารลูก หนูก็ขออัลเลาะห์ให้ช่วย เพราะอย่างถ้าเราเป็นพุทธเราก็ต้องไปสวดมนต์ขอพระ ไปบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ขอเหมือนกันแหละ แต่ขอเขาไม่มีบนก็ขอเขา” (สาริน, 2545)

ความมีสติ

คำติฉินนินทาของคนนอกครอบครัว ก็มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาได้ สตรีมุสลิมจึงพยายามปกป้องเกียรติยศของสามีด้วยการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตประจำวัน ด้วยการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ตนเองคุ้นเคย และปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามอย่างมีสติ เช่น การไม่เข้าร่วมงานในศาสนาอื่น หรือ การไม่เข้าร่วมงานฉลองเนื่องจากมีการกินดื่มแอลกอฮอล์ ดังกรณีของ นุชดา และนันทิดา ดังต่อไปนี้

นุชดาเล่าว่า “พอเรามาเป็นมุสลิมแล้วเราก็ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง อย่างเรื่องการกินอาหาร ก็จะกินแต่ร้านมุสลิม เพราะแฟนบอกว่าถ้าคนอื่นเขาเห็นว่าเรายังไปทานอาหารร้านเดิมที่ทานประจำเขาจะวิจารณ์ว่าไม่เคร่ง อะไรแบบนี้ เพราะเราค้าขายอยู่ใกล้กับคนมุสลิมเยอะ เขาก็

จะสังเกตพฤติกรรมของเรา เราก็เลยต้องเปลี่ยนหลายอย่างคะไม่อยากให้คนมุสลิมเขาตำหนิแฟน ว่าไม่บอกไม่สอนเรา (นุชดา, 2546)

นันทิดาเล่าถึงประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติมาว่า“อย่างถ้าได้รับเชิญไปงานบวชหรืองานศพแต่ก่อนเราจะไปทุกงาน อย่างงานพื้งานนึ่งที่อยู่ต่างจังหวัดเราก็ไป แต่เดี๋ยวนีเราเป็นมุสลิม บางทีเราต้องดูงานเขาด้วยเพราะถ้าเราไปแล้วบางทีเขามีพระมาสวด เราก็ฟังไม่ได้เพราะเวลาไปก็ต้องไปกับแฟน เราก็ไม่อยากให้เขาไปเกรงใจเขา ถ้าเลี้ยงได้ก็จะเลี้ยงไม่ไป” (นันทิดา, 2547)

การสื่อสารระหว่างสามี – ภรรยา

ความสัมพันธ์อันดีสามี – ภรรยาทำให้มีการพูดคุยกันถึงเรื่องส่วนตัวหลายๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย การละหมาด การมีภรรยา 4 คนตามบทบัญญัติของอิสลาม

การแต่งกายของสตรีมุสลิมแสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอัตลักษณ์อย่างหนึ่ง ดังที่พรทิพย์ กล่าวว่

“สามีจะคอยตักเตือนในด้านของการแต่งกายให้สุภาพ รัคคุมอย่างไปงานบุญก็ให้แต่งกายให้เรียบร้อย ถ้าอยู่ที่บ้านก็ต้องนุ่งผ้าถุง ห้ามนุ่งกางเกงขาสั้น ห้ามใส่เสื้อแขนกุด คือแต่ก่อนเขาจะใส่แต่กางเกงแต่เดี๋ยวนีพอถึงบ้านต้องเปลี่ยนจากกางเกงเป็นผ้าถุง” (พรทิพย์, 2546)

นอกจากนี้ พรทิพย์ ยังเล่าต่อไปว่า

“สามีจะสอนการทักทายแบบอิสลาม คือการสลาม ก็จะมีคำพูดของเขา มีกล่าวสลาม รับสลามแบบนี้ เราทำตามก็ต้องสลาม มะกับพี่สาวเขาเราก็ทำสามีเขาก็ช่วยสอนต้องทำมือแบบนี้” (พรทิพย์, 2546)

นอกจากนี้ สตรีมุสลิมในฐานะภรรยาของชายมุสลิม ซึ่งสามารถมีภรรยาได้ 4 คน ยังมีการพูดคุยเกี่ยวกับการมีสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นด้วย

พรศรี เล่าว่า“ก่อนแต่งก็เรียน พอครูสอนว่าอิสลามมีภรรยาได้ 4 คนนะ เราก็กลับมาถามแฟนว่าจะมีเมียน้อยไหม เขาก็บอกว่า “มีคนเดียวก็ต้องเลี้ยงให้ดีก่อน ไม่ใช่มีหลายหลายคนแล้วเลี้ยงเขาไม่ได้ เราก็บาปอัลเลาะห์ก็ลงโทษเราอีก” เพราะเราไม่ชอบใครมีเมียน้อยเราไม่ชอบเคยเห็นเขาทะเลาะกัน แย้งกัน เราไม่ชอบก็เลยถามเขา (พรศรี, 2546)

สรุป

ในฐานะภรรยา สตรีมุสลิมอาศัยการสื่อสารสองแบบซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปของเธอ ได้แก่ การสื่อสารภายในบุคคล ซึ่งให้ความสำคัญต่ออัลเลาะห์ และมีสติยังคิดในการกระทำของตน เพื่อป้องกันคำครหาจากคนอื่น และการสื่อสารระหว่างสามี – ภรรยา ซึ่ง

เน้นความสัมพันธ์ที่มีความเป็นส่วนตัวมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย การสอนให้ละหมาด และการตกลงเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับหญิงอื่น

2. บทบาทแม่

ในความเป็นแม่นั้น สตรีมุฮัลล์ฟที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์มานั้น มีทั้งที่มีลูกติด และผู้ที่ไม่ได้มีลูกติดมาด้วย ซึ่งสตรีมุฮัลล์ฟทั้งสองกลุ่มนี้ มีความแตกต่างกันในเรื่องการสื่อสารอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากจะต้องสื่อสารกับเด็กที่เป็นลูกติด ซึ่งนับถือศาสนาเดิม

แม่ที่มีลูกซึ่งเกิดกับสามีมุสลิม

สตรีมุฮัลล์ฟที่มีลูกเป็นมุสลิมตั้งแต่กำเนิดนั้นการปลูกฝังให้ลูกเป็นมุสลิมที่ดีโดยการปลูกฝังในเรื่องของจิตวิญญาณ เนื่องจากการสร้างศรัทธาในศาสนาและในอัลเลาะห์นั้น สตรีมุฮัลล์ฟจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตรในเรื่องของการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง เช่น การอบรมลูกในเรื่องของอาหาร และให้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องของการปฏิบัติศาสนกิจของศาสนา ในเรื่องของการแต่งกาย และจะต้องเป็นผู้ที่สนับสนุนในเรื่องให้การศึกษาด้านศาสนาแก่ลูกด้วยเช่น นุซดา ที่เล่าว่า

“ พ่มีลูกสาวนะคะ เวลาที่ทำละหมาดเขาก็จะอยู่กับที่ตลอด เขาก็เรียนรู้จากพ่ออย่างคำอ่านเขาฟังทุกวันเขาก็จำได้ บางทีเขาก็มาทำท่าทางให้ดูเขาก็เริ่มลอกเรียนแบบพฤติกรรมของเรา อย่างการกินที่ก็จะคอยสอนว่าอัลเลาะห์ไม่ให้กินหมูนะลูก อย่างเขาดูโทรทัศน์เขาเห็นวัยรุ่นใส่เสื้อผ้าที่โชว์หน้าอกโชว์สะดือบ้างเขาก็อยากแต่งตามบ้างทั้งที่เขาเพิ่ง 5 ขวบเอง ที่ก็จะบอกว่าอัลเลาะห์ไม่ให้ใส่ละ ลูกเขาก็เข้าใจเพราะเขาเริ่มไปโรงเรียนแล้วครูก็สอนเขาเราก็สอน เขาก็ซึมซับก่อนนอนลูกพี่ก็ท่องดูอา ก่อนขึ้นรถก็ท่อง เขาเป็นเด็กที่ความจำดีเขาก็พยายามท่อง ถ้าท่องผิดเขาก็ท่องใหม่บางทีเราออกเสียงผิดเขาก็สอนเรา พี่ว่าบางทีพี่ก็ได้จากลูก แล้วลูกก็ได้จากพี่เหมือนกันนะ” (นุซดา, 2546)

สรุป

สตรีมุฮัลล์ฟได้ปลูกฝังการเป็นมุสลิมแก่บุตรโดยเริ่มจากการปฏิบัติทางศาสนกิจให้ลูกเห็นเป็นประจำ ทั้งคำอ่านเมื่อละหมาด และ การปฏิบัติละหมาด และสอนให้ลูกปฏิบัติตนให้

เป็นมุสลิมที่ดีทั้งในด้านการแต่งกายและในเรื่องความศรัทธาในอัลเลาะห์ซึ่งลูกจะได้รับการเรียนรู้จากแม่

ในการวิจัยพบว่าสตรีมุสลิมหลายท่านเคยมีครอบครัวมาแล้ว บางท่านมีลูกแล้วก็นำลูกมาเข้าเป็นมุสลิมด้วย

แม่ที่มีลูกติด

แม่ที่มีลูกติดและนำมาเข้าศาสนาอิสลามสตรีมุสลิมจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกเนื่องจากการนำบุตรมาเข้าเป็นมุสลิมต้องมีการทำพิธีการตั้งชื่อและมอบตนให้อัลเลาะห์สตรีมุสลิมได้ส่งเสริมสนับสนุนให้บุตรและธิดาในการเรียนรู้ทางศาสนา สตรีมุสลิมได้แสวงหาความรู้จากการซักถามและการใช้การอ่านหนังสือ เพื่อนำมาปฏิบัติและอบรมบุตรและธิดาของตน เช่น สมพร กล่าวว่า

“เดิมมีลูกแล้ว 3 คน ก็เอาลูกมาเข้ามุสลิมก็บอกกับลูกคนโตว่าให้เข้ามุสลิมเพราะคนอื่นยังเล็กมากยังไม่รู้เรื่องเพิ่ง 3 ขวบยังเล็กอยู่คนโตเขาเข้าใจเพราะว่าเขาเข้ากับแฟนได้ก็ไม่มีอะไรเขาทำได้ก็มาเข้าพิธีฮัจญ์ซะแล้วก็ตั้งชื่อแขก เขาก็ไปเรียนหนังสือไทยเย็นก็ให้เรียนหนังสือแขก ก็จะมีละหมาด ถือศีลอดด้วย อย่างกับลูกก็จะคอยสอนบอกว่าอย่าทำนะไหว้พระเขาห้ามพอคนโตเขาเข้าโรงเรียนแขกเขาก็ได้เรียนศาสนาครูก็สอนเขา ตัวเราเองก็ต้องอ่านหนังสือประกอบด้วยเพราะเราก็อ่านแต่จะใช้ถามพี่สาวแฟนว่าอันนี้มุสลิมเขาห้ามหรือเปล่า”(สมพร , 2546)

สรุป

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ที่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัดคือการที่สตรีมุสลิมที่มีบุตรมาแล้วแล้วนำบุตรมาเข้ามุสลิมด้วยนั้นในฐานะแม่ต้องสื่อสารทำความเข้าใจกับลูกว่าศาสนาอิสลามเป็นอย่างไรสิ่งใดห้ามสิ่งใดทำได้ซึ่งกระบวนการสื่อสารให้ความรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้บุตรและธิดาเป็นมุสลิมที่ดี ก็เป็นหน้าที่ของสตรีมุสลิม

ฐานะของการเป็นแม่ การเป็นแม่ของมุสลิมจำเป็นที่จะต้องสามารถสอนสิ่งต่างหรือถ่ายทอดความเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ และ รวมถึงปลูกฝังให้บุตรศรัทธาในอัลเลาะห์ รวมทั้งถ่ายทอดอัตลักษณ์มุสลิม สตรีมุสลิมจะต้องมีความศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักการของอัลเลาะห์ ดังที่ว่า “ อัลเลาะห์คือผู้สร้างทุกสิ่ง และพระองค์เป็นผู้ทรงพิทักษ์ทุกสิ่ง ” ซึ่งผู้วิจัยพบว่า บทบาทของการเป็นแม่นั้นสตรีมุสลิมส่วนใหญ่จะเลี้ยงลูกเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดขัดกับลูกเมื่อเธอปฏิบัติภารกิจทางศาสนา เช่นถ้าเธอละหมาดลูกก็จะเห็นและจดจำท่าทางพฤติกรรมของ

มารดา และเมื่อเธอแต่งกายอย่างมุสลิมลูกก็จะซึมซับความเป็นมุสลิมจากเธอ ดังนั้นการเป็นสตรีมุสลิมเธอจะต้องศึกษาและเรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างที่มุสลิมปฏิบัติ เพื่อเป็นผู้ถ่ายทอดความเป็นมุสลิมที่ดีให้แก่ลูกของเธอ จากสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้แยกประเภทของแม่ที่มีลูกเกิดจากสามีมุสลิม และแม่ที่มีลูกติดและนำลูกมาเข้าศาสนาอิสลาม

3. บทบาทสะโภา

การเป็นสะโภามุสลิมจำเป็นต้องศึกษาและเรียนรู้สิ่งต่างๆที่เป็นหน้าที่ที่สะโภาพึงควรกระทำต่อครอบครัวฝ่ายชาย เนื่องจากการเข้ามาเป็นสะโภามุสลิมนั้นจะต้องอาศัยอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชาย และครอบครัวมุสลิมจะเป็นครอบครัวขยาย มีญาติที่เกี่ยวข้องอาศัยอยู่หลายครอบครัว การที่มุสลิมมีครอบครัวใหญ่ก็จะทำให้สตรีมุสลิมสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆที่มุสลิมพึงกระทำและ ไม่ควรกระทำเป็นการเรียนรู้จากครอบครัวในด้านอัตลักษณ์ของมุสลิมและ จะทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของตนได้โดยง่ายซึ่งคงรักษาอัตลักษณ์ของมุสลิมไว้ได้อย่างมั่นคง แต่ถ้าสตรีมุสลิมไม่ได้อยู่กับครอบครัวของสามีแล้วนั้นก็อาจจะทำให้ไม่สามารถคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของมุสลิมได้อย่างสมบูรณ์เนื่องจากการไม่มีการจับตามองของคนในครอบครัวสามี การเปลี่ยนแปลงของสตรีมุสลิมแสดงออกให้เห็นทางด้านอัตลักษณ์ในฐานะของการเป็นสะโภาดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจา
2. การแสดงออกทางประเพณี
3. การแสดงออกผ่านอาหาร

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสตรีมุสลิมสามารถเปรียบเทียบได้จากการใส่บาตรในตอนเช้ามาเป็นการละหมาดตอนเช้า และถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงในด้านอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นมุสลิมของสตรีมุสลิมในด้านต่างๆได้ถูกเปลี่ยนไปแล้วนั้น แต่สตรีมุสลิมไม่ได้เปลี่ยนในเรื่องของรสนิยมเช่น การรับประทานอาหารยังคงนิยมไปรับประทานอาหารตามร้านที่ตนชอบ ไม่ได้ไปแสวงหารับประทานอาหารที่เป็นร้านอาหารมุสลิมเป็นต้น

1. การแสดงออกทางวาจา

การแสดงออกทางวาจานั้น มีทั้งการใช้สรรพนามเรียกชื่อ และการที่ครอบครัวฝ่ายสามีใช้วาจาคอยตักเตือนสตรีมุสลิมให้อยู่ภายใต้กรอบความเป็นมุสลิม

การใช้สรรพนามเรียกชื่อ

การนับญาติของคนในครอบครัวชาวมุสลิมนั้น เขาจะใช้ศัพท์ของชาวมุสลิมเพื่อเรียกขานกัน ดังที่พรทิพย์ เล่าให้ฟังว่า

“มาตอนแรกเขาก็จะสอนว่า พ่อให้เรียกว่า “ป้า” แม่เรียกว่า “มะ” และพี่ชายเรียก “บัง” การเรียกชื่อก็ต้องเปลี่ยนอย่างพ่อ – แม่ ให้เราเปลี่ยนเป็นป้า มะอย่างนี้พอเข้าใจ แต่การเรียกชื่อน้า อา สะใภ้ อย่างนี้เราต้องเรียนรู้จากเขาเพราะเรียกไม่เหมือนกับของเรา” (พรทิพย์, 2546)

นอกจากนี้การเข้ามาอยู่ในศาสนา ก็ยังกำหนดให้สตรีมุสลิมต้องเปลี่ยนชื่อเป็นมุสลิม แต่บางครั้งสตรีมุสลิมเองก็ไม่ได้ตอบสนองต่อชื่อใหม่ของตน

“อิสลามเขาจะไม่เรียกชื่อเดิมเรานะ เขาจะเรียกชื่อที่เป็นชื่อแรกของเรา ตอนแรกๆมาอยู่ มะเรียกชื่อแขก เราไม่ขานรับหรอกนะคะ เพราะมันไม่คุ้นไง” (พรทิพย์, 2546)

การตัดเตี๊ยน

ครอบครัวฝ่ายสามีนั้น ให้ความสำคัญต่อการแต่งกายของสตรีมุสลิม เมื่อได้เข้าไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของสามี เนื่องจากการแต่งกายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นรับทราบและเป็นการทำให้คนในครอบครัวของสามียอมรับว่าเป็นคนกลุ่มเดียวกับตนแล้ว นั่นคือทำให้ผู้อื่นรับรู้ว่าตนเป็นมุสลิม เช่นที่ไซแสง และมารินี่ เล่าสู่กันฟังว่า

“เมื่อมาเป็นสะใภ้ชีวิตก็เปลี่ยนแปลงเหมือนกันเพราะครอบครัวของแฟนเป็นครูสอนศาสนาเขาก็จะสอนพื้นฐาน ตอนที่มาครั้งแรกจะไม่ทราบอะไรเลย แต่งตัวก็ต้องแต่งเหมือนเขาเห็นที่ น้องเขาใส่ผ้าถุงก็เอามาใส่บ้างก็ทำให้เหมือนๆ กันให้กลมกลืนกัน” (ไซแสง, 2546)

“ป้ากับมะ จะบอกให้แต่งตัวให้มีคชิตเวลาไปสุเหร่า หรือออกนอกบ้าน แต่ออกนอกบ้าน ไม่ได้คลุมผม แต่ไปสุเหร่าต้องคลุมเพราะคนอื่นเขากลุมกัน” (มารินี่, 2545)

2. การแสดงออกผ่านประเพณี

ชาวมุสลิมมีประเพณีที่แสดงออกถึงความเป็นญาติกัน ตามเทศกาลต่างๆ ได้แก่ เทศกาลออกบวช เทศกาลถือศีลอด และเทศกาลอื่นๆ

ประเพณีการบริจาคชะกาต

การบริจาคชะกาต หมายถึง การให้ทานตามที่มีทรัพย์สินในรอบปี สตรีมุสลิมได้รับวัฒนธรรมการบริจาคชะกาตจากการเข้าร่วมประเพณีทางศาสนาในวันออกบวช และถือเป็นการใช้เงินเพื่อสื่อสารถึงความสัมพันธ์อันที่ญาติพี่น้องกัน ดังที่นุชดาเล่าให้ฟังว่า

“ ก่อนที่จะแต่งก็เห็นหลานๆ ได้เงินจากที่ป้า นำอาหารของแฟน คือ เขาจะแจกเงินลูกหลาน ก่อนที่จะออกบวชและก่อนการละหมาด ก็จะมีลูกหลานมารวมกันในวันออกบวชที่บ้านกันเยอะ ส่วนใหญ่ก็จะแจกเด็กเล็กคนละ 20 บาท ถ้าเป็นแต่ถ้าโตก็เป็นหลัก 100 บาท ที่นี้เรามาเป็นสะใภ้ปีแรกก็ต้องให้หลานๆ บ้าง พอเรามีลูกลูกเราก็ได้คืน” (นุชดา, 2546)

เทศกาลถือศีลอด

สตรีมุฮัลลัฟได้แสดงออกทางด้านอัตลักษณ์ของมุสลิมผ่านการปฏิบัติทางศาสนกิจ เช่นการละหมาด, การถือศีลอดในเดือนรอมฎอนการแสดงอัตลักษณ์อย่างเคร่งครัดเกิดจากการที่มีผู้เฝ้ามองพฤติกรรมอยู่นั่นก็คือสมาชิกในครอบครัวของสามี เช่นกรณีของ ไชแสง

“เมื่อเราเป็นพุทธเราก็ใส่จะบาตร ตอนเช้า หรือ วันเกิด แต่ไม่ต้องละหมาด ถ้าเป็นเดือนบวชตื่นมาต้องกินข้าวแต่เช้าเลยก็จะปรับตัวแบบนี้ ครั้งแรกๆ บวชครบเลยแล้วก็ไม่ขาด ระยะเวลาเราก็แยกบ้านออกไปปลูกเองมะเขายกที่ให้ เราก็เริ่มเกรงก็ไม่ค่อยได้ทำ เมื่อก่อนอยู่เป็นครอบครัวใหญ่จะทำได้เวลาเขาแก่บวชคือ มันจะเป็นเวลาที่มุสลิมทานอาหารได้ เราต้องคอยฟังว่าเวลาไหนทานได้ทางสุเหร่าเขาจะประกาศให้รู้ทุกวัน ก็จะมาแก่รวมกันเราก็ทำได้ แต่พอตอนหลังแยกออกมาอยู่เองเราออกไปทำงานข้างนอก ก็เหนื่อยก็จะมีหลุดบ้างเพราะบางทีไปกับเพื่อนๆ (ไชแสง, 2546)

นุซดา กล่าวว่า “แต่งงานได้หนึ่งเดือนที่ก็ต้องถือศีลอด ตอนแรกก็คิดว่าเราจะทำไม่ได้ แต่ก็อาศัยว่าตอนเย็นทานให้มาก แล้วก็ตื่นมาทานอาหารตอนเช้ามีตเพราะที่ท้องขายของตอนเช้ามีคอยู่แล้วยังไงก็ต้องตื่นมาก็ทานตอนนั้นให้มาก คือทานตุนไว้เยอะๆ เพราะหลังจากพระอาทิตย์ขึ้นแล้วทานไม่ได้น้ำก็ทานไม่ได้ กลืนน้ำลายก็ไม่ได้ ปีแรกก็พยายามทำให้ได้น้ำหนักลดกันช่วงนั้นก็ปีแรกทำได้ปีต่อไปก็ไม่มีปัญหาอะไร คือ เราพยายามทำให้ได้จะได้ดีกับครอบครัวเราด้วย ทำอะไรก็จะได้เจริญรุ่งเรือง ” (นุซดา, 2546)

3. การแสดงออกผ่านอาหาร

อาหารเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเป็นมุสลิมได้เป็นอย่างดี คือมุสลิมจะไม่กินหมู และต้องกินอาหารที่มีสัญลักษณ์ฮาลาลกำกับ การเป็นสะกั่มุสลิมนั้น สตรีมุฮัลลัฟจึงพยายามเลี่ยงการบริโภคที่ขัดต่อหลักศาสนา เช่นที่อัจฉราภกล่าวไว้ว่า

“ตอนเข้ามาอยู่ที่บ้านแฟนเนี่ยบอกตามตรงนะว่า อดหมูได้เพราะไม่ค่อยได้ออกไปไหนเพราะต้องเลี้ยงลูก กับหลานก็อยู่แต่ที่ท่าอิฐ ก็ถ้าออกไปข้างนอกที่ก็จะทานแต่ร้านของมุสลิม เพราะส่วนใหญ่ก็จะไปใกล้ๆแค่ปากเกร็ดร้านของมุสลิมมันเยอะไงคะ ญาติแฟนเขาก็จะสอนว่าอย่าไปกินหมูนะเราเป็นมุสลิมแล้วถ้ากินมันผิดอัลเลาะห์จะลงโทษเมื่อเราตาย พี่ฟังเขาพูดแล้วมันก็กลัวนะคะแต่ก็อดได้ไม่ยาก” (อัจฉรา, 2545)

การเคร่งกับความเป็นมุสลิม ทำให้เป็นภาระต่อสตรีมุฮัลลัฟด้วย ในกรณีที่เดินทางท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะดังที่ นุซดาเล่าให้ฟังว่า

“แฟนติดญาติ มากเวลาไปไหนเขาก็จะชอบไปเที่ยวกับญาติพี่น้องเขา ถ้าไปก็ต้องเอาอุปกรณ์ทำครัวไปด้วยต้องทำอาหารทานเองทั้ง 3 มื้อ เพราะมุสลิมเขาจะไม่ซื้ออาหารของร้านคนไทย ถ้าเราไปต่างจังหวัด จะหาร้านมุสลิมยาก ก็ต้องเตรียมทั้งของแห้งของสดไป ชนกันไปเต็มรถมีแต่ของกินเพราะไปกันทีก็หลายครอบครัวต้องเตรียมไปเยอะ หม้อหุงข้าวยังต้องขนไปเลยเหมือนย้ายครัวไปเลยไปไหนกันแต่ครั้ง พี่เหนื่อยทุกที แต่เราก็เข้าใจว่ามุสลิมเขาต้องระวังเรื่องอาหาร”(นุชดา, 2547)

อย่างไรก็ตาม สตรีมุสลิมบางคนหาได้เคร่งครัดเรื่องเกี่ยวกับการบริโภคอาหารในบ้านของมุสลิม หรือ การซื้อของกินที่ไม่มีสัญลักษณ์ฮาลาลแต่ก็ต้องทำแบบหลบๆ ซ่อนๆ โดยไม่ให้ญาติฝ่ายสามีซึ่งเป็นมุสลิมเห็น

ไชนแสง เล่าว่า “ บางทีไปร้านอาหารที่ไม่ใช่ร้านของมุสลิมก็ทานได้แต่ไม่ทานหมู ถ้าไปซื้อของกับน้องสาวแฟน พี่อยากซื้อของที่ไม่มีฮาลาล พี่ก็จะซื้อแล้วแอบรีบเอาขึ้นรถเลย ไม่อยากให้เห็น แต่ถ้าเขาเห็น เขาก็ไม่ว่าอะไรแต่เราไม่อยากให้เห็น” (ไชนแสง, 2546)

สรุป

การเปลี่ยนแปลงด้านอัตลักษณ์แสดงให้เห็นว่าบทบาทของการสื่อสารในระดับครอบครัวของสามี ในฐานะของการเป็นสะพานนั้นมีการสื่อสารให้สตรีมุสลิมทราบถึงการปฏิบัติแบบอิสลามโดยมุ่งหวังที่จะให้สตรีมุสลิมปฏิบัติตามและการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นโดยเห็นได้จาก การแต่งกายที่สตรีมุสลิมเปลี่ยนจากการนุ่งกางเกงมานุ่งผ้าถุง เพื่อจะได้ไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองแตกต่างจากคนอื่น ๆ การแสดงออกทางด้านการเลือกบริโภคอาหารจากการที่ได้เรียนรู้จากครอบครัวของฝ่ายชาย และสตรีมุสลิมได้ปฏิบัติตาม เพื่อให้ครอบครัวยอมรับว่าสามารถปฏิบัติตามหลักศาสนาได้โดยการถือศีลอดได้ครบ การแสดงออกในเรื่องของการให้ทานเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญทางศาสนาอิสลาม เป็นการบริจาคทรัพย์ให้แก่คนยากจน แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่จะให้เงินลูกหลานแทนการบริจาคให้คนยากจน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วชาวมุสลิมจะนำอาหารไปบริจาคในวันออกบวชที่มีสยิดแก่คนยากจน ซึ่งคล้ายกับโรงงานของวัฒนธรรมจีน และการบริจาคชะกาตของมุสลิมในปัจจุบันก็คล้ายกับวัฒนธรรมของจีนในวันตรุษจีน

สตรีมุสลิมได้รับวัฒนธรรมด้านการฟังเพลงศาสนาโดยสตรีมุสลิมจะต้องเปลี่ยนจากแต่ก่อนอาจจะเคยได้ฟังเพลงแหล่งตามงานบวช แต่ต้องมาฟังเพลงศาสนาอิสลามแทน แต่เมื่อสตรีมุสลิมออกไปนอกชุมชนแล้วนั้นทำให้สตรีมุสลิมมีอิสระและต้องไปอยู่ร่วมกับบุคคล

อื่นๆ และวัฒนธรรมเดิมจึงทำให้การเปลี่ยนอัตลักษณ์มีอุปสรรค ไม่ได้เกิดการระงับในด้านอัตลักษณ์ ไม่เหมือนกับการที่อยู่ภายในชุมชนและครอบครัวที่มีคนเฝ้าดูอยู่

4. บทบาทลูก (ครอบครัวฝ่ายพ่อแม่ของตนเอง)

คนไทยมักได้รับการอบรมเลี้ยงดูว่า ลูกที่ดีจะต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่ของตนเองและครอบครัวของตนเองด้วยความกตัญญู แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางศาสนา และอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมนั้น ทำให้สตรีมุสลิมจะต้องบริหารอัตลักษณ์ของตนทั้งในหน้าที่ลูก และความเป็นมุสลิมให้มีความสมดุล โดยเริ่มจากก่อนหน้าการแต่งงานที่จะต้องเปลี่ยนศาสนา ไปจนถึงระยะหลังแต่งงานแล้วที่อาจจะทำให้สตรีมุสลิมดูเหมือนจะเหินห่างจากพ่อแม่พี่น้องของตนเองไป

ก่อนแต่งงาน

ก่อนแต่งงาน สตรีมุสลิมจะต้องอธิบายให้พ่อแม่ของตนเข้าใจถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนศาสนาหลังจากแต่งงาน เนื่องจากพ่อแม่จะต้องทำพิธียกลูกสาวให้กับอัลเลาะห์ ซึ่งส่วนมากก็จะได้รับคำยินยอมจากพ่อแม่ของตน ดังที่ อุทุมพร พรทิพย์ และปราณี ได้เล่าประสบการณ์ของพวกเขาให้ฟังว่า

อุทุมพรเล่าว่า “ ตอนแรกที่จะเปลี่ยนศาสนาเราก็ไปขอพ่อ ถามพ่อว่า พ่อจะว่าอะไรหรือเปล่า พ่อบอกไม่ว่าหรอก เพราะพี่ชาย กับน้าสาวมาเข้าอิสลามเขาก็ไม่ได้ทำความเดือดร้อนอะไรพ่อก็ตามใจเรา” (อุทุมพร, 2546)

พรทิพย์ได้ถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้สึกให้ฟังว่า “ตอนที่พี่บอกพ่อแม่ว่าจะเข้ามุสลิมพ่อแม่ก็รู้สึกงัวถ้าลูกต้องมาลำบากแม่ก็จะไม่ยอม เพราะต้องเปลี่ยนศาสนา แล้วศาสนาเขาข้อห้ามเยอะมากแล้ว เราต้องมาอยู่ที่ทำอิฐมันก็ไกลจากบ้านเราอีกอย่างสมัยก่อนรถก็ยังเข้าไม่ถึง แต่เราก็ต้องแสดงว่าเราอยู่ด้วยกันได้มีอาชีพไม่ได้ลำบากอย่างที่เขาคิด เราเข้ากับครอบครัวเขาได้ แต่ตอนนี้ก็พ่อแม่เข้าใจแล้ว เพราะเรารักกัน เราก็อยู่กันมาจนมีลูกก็ไม่มีปัญหาอะไรตอนนี้พ่อแม่ก็เลยยอมรับ” (พรทิพย์, 2546)

ปราณีเล่าให้ฟังว่า “ เราตัดสินใจบอกพ่อว่าเราจะเปลี่ยนศาสนาแล้วพ่อคิดอย่างไร คือดั้งเดิมเป็นลูกสาวคนเดียว พ่อบอกว่าเราโตแล้วทำงานแล้วไม่ได้ขอเงินเขาใช้ ไม่เคยทำเรื่องเดือดร้อน เพราะฉะนั้น ชีวิตเราคงตัดสินใจเลือกเอง ถ้าเราตัดสินใจแบบนี้ ก็คงคิดแล้วว่าเราคงเลือกแล้ว พ่อบอกว่าทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีทั้งนั้น ถ้าคนมันจะเลวไม่ได้เป็นเพราะศาสนาหรอก (ปราณี, 2546)

แต่ก็ยังมีพ่อแม่บางคนที่ไม่ค่อยจะเปิดรับว่าที่ลูกเขยมุสลิมสักเท่าใดนัก ดังที่ไซแสงเล่าให้ฟังคร่าวๆ ว่า

“ตอนแรกพ่อแม่ทราบว่าคุณมุสลิมนะก็เอาพระมาใส่ เอาสายสิญจน์มาผูก อย่าไปลูกเดียวโดนของแขกของแขกมันแรง อะไรที่มันศักดิ์สิทธิ์ พ่อทาบบ้านแฟนรู้ว่าคบกันทางเขาก็กลัวจะโดนของเราเพราะว่าหลงกันเหลือเกิน (ไซแสง, 2546)

หลังการแต่งงาน

ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น มีข้อจำกัดด้านอาหาร ที่ไม่กินหมู และไม่กินเหล้า เป็นต้น สตรีมุสลิมจึงต้องอธิบายถึงเหตุผลให้ครอบครัวของตนทราบ และสาเหตุที่ตนจะต้องปฏิบัติสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจผิด

ไซแสงเล่าว่า “พอตัดสินใจแต่งงานกันก็ยังไม่ยอมรับ นานมากจนมีลูกแล้วถึงกลับไปพอเห็นหลานก็ใจอ่อน เราก็จะบอกว่าอิสลามเขาห้ามอะไรบ้าง เวลาคุณตา คุณยายเอาไปเลี้ยงก็จะไม่ให้หลานทานหมู จะไม่ให้หลานโดนหมา ” (ไซแสง, 2546)

พรศรีเล่าไว้ว่า “เวลากลับบ้านก็อธิบายแต่เราไม่ค่อยเข้าใจ พ่อแม่เข้าใจแค่เราไม่กินหมู กลับบ้านไปเราก็ไม่ได้ละหมาดให้เขาเห็น เพราะไปแค่วันเดียว ” (พรศรี, 2546)

นอกจากนี้ โดยปกติสตรีมุสลิมไม่อาจเข้าร่วมงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น งานศพ วันสงกรานต์ ร่วมกับพี่น้องคนอื่นๆ ได้ อาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจและเกิดปัญหาครอบครัวเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในฐานะลูกจึงจำเป็นต้องอธิบายให้ครอบครัวของตน และพ่อแม่เข้าใจถึงหลักการปฏิบัติของมุสลิมอย่างละเอียด เช่นที่นุชดาบอกกับคุณแม่ของเธอ

“ ก็มีอธิบายว่าถ้าหนูเข้าแล้วหนูจะมางานบุญหรืองานศพไม่ได้นะ แม่ก็บอกว่าไม่เป็นไร ถ้าที่ทำงานไม่ได้ แม่ก็จะทำให้แทน เป็นแม่ลูกกันทำให้ลูกแทนกันได้ อย่างเรื่องงานศพ ก็มีแบบพี่น้องก็ว่าถ้าแม่ตายแกมาเผาเขาไม่ได้นะ เราก็บอกว่าจะมาได้แต่ไม่ได้เข้าไปทำพิธีแค่นั้น เราก็อธิบายให้เขาเข้าใจ ” (นุชดา, 2546)

สตรีมุสลิมบางท่านใช้วิธีหลีกเลี่ยงการเดินทางไปเยี่ยมเยียนตามเทศกาล ดังที่

นุชดาเล่าว่า “อย่างวันสงกรานต์ที่บ้านเราก็จะถือเป็นวันรวมญาติพี่น้องที่ไปมีครอบครัวอยู่ต่างจังหวัดก็จะมาหาแม่ แล้วก็มีกินเลี้ยงสังสรรค์กันมีกินเหล้ากัน วันสงกรานต์เราก็จะไม่ไปถ้าจะไปก็จะไปก่อนสักอาทิตย์หรือสองอาทิตย์ล่วงหน้าเพราะไม่อยากไปเราก็ไปร่วมงานกับเขาไม่ได้เหมือนแต่ก่อนแล้วถ้าไปแฟนก็อึดอัดด้วย ก็จะอ้างกับแม่ว่าปิดร้านไม่ได้ลูกค้าไม่หยุดหรือไม่ก็ต้องอ้างว่าญาติของแฟนที่บ้านพักให้แล้วต้องไปเที่ยวกับญาติแฟนก็เลยมาหาแม่ก่อน” (นุชดา, 2546)

อย่างไรก็ดี สตรีมุสลิมหลายคนก็ยังคงหาช่องว่าง เพื่อหาโอกาสเข้าร่วมเทศกาลของคนไทยพุทธบ้างตามสมควร โดยใช้เหตุผลต่างๆ มาเป็นข้ออ้าง ไม่ว่าจะเป็นเพราะ “วันหยุดยาว” “ลูกหยุด” หรือ “ไปขอพร” เป็นต้น

อุทุมพรกล่าวว่า “ส่วนใหญ่เราก็จะกลับไปบ้านตอนช่วงสงกรานต์ เพราะจะเป็นช่วงวันหยุด เรากับลูกจะหยุด เราก็ไปเยี่ยม ไม่ได้ไปเล่นเพราะเขาห้าม เราต้องไปหาญาติพี่น้อง เพราะเป็นวันที่ญาติพี่น้องต้องมารวมกัน ปีละหน (อุทุมพร, 2546)

ปราณี เล่าให้ฟังว่า “เมื่อแต่งงานแล้วก็กลับไปหาพ่อที่สมุทรสาครช่วงสงกรานต์แต่ที่กลับนี้ไม่ใช่เป็นเพราะเทศกาลสงกรานต์นะ แต่ที่กลับเพราะว่าเป็นวันหยุดยาว และ ก็เราได้หยุดอย่างปีใหม่เราได้หยุดเราก็กลับซึ่งเราทำงานราชการมันก็เต็มที่อยู่แล้ว คือถ้าหยุดก็กลับแต่ไม่ได้ไปสรงน้ำพระ ” (ปราณี, 2546)

ไชแสงเล่าจากประสบการณ์ช่วงเทศกาลว่า “เวลามีเทศกาลก็พาลูกไปหาคุณตา คุณยาย แต่จริงๆ แล้วเขาห้ามไปนะ แต่พี่ก็ไปเห็นเขาไปเราก็ไปบ้างขอพรคุณตาคุณยาย ปีใหม่ก็ไป ตู๋จีนก็ไปคือว่าวันสงกรานต์ปีใหม่ก็คือญาติจะมารวมกัน วันแม่เราก็ไปหาแม่ สงกรานต์ที่ยังเอาลูกไปเล่นที่ถนนข้าวสารเลย” (ไชแสง, 2546)

สรุป

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์มุสลิมโดยแสดงออกให้เห็นในฐานะการเป็นลูกกับบทบาทการสื่อสาร

1. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยแสดงให้ พ่อแม่ พี่น้อง ของตนเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ในลักษณะของการแสดงออกในด้านการรับประทานอาหารโดยสตรีมุสลิมไม่บริโภคเนื้อหมู และไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการไม่ร่วมกิจกรรมกับครอบครัว เช่น ไม่ไปไหว้พระหรือสรงน้ำพระ เป็นต้น

2. สตรีมุสลิมได้ซ่อนเร้นอัตลักษณ์มุสลิมในด้านของการไปเยี่ยมพ่อแม่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ปีใหม่ โดยสตรีมุสลิมอ้างว่าเป็นวันหยุดยาวจึงกลับไปเยี่ยมพ่อแม่ ไม่ได้กลับเพราะเป็นช่วงเทศกาล ซึ่งสื่อให้เห็นได้ว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวพุทธยังคงอยู่แต่สตรีมุสลิมได้ซ่อนเร้นเก็บเอาไว้

3. สตรีมุสลิมเลือกที่จะแสดงออกให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เช่น การบอกกล่าวกับพ่อแม่ว่ามุสลิมมีข้อห้ามอะไรบ้าง เพื่อให้ครอบครัวของตนเองรับรู้ว่าคุณลักษณะที่ตนต้องเปลี่ยนไปเนื่องจากเป็นข้อห้ามของศาสนา

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ในฐานะของการเป็นลูกนั้น ได้แสดงถึงความขัดแย้งตั้งแต่
 ขึ้นก่อนแต่งงาน คือการขอเปลี่ยนศาสนาและเมื่อทางพ่อแม่ของสตรีมุสลิมทราบว่าต้อง
 เปลี่ยนศาสนาก็รู้สึกว่าคุณจะต้องมาลำบากและไม่อยากที่จะให้คุณเปลี่ยนศาสนาซึ่งปัญหาต่างๆ
 จึงเกิดขึ้นกับสตรีมุสลิมซึ่งบางคนก็แก้ไขปัญหาโดยการอยู่ด้วยกันก่อนเมื่อมีบุตรแล้วจึงมาหาพ่อ
 แม่ แต่สตรีมุสลิมบางท่านก็ได้ไปทำความเข้าใจกับพ่อแม่โดยใช้การสื่อสารพูดคุยกับพ่อแม่ว่า
 มุสลิมเป็นอย่างไร และอธิบายว่าอัตลักษณ์ที่เราจะต้องเปลี่ยนไปเป็นอย่างไรเช่น อธิบายถึงการ
 แต่งกายที่รัดกุม การรับประทานอาหารที่ไม่สามารถบริโภคเนื้อหมูได้ เป็นต้น

ผลสรุป

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิม สามารถแสดงออกให้เห็นในระดับ
 ครอบครัวกับบทบาทของการสื่อสารในฐานะของการเป็นภรรยา ในฐานะของสะใภ้ ในฐานะของแม่
 ในฐานะของการเป็นลูก การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์แสดงออกในบทบาทต่างๆ ในสถานะที่แตกต่าง
 กัน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดจากการเรียนรู้จาก สามี คนรอบข้าง ครอบครัว สังคม การ
 ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทั้งกลุ่มมุสลิมและเมื่อกลับไปสู่ครอบครัวเดิมของตน สตรีมุสลิมจำเป็น
 จะต้องสื่อสารอธิบายทำความเข้าใจให้กับครอบครัวของตนเข้าใจถึงอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงของ
 ตน การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิมมีผลต่อการใช้ชีวิตในสังคมที่สตรีมุสลิม
 จะต้องเข้าไปอยู่ร่วมกับคนกลุ่มใหม่และสังคมแบบเดิม

ทั้งนี้การแสดงออกของสตรีมุสลิมจึงต้องกระทำอย่างรอบคอบเนื่องจากสตรีมุสลิม
 มีหลายบทบาทที่จะต้องแสดงออกในด้านอัตลักษณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะต้องเปลี่ยนเช่น การแต่ง
 กายที่เปลี่ยนจากการนุ่งกางเกงมาเป็นนุ่งผ้าถุงแต่งกายให้รัดกุม โปกศรีชะ การใช้ภาษาต้อง
 เรียนรู้สิ่งที่มุสลิมเรียก ทั้งต้องต่อสู้กับการที่คนในครอบครัวคอยสังเกตเฝ้ามองว่าจะทำอะไรที่ผิด
 ไปจากมุสลิมปฏิบัติ และจะต้องเป็นแม่ที่ดีที่คอยสอนและแนะนำให้คุณทำตามสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา
 โดยอบรมให้ลูกรักศาสนาและการสอนลูกโดยจะชี้มแทรกหลักศาสนาว่าถ้าทำไม่ดีหรือถ้าลูกคือ
 และไม่ทำตาม ลูกจะถูกอัลเลาะห์ลงโทษอะไรบ้าง

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์มุสลิม ได้ใช้บทบาทการสื่อสารในลักษณะเป็นการบอก
 กล่าว การจูงใจ การเจรจา เพื่อสื่อสารให้ได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงของสตรี
 มุสลิม

1. การบอกกล่าว สตรีมุสลิมได้รับการบอกกล่าวจากสามีและญาติทางสามี ในการ
 เป็นมุสลิม จุดประสงค์เพื่อให้สตรีมุสลิมได้รับการเรียนรู้และปฏิบัติตาม

2.การจูงใจ สตรีมุสลิมได้รับการจูงใจให้เกิดความศรัทธาในอัลเลาะห์ เนื่องจากว่า สตรีมุสลิมได้รับการเรียนรู้ว่า ทำสิ่งใดให้นึกถึงอัลเลาะห์ซึ่งเป็น การปลุกฝังทำให้สตรีมุสลิมระลึกถึงอัลเลาะห์อยู่ตลอดเวลาทุกอย่างก้าว และ แม้แต่ถ้าได้สิ่งใดมาให้คิดว่าอัลเลาะห์ประทานมาให้ ดังนั้นความศรัทธาจึงเกิดขึ้นในระดับขั้นของการสื่อสารแบบจูงใจให้ศรัทธาในศาสนา

3.การเจรจา สตรีมุสลิมได้ใช้การสื่อสารแบบเจรจาให้ฝ่ายครอบครัวของตนทราบถึงการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เดิมของตนซึ่งเป็นการสื่อสารระดับบุคคล ที่สื่อสารกันในฐานะของการเป็นภรรยา,ฐานะของการเป็นสะใภ้,ฐานะของการเป็นแม่,ฐานะของการเป็นลูก ซึ่งสตรีมุสลิมได้ใช้บทบาทที่แสดงออกในฐานะของการเป็นภรรยาในการแสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ได้เด่นชัดที่สุด เนื่องจากสตรีมุสลิมจะต้องรักษารหัสอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นฐานในการแสดงออกในฐานะบทบาทด้านอื่นๆ

ปัญหานำวิจัยที่ 3: สถาบันครอบครัว และ ชุมชน มีบทบาทของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมเช่นไร

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมใหม่นั้น แทบเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง การใช้วิถีชีวิตประจำวันอย่างหน้ามือเป็นหลังมือเลยก็ว่าได้เนื่องจากว่าการใช้ชีวิตแบบมุสลิมนั้นมีกฎ และ ระเบียบที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดรวมถึงสภาพของชุมชนมุสลิมที่เป็นวัฒนธรรมใหม่สำหรับ สตรีมุสลิมก็มีความแตกต่างจากชุมชนเดิมที่สตรีมุสลิมเคยอาศัยอยู่ความรู้สึกต่อชุมชน เมื่อแรกพบกับเมื่อมาสัมผัสอย่างแท้จริงแล้วก็มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ตามคำบอกเล่าของสตรีมุสลิม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงต่างๆจึงจะต้องเปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไป การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์จะต้องอาศัยหลักการสังเกต และใช้บทบาทการสื่อสารทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แต่สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สตรีมุสลิมเข้าใจถึงอัตลักษณ์ของมุสลิมก็คือ การบอกเล่าของสามีและครอบครัวของสามีที่จะเป็นผู้คอยขัดเกลา และบอกเล่าความเป็นมุสลิมเพื่อที่จะให้สตรีมุสลิมได้ซึมซับความเป็นมุสลิม

จากการสัมภาษณ์พบว่า เมื่อสตรีมุสลิมเข้ามาในชุมชนครั้งแรกก็ได้รับรู้ถึงความรู้สึกต่างๆ ซึ่งบางคนได้รับทั้งการยอมรับจากครอบครัวและบางคนถูกปฏิเสธเนื่องจากเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่สตรีมุสลิมจะต้องเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้ครอบครัวและสังคมมุสลิมยอมรับจากการสื่อสารทางวัฒนธรรม และ อวัจนภาษา

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมที่แสดงออกผ่านการสื่อสาร

1. วัจนภาษา

- 1.1 คำพูด
- 1.2 คำอุทาน
- 1.3 การตั้งชื่อ
- 1.4 ไวยากรณ์

2. อวัจนภาษา

- 2.1 การแต่งกาย
- 2.2 ทักทาย
- 2.3 อาหาร

1. วัจนภาษา

เราสามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารของสตรีมุสลิมผ่าน คำพูด, คำอุทาน, การตั้งชื่อ, ไวยากรณ์

1.1 คำพูด

คำพูดของสตรีมุสลิมใช้ภาษาไทยปนภาษาอาหรับบ้างเป็นบางคำ เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางภาษาจากครอบครัว สังคมและชุมชนที่นิยมพูดกัน และภาษาอาหรับ ยังมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวมุสลิม ซึ่งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมภาษาที่แสดงให้เห็นได้อย่างเด่นชัดโดยการใช้คำเรียก แสดงฐานะเพื่อลำดับญาติ ผู้วิจัยได้สังเกตว่าการใช้คำพูดของสตรีมุสลิมหลายๆ ท่านนั้นได้มีการใช้สำเนียงของคำพูด ซึ่งคล้ายกับคนท้องถิ่นที่เป็นคนทำอิฐดั้งเดิมที่ผู้วิจัยได้ไปสัมผัสและได้รับฟังมา เช่น การออกเสียงคำว่ามัสยิด, สลาม คนไทยทั่วไปจะออกเสียงว่า มัด-สะ-ยิด, สะ-ลาม แต่สตรีมุสลิมจะออกเสียงว่า มัด-สะ-หยิด, สะ-หลาม เป็นต้น

ดังที่สมพรกล่าวว่า “แต่ก่อนลูกเรียกเราว่าแม่ แต่ตอนนี้ก็ต้องเปลี่ยนเป็นเรียกมะแทนอย่างเรามาเราก็เห็นเขาเรียก” แม่ะ” ก็ถามเขาว่าแปลว่าอะไร เขาก็บอกว่า แม่ที่มีอายุมากหรือป้าที่แก่แล้ว (สมพร, 2546)

1.2 คำอุทาน

การอุทานเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า สตรีมุฮัลล์ฟได้รับวัฒนธรรมทางภาษาอย่างเห็นได้ชัดการอุทานร้องเรียก “อัลเลาะห์” เมื่อขอหล่นหรือตกใจเป็นการแสดงอัตลักษณ์ของความ เป็นมุสลิมให้ผู้ที่ได้ฟังรับทราบว่าเป็นมุสลิม จากการที่สตรีมุฮัลล์ฟได้รับหรือได้ฟังมุสลิมอุทาน กันอย่างสม่ำเสมอทำให้การแสดงออกในด้านอัตลักษณ์แสดงออกมาตามประสบการณ์ที่ได้รับ

นันทิดาเล่าว่า “ เวลาขอหล่นอะไรอย่างนี้ เราก็ต้องเรียก อัลเลาะห์ตลอดซึ่งมันติดไป เองนะไม่ได้ฝึก แต่ก่อนเรามาอยู่กับนางสาว ยังไม่ได้เข้าอิสลามนะ ยังติดเลย พอได้ยินทุกวันก็เลย พุด ตามเขาเลยนะ” (นันทิดา, 2546)

พรศรีเล่าจากพฤติกรรมของตนเองว่า “เวลาออกไปข้างนอก บางคนรู้ว่าเราเป็นมุสลิม จากการที่เราอุทาน อย่าง เวลาขอหล่น หรือ เราตกใจ เราก็อุทานว่า “อัลเลาะห์” แบบนี้ คนอื่น ฟังเขาก็จะถามเป็นแขกหรือ” (พรศรี, 2546)

1.3 การตั้งชื่อ

จากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่าสตรีมุฮัลล์ฟทุกท่านได้มีการตั้งชื่อใหม่เพื่อ เป็นชื่อเรียกตามศาสนาอิสลาม โดยเมื่อฝ่ายหญิงตกลงที่จะแต่งงานกับชายมุสลิม สตรีมุฮัลล์ฟ จะต้องเข้าพิธีกาลีมาอะ ซึ่งเป็นพิธีที่จะเปลี่ยนชื่อให้เป็นมุสลิม การเปลี่ยนนี้มุสลิมถือว่าเป็นชื่อที่ สมบูรณ์ที่สุดในบรรดาชื่อที่มีอยู่ การเลือกชื่อทางศาสนาก็จะเลือกตามลักษณะของเพศ โดยดู ความเหมาะสมอื่นๆประกอบด้วยเช่น คุราศิวัน เดือน ปีเกิด โดยส่วนมากมุสลิมจะนิยมเลือกใช้ ชื่อของบุรุษและสตรีมุสลิม ซึ่งในกรณีที่เป็นเพศ หญิง ก็จะใช้ความหมายที่แสดงถึงความเป็น เพศหญิง โดยจะเป็นชื่อของสตรีมุสลิมที่มีชื่อเสียง และมีบทบาทที่ดีในประวัติศาสตร์ หรืออาจจะ มีความเกี่ยวข้องในฐานะญาติ และภรรยาของเราะสูลมุฮัมมัด (ศอลฯ)

นุชดาเล่าว่า “เราใช้ชื่อเดิมเป็นภาษาไทยในทางกฎหมายเท่านั้น ในสำเนาทะเบียน บ้าน ในบัตรประชาชน ก็ยังคงใช้ชื่อเดิมแต่ชื่อมุสลิมก็จะใช้ในพิธีการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม และใช้เรียกในบ้านแฟนและในชุมชนเท่านั้น เรากับไปที่บ้านเราก็ใช้ชื่อเดิมค่ะ” (นุชดา, 2546)

1.4 ไวยากรณ์

การใช้ไวยากรณ์ของสตรีมุฮัลล์ฟมีการใช้รูปของประโยคที่มีการพูดสลับกันของคำ ต่างๆ เช่น ถ้าเราเป็นคนไทยเราจะพูดประโยคนี้ว่า “ฉันกินส้มไม่ไหว” แต่สตรีมุฮัลล์ฟจะพูดว่า “ฉันไม่ไหวจะกินส้ม” อย่างนี้เป็นต้น

สตรีมุฮัลล์ฟได้เลียนแบบพฤติกรรมการสื่อสารด้วยคำพูดโดยใช้ไวยากรณ์เป็น เครื่องมือในการสร้างรูปประโยคตามสิ่งที่ได้รับรู้มาจากการรับฟังการสนทนา

นุชดาเล่าว่า “แต่ก่อนนี่ที่ก็ฟังว่าแฟนทำไมพูดประโยคกลับกับกลับกันมา ตอนเป็นแฟนกันยังเคยเล่าให้น้องฟังเลยว่าแฟนพูดสลับกัน แต่มาเดี๋ยวนี้ที่ก็พูดตามเขาไปเลยเพราะมาอยู่ที่นี้ทุกคนพูดแบบนี้หมดอย่างแต่ก่อนถ้าจะพูดว่า “หันเนื้อไม่ไหว ” แต่เดี๋ยวนี้ที่พูดว่า “ไม่ไหวจะหัน”แต่ก่อนถ้าเราจะเรียกถ้าเราจะเรียกใครเราก็เรียกพี่หรือคุณ แต่พอมาอยู่ที่นี้ ถ้าจะเรียกพี่ก็ต้องเรียกนึซึ่งแปลว่าพี่ อย่าง เวอะ ก็แปลว่าป้าหรือลุงที่เป็นลูกคนโต หรือ จี ก็แปลว่าป้าหรือลุง การพูดของเราที่ต้องใช้ภาษาของเขามสกับภาษาไทยซึ่งเราก็ต้องคอยฟังคนที่บ้านว่าเขาพูดหรือเขาเรียกว่าอะไร” (นุชดา, 2546)

2. อวัจนภาษา

สตรีมุฮัลล์ฟได้เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ที่แสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ว่าเป็นมุสลิมจากการแต่งกาย, การทักทาย, อาหารมุสลิม

2.1 การแต่งกาย

การแต่งกายของสตรีมุฮัลล์ฟจำเป็นต้องเปลี่ยนอัตลักษณ์เดิมของตนเมื่อเข้ามาอยู่ในชุมชนท่าอิฐ การแต่งกายของสตรีมุฮัลล์ฟเมื่อเธออยู่ในชุมชนเธอจะแต่งกายอย่างรัดกุม และมีมิดชิด ซึ่งส่วนใหญ่จะแต่งกายเรียบร้อยโดยจะนุ่งผ้าถุง และ ถ้าเป็นผู้ที่เคร่งครัดกับหลักการของศาสนาก็จะคลุมฮิญาบ แต่จะพบให้เห็นเป็นส่วนน้อยมากที่การใช้ชีวิตประจำวันจะแต่งกายที่ถูกต้องครบถ้วน เพราะเนื่องจากสตรีมุฮัลล์ฟมีอาชีพที่จะต้องออกไปทำงานนอกชุมชนจึงแต่งกายแบบเดิมของตน แต่เมื่อกลับมาถึงชุมชนท่าอิฐแล้วก็จะปรับเปลี่ยนจากการสวมกางเกงมาสวมผ้าถุงแทน

สตรีมุฮัลล์ฟจะแต่งกายอย่างถูกต้องก็ต่อเมื่อมีงานพิธีต่างๆในชุมชนหรือ งานของคนมุสลิมด้วยตนเอง เช่น งานแต่งงาน, งานสำคัญทางศาสนาเช่น(วันตรุษมุสลิมหรือปีใหม่มุสลิม) สตรีมุฮัลล์ฟพยายามจะแต่งกายให้กลมกลืน กับกลุ่มมุสลิมที่ไปร่วมงานเพื่อแสดงให้มุสลิมคนอื่นรับรู้และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมุสลิม เพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคมและไม่ให้ถูกตำหนิจากครอบครัว และเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าตนแตกต่างจากผู้อื่นในสังคม โดยจะแต่งกายอย่างรัดกุมและสวยงาม ซึ่งการประดับเครื่องประดับก็จะประดับตามที่มีตามฐานะของตน

ไชแสงเล่าว่า”สามีไม่ได้บังคับอะไร แล้วแต่เราก็คือว่าให้ดูว่าถูกกาลเทศะ ถ้าเราไปส่งคนไปทำฮัจญ์ เราก็แต่งตัวรัดกุมหน่อย หรือไปงานแต่งงาน ก็แต่งตัวให้รัดกุมก็พอหัว ก็ดูกาลเทศะด้วย คือ จะได้ไม่เป็นแกะดำในกลุ่มเขาเพราะว่าเราทำกัน (ไชแสง, 2546)

ปราณีกล่าวว่า “ การแต่งกายเขาต้องใส่ผ้าถุงแบบนี้ไซ้ใหม่ก็ไม่เคย ก็เลยต้องมาหัดใหม่ตรงนี้ ” (ปราณี , 2546)

นันทิดาเล่าว่า “แต่ก่อนเราอยู่ที่แพร่ ที่นั่นเขาไม่ใส่ผ้าถุงจะใส่แต่กางเกง แล้วก็ใส่เสื้อธรรมดา แต่ที่ทำอิฐเขาใส่กันมิดชิด บางคนก็คลุมหัว เรามาอยู่กับน้ำเลี้ยงลูกให้น้ำ ก็ต้องใส่ผ้าถุงตั้งแต่ตอนนั้น ” (นันทิดา, 2546)

2.2 การทักทาย

การทักทายเป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสตรีมุสลิมจากการไหว้ เพื่อแสดงความเคารพเป็นการสลามโดยการสลาม ด้วยการสัมผัสมือระหว่างชายกับชายและหญิงกับหญิงและชายกับหญิงที่ไม่สามารถแต่งงานกันได้ทั้งนี้สตรีมุสลิมจะต้องสลามพร้อมกับกล่าวสลามด้วยดังที่นูซดาเล่าว่า

“ เข้าไปครั้งแรก นิ ก็คือพี่สาวของแฟนก็สอนสลามโดยให้พี่หัดกล่าวคำทักทายแบบมุสลิมว่า “ อัสสลามูอะลัยกุมวะเราะหิมะตุลลอฮิอะวะบะรอกาตุหฺ ” “แต่ส่วนใหญ่ก็พูดแค่” อัสสลามูอะลัยกุม ” แล้วก็พูดพร้อมกับสัมผัสมือกันกับนิ พอเรากล่าวเสร็จแล้วก็นำมามือทั้งสองมาสัมผัสที่จมูก แล้วนิก็จะกล่าวรับสลามของเราว่า “ วะอะลัยกุมมุสลามวะเราะหิมะตุลลอฮิอะวะบะรอกาตุหฺ ” แต่เวลาที่รับสลามคนอื่นที่ก็พูดสั้นๆว่า “ วะอะลัยกุมมุสลาม ” เพราะการกล่าวรับสลามมันยาวก็ยังไม่จำไม่ได้สักทีจำได้แค่คำสั้นๆ แรกๆต้องจดกลับมาท่องที่บ้านเพราะคำมันยาวมากก่อนแต่งก็ต้องท่องเพราะเวลามาที่บ้านแฟนต้องกล่าวสลามกับญาติๆจะมาไหว้ไม่ได้ เพราะเขาสอนเรามาแล้ว เราก็ต้องปฏิบัติตาม ” (นูซดา , 2546)

2.3 อาหารมุสลิม

การรับประทานอาหารของสตรีมุสลิม นอกจากจะต้องปฏิบัติตามหลักของศาสนาอิสลามแล้ว พบว่าการรับประทานอาหารก็เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงออกให้เห็นทางด้านอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปของสตรีมุสลิม เนื่องจากเมื่อสตรีมุสลิมได้เข้าไปเป็นมุสลิมแล้วจะได้รับการบอกเล่าแก่เธอว่าจะต้องบริโภคอาหารของมุสลิมเท่านั้น ซึ่งชาวมุสลิมจะมีอาหารที่นิยมรับประทานกันก็คือ เนื้อไก่, เนื้อวัว, เครื่องในของวัว หรือเครื่องในสัตว์ ดังนั้นอาหารจึงประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ที่มุสลิมทานได้โดยจะต้องฆ่าตามวิธีของมุสลิมด้วย รวมไปถึงเครื่องในสัตว์และเครื่องเทศเป็นสำคัญ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่จะต้องคำนึงถึง ความสะดวกของอาหารแล้วนั้นจะต้องคำนึงถึงว่าเป็นอาหารของมุสลิมเท่านั้น และจะต้องเป็นอาหารที่ปรุงแต่งจากคนมุสลิมและที่สำคัญต้องมีเครื่องหมายสัญลักษณ์ตราฮาลาล ซึ่งเป็นตราที่ออกโดยสำนักจุฬาราชมนตรี และสัญลักษณ์ดาวและเดือนที่เป็นตัวกำหนดว่ามุสลิมจะรับประทานได้

รายการอาหารที่ชาวมุสลิมนิยมรับประทานคือ แกงมัสมั่นเนื้อ, ซุปหางวัว, ข้าวต้มลิ้นวัว, ผัดออดเตี๊ยะ (คือผัดสมองวัว), ข้าวมันไก่, ข้าวหมกไก่, แกงกุหลาบ, ยำเครื่องใน เป็นต้น

นุซดา เล่าว่า “ส่วนใหญ่แล้วจะทำอาหารทานเองที่บ้าน แต่ถ้าไปพักผอนต่างจังหวัด บางครั้งก็ต้องนำเครื่องครัวไปประกอบอาหารทานเองด้วยเนื่องจากเราเป็นมุสลิมเราก็ต้องระวังเรื่องความสะอาดให้ถูกต้องหลักของมุสลิมเช่นถ้าจะทานไก่ ก็ต้องฆ่าแบบอิสลาม อย่างในตอนเช้าจะมีมุสลิมออกมาขายไก่, ไก่ทอด, ข้าวต้มไก่, ข้าวต้มลิ้นวัว ซึ่งข้าวต้มลิ้นวัวจะเป็นอาหารที่มุสลิมนิยมรับประทานมากเพราะลิ้นวัวจะมีจำนวนจำกัดเนื่องจากวัวหนึ่งตัวก็จะมีแค่ลิ้นเพียงหนึ่งลิ้นเท่านั้น มุสลิมจะรีบมาจองแม่ค้าแต่เช้า ถ้ารู้ว่ามีขายก็จะมาจับจองกัน แม่ที่ไม่ค่อยให้ทานเครื่องในสัตว์เราก็เลยทานไม่ค่อยเป็น อย่างผัดออดเตี๊ยะก็ทานไม่เป็น คือเราไม่เคยทานอาหารแบบนี้ แต่ถ้าเป็นแกงมัสมั่นที่ก็ทานได้ก็ทานอาหารอิสลามทุกอย่างไปได้แต่ไม่ครบทุกอย่าง เพราะว่ามีเครื่องเทศปรุงรสมากแล้วกลิ่นก็แรงมาก ที่ก็จะต้องเป็นคนปรุงอาหารให้กับครอบครัวทาน อย่างเช่น ไข่พะโล้ ของมุสลิมจะนิยมใส่หัวหอมแดงซอยทอดโรยหน้า, ข้าวสวยก็จะผสมผงมันลงไปให้เป็นสีเหลือง ที่ก็ต้องหัดทำกับข้าวแบบมุสลิม แต่ก่อนมะจะคอยบอก แต่ตอนนี้มะเสียไปแล้ว ป้าก็จะสอนแทนเพราะป้าทำกับข้าวเก่งเราก็ได้เรียนรู้การทำอาหารมุสลิมจากครอบครัวของแฟน (นุซดา, 2546)

พรทิพย์เล่าให้ฟังว่า “อย่างที่เขาไปเรื่องอาหารไม่ค่อยมีปัญหาคะเพราะทานเนื้ออยู่แล้ว ที่ไม่ชอบทานหมู แต่กับข้าวบางอย่างเช่น ผัดออดเตี๊ยะ หรือผัดสมองวัว ที่ไม่ทานเพราะว่ามันมัน แต่อย่างยำเครื่องในที่ก็ทานได้คะ โดยทุกอย่างก็ทานได้ (พรทิพย์, 2546)

ดังนั้นการที่สตรีมุสลิมได้รับการปลูกฝังและการเรียนรู้ถึงวิธีการทำอาหารมุสลิมจากครอบครัวของสามีและการอบรมว่าการเป็นมุสลิมจะต้องบริโภคอาหารของมุสลิม การบริโภคเนื้อสัตว์ต้องฆ่าแบบมุสลิมนั้นไม่ใช่เป็นเพียงแค่การเรียนรู้ที่จะเป็นแม่บ้านของมุสลิมเท่านั้น แต่การสื่อสารยังทำหน้าที่ในการปลูกฝังให้ความรู้ถึงวัฒนธรรมอิสลามด้วยดังนั้นอัตลักษณ์ด้านอาหารของมุสลิมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สตรีมุสลิมจะต้องเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ

ผลสรุป

สถาบันครอบครัวและชุมชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิม เนื่องจากสตรีมุสลิมต้องการการยอมรับจากสังคมใหม่ดังนั้น สตรีมุสลิมจึงต้องเปลี่ยนแปลงตนเองโดยการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมให้ คนในครอบครัวของสามี และ ชุมชนมุสลิม

ยอมรับว่าตนเป็นมุสลิมคนหนึ่ง สตรีมุอัลลัฟจึงต้องเปลี่ยน ทั้งชื่อ เปลี่ยนอาหารที่รับประทาน เปลี่ยนการแต่งกาย การพูดของสตรีมุอัลลัฟจึงต้องใช้ภาษามุสลิมและเลียนแบบสำเนียงและรูปประโยค เพื่อใช้ในการสนทนาสื่อสารในชีวิตประจำวันกับกลุ่มคนมุสลิมเนื่องจากภาษาเป็นมากกว่าอุปกรณ์ในการสื่อสารแต่ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะคำอุทานสามารถบ่งบอกว่าสตรีมุอัลลัฟได้รับการซึมซับความเป็นมุสลิม เนื่องจากว่าการอุทานจะต้องแสดงออกมาโดยไม่ได้ตั้งใจเป็นการแสดงออกมาอย่างรวดเร็วจากความเคยชิน และประสบการณ์ที่ได้รับฟังมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นภาษาจึงแทรกซึมอยู่ในประสบการณ์ทางสังคมด้วย

ปัญหานำวิจัยที่ 4. สตรีมุอัลลัฟใช้ช่องทางการเรียนรู้ระบบของมุสลิมในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์อย่างไร

การที่สตรีมุอัลลัฟจะเข้ามาเป็นมุสลิมได้นั้นมีความจำเป็นอย่างมากที่สตรีมุอัลลัฟจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสำคัญทางศาสนาซึ่งศาสนาอิสลามมุ่งเน้นให้มุสลิมทุกคนจะต้องทราบถึงหลักศรัทธา และหลักปฏิบัติของอิสลามเพราะศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีพิธีกรรมที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติอย่างเป็นประจำวัน ดังนั้นสตรีมุอัลลัฟจึงจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่มุสลิมต้องปฏิบัติ สตรีมุอัลลัฟได้ใช้ช่องทางการเรียนรู้ระบบของมุสลิมจาก

1. เรียนรู้กับญาติพี่น้องของตนเอง และ ญาติพี่น้องของสามี
2. เรียนรู้จากสามี
3. เรียนรู้จากเพื่อนที่เป็นมุสลิม
4. เรียนรู้ผ่านสื่อ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์ เรียนรู้จากครูผู้สอนศาสนา

กลุ่มสตรีมุอัลลัฟที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุอัลลัฟกลุ่มนี้ได้ใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของญาติตนเองและสามี ในการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์

1. เรียนรู้จากญาติพี่น้องของตนเอง

สตรีมุอัลลัฟได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจและปฏิบัติการใช้ชีวิตประจำวันแบบมุสลิมดังนั้นบิดาและอุทุมพรเล่าให้ฟังว่า

นันทิดาเล่าว่า “พอเราแต่งงานกันแล้วเข้ามาอยู่แล้วก็เรียนเกี่ยวกับละหมาดกับญาคติของน้าสาวเราเองเขาสอนให้ละหมาดอย่างไรอ่านอย่างไรก็เป็นที่เขา แต่ไม่ได้เรียนศาสนาเรียนละหมาด อย่างเดียว เพราะละหมาดนี่เป็นหลักของมุสลิมเลย แต่เราละหมาดครบนะเพราะแฟนเคร่งมากเลย บ้านเขาเคร่งมากละหมาดครบ 5 เวลา ไม่ได้ไปเรียนศาสนาเพราะละหมาดเป็นแล้ว”(นันทิดา, 2546)

อุทุมพรเล่าว่า “พอแฟนชวนให้มาเป็นมุสลิมเราก็เลยไปเรียนก่อนแล้วค่อยแต่ง ตอนแรกไปเรียนกับพี่เขยก่อนเรียนละหมาด เรียนเรื่องการใช้ชีวิตประจำวันอย่างการล้างเวลา มีประจำเดือน การกล่าวคุอาต่างๆ ซึ่งเราต้องรู้ ถ้าจะเป็นมุสลิม” (อุทุมพร, 2546)

2. เรียนรู้จากสามี

สตรีมุสลิมที่เรียนรู้ทางด้านภาษาการใช้คำนำหน้าเรียกชื่อของญาติ และด้านการแต่งกาย จากการบอกเล่าของสามี รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมสามีที่ปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญเช่น การละหมาด

อุทุมพรเล่าว่า “แฟนจะบอกมาให้เรียกพี่ ป้า น้าอาว่าเขาเรียกกันว่าอย่างไร จะบอกให้แต่งตัวให้เรียบร้อยแต่เรื่องละหมาดเราก็ไปเรียนกับพี่เขาแล้วเขาก็ไม่สอนเราเรื่องนี้ จะมีก็ละหมาดพร้อมกันก็เรียนรู้จากการสังเกตเขาทำอะไรก่อนหลังแบบนี้ค่ะ ก็จะมีอย่างไปกินข้าวก็จะพาไปร้านมุสลิม จะไม่ยอมทานร้านคนไทยเขาบอกเราเป็นมุสลิมกินร้านคนไทยไม่ได้ เพราะอย่างงานตามร้านคนไทยเขาจะใส่หมู แบบนี้เราก็กินไม่ได้” (อุทุมพร, 2546)

3. เรียนรู้จากเพื่อนที่เป็นมุสลิม

สตรีมุสลิมที่เรียนรู้ความเป็นมุสลิมจากการซักถามเพื่อนที่เป็นมุสลิม

สมพรเล่าจากประสบการณ์ว่า “ตั้งแต่เข้าเป็นมุสลิมเนี่ยก็ไม่ได้เรียนเพราะเรามีเพื่อนเป็นมุสลิมเยอะค่ะ ก็อาศัยซื้อหนังสือคู่มือมุสลิมเบื้องต้นมาอ่าน แล้วก็ฟังคนอื่นเขาบอกด้วย เขาก็จะสอนทำอย่างนั้นนะ ถ้าสงสัยก็อาศัยถามเอาบ้าง ” (สมพร, 2546)

4. เรียนรู้ผ่านสื่อเช่น สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์

การเรียนรู้ทางศาสนาและอัตลักษณ์ของการเป็นมุสลิมสตรีมุสลิมที่ไม่มีเวลาในการที่จะศึกษาเรียนรู้จากครูสอนศาสนาจึงได้ใช้วิธีจากการรับสื่อทางด้านสื่อสิ่งพิมพ์, สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์ดังที่นันทิดาและอัจฉราเล่าถึงการเรียนรู้ว่า

นันทิดา เล่าว่า “แฟนก็ให้ไปฟังสอนศาสนา แต่เราไม่มีเวลาเพราะว่าเราขายของ แต่ถ้ามีเวลารว่างเราก็ชอบฟังนะบางทีเราก็เปิดวิทยุจะมีช่วงตี 5 ที่วีจะมีอยู่ 2 ช่องนะส่วนมากจะมีวันศุกร์ฟังไปเรื่อยๆ” (นันทิดา, 2546)

อัจฉรา กล่าวว่า "ตอนนี้ยังไม่ได้เรียนด้านศาสนาหรอกนะค่ะเพราะพอแต่งเข้ามาที่ก็ต้องมาเลี้ยงหลานเลี้ยงลูกเราเลยไม่มีเวลาไปเรียนเพราะช่วงเย็นเด็กๆก็กลับบ้านจากโรงเรียนแล้วค่ะ มันยุ่งหน่อยก็ต้องอาศัยอ่านหนังสือเอาตอนกลางคืนเพราะเราอ่านหนังสือเป็นพอเราอ่านหนังสือเขาเราก็รู้สึกศรัทธา แต่ยังไม่ได้ปฏิบัตินะพูดตรงๆอย่างละหมาดเนี่ยถ้าเราพูดออกเสียงไม่ถูกเราก็กลัวผิดพลาด บางทีเราอ่านหนังสือไทยอย่างนี้นะอย่างเราอ่านมิละบิลา เราออกเสียงไม่ถูกต้อง (อัจฉรา, 2545)

5. เรียนรู้จากครูสอนศาสนา

สตรีมุสลิมได้เรียนรู้ในด้านของการละหมาด และเรียนรู้ทางด้านศาสนาเพื่อปฏิบัติศาสนกิจได้ซึ่งผลพวงจากการที่เรียนรู้คำสอนต่างนั้นทำให้สตรีมุสลิมมีความศรัทธาในศาสนามากขึ้น

อุทุมพรกล่าวว่า "เรียนกับพี่เขยก่อนหลังจากนั้นก็ไปเรียนกับเด็กๆ เรียนเข้าเรียนเย็นเรียนเกี่ยวกับละหมาด กับครูสอนศาสนา แล้วเราก็ลองปฏิบัติเลยเพราะอิสลามละหมาดสำคัญที่สุด พอเราเรียนเราก็ศรัทธาในพระเจ้า เพราะเราทำก็จะได้แก่ตัวเรา อยากรู้อะไรเราก็ไปเรียนรู้เขาจะมีสอนตามมัสยิด" (อุทุมพร, 2546)

การเรียนรู้ระบบของมุสลิมเป็นการเรียนรู้โดยการเรียนผ่าน ญาติของตนเองที่เป็นมุสลิม และญาติของครอบครัวสามี, สามี การเรียนรู้โดยการเรียนผ่านสื่อมวลชน, การเรียนรู้โดยเรียนผ่านโรงเรียนสอนศาสนา และครูสอนศาสนา และเรียนด้วยการแสวงหาข้อมูลจากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติของมุสลิม

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอักษณัษมุสลิมมาก่อน

1. เรียนรู้กับญาติพี่น้องของสามี

สตรีมุสลิมที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้เล่าว่าจะต้องอาศัยการเรียนรู้จากญาติทางสามีในการสอนการละหมาดซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นของความเป็นมุสลิม

กมลอรเล่าว่า "ไม่ได้เรียนเกี่ยวกับศาสนาก็ไม่รู้หนังสือไง แต่ที่ป้าสอน แฟนสอนพูดใจครอบครัวสอนบ้าง อย่างละหมาดก็ยังไม่ครบเพราะอ่านหนังสือไม่ออก แต่พูดอย่างเขาเราพูดไม่ได้อย่างละหมาดเพราะเราไม่เป็นหนังสือเราพูดไม่ได้ เราหัดถือศีลอดแต่ก็ไม่ครบหรอก บางทีก็ 10 วัน 15 วันแล้วแต่ เราจะถือศีลอดได้ครบเท่าไรเขา ไม่ว่าจะครบ ถ้าเกิดเราถือศีลอดไม่ได้ต้องเลิกต้องไปเหนียนต้องแก้ด้วยน้ำก็คือถ้าเราทำต่อไปก็คือเราบปต้องแก้ด้วยน้ำเอง" (กมลอร, 2546)

2. เรียนรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์

สตรีมุฮัลล์ฟได้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้และปฏิบัติเกี่ยวกับการละหมาด

นุซดา กล่าวว่า “ เรียนกับครูแล้วก็ต้องมาปฏิบัติเองแต่บางครั้งจำไม่ได้ พี่ก็เลยซื้อหนังสือคู่มือมุสลิมเบื้องต้นมาอ่านเอง เพราะมีรูปภาพการทำละหมาดประกอบด้วยค่ะ” (นุซดา, 2546)

3. เรียนรู้จากสามี

สตรีมุฮัลล์ฟอาศัยการเรียนรู้จากคนใกล้ชิดเนื่องจากเพิ่งเข้ามาเป็นมุสลิม

มารินีกล่าวว่า “ แฟนจะคอยสอนเรื่องละหมาด เพราะเพิ่งเข้ามาเป็นมุสลิมได้แค่ 5 เดือนเองยังอ่านไม่ได้ค่ะ ต้องทำตามเขาเวลาเขาละหมาด” (มารินี, 2545)

4. เรียนรู้จากครูผู้สอนศาสนา

สตรีมุฮัลล์ฟในกลุ่มที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนส่วนใหญ่จะต้องเรียนรู้เรื่องศาสนากับครูผู้สอนศาสนาเนื่องจากว่าการเรียนรู้ด้านศาสนาจำเป็นอย่างยิ่งเพราะสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องสามารถปฏิบัติในสิ่งที่มุสลิมปฏิบัติได้ไม่เฉพาะแต่เรื่องของการละหมาด แต่สตรีมุฮัลล์ฟจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบอิสลามเนื่องจากศาสนาอิสลามได้กำหนดให้มุสลิมปฏิบัติทุกอย่างก้าวจะต้องคำนึงและระลึกถึงคำสอนของอัลเลาะห์การเรียนรู้จึงจำเป็นในการเป็นมุสลิม

นุซดา กล่าวว่า “ ก่อนแต่งงานก็มาเรียนรู้เรื่องศาสนาที่บ้านของแฟนของช่วงเย็นวันละชั่วโมงเรียนได้ 1 เดือน ตอนเรียนครูไม่ได้คิดคำสอนก็สุดแล้วแต่เราจะให้ไม่มีการเรียกร้องคำตอบแทน ก็แต่งงานพอมาแต่งงานแล้วสามีก็ให้ครูมาสอนต่ออีกประมาณ 2 เดือนกว่า ครูจะสอนเกี่ยวกับการละหมาดวิธีและท่าทางแต่จะเน้นการออกเสียงให้ชัดเจน คือ ถ้าออกเสียงไม่ชัด ก็ถือว่าการละหมาดนั้นไม่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับมุสลิม การเรียนก็มีหนังสือประกอบมีเรียนอยู่สองเล่มค่ะ คือหนังสือ อัลฟิกห์ นิติศาสตร์อิสลาม เล่มและเล่มสองซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎเกณฑ์จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ พี่ก็จะเรียนอยู่สองเล่มนี้” (นุซดา, 2546)

ปราณีเล่าว่า “พอเราตัดสินใจจะแต่งงาน แฟนก็ให้ไปศึกษาที่สถาบันสอนศาสนา ก็ประมาณสักปีหนึ่งค่ะ เพราะว่าเขาจะเปิดอบรมไปอาทิตย์ละเรื่องก็จะวนไปเรื่อยจะอบรมทุกวันอาทิตย์ แต่หลังจากแต่งงานแล้วก็ได้ศึกษาด้านศาสนาต่อค่ะ” (ปราณี, 2546)

นงรักษ์เล่าว่า “เรียนกับครูสอนศาสนาที่บ้านครูก่อนที่จะแต่งงาน 3 เดือนเพราะการเรียนช่วยให้เราปฏิบัติเกี่ยวกับตัวได้” (นงรักษ์, 2546)

พรทิพย์กล่าวว่า” คือเราไม่รู้ว่าจะต้องมาเปลี่ยนศาสนา แต่ก็นึกว่ามันเป็นเนื้อคู่ค่ะ คือเรารักกัน เราก็ต้องเข้าศาสนาเขาค่ะ เพราะก่อนที่จะเข้าก็ต้องเรียนรู้ก่อนไม่ใช่อยู่ๆก็เข้ามาได้ ต้องไปเรียนครูสอนศาสนาก่อนว่าเขามีกฎอะไรทำอะไรบ้าง คือต้องแรกต้องท่อง กับคำอ่าน แต่ตอนแรกคิดว่าทำไม่ได้ เรายคิดว่ายากแต่เรียนไปแล้วก็ไม่ยากเกินความสามารถของเรา การเรียนด้านศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นมากนะค่ะ อย่างคำอ่านเราคิดว่ามันใช่แต่กลับไม่ใช่ในด้านการออกเสียงอย่างชื่อ ละ ยะ อะ ไรอย่างนี้ ” (พรทิพย์, 2546)

อรอนงค์เล่า “ตอนแรกแต่งงานกันก่อน คือว่าเข้ามาเป็นมุสลิมเลยแต่ว่าตอนนั้นยังไม่ได้เรียน พอแต่งงานกันเขาก็ตั้งชื่อให้ใหม่เลย อยู่ไปสักพักลูกคนแรกเกิดตกน้ำเสียชีวิต แฟนเลยให้ไปเรียนศาสนาเพิ่มเติมก็ไปเรียนแล้วก็รู้สึกว่ามีดีขึ้น ไปเรียนที่บ้านครู เรียนพร้อมกับเด็ก ไปเรียนทุกวันตอนเย็นหลังเวลาเลิกเรียนของเด็ก ”(อรอนงค์, 2545)

สตรีมุสลิมได้เรียนรู้ในด้านศาสนากับครูผู้สอนศาสนาหรือแสวงข้อมูลโดยการหาหนังสือมาอ่านเองซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ใช้การศรัทธาเป็นแรงจูงใจที่แสดงให้เห็นถึงความรักที่มีต่อสามีเป็นแรงสนับสนุนให้สตรีมุสลิมแสวงหาความรู้เพื่อนำไปเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ การเรียนรู้นอกระบบเป็นสิ่งจำเป็นที่สตรีมุสลิมทุกคนจะต้องศึกษา เกี่ยวกับหลักการของศาสนาและจำเป็นจะต้องเรียนรู้หลักศาสนาอิสลามขั้นเบื้องต้น ซึ่งการศึกษาของสตรีมุสลิมจะพบได้ว่าทั้งกลุ่มสตรีมุสลิมที่เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนที่จะเข้ามาเป็นสตรีมุสลิมและกลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน ก็ต้องเรียนรู้ในด้านของศาสนาทุกคน

สรุป

สตรีมุสลิมใช้ช่องทางการเรียนรู้นอกระบบของมุสลิมด้วยหลายวิธี ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย หรือเรียนรู้ด้วยการใช้การเรียนการสอนแบบตัวต่อตัวหรือแบบในชั้นเรียน โดยที่จะเข้าไปศึกษาด้านศาสนากับอาจารย์ที่สอนด้านศาสนาตามสถานที่เปิดสอนต่างๆ นอกชุมชน อัตราค่าสอนแล้วแต่การเรียกเก็บของแต่ละสถาบัน หรือ บางท่านก็เชิญอาจารย์มาสอนที่บ้านโดยจะเรียนตั้งแต่1ชั่วโมงขึ้นไปแล้วแต่การตกลงกัน อัตราค่าสอนก็สุดแล้วแต่สตรีมุสลิมจะให้ การสอนลักษณะนี้จะไม่มีการเรียกร้อยอัตราค่าสอน ซึ่งจะเป็นการสอนตัวต่อตัวโดยจะเน้นการสอนในเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวัน เน้นเรื่องการละหมาดและเรื่องสิ่งต่างๆเกี่ยวกับข้อปฏิบัติ การเรียนจะมีหนังสือประกอบในการศึกษาซึ่งในหนังสืออิสลามจะมีภาพประกอบการทำละหมาดในท่าต่างๆ ซึ่งการอ่านการทำละหมาดนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเป็นมุสลิมอย่างยิ่ง ส่วนที่มีสยิดก็มีการเปิดสอนเกี่ยวกับด้านศาสนาให้ผู้สนใจจะศึกษาได้เรียนรู้สิ่งที่ยังข้องใจอยู่ การศึกษาด้าน

ศาสนาของสตรีมุฮัลล์ส่วนใหญ่แล้วจะศึกษาตามบ้านของครูสอนศาสนา หรืออาจารย์ผู้สอนศาสนาโดยจะเปิดสอนในช่วงเย็นสตรีมุฮัลล์ จะเข้าร่วมเรียนกับมุสลิมทั่วไปที่อยากจะศึกษาเกี่ยวกับศาสนา การศึกษาด้านศาสนาอิสลามเป็นการศึกษาที่ไม่มีวันหมด ดังนั้นผู้ที่ต้องการศึกษาก็สามารถเข้าเรียน และ รับฟังได้จากครูสอนศาสนาซึ่งจะสอนเกี่ยวกับสิ่งที่อัลเลาะห์บัญญัติจากการสัมภาษณ์พบว่า สตรีมุฮัลล์บางท่านที่ไม่สามารถจะเรียนรู้ด้านศาสนาจากชั้นเรียนจึงเลือกที่จะศึกษาด้านศาสนาตามอัยยาคัยโดยการศึกษาจากครอบครัว จากเพื่อนบ้าน และ จากสื่อสิ่งพิมพ์เช่นการอ่านหนังสือศาสนาอิสลามเบื้องต้นเอง จากสื่อวิทยุ จากสื่อโทรทัศน์

สตรีมุฮัลล์ได้การศึกษาจากบุคคลซึ่งเป็นครูผู้สอนศาสนา ซึ่งได้ใช้สื่อการสอนด้วยการแสดงวิถีในการละหมาดด้วยตนเอง และ บางท่านก็จะใช้ภาพในหนังสือประกอบเพื่อความเข้าใจ โดยจะทำให้การศึกษานั้นบรรลุผล การที่สตรีมุฮัลล์ได้รับการเรียนรู้ทั้งก่อนแต่งและหลังแต่งส่งผลให้สตรีมุฮัลล์สามารถปฏิบัติภารกิจของมุสลิมได้ สตรีมุฮัลล์บางท่านที่ไม่สามารถศึกษาแบบวิธีการศึกษานอกระบบได้ จึงเลือกใช้วิธีการศึกษาตามอัยยาคัย ซึ่งการศึกษาตามอัยยาคัยไม่ได้ประสบความสำเร็จเสมอไปเนื่องจากสตรีมุฮัลล์มีเวลาว่างเมื่อไหร่ถึงจะได้หยิบหนังสือหรือฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ที่เป็นรายการมุสลิม และต้องอาศัยครอบครัวสอนการอ่านละหมาด จึงทำให้การศึกษาด้านศาสนา ของสตรีมุฮัลล์ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากสตรีมุฮัลล์ที่ปฏิบัติลักษณะนี้ยังไม่สามารถละหมาดได้ หรือ ไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่เป็นมุสลิมได้ครบถ้วน แต่ผลของการศึกษาพบวาระยะเวลา ในการเข้าเป็นมุสลิมไม่มีผลต่อ การจะทำให้สตรีมุฮัลล์ปฏิบัติเกี่ยวกับด้านศาสนกิจได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้การศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ในด้านศาสนา แต่ในด้านอัตลักษณ์ด้านอื่นๆ สตรีมุฮัลล์ต้องอาศัยที่จะใช้การสังเกตและการซักถาม แต่สิ่งสำคัญคือสภาพแวดล้อมในครอบครัวของสตรีมุฮัลล์เอง และตัวของสตรีมุฮัลล์เองว่าจะเคร่งครัดมาน้อยเพียงใด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม กรณีศึกษา : สตรีมุสลิมในชุมชนท่าอิฐ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์ของมุสลิม

1. เพื่อวิเคราะห์กับกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม
2. เพื่อวิเคราะห์จากบทบาทของญาติทางสามี สามี และ ชุมชนว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิม
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของการศึกษานอกระบบของมุสลิมทางด้านศาสนา (Non Formal Education) โดยมีผลต่อการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม
4. เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีต่างๆและขั้นตอนของความสัมพันธ์ เป็นกรอบในการอธิบายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นอัตลักษณ์เดิมของตน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้สตรีมุสลิมสามารถซึมซับ และเรียนรู้เกี่ยวกับด้านอัตลักษณ์ของมุสลิม โดยที่การสื่อสารในรูปวัจนภาษา และอวัจนภาษา การสื่อสารลักษณะนี้เป็นการสื่อสารที่อยู่โดยรอบๆของสตรีมุสลิม และอยู่ในทุกช่วงเวลาและทุกเหตุการณ์ที่เธอได้อยู่ในชุมชนท่าอิฐ และอยู่ในครอบครัวมุสลิมท่าอิฐ โดยเราเรียกพฤติกรรมนี้ว่า “วัฒนธรรม” ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดทางสังคมให้สตรีมุสลิมเกิดความรู้และรู้จักวิถีปฏิบัติ ในการดำรงชีวิตของการเป็นมุสลิมที่เรียนรู้ถ่ายทอดกันด้วยการสั่งสอน ทั้งทางตรงทางอ้อม

จากบทสัมภาษณ์ซึ่งเป็นการบอกเล่าสิ่งต่างๆ ที่สตรีมุสลิมได้ยินได้ฟัง และ ได้สัมผัสจากคนในชุมชน และคนในครอบครัว รวมถึงการปฏิบัติตามเมื่อได้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งการปฏิบัติตามเป็นสิ่งที่ถือได้ว่าการสื่อสารสัมฤทธิ์ผล เพราะการสื่อสารมี วัตถุประสงค์ให้ผู้ที่ได้รับสารที่จะต้องผ่านกระบวนการและขั้นตอนต่างๆในการกลั่นกรองและผู้นั้นสามารถปฏิบัติตามได้ ดังจะเห็นได้จากขั้นตอนของความพัฒนาด้านสัมพันธ์ซึ่งมีระยะทั้ง 6 ระยะ ที่เป็นขั้นตอนเริ่มแรกที่

สตรีมุสลิมจะได้เรียนรู้ถึงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ซึ่งสตรีมุสลิมจะค่อยๆ ซึมซับทีละเล็กทีละน้อยจนไปสู่ขั้นตอนยอมรับที่จะศึกษาและเรียนรู้การเป็นมุสลิมอย่างจริงจัง

กระบวนการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์มุสลิม

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมเป็นการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมแบบหนึ่ง ซึ่งนอกเหนือจากการสื่อสารระหว่างบุคคลแล้ว ยังอาศัยการสื่อสารภายในบุคคลเพื่อเข้าถึงอัลเลาะห์อีกด้วย การแต่งงานกับชายมุสลิมนั้น นอกจากจะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการกิน การอยู่ การแต่งกายแล้ว ยังรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงความเชื่ออีกด้วย อย่างไรก็ตามสตรีมุสลิมที่เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์นั้น มีพื้นฐานความรู้และความเคยชินเกี่ยวกับความเป็นมุสลิมไม่เท่ากัน บางคนไม่เคยรู้มาก่อนเลย บางคนก็มีความรู้มาบ้าง โดยผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสตรีมุสลิมออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน
2. กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

สตรีมุสลิมค่อยๆ เรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมจากฝ่ายชาย ญาติของฝ่ายชาย และสื่อต่างๆ ไปตามขั้นตอนของการพัฒนาความสัมพันธ์ ตามแนวความคิดของ มาร์ค แนนปี ที่ประกอบด้วย ขั้นเริ่มรู้จัก ขั้นทดลองใจ ขั้นเพื่อนสนิท ขั้นเริ่มเข้ากันได้ และขั้นผูกพัน นอกจากนี้สตรีมุสลิม ก็ยังเรียนรู้ทักษะเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิมจากพ่อแม่ พี่ น้อง และญาติของฝ่ายตนเองด้วย เมื่อถึงจุดที่จะแยกเรือนไปแต่งงานกับคนรักชาวมุสลิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะอภิปรายถึงกระบวนการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์มุสลิม รวมทั้งบทบาทของสื่อบุคคลและสื่อมวลชน โดยแยกเป็นกลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน และกลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน ตามลำดับ

กลุ่มสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมที่รู้จักความเป็นมุสลิมมาก่อนนั้น จะมีความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมอิสลามเป็นทุนอยู่เดิม เนื่องจากเคยอาศัยอยู่ในชุมชนชาวมุสลิม มีเพื่อนเป็นชาวมุสลิม หรือเคยเห็นพิธีกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิมมาก่อน สตรีมุสลิมกลุ่มนี้จึงมีความรู้ด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของมุสลิม รวมถึงการได้เข้าไปสัมผัสใกล้ชิดกับคนในชุมชนมุสลิม

ในขั้นเริ่มรู้จัก สตรีมุสลิมกลุ่มนี้สามารถทักทาย และเข้าใจถึงการแต่งกาย การพูด และอาหารที่รับประทานของชาวมุสลิมเป็นทุนเดิม อย่างไรก็ตามสตรีมุสลิมกลุ่มนี้มักจะซักถาม

เกี่ยวกับความเป็นมุสลิมที่สังเกตเห็น จากเพื่อนหรือญาติ เมื่อเริ่มรู้จักกับฝ่ายชาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกายของสตรีมุสลิมที่เรียบร้อยรัดกุม การสวมใส่ผ้าฮิญาบโพกศีรษะ การนุ่งใส่ร่มสวมหมวกของชายมุสลิม การไม่ดื่มเหล้า ไม่กินหมู การละหมาด 5 เวลา

ช่วงทดลองใจ สตรีมุสลิมกลุ่มนี้ได้เข้าไปอยู่กับชุมชนทำอิฐจึงได้รับการเรียนรู้จากมุสลิมรอบข้างที่ตนอาศัยอยู่จากการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนมุสลิมที่เป็นทั้งญาติของตนและคนในชุมชนทำให้ความสนใจในเรื่องราวของภาษาในวัฒนธรรมเดิมจึงได้ใช้การสื่อสารกับญาติของตนในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ ฝ่ายชายเริ่มมีบทบาทเป็นแรงผลักดันและสนับสนุนให้สตรีมุสลิมเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมอิสลามมากขึ้น

ในขั้นเพื่อนสนิทสตรีมุสลิมได้เรียนรู้อัตลักษณ์จากฝ่ายชายด้วยการไปไหนมาไหนด้วยกัน จึงทำให้สตรีมุสลิมได้สังเกตเห็นอัตลักษณ์ที่เคร่งครัดทางศาสนามากยิ่งขึ้นโดยฝ่ายชายแสดงอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวมากยิ่งขึ้น ในการแสดงความเป็นตัวตนของตัวเองเพื่อให้สตรีมุสลิมรับรู้และเข้าใจสถานภาพของความเป็นมุสลิม

เมื่อถึงขั้นเข้ากันได้ สตรีมุสลิมได้ถูกขอแต่งงานโดยทางอ้อมจากการถูกชักชวนให้เปลี่ยนศาสนาและฝ่ายชายเริ่มพาไปรู้จักกับสมาชิกในครอบครัว และ สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความคุ้นเคยกับครอบครัวของตน และเริ่มที่จะเรียนรู้ทางด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร รวมทั้งหาหนังสืออ่านเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับศาสนา

ในขั้นผูกพันกันนั้น สตรีมุสลิมจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามอย่างลึกซึ้งเพื่อที่จะได้ดำรงชีวิตตามแนวทางของอิสลามหลังจากการแต่งงาน จากครูสอนศาสนา และเมื่อจะต้องออกรเรียน สตรีมุสลิมต้องหาทางประนีประนอม หรือบางครั้งก็เอาชนะการห้ามปรามจากญาติๆ ฝ่ายตน เนื่องจากไม่เห็นด้วยที่จะต้องเปลี่ยนศาสนาหลังจากการแต่งงาน

กลุ่มสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักความเป็นมุสลิมมาก่อนนั้น จะรู้จักความเป็นมุสลิมอย่างผิวเผิน เช่น การแต่งกายของสตรีมุสลิมที่ต้องคลุมศีรษะ ผู้ชายที่นุ่งใส่ร่ม การไม่กินหมู เป็นต้น

ในขั้นเริ่มรู้จักกลุ่มสตรีมุสลิมสื่อสารกับฝ่ายชายแบบผิวเผินซึ่งเป็นการสื่อสารในการพบปะกันครั้งแรกซึ่งสตรีมุสลิมบางท่านทราบเพียงว่าฝ่ายชายเป็นมุสลิมและสตรีมุสลิมมีพื้นฐานความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามน้อยมากทราบได้จากการสัมภาษณ์ เนื่องจากทราบที่ไม่กินหมู ไม่ไหว้พระ และบางคนไม่เคยหรือไม่รู้จักมุสลิมว่าเป็นอย่างไรดังนั้นการสื่อสารในเรื่องของการสื่อสารทางด้านวัฒนธรรมจึงยังไม่สามารถเห็นได้จากขั้นตอนนี้

ในขั้นทดลองใจ เมื่อสตรีมุฮัลล์ฟเริ่มทำความรู้จักฝ่ายชายเพิ่มมากขึ้นถึงขั้นที่ชอบพอกันแล้ว บางครั้งฝ่ายชายก็ทดสอบสตรีมุสลิมด้วยการปรากฏตัวภายใต้เครื่องแต่งกายแบบมุสลิม และ พาไปงานสำคัญทางศาสนา ทำให้สตรีมุฮัลล์ฟได้เรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นฝ่ายสตรีมุฮัลล์ฟเองก็ทดสอบและทดลองใจของตนเองว่าจะสามารถปฏิบัติตามอัตลักษณ์ของฝ่ายชาย ด้วยการเลียนแบบญาติๆ ของฝ่ายชาย

เมื่อถึงขั้นสนิทสนมกัน สตรีมุฮัลล์ฟได้รับทราบว่าเป็นมุสลิมและฝ่ายชายเริ่มแสดงอัตลักษณ์ให้เห็นเพิ่มมากขึ้น สตรีมุฮัลล์ฟได้เรียนรู้ด้านอัตลักษณ์จากฝ่ายชายจากการสังเกตและการบอกเล่าจากฝ่ายชายในเรื่องของศาสนามากขึ้นเช่น การละหมาด การแต่งกาย และวิถีชีวิตแบบอิสลามทั้งนี้เป็นการแสดงอัตลักษณ์ทางสังคมให้สตรีมุฮัลล์ฟรับทราบก่อนที่จะพาเข้าไปในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

เมื่ออยู่ในขั้นขั้นเข้ากันได้ สตรีมุฮัลล์ฟได้เริ่มเรียนรู้และเลียนแบบอัตลักษณ์จากฝ่ายชาย โดยที่ฝ่ายชายได้พาเข้ามาเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมจากงานพิธีทางศาสนา ทั้งรูปแบบพิธีกรรม รูปแบบวัฒนธรรมเพื่อให้สตรีมุฮัลล์ฟเกิดความประทับใจในรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากวัฒนธรรมของตน นอกจากนี้สตรีมุฮัลล์ฟได้เรียนรู้จากการสังเกตวัฒนธรรมทางอิสลามมากขึ้นโดยผ่านกระบวนการทางสังคมของครอบครัวฝ่ายชาย เช่น การสอนให้การทักทายแบบอิสลาม การให้เปลี่ยนการแต่งกายที่สวมใส่อยู่ และได้ทดลองเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนจากการได้เรียนรู้ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการเรียนรู้ทางอัตลักษณ์

ในขั้นผูกพันนี้ สตรีมุฮัลล์ฟได้ตกลงแต่งงานกับฝ่ายชายทั้งนี้สตรีมุฮัลล์ฟจะต้องบอกกล่าวกับครอบครัวในเรื่องของการตัดสินใจแต่งงานกับคนมุสลิมซึ่งจะต้องเปลี่ยนศาสนาและต้องศึกษาทำที่ของครอบครัวตนเองและครอบครัวของฝ่ายชายด้วยและต้องเปลี่ยนอัตลักษณ์สตรีมุฮัลล์ฟต้องศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับด้านศาสนามาก่อนแต่งงานจากครูสอนศาสนา

เมื่อถึงขั้นแยกเรือน สตรีมุฮัลล์ฟต้องขออนุญาตครอบครัวของตน และบอกกล่าวให้ทราบถึงอัตลักษณ์ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงหลังจากการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งส่วนมากจะได้รับการยอมรับและให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเป็นมุสลิมมาด้วย

สรุป

การเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ผ่านบุคคลของสตรีมุฮัลล์ฟจากผลของการวิจัยพบว่าสตรีมุฮัลล์ฟที่รู้จักอัตลักษณ์ของมุสลิมมาก่อนที่จะมาเป็นสตรีมุฮัลล์ฟนั้นส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างจังหวัดจึงเรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์จากบทบาทของครอบครัวและญาติของตนเอง และบทบาทของคนที่อยู่รอบข้างตนเองที่เป็นเพื่อนที่เป็นมุสลิมของตนเองก่อนการเรียนรู้ด้านอัต

ลักษณะจากคนรัก ส่วนสตรีมุฮัลล์ฟที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์ของมุสลิมมาก่อนจะเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมจากบทบาทของคนรัก จนถึงขั้นของความสัมพันธ์เริ่มเข้ากันได้ สตรีมุฮัลล์ฟเริ่มที่จะเรียนรู้จากบทบาทของญาติของคนรัก ซึ่งสิ่งที่สนับสนุนและเป็นแรงจูงใจให้สตรีมุฮัลล์ฟเรียนรู้อัตลักษณ์ของมุสลิม คือ ความรักที่มีต่อฝ่ายชาย ดังนั้นบทบาทของคนรักจึงมีความสำคัญในการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

สื่อมีบทบาทหลังจากที่สตรีมุฮัลล์ฟทั้งสองกลุ่มรู้สึกตัวว่าจะต้องแต่งงานกับคนรัก และต้องเปลี่ยนศาสนา นอกจากนี้ครูสอนศาสนายังมีบทบาทสำคัญที่ทำให้สตรีมุฮัลล์ฟเข้าถึงหลักศาสนาอิสลามมากขึ้น และทำให้เกิดการสื่อสารภายในบุคคล คือการสร้างสติและเรื่องจิตวิญญาณ

ตารางที่ 1 วิธีการเรียนรู้ของสตรีมุสลิมที่จากบทบาทของบุคคลรอบข้างโดยวิเคราะห์
จากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ 6 ขั้นตอน

ขั้นตอนความสัมพันธ์	สตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน	สตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน
ขั้นเริ่มรู้จัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของญาติของตนเองที่เข้ามาเป็นมุสลิมก่อน 2. เรียนรู้จากบทบาทของความเป็นเพื่อนของตนเองที่เป็นมุสลิม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก
ขั้นการทดลองใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของญาติของตนเองที่เข้ามาเป็นมุสลิมก่อน 2. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก
ขั้นความสัมพันธ์เพื่อนสนิท	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก
ขั้นเริ่มเข้ากันได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของญาติของตนเองที่เข้ามาเป็นมุสลิมก่อน 2. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทญาติของคนรัก 2. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก
ขั้นผูกพัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทของญาติของตนเองที่เข้ามาเป็นมุสลิมก่อน 2. เรียนรู้จากบทบาทญาติของสามี 3. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก 4. ครูสอนศาสนา 5. เรียนรู้จากสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนรู้จากบทบาทญาติของสามี 2. เรียนรู้จากบทบาทของคนรัก 3. ครูสอนศาสนา 4. เรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์เช่นหนังสือ
ขั้นแยกเรือน	<ol style="list-style-type: none"> 1. พ่อแม่ และญาติพี่น้องของตน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พ่อแม่ และญาติพี่น้องของตน

การเรียนรู้ทางสังคมเพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์จะต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสังคม เมื่อสตรีมุสลิมที่มีการปฏิสัมพันธ์กับคนมุสลิมทำอิฐสตรีมุสลิมจะสามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตคนในชุมชน คนในครอบครัว หรือ ใช้การเรียนรู้ในระบบของมุสลิมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์ของมุสลิม การวิจัยนี้พบว่าเป็นไปตามทฤษฎี Social Learning Theory การเรียนรู้ทางสังคม เนื่องจากสตรีมุสลิมได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามทั้งจากความสนใจ สงสัยและจากการสังเกต และแสวงหาข้อมูล ดังนั้นเมื่อสตรีมุสลิมได้เรียนรู้อัตลักษณ์ของมุสลิมจึงเกิดการประทับใจเนื่องจากเป็นสิ่งใหม่ทำให้สตรีมุสลิมเก็บรักษา (Retention) ความรู้ที่ได้รับอย่างต่อเนื่องทั้งทางตรงจากการเรียนรู้กับครูสอนศาสนาซึ่งมีบทบาทมากกว่าความเป็นครู เนื่องจากเป็นผู้ถ่ายทอดศาสนาและหลักคำสอนที่ส่งผลให้เกิดความศรัทธาซึ่งเป็นเรื่องของ จิตวิญญาณ ที่สตรีมุสลิมมีความศรัทธาในอัลเลาะห์และยอมที่จะเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของตนเองจากการเรียนรู้ในระบบของมุสลิมและการเรียนรู้ทางอ้อมจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสตรีมุสลิมและ สามี ครอบครัวสามี ชุมชน สื่อบุคคลเหล่านี้เป็นแรงสนับสนุนและเป็นแรงจูงใจให้สตรีมุสลิมแสดงอัตลักษณ์ที่ได้รับการเรียนรู้มาปฏิบัติตามแบบพฤติกรรมของมุสลิม

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์กับภาวะไม่แน่นอน

สตรีมุสลิมลดภาวะไม่แน่นอน (Uncertainty reduction) ที่เกิดขึ้นในใจ ด้วยการเข้าไปสัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมอิสลาม ภาวะไม่แน่นอนในแต่ละขั้นตอนของความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายชายกับสตรีมุสลิม นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิมที่เริ่มมาจาก อัตลักษณ์ที่สังเกตเห็นได้ ไปจนถึงอัตลักษณ์ด้านจิตวิญญาณ สตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน ลดภาวะไม่แน่นอนด้วยการรวบรวมข้อมูล แสวงหาข้อมูล และการปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังอาศัยการทดลองและการเลียนแบบ เพื่อลดภาวะไม่แน่นอนจากประสบการณ์ตรงอีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า "สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ"

แม้การลดภาวะไม่แน่นอนของสตรีมุสลิมทั้ง 2 กลุ่มคือ สตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน และสตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน มีความแตกต่างกันบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม สตรีมุสลิมพยายามลดภาวะไม่แน่นอนด้านอัตลักษณ์ก่อนการแต่งงานกับทั้งฝ่ายชายและครอบครัวฝ่ายชาย และกับพ่อแม่พี่น้อง และญาติของตนเอง ด้วยวิธีที่ต่างกัน

การลดภาวะไม่แน่นอนด้านอัตลักษณ์กับฝ่ายชายและครอบครัวฝ่ายชาย

สตรีมุสลิมใช้ทักษะการสังเกต ชักถามและได้รับคำบอกเล่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิมจากฝ่ายชายรวมทั้งครอบครัวฝ่ายชาย มาเป็นระยะๆ ตั้งแต่เริ่มรู้จักกับฝ่ายชาย นอกจากนี้ยังเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอย่างลึกซึ้งจากครูสอนศาสนา โดยมีจุดประสงค์เพื่อทำให้เข้ากันได้กับฝ่ายชายและครอบครัวของฝ่ายชาย การเรียนรู้ของสตรีมุสลิมจึงเน้นการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เดิมของตนเองไปเป็นอัตลักษณ์มุสลิม

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลายๆ อย่างของสตรีมุสลิม ที่แสดงออกให้ฝ่ายชายและครอบครัวของฝ่ายชายเห็น สามารถลดภาวะไม่แน่นอนในใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมได้ ไม่ว่าจะเป็นการไม่กินหมู การคลุมผมด้วยผ้าฮิญาบ และการละหมาด เป็นต้น ทำให้สตรีมุสลิมเป็นที่ยอมรับจากฝ่ายชายและญาติๆ ของฝ่ายชาย

การลดภาวะไม่แน่นอนด้านอัตลักษณ์กับพ่อแม่พี่น้อง และญาติของตนเอง

สตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนหลายคน พยายามจะลดภาวะไม่แน่นอนด้านอัตลักษณ์ของตนเองกับครอบครัว หรือญาติ พี่น้อง ด้วยการบอกกล่าวให้ครอบครัวฝ่ายตนเองฟัง ว่าหลังแต่งงานกับคนรักที่เป็นคนมุสลิม แล้วตนเองจะต้องเปลี่ยนศาสนาและอัตลักษณ์ ความหวังดีของสตรีมุสลิมหลายๆ คนกลับประสบปัญหาขัดแย้งกับครอบครัวฝ่ายตนเอง จนต้องอาศัยการประนีประนอม หรือการต้อดิ่งเพื่อเอาชนะการห้ามปรามจากครอบครัวฝ่ายตนเอง

ขณะเดียวกัน สตรีมุสลิมที่ไม่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน ดูเหมือนจะโชคดีกว่า ตรงที่เมื่อพยายามลดภาวะไม่แน่นอนด้านอัตลักษณ์ของตนเองที่จะต้องเปลี่ยนไปกับพ่อแม่พี่น้อง และญาติของตนเอง ด้วยการบอกกล่าว หรือขออนุญาต กลับได้รับคำยินยอม และให้สิทธิในการตัดสินใจมากกว่าสตรีมุสลิมที่รู้จักอัตลักษณ์มุสลิมมาก่อน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความเปิดกว้างทางความคิดของครอบครัวของสตรีมุสลิมก็ได้

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของสตรีมุสลิม

ชุมชนทำอิฐนอกเหนือจากมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเดิมเนื่องจากสังคมมุสลิมที่เน้นให้คนนอกศาสนาจะต้องปรับตัวเข้าหาสังคมมุสลิมโดยการเข้าศาสนาอิสลามเมื่อมีการแต่งงานไม่ว่าจะเป็นชายมุสลิมแต่งงานกับสตรีนอกศาสนา หรือ หญิงมุสลิมแต่งงานกับชายนอกศาสนา การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของสตรีมุสลิมเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นของความสัมพันธ์ที่สตรีมุสลิมได้สัมผัสโดยใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลพิเศษ คือ สามีที่เป็นชายมุสลิม การพัฒนา

ด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเกิดขึ้นตามขั้นตอนของความสัมพันธ์ ทั้งนี้สตรีมุสลิมก็ยังมีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่แทรกอยู่ระหว่างสตรีมุสลิม และ คนในมุสลิมชุมชนทำอิฐซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา ชาติพันธุ์ การใช้ชีวิตประจำวัน การแต่งกาย พิธีกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างสตรีมุสลิม และฝ่ายชาย, ครอบครัวของฝ่ายชาย, ชุมชนมุสลิม ดังนั้นการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเกิดขึ้นอยู่ทุกขณะเวลาที่สตรีมุสลิมอยู่ในชุมชนทำอิฐ ทั้งนี้ศาสนาอิสลามได้กำหนดให้ผู้ที่มีนับถือศาสนาอื่นที่มีความปรารถนาจะมาเข้าศาสนาอิสลามให้ผู้นั้นศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับ หลักการที่สำคัญของอิสลามให้เข้าใจ คือ อิสลามไม่ให้สมรสกับคนต่างศาสนา หากจะสมรสก็ต้องให้ผู้นั้นมาเป็นมุสลิมด้วยความศรัทธาก่อน คือ ปฏิบัติตามแนวทางของระบอบอิสลาม เช่น ละหมาด ถือศีลอด บริจาคระกาต ไม่ใช่เพียงกล่าวคำปฏิญาณและเข้าสู่หนัด ทั้งนี้เพราะอิสลามมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่แข็งแกร่งโดยเอกภาพของพระเจ้าอัลเลาะห์ ไม่สามารถโอนอ่อน หรือ อนุโลมให้เข้ากับศาสนาใดได้ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด , 2524: 247)

สตรีมุสลิมจะต้องศึกษาถึงวัฒนธรรมต่างๆ ของมุสลิมซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม มีหน้าที่ในการสื่อสารแลกเปลี่ยนสารระหว่างผู้ส่งสาร กับ ผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในกรณีของชุมชนทำอิฐเป็นการสื่อสาร เพื่อให้สตรีมุสลิมเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและศรัทธาในอัลเลาะห์และปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลเลาะห์

บทบาทของครอบครัวต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์

สตรีมุสลิมมีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของตนเมื่อได้รับการเรียนรู้ และมีแรงจูงใจที่อยากจะปฏิบัติกรลอกเรียนแบบพฤติกรรมที่ตนได้สัมผัส และเรียนรู้มา เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่กำหนดว่าใครเป็นพวกกับใคร และ ใครที่แตกต่างจากใครซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของ Kathryn Woodward (1997) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่ทำให้เรารู้ตัวเราเองว่า เราคือใคร และเราจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นๆตลอดจนสิ่งที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร

การที่สตรีมุสลิมต้องการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีและจากชุมชนว่าตนเป็นมุสลิม ก็จะต้องปฏิบัติในสิ่งที่มุสลิมกระทำ เช่น การละหมาด การแต่งกายที่แสดงถึงความ เป็นพวกเดียวกัน และการพยายามเพิ่มคุณค่าของตนเองโดยการเลียนแบบน้ำเสียงของการพูด ไวยากรณ์และรูปประโยค ภาษาของสังคมหรือ เป็นภาษาที่มุสลิมใช้ในการสื่อสารเฉพาะกลุ่มของ

ตน (Restricted Code) เพื่อแสดงให้เห็นการเป็นพวกเดียวกันและได้รับการยอมรับจากครอบครัวฝ่ายชาย

เนื่องจากบทบาทของสตรีมุสลิมานั้น เป็นทั้ง แม่ ภรรยา และสะใภ้ ของครอบครัวฝ่ายชาย ทำให้เห็นว่าครอบครัวของฝ่ายชายก็ช่วยกันประคับประคองอัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิม ด้วยการเตือนกันบ้างเป็นระยะๆ เนื่องจากสตรีมุสลิมจำนวนหนึ่งเชื่อว่าการทำอะไรผิดศาสนา อาจจะมีผลต่อครอบครัวของสตรีมุสลิมกับสามีได้ ดังนั้นสตรีมุสลิมจึงต้องเรียนรู้ศาสนาอิสลามให้ดี เพื่อเป็นชาวมุสลิมที่ดี รวมทั้งเป็นแม่ที่ดีของลูกๆ ด้วยการเป็นตัวอย่งที่ดี และสามารถถ่ายทอดหลักศาสนาให้แก่ลูกๆ ของเธอได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สตรีมุสลิมส่วนมากเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเพราะความรักความผูกพันที่มีต่อสามี แต่สตรีมุสลิมที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงนั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าเธอไม่รักสามี แต่เป็นเพราะการปฏิบัติตัวที่เกิดจากความเคยชินของวัฒนธรรมเดิมไม่มีกฎบังคับให้ปฏิบัติตายตัว และในบางกรณีก็เนื่องจากไม่ได้อยู่ร่วมชายคากับครอบครัวฝ่ายสามีอีกต่อไป

บทบาทของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิม

อาจกล่าวได้ว่าชุมชนมีลักษณะคล้ายๆ กับตู้ปลาที่มีปลาประเภทเดียวกันแหวกว่ายไปมา แม้ว่าปลาเหล่านี้จะเป็นปลาพันธุ์เดียวกัน แต่ปลาแต่ละตัวก็มีความแตกต่างจากตัวอื่นๆ การอาศัยอยู่ในชุมชนทำอิฐนั้น ทำให้สตรีมุสลิมได้เรียนรู้แบบค่อยๆ เป็น ค่อยๆ ไปจากสิ่งแวดล้อมได้ การทำกิจกรรมทางศาสนา ภาษาพูด การทักทาย การแต่งกายที่เหมือนๆ กับคนในชุมชนทำอิฐ รวมทั้งเข้าร่วมประเพณีของชาวมุสลิมนั้น ทำให้สตรีมุสลิมไม่รู้สึกลิดเคียด ในทางกลับกันหากสตรีมุสลิมทำอะไรที่ผิดแผกแตกต่างไปมากๆ เธอก็จะทำให้ครอบครัวของเธอเสื่อมเสีย และอาจจะลามไปถึงญาติๆ ฝ่ายสามีด้วย ดังเช่นคำกล่าว “ ปลาตายตัวเดียว เหม็นทั้งห้อง ”

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย

การเรียนรู้ตามอัธยาศัยของสตรีมุสลิมเกิดจากสตรีมุสลิมบางท่านไม่มีเวลาพอที่จะเรียนรู้ด้านศาสนาจากครูสอนศาสนา สตรีมุสลิมจึงเลือกแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เนื่องจากการศึกษาลักษณะนี้จะต้องศึกษาในเวลาหลังจากเด็กมุสลิมเลิกเรียน ซึ่งเป็นเวลาเย็น เมื่อสตรีมุสลิมมีบุตรจึงต้องมีภารกิจทางครอบครัว หรือสตรีมุสลิมบางท่านติดภารกิจจากการงาน ดังนั้นสตรีมุสลิมจึงไม่สามารถที่จะเรียนรู้ด้านศาสนาจากระบบการเรียนใน

ห้องเรียนได้ สตรีมุสลิมที่มีความใส่ใจในด้านศาสนา จึงได้ใช้วิธีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางศาสนาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ จากหนังสือ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และ ศึกษาจากสมาชิกในครอบครัวของสามี หรือ เพื่อนของตนที่เป็นมุสลิม

สรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเก็บกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเก็บประชากรได้จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่ 1 สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลามากกว่า 1-3 ปี จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลามากกว่า 3-5 ปี จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 สตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลามากกว่า 5 ปี จำนวน 8 คน ดังนั้นผู้วิจัยได้นำผลจากการสัมภาษณ์ที่ได้จากสตรีมุสลิมจำนวน 20 คน มาวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนรู้ในอัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุสลิมที่สตรีมุสลิมได้เข้าไปเป็นมุสลิมที่ตำบลท่าอิฐ จังหวัดนนทบุรี สตรีมุสลิมจะต้องศึกษาในด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของกัน และ กันซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสตรีมุสลิมเนื่องจากสตรีมุสลิมจะต้องเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนมุสลิมที่มีอัตลักษณ์ที่ต่างจากตน การศึกษาถึงหลักทางศาสนาจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่สตรีมุสลิมจะต้องศึกษาเนื่องจากว่าโครงสร้างทางสังคมมุสลิมตามคัมภีร์อัล-กุรอานบัญญัติ โดยห้ามชายไปแต่งงานกับหญิงต่างศาสนาจนกว่านางจะมีความศรัทธา เนื่องจากว่าศาสนาอิสลามไม่ใช่ศาสนาเพียงให้คนนับถือ หรือ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพราะอิสลามเป็นระบอบของการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าสตรีมุสลิมจะต้องศึกษาศาสนาอิสลามก่อนการแต่งงาน เพื่อให้เกิดความศรัทธาไม่ใช่เพียงแค่เป็นมุสลิมเพราะการแต่งงานโดยมากแล้วคำปฏิญาณตน และ ผ่านพิธีสมรสตามวัฒนธรรมอิสลามเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เดิมของสตรีมุสลิมจึงเป็นการแสดงออกเพื่อที่จะสื่อออกมาให้มุสลิมผู้อื่นที่พบเห็นยอมรับว่าตนเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์เนื่องจากครอบครัวมุสลิมของสามีเป็นครอบครัวใหญ่โดยมีญาติทางสามีอยู่ร่วมกันหลายครอบครัวสตรีมุสลิมจึงถูกจับตามองว่าจะทำสิ่งใดที่ผิดไปจากการเป็นมุสลิม โดยการแสดงออกในด้านอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมจึงแสดงออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัดในด้านของ การแต่งกาย การพูด การรับประทานอาหาร และการปฏิบัติตามหลักศาสนาเช่นการละหมาด และถือศีลอด แต่ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์สตรีมุสลิมบางท่านนั้น การละหมาดยังคงไม่ได้ปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสตรีมุสลิมบางท่านเมื่อไม่ได้

อาศัยอยู่กับครอบครัวทางสามี อัตลักษณ์บางอย่างที่เคยเคร่งครัดในกฎและระเบียบของหลักศาสนา ก็ลดน้อยลงเนื่องจากว่าไม่มีการถูกเฝ้ามอง และไม่ต้องเฝ้าระวัง จึงทำให้เกิดการหละหลวมในการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านศาสนากิจ การศึกษาด้านศาสนาจึงไม่ได้เกิดความเข้าใจในหลักปฏิบัติทางศาสนาอย่างแท้จริงเพราะไม่ได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สตรีมุฮัลล์ฟบางท่านที่เคร่งครัดที่มีความศรัทธาในศาสนาและศึกษาศาสนาอิสลามอย่างจริงจังและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นผลพวงมาจากการที่ได้รับการส่งเสริมในการศึกษาโดยการเรียนรู้จากครูผู้สอนทางศาสนาและทางครอบครัวของสามีที่คอยสนับสนุนและดูแลอย่างใกล้ชิด ในการที่จะทำให้เธอเป็นมุสลิมที่ดี

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สตรีมุฮัลล์ฟได้อาศัยกระบวนการการเรียนรู้ทางด้านอัตลักษณ์จากครอบครัว สามี และชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย รวมถึงการเรียนรู้ระบบของมุสลิมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุฮัลล์ฟซึ่งสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องใช้วิธีการสังเกตและต้องพยายามเรียนรู้จากสังคมมุสลิมทั้งจากภายในครอบครัวและจากชุมชน เพื่อนำประสบการณ์ต่างๆที่ได้พบและสัมผัสนำมาปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เดิมของเพื่อให้ตนเป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ จากการศึกษาพบว่า สตรีมุฮัลล์ฟบางท่านเข้ามาเป็นมุสลิมแต่ไม่ได้มีการศึกษาด้านศาสนาอย่างแท้จริงและจริงจัง จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามหลักของศาสนาได้เช่น ไม่สามารถละหมาดได้ ครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่สามารถจะดำรงรักษาความเป็นมุสลิมไว้เนื่องจากสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องได้รับความช่วยเหลือในด้าน การอบรมทางวัฒนธรรมต่างๆให้ถูกต้องถึงจะทำให้ สตรีมุฮัลล์ฟมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นมุสลิมอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสังคมและชุมชนจะเป็นตัวช่วยที่ทำให้สตรีมุฮัลล์ฟได้เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้เข้าไปสัมผัส จึงทำให้เกิดความใส่ใจ เก็บรักษา และลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของสตรีมุฮัลล์ฟในชุมชนท่าอิฐมีกระบวนการเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์จากบทบาทของบุคคลใกล้ชิดไม่เท่ากัน เนื่องจากว่าสตรีมุฮัลล์ฟที่เรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมมาก่อนที่จะเข้ามาเป็นสตรีมุฮัลล์ฟได้เรียนรู้อัตลักษณ์จากบทบาทของครอบครัวของตนเองที่เข้ามาเป็นมุสลิมก่อนจากการบอกเล่าของครอบครัวตนเองและจากการบอกเล่าของสามี และใช้การสังเกตอัตลักษณ์มุสลิมจากชุมชน

2. การดำเนินวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมของสตรีมุฮัลล์ฟนั้นไม่ได้เปลี่ยนแค่ชื่อที่ใช้เรียกเมื่อเป็นมุสลิม หรือ การเปลี่ยนการแต่งกาย เปลี่ยนการทักทาย เปลี่ยนภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร น้ำเสียง รูปประโยค ไวยากรณ์ เปลี่ยนในเรื่องการเลือกบริโภคอาหาร แต่การเปลี่ยนแปลงของสตรีมุฮัลล์ฟไม่ได้เปลี่ยนเหมือนกันทุกคน การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของสตรีมุฮัลล์ฟส่วนมากเปลี่ยนอัตลักษณ์เพราะความรักที่มีต่อสามี แต่สตรีมุฮัลล์ฟที่ไม่เปลี่ยนอัตลักษณ์ตามการเรียนรู้นั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าไม่รักสามีแต่อาจเป็นเพราะความเคยชินที่ได้รับมาจากวัฒนธรรมเดิมที่ไม่มีกฎบังคับตายตัว

3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสตรีมุฮัลล์ฟ มาจากบทบาท และชุมชน สตรีมุฮัลล์ฟได้เรียนรู้อัตลักษณ์จากบทบาทของญาติทางสามี และสามี ในการอบรมทางวัฒนธรรมอิสลามแก่สตรีมุฮัลล์ฟซึ่งเป็นทั้งแหล่งข้อมูลและเป็นผู้ที่ชี้นำการดำเนินชีวิตประจำวันของสตรีมุฮัลล์ฟในส่วนของชุมชนนั้นเป็นเพียงเครื่องมือในการให้สตรีมุฮัลล์ฟสังเกตอัตลักษณ์ของมุสลิม เช่น จากการแต่งกายของมุสลิมทำอิฐ, จากภาษาที่มุสลิมใช้สื่อสาร เป็นต้น

4. การเรียนรู้กรอบระบบของมุสลิมอาศัยช่องทางจาก การเรียนรู้ในด้านอัตลักษณ์จากบทบาทของบุคคล และเรียนรู้ผ่านสื่อดังนี้ บทบาทของครอบครัวของตนเองที่เป็นมุสลิมมาก่อน และเรียนรู้จากบทบาทญาติของสามี สามี และ เพื่อนที่สนิทใกล้ชิดที่เป็นมุสลิม การเรียนรู้จากบุคคลสำคัญคือ ครูสอนศาสนาที่ไม่ใช่เพียงสอนเกี่ยวกับหลักคำสอนอย่างเดียวยังสอนให้สตรีมุฮัลล์ฟเกิดความศรัทธาในศาสนา การเรียนรู้ผ่านสื่อด้วยการเรียนรู้แบบอรรถาธิบายเป็นการเปิดรับข้อมูลทางด้านศาสนา และ เรียนรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของมุสลิมจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ การเรียนรู้กรอบระบบของสตรีมุฮัลล์ฟเป็นการมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์และ การดำเนินวิถีชีวิตแบบอิสลาม แต่ความศรัทธาเป็นผลพวงมาจากการเรียนรู้และการเข้าถึงแก่นของศาสนาอย่างลึกซึ้งจึงนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักคำสอน

ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ของสตรีมุฮัลล์ฟในตำบลท่าอิฐ จังหวัด นนทบุรี ผู้วิจัยได้พบกับข้อจำกัดคือ

1. การค้นหาสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องชักถามจาก กลุ่มผู้นำชุมชนในตำบลท่าอิฐบางคน และ บุคคลในท้องถิ่นโดยอาศัย การแนะนำบอกต่อ โดยการสื่อสารเชื่อมความสัมพันธ์กับกลุ่มคนมุสลิมและ เมื่อผู้วิจัยพบสตรีมุฮัลล์ฟแล้ว จึงมีการนัดก่อนการสัมภาษณ์แต่เมื่อถึงเวลาสตรีมุฮัลล์ฟบางคนปฏิเสธ การให้สัมภาษณ์โดยการหลบไปอยู่ที่บ้านของเพื่อนบ้านที่เป็นสตรีมุฮัลล์ฟ

ด้วยกัน เมื่อผู้วิจัยไปพบเจอ จึงทราบว่า สตรีมุฮัลล์ฟบางคนยังไม่ได้ทำพิธีทางศาสนาบ้าง และบางคนไม่สามารถปฏิบัติทางศาสนิกกิจได้ จึงเกิดความอับอายและ ไม่อยากให้ผู้อื่นในสังคมมุสลิมรับรู้ เพราะจะถูกตำหนิจากครอบครัวและสังคม ที่ไม่สามารถเป็นมุสลิมที่ดีได้

2. เนื่องจากผู้วิจัยไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม จึงมีข้อจำกัดด้านความเข้าใจในหลักการของศาสนา อิสลาม ผู้วิจัยต้องศึกษาและเรียนรู้จากเอกสารและศึกษาวัฒนธรรมอิสลามเบื้องต้นก่อนที่จะลงพื้นที่ ทำวิจัย เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุและเหตุผลในสิ่งที่มุสลิมปฏิบัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องอาศัยการซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่มุสลิมปฏิบัติในชุมชนจากมุสลิมทำอิฐ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มมุสลิมทำอิฐ ควรจะให้โอกาสและส่งเสริมโดยการเปิดอบรมทางศาสนาหรือจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่มสตรีมุฮัลล์ฟในทำอิฐ เพื่อให้สตรีมุฮัลล์ฟมีความสัมพันธ์ที่ดีและมีการแลกเปลี่ยนทางความคิดและประสบการณ์ของกันและกันเนื่องจากสตรีมุฮัลล์ฟเป็นผู้ซึ่งยอมเสียสละและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเพื่อครอบครัวและเพื่อศาสนาอิสลาม ดังนั้น กลุ่มมุสลิมทำอิฐควรจะให้ความสำคัญต่อสตรีมุฮัลล์ฟว่าเป็นกลุ่มสตรีที่อุทิศตนเพื่อศาสนาอิสลาม เนื่องจากสตรีมุฮัลล์ฟจะต้องอบรมลูกหลานให้เป็นมุสลิมที่ดี ทั้งนี้เพื่อให้สังคมมุสลิมสามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ของมุสลิมตลอดไป

DRU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- การ์ม อับดุลเลาะฮ์ . คู่มือมุสลิมเบื้องต้น . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : ส.วงศ์แสงี่ยม ,2509
- ครุฑีต อะหมัด . แปลจาก Family Life in Islam . โดย พิเชฏร์ กาลามเกษตร . กรุงเทพฯ: อิสลามิกอะเคเดมี , 2540
- จรัญ มะลูลีม . เอเชียตะวันตกศึกษา สภาพรวมทางสังคมศาสตร์ และ มนุษยศาสตร์ . กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2541
- ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ . ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์ และ วรรณคดีไทย และ สำนักศึกษาศรีสุลัยมาน(ฉบับย่อ) . พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สภาคมภาษา และ หนังสือแห่งประเทศไทย , 2517
- นันทา วีรวิทยานุกูล .สตรีศึกษา 2 . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ .สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี , 2544
- เมธา วาดีเจริญ . ความรู้เกี่ยวกับศาสนาประเพณี และ วัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล , 2544
- รัตติยา สากล . การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส.พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.),2544
- สยมพร รัตนวิทย์ . สตรีในอิสลาม . พิมพ์ครั้งที่ 1 .กรุงเทพฯ:มูลนิธิการพิมพ์ , 2523
- สุวรรณา ตั้งที่มะรักษ์ . ภาษาและ วัฒนธรรม . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2543
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด . วัฒนธรรมอิสลาม .พิมพ์ครั้งที่ 2 . โรงพิมพ์จุรินทร์ไทย , 2524
- อรนุช เลิศจรรยาภิรักษ์ . ทฤษฎีสื่อสารมวลชน.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชา ภาษาไทย และ ภาษาตะวันออก , 2527
- อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท . การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542
- อุทัย หิรัญโต . มุสลิมในประเทศไทย . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ : โอเคียนสตรี , 2521

อิมรอน มะลูรีม . บันทึกเหตุผลแห่งปัญญาวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยกับมุสลิมในประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มมุสลิมในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ . พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:อิสลามิกอะเคเดมี่ , 2538

เอกสารอื่นๆ

- กาญจนา แดงมณี. “ ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมชาวไทยพุทธ กับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเดา จังหวัด สงขลา” ปรินฎยานิพนธ์ไทยคดีศึกษา,2541
- ความเป็นมาของมุสลิมท่าอิฐ . หนังสืออนุสรณ์งานประจำปีโรงเรียนท่าอิฐศึกษา, 2541
- ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ , พีรยศ ราฮิมมูลา และมานพ จิตต์ภูษา “ ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคม ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ” แห่งภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี , 2542
- พรทิพย์ วรกิจโกคาทร . เอกสารสอนชุดวิชา หลัก และ ทฤษฎีการสื่อสาร . พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2539

วิทยานิพนธ์

- วสุ เขียวสะอาด. “การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมระหว่างชาวไทย และ ชาวมอญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน กรณี ศึกษาตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์ปรินฎยานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต , 2545

ภาษาอังกฤษ

Books

- Alba,R.Ethnic identity.**Transformation of White America**. New Haven,CT:Yale University Press .1990.
- Bandura,A.**Social Learning Theory** . Englewood Cliffs,Prentice Hall,1977.
- Barker,Larry and Deborah A Barker.**Communication**. 6th ed .Englewood cliffs: Prentice – Hall,1993.
- Bernstein ,B .**Elaborated and restricted codes**. In A .Smith (Ed.) ,Communication and culture . New York : Holt, Rinehart and Winston . 1966.
- Brewer , M.and Miller , N .**Intergrouprelations** .Pacific Grove . CA . Brooks / Cole , 1996.
- Brown,R.and Gilman ,A .**The Pronouns of power and solidarity** .In T . Sebeok (Ed.) . Styles in language. Cambridge , MA : Technology Press of MIT .1960.
- Edward , J . **Multilingualism** . London : Routledge .1994.
- Edward , J .**Language , society , and identity** .Oxford , UK : Black well . 1985.
- Farb , P . **Word play : What happens when people talk ?** . New York : Bantam Books.1973.
- Fisher ,G .**The mindsets factors in ethnic conflict : A cross – cultural agenda** .Yarmouth, ME: Intercultural Press , 1998.
- Gudy Kunst,W.B and Young Yun Kim .**Communicating With Strangers : an approach to intercultural communication**. United States of America .2nd ed .: MC Graw-Hill. 1992.
- Hall ,E .T (1976).**Beyond Culture** . New York : Doubleday,1976.
- Hogg, M , and Abrams , D .**social identifications** . London : Routledge , 1988.
- Kalish ,H .**Learning .Principles and application** . New York : .: MC Graw -Hill. 1981.
- Kelly , G .**The psychology of personal constructs** . New York . Norton , 1955.
- Mark Knapp . **Interpersonal Communication and human relationship** . Boston : Allyn and Bacon,1984.
- Paniagua , F . **Assessing and treating culturally – diverse clients** .Thousand Oaks, CA: Sage ,1994.

- Paniagua , F . **Assessing and treating culturally – diverse clients** .Thousand Oaks, CA: Sage ,1994.
- Roosens , E.**Creating ethnicity** .Newbury Park.CA:Sage Publication,1989.
- Tajfel , H. Experiments in a vacuum . In J . Israel and H . Tajfel (Eds.) **The context of social psychology** . London . Academic Press , 1972.
- Tajfel , H .**Social identity and intergroup behavior** . Social Science Information , 1974.
- Tajfel , H . **Social categorization , social identity , and social comparisons** . In H. Tajfel (Ed.) , differentiation between social groups . London : Academic Press , 1978.
- Tajfel , H .**Human groups and social categories** . Cambridge , UK : Cambridge University Press.1981.
- Tajfel , H .and Turner , J . **The social identity theory of intergroup relations** . In S. Worchel and W.Austin (Eds.) , Psychology of intregroup relations . Monterey, CA : Brooks / Cole . 1986.
- Ting-Toomey , S. and Korzenmy , F . (Eds.) . **Language , communication , and cultuer : Current directions**. Newbury Park , CA : Sage .1989.
- Ting-Toomey,S. **Communicating Across Cultures** . New York :The Guilford Press ,1999.
- ✧ Woodward , Kathryn, **Indentity and Difference** , Sage Publication , 1997.
- Yoshikawa ,M. **Some Japanese and American cultural characteristics** . In M .Prosser , The cultural dialogue . Boston : Houghton Mifflin. 1978.

Draft

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

กลุ่มที่1 กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 4 คน

1. สมพร

- อายุ 27 ปี
- การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่3
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 4 เดือน
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546

2. ปานศรี

- อายุ 18 ปี
- การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่3
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 7 เดือน
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2546

3. สาริน

- อายุ 18 ปี
- การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่3
- อาชีพ แม่บ้าน , รับจ้าง
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 7 เดือน
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายนพ.ศ. 2545

4. มาวีนี

- อายุ 18 ปี
- การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่3
- อาชีพ แม่บ้าน

- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 5 เดือน
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลา มากกว่า 1-3ปี จำนวน 3คน

1. พรศรี

- อายุ 28 ปี
- การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 3 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

2. ปราณิ

- อายุ 31 ปี
- การศึกษาปริญญาตรี
- อาชีพ รับราชการ
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 3 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2546

3. สุรีย์

- อายุ 16ปี
- การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 4
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 3 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลา มากกว่า 3 – 5 ปี จำนวน 5 คน

1. ปาริสา

- อายุ 28 ปี

- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 4 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2545

2. อัจฉรา

- อายุ 35 ปี
- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 4 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545

3. กมลอร

- อายุ 39 ปี
- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 2
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 4 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2546

4. นุชดา

- อายุ 34 ปี
- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6
- อาชีพ รับจ้าง
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 4 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2546

5. จันจิรา

- อายุ 28 ปี
- การศึกษา ประกาศนียบัตรชั้นสูง
- อาชีพ ครู
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 5 ปี

- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2546

กลุ่มที่ 4 กลุ่มสตรีมุสลิมที่เข้ามาเป็นมุสลิมในระยะเวลา มากกว่า 5 ปี จำนวน 8 คน

1. อรอนงค์

- อายุ 24 ปี
- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 6 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

2. นงรักษ์

- อายุ 26 ปี
- การศึกษา ป.ว.ช.
- อาชีพ รับจ้าง
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 6 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2546

3. กัญจิมมา

- อายุ 35 ปี
- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6
- อาชีพ รับจ้าง
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 7 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2546

4. นันทิดา

- อายุ 32 ปี
- การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
- อาชีพ ค้าขาย
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 13 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2546

5. อุทุมพร

- อายุ 34 ปี
- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6
- อาชีพ ค้าขาย
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 17 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2546

6. นันทนา

- อายุ 35ปี
- การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6
- อาชีพ รับจ้าง
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 17 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2546

7. ไชแสง

- อายุ 37ปี
- การศึกษา ประกาศศิวาชีพ
- อาชีพ แม่บ้าน
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 17 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2546

8. พรทิพย์

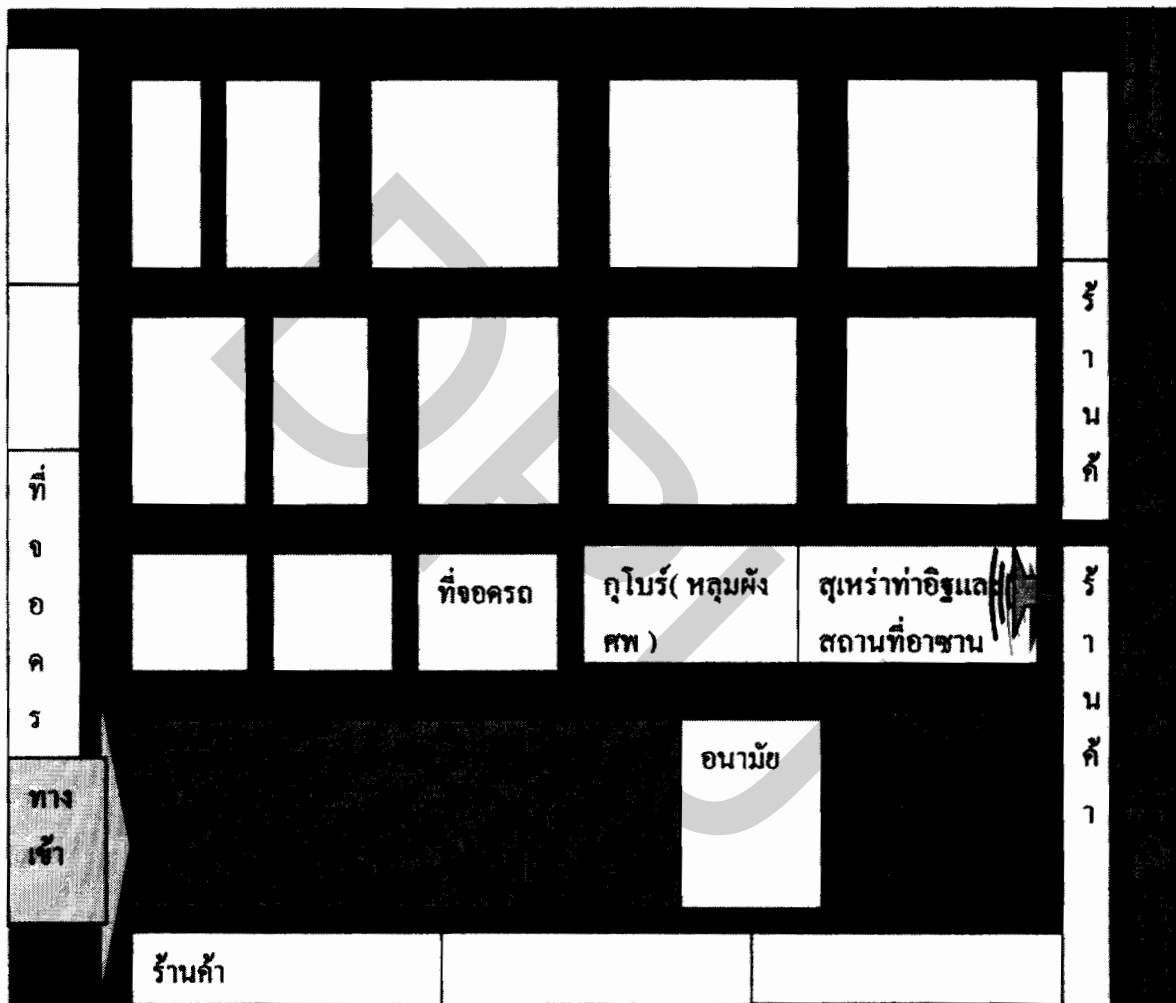
- อายุ 39 ปี
- การศึกษา อนุปริญญา
- อาชีพ หมอนวดแผนโบราณ
- เข้ามานับถือศาสนาอิสลามในระยะเวลา 17 ปี
- สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2546

แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์

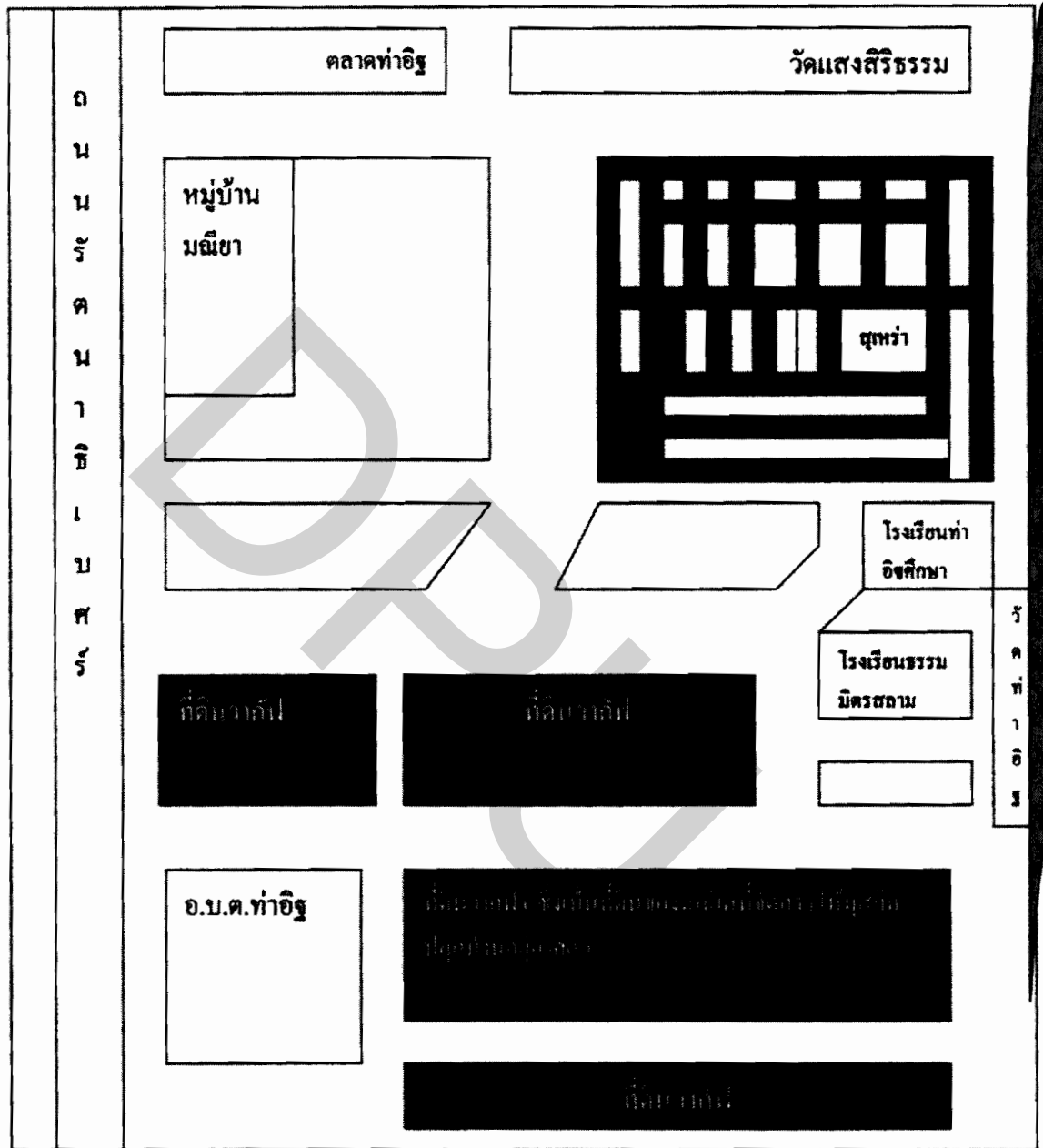
- คนทั่วไปจะรู้ได้อย่างไรว่าใครเป็นมุสลิม
- ก่อนเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม กับ หลังการเปลี่ยนศาสนามีอะไรในชีวิตที่เปลี่ยนไปบ้าง
- การเรียนรู้ความเป็นอิสลาม หรือ วิถีชีวิตแบบอิสลามท่านเรียนรู้จากใครและจากไหน (ช่วยเล่ากระบวนการเรียนรู้ ของท่านตั้งแต่ได้รู้จักกับสามีจนถึงปัจจุบัน)
- ท่านให้ความสนใจสิ่งใดเป็นพิเศษในการนับถือศาสนาอิสลาม
- ท่านเริ่มที่จะจดจำและเก็บรักษาวิถีปฏิบัติจากการเรียนรู้อะไรบ้าง
- ท่านเริ่มที่จะปฏิบัติตามสิ่งต่างๆที่คนมุสลิมปฏิบัติโดยใช้ระยะเวลานานเท่าใด
- มีแรงจูงใจอะไรที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
- ท่านรู้สึกว่าคุณภายนอกมองว่าท่านเป็นมุสลิมหรือยัง
- เมื่อท่านอยู่ในชุมชนทำอิฐท่านเกิดความรู้สึกอย่างไรบ้าง
- ความเป็นมุสลิมมีความหมายต่อชีวิต เช่น ชีวิตสมรส และชีวิตประจำวันของท่านอย่างไร
- การเรียนรู้ในระบบมีความจำเป็นต่อชีวิตการเป็นมุสลิมของท่านอย่างไร
- การเรียนรู้ในระบบช่วยให้ท่านมีความเข้าใจความเป็นมุสลิมโดยครูผู้สอนใช้อะไรเป็นสื่อ
- ครอบครัวของสามีมีความสำคัญต่อท่านในการเปลี่ยนให้ท่านเป็นมุสลิมได้อย่างไร
- สามีมีส่วนช่วย หรือ ผลักดันให้ท่านแสดงออกถึงความเป็นมุสลิมในด้านใด
- ท่านคิดว่าชุมชนทำอิฐมีส่วนช่วยทำให้ท่านเกิดการเรียนรู้ความเป็นมุสลิมอย่างไร

หมายเหตุ คำถามข้างต้นนี้เป็นแนวคำถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์สตรีมุสลิมเพื่อได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

ภาคผนวก ข.

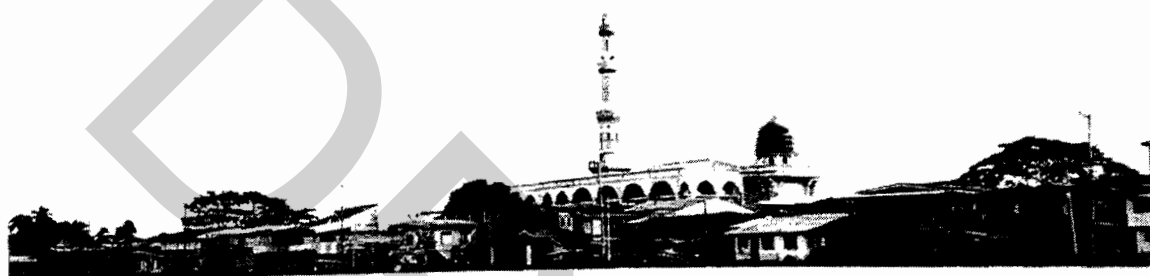

แผนที่ชุมชนทำอิฐ

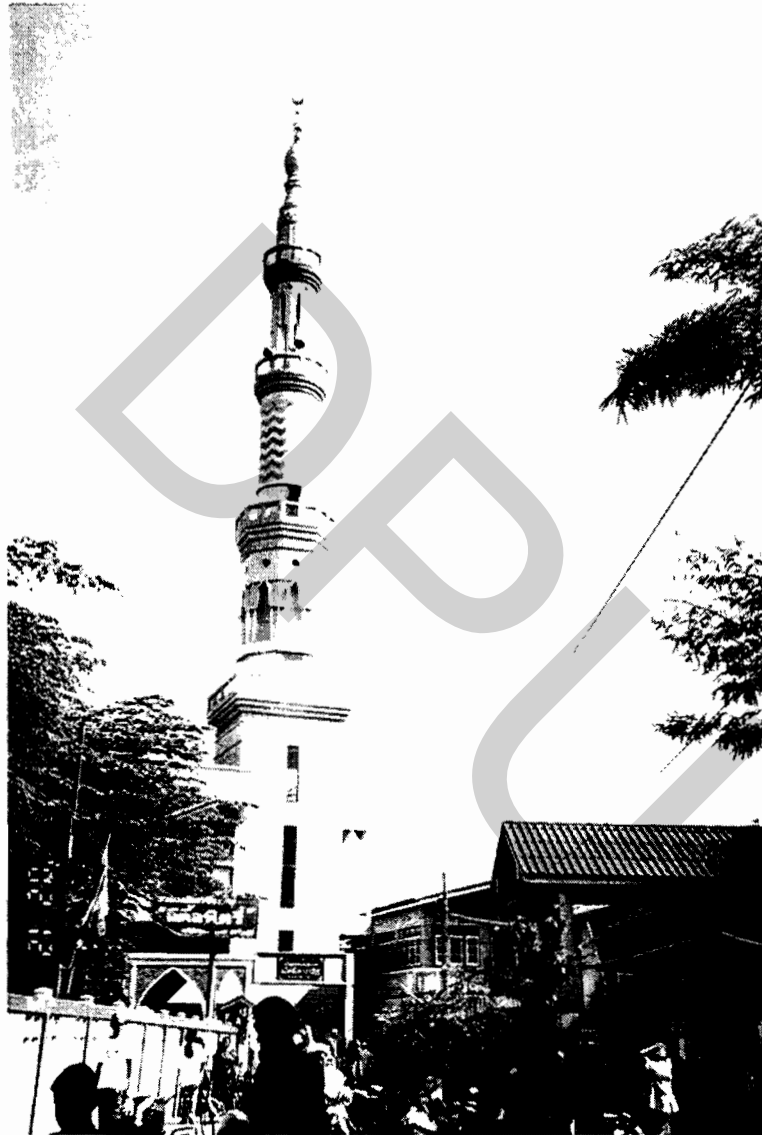

แผนที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาวมุสลิมตำบลท่าอิฐ

ภาพชุมชนท่าอิฐ และ มัสยิดท่าอิฐบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพมัสยิดท่าอิฐซึ่งมีหออาซานสูง ที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี

ภาพบริเวณด้านหน้าของมัสยิดท่าอิฐ

ภาพชาวมุสลิมทำอิฐไปเยี่ยมบรรพบุรุษที่เสียชีวิตหรือเรียกว่า " การเยี่ยมกุโบร์ "

ภาพชาวมุสลิมชาย - หญิงเข้าละหมาดร่วมกันในวันอีดีลฟิตรี ที่มัสยิดท่าอิฐ

อาหารที่มุสลิมนำมาร่วมจัดเลี้ยงภายในมัสยิด " วันอีดีลฟิตรี "

แบบการเขียน ก-ฮ ของเด็กมุสลิมแสดงให้เห็นถึงวิธีการเรียนรู้ของเด็กมุสลิมที่ สอดแทรก
วัฒนธรรมอิสลาม

 <p>ก . ๒ อัลอะห์ฮ์รอว์</p>		 <p>ข . ๒ เป็นอาหาร</p>	 <p>ค . ๒ ขวด ไชยงฮาลาล</p>	 <p>ด . ๒ ควาย ฟีโฆนา</p>
		 <p>ค . ๓ คน สตรีทอนัน</p>	 <p>ฆ . ๓ ระฆัง อันดัซซาม</p>	 <p>ง . ๓ ถัง ถังเล็ดออก</p>
 <p>ช . ๓ หัว หัวใจหมอก</p>	 <p>ซ . ๓ ฝ่ามือจับ</p>	 <p>ฌ . ๓ กะโหลก หัวใจคน</p>	 <p>ฎ . ๓ หมวก สวมหัว</p>	 <p>ฏ . ๓ ขา ขาของหัว</p>
 <p>ฎ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ฏ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ท . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ฑ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ฒ . ๓ หัว หัวใจ</p>
 <p>ด . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ด . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ด . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ด . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ด . ๓ หัว หัวใจ</p>
 <p>น . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>บ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ป . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>พ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ผ . ๓ หัว หัวใจ</p>
 <p>พ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ฟ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ภ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ม . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ย . ๓ หัว หัวใจ</p>
 <p>ร . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ล . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ว . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ด . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ด . ๓ หัว หัวใจ</p>
 <p>ฉ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ห . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ฬ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>อ . ๓ หัว หัวใจ</p>	 <p>ฮ . ๓ หัว หัวใจ</p>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาว ปวีณดา โกมารกุล ณ นคร
การศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ สาขา การจัดการทั่วไป
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตปีการศึกษา 2539
การทำงาน ประกอบธุรกิจส่วนตัว

DPU